Iustin Martirul - Dialog cu Trifon (traducere din limba engleza Octavian Cocos)

Octavian Cocoş
University of Bucharest

IUSTIN MARTIRUL

DIALOG CU TRIFON

Traducere din limba engleză: Octavian Cocoş

2017

CAPITOLUL I

INTRODUCERE

Într-o dimineaţă, pe când treceam pe sub o colonadă, am întâlnit un om aflat în tovărăşia altora, care văzându-mă mi-a zis, „Salutare, filozofule!”. Şi după ce mi s-a adresat în felul acesta s-a întors şi a început să meargă alături de mine; şi imediat, tovarăşii săi l-au urmat. Iar eu la rândul meu, am replicat, „Ce poate fi atât de important?”.

Şi el a răspuns în felul acesta: „Am fost instruit de Corinthus, un discipol al lui Socrate din Argos, să nu-i dispreţuiesc sau să-i tratez cu indiferenţă pe cei ce sunt înveşmântaţi astfel, ci să le acord toată stima şi să mă întovărăşesc cu ei, în speranţa că ori eu ori persoana respectivă vom avea ceva de câştigat din această relaţie. Căci este bine pentru amândoi dacă ori unul, ori altul vom putea profita de această întâlnire. Aşa că ori de câte ori văd pe cineva îmbrăcat în felul acesta, mă apropii de el cu bucurie, după cum am procedat şi acum; iar aceşti oameni care mă însoţesc speră că vor auzi de la tine ceva care să le fie de folos.

„Dar cine eşti tu, stimabile?” i-am răspuns în glumă.

Atunci mi-a spus deschis cum îl cheamă şi din ce familie se trage. „Trifon, este numele meu; sunt un iudeu circumcis, care de puţină vreme am scăpat din război, iar acum îmi duc zilele în Grecia, mai ales la Corint”.

„Şi crezi”, am spus eu, „că vei putea profita de filozofie mai mult decât de propriul tău legiuitor şi de profeţi?”.

„De ce nu?”, a răspuns el. Oare nu toate discursurile filozofilor se îndreaptă spre Dumnezeu? Şi nu îşi pun ei mereu întrebări legate de unitatea şi de providenţa Sa? Nu este aceasta adevărata îndatorire a filozofiei, să îl caute pe Dumnezeu?

„Ei bine”, am zis, „aşa am crezut şi eu”. Însă majoritatea nu s-au întrebat dacă există un singur Dumnezeu sau mai mulţi, şi dacă aceştia se preocupă sau nu de fiecare dintre noi, ca şi cum această cunoaştere nu ar putea contribui cu nimic la fericirea noastră; nu, şi în plus încearcă să ne convingă că Dumnezeu are grijă de univers şi de toate genurile şi speciile care se găsesc în el, însă nu şi de mine şi de voi, sau de fiecare om în parte, căci altfel nu ar mai avea nici un rost să ne mai rugăm la El zi şi noapte. Şi nu este greu să ne imaginăm consecinţele; căci cei care susţin aceste lucruri promovează lipsa oricărei temeri şi dau frâu liber oricăror vorbe, făcând şi spunând tot ceea ce vor, pentru că nici nu se tem de pedeapsă, nici nu speră la vreo recompensă din partea lui Dumnezeu. Căci cum ar putea să facă asta? Deoarece afirmă că mereu se vor întâmpla aceleaşi lucruri, şi că noi doi vom trăi din nou, la fel ca şi acum, întrucât nu vom deveni nici mai răi, nici mai buni. Însă alţii, care presupun că sufletul este nemuritor şi imaterial, consideră că indiferent de faptul că au păcătuit nu vor fi pedepsiţi (pentru că lucrurile imateriale sunt insensibile), şi că sufletul, datorită caracterului său nemuritor, nu are nevoie de nimic de la Dumnezeu”.

Iar el, zâmbind blând, a zis, „Spune-ne părerea ta cu privire la aceste lucruri, ce crezi tu în privinţa lui Dumnezeu şi care este filozofia ta”.

CAPITOLUL II

IUSTIN POVESTEŞTE DESPRE STUDIILE SALE DE FILOZOFIE

„Îţi voi spune”, am zis, „ce cred eu”; căci, de fapt, filozofia este bunul cel mai de preţ şi lucrul cel mai respectabil înaintea lui Dumnezeu, către care Acesta ne poartă şi ne îndeamnă; iar cei care au acordat atenţie filozofiei sunt cu adevărat nişte oameni sfinţi. Însă ce este filozofia şi care este motivul pentru care a fost dată oamenilor scapă înţelegerii celor mai mulţi; căci dacă s-ar şti că este una singură, atunci nu ar mai exista nici platonici, nici stoici, nici peripatetici, nici teoreticieni, nici pitagoreici. Aş vrea să-ţi spun de ce a căpatat mai multe capete. Pentru că aceia care s-au ocupat de ea pentru prima dată [adică de filozofie], şi care au devenit nişte oameni iluştri, au fost urmaţi de indivizi care nu au făcut cercetări în privinţa adevărului, ci doar au admirat stăruinţa şi autocontrolul celor dintâi, precum şi noutatea doctrinelor acestora; şi fiecare dintre ei a considerat că adevărul este acela pe care l-au aflat de la învăţătorul lor; şi mai mult decât atât, aceşti învăţători au transmis succesorilor lor nu numai aceste lucruri, ci şi altele similare; iar sistemul respectiv a purtat numele celui care a fost părintele acelei doctrine. Şi pentru că la început am fost dornic să discut cu unul din aceşti oameni, m-am dat pe mâna unui oarecare filozof stoic; însă după ce am stat alături de el o perioadă îndelungată, întrucât nu dobândisem nicio altă cunoaştere în privinţa lui Dumnezeu (pentru că el nu ştia nimic în acest sens, şi chiar spunea că o astfel de învăţătură nu este necesară), l-am părăsit şi m-am ataşat de altul, care se autointitula peripatetic, şi care, după cum îşi imagina el însuşi, era un filozof experimentat. Şi acest om, după ce a conversat cu mine câteva zile, mi-a cerut să-i plătesc o taxă, pentru ca interacţiunea noastră să nu rămână neprofitabilă. Din acest motiv, l-am părăsit şi pe acesta, considerând că nici măcar nu se poate numi filozof. Iar când sufletul meu a fost nerăbdător să audă acea filozofie originală şi selectă, m-am dus la un pitagoreic faimos – un om care se mândrea cu înţelepciunea sa. Dar când am stat faţă în faţă cu el, exprimându-mi dorinţa de a-l asculta şi de a-i deveni discipol, mi-a spus, „Aşadar, ai tu habar de muzică, astronomie şi geometrie? Crezi că poţi înţelege vreunul din acele lucruri care stau la baza unei vieţi fericite, dacă nu posezi nişte informaţii preliminare referitoare la acele chestiuni care sunt menite să îndepărteze sufletul de obiectele simţurilor externe, făcându-l apt pentru a se ataşa de obiectele perceptibile prin intermediul minţii, astfel încât să poată contempla acele lucruri care sunt bune şi onorabile în esenţa lor?”. Şi după ce a enumerat aceste domenii ale cunoaşterii, spunându-mi cât sunt de necesare, m-a alungat de acolo, căci apucasem să-i mărturisesc ignoranţa mea în aceste privinţe. În consecinţă, întrucât speranţele mele se năruiseră, am devenit şi mai nerăbdător, cu atât mai mult cu cât credeam că acel om deţinea o anumită cunoaştere; însă gândindu-mă apoi ce mult timp ar trebui să zăbovesc asupra acelor domenii ale cunoaşterii, m-am simţit incapabil să îndur o astfel de amânare. Aşa că în starea în care mă aflam mi-a trecut prin cap să am o întrevedere cu platonicienii, întrucât aceştia se bucurau de un bun renume. Prin urmare, am petrecut mult timp cu unul dintre aceştia, care venise de puţină vreme în oraşul nostru – un om inteliegent, care avea un rang înalt printre platonicieni –, iar asta m-a făcut să progresez din ce în ce mai mult. Dar percepţia lucrurilor imateriale pur şi simplu m-a copleşit, în timp ce mintea mea a prins aripi prin contemplarea ideilor, aşa încât mi-am imaginat că am devenit înţelept într-un timp foarte scurt; şi prostia mea era atât de mare, încât mă aşteptam să îl pot vedea pe Dumnezeu, căci acesta este scopul filozofiei lui Platon.

CAPITOLUL III

IUSTIN POVESTEŞTE FELUL ÎN CARE A DECURS CONVERSAŢIA

„Şi când mă aflam în această stare, şi când doream să mă umplu de linişte şi să evit contactul cu oamenii, obişnuiam să mă duc într-un loc anume, nu departe de malul mării. Şi într-o bună zi, apropiindu-mă de locul acela, care consideram că îmi aparţine, am văzut că pe urmele mele mergea un bătrân, cu o înfăţişare deloc respingătoare, şi cu un comportament blând şi manierat. Aşa că m-am oprit şi m-am întors către el, privindu-l cu atenţie.

Iar el a spus, „Mă cunoşti?".

I-am răspuns că nu.

„Atunci", a zis el, „de ce mă priveşti în felul acesta?".

„Sunt uimit", am spus eu, „de faptul că din întâmplare mergem în acelaşi loc; pentru că nu mă aşteptam să văd pe nimeni pe aici".

Şi el mi-a zis, „Sunt procupat de familia mea. M-au părăsit toţi, şi prin urmare am venit să-i caut personal, poate că se vor arăta pe undeva. Dar tu de ce eşti aici?", m-a întrebat.

„Găsesc plăcere", am spus eu, „în astfel de plimbări, când atenţia nu îmi este distrasă şi când pot vorbi cu mine însumi fără întrerupere; asemenea locuri sunt extrem de propice pentru filologie (n.t. cf. gr. *philos* „prieten", „iubitor de" și *logos* „cuvânt", „vorbire").

„Aşadar, eşti filolog", a spus el, „dar oare nu iubeşti şi faptele şi adevărul?". Nu vrei să fii în acelaşi timp om practic şi sofist?".

„Ce lucrare poate fi mai măreaţă", am spus eu, „decât să arăţi cauza care stă la baza tuturor lucrurilor, iar atunci când ai pus mâna pe ea şi ai încălecat-o să priveşti în jos la greşelile şi la strădaniile celorlalţi? Însă fără filozofie şi fără dreaptă raţiune, niciun om nu va putea dobândi chibzuinţa. De aceea, toată lumea trebuie să filozofeze şi să stimeze această lucrare măreaţă şi onorabilă; iar celelalte lucruri, care vin pe locul al doilea sau al treilea ca importanţă, dacă ar fi făcute să depindă de filozofie, vor căpăta o valoare moderată şi vor putea fi astfel acceptate; însă în absenţa ei, acestea vor rămâne vulgare şi grosiere pentru aceia care le caută".

„Aşadar, filozofia ne face fericiţi?", a spus el, întrerupându-mă.

„Cu siguranţă", am zis eu, „ea şi numai ea".

„Dar ce este filozofia?", a spus el; „şi ce este fericirea? Te rog spune-mi şi mie, dacă nu te reţine ceva".

„Ei bine", am spus eu, „filozofia înseamnă atât cunoaşterea lucrurilor care există cu adevărat, cât şi percepţia clară a adevărului; pe când fericirea este răplata pentru o astfel de cunoaştere şi înţelepciune".

„Şi Dumnezeu ce este?", a spus el.

„Acela care îşi păstrează mereu aceeaşi natură, care este neschimbător, şi care este cauza tuturor lucrurilor – iată ce este Dumnezeu”. Acesta a fost răspunsul meu; iar el m-a ascultat cu plăcere, dar apoi a continuat să mă întrebe:

„Oare cunoaşterea nu este un termen comun pentru mai multe lucruri? Căci există felurite arte, iar cel care cunoaşte bine una dintre ele este un om iscusit în privinţa tacticii şi a conducerii, precum şi a tămăduirii. Însă în problemele divine şi omeneşti lucrurile nu stau la fel. Există vreo cunoaştere care permite înţelegerea problemelor omeneşti şi a celor divine, care să ne familiarizeze cu divinitatea şi cu justeţea acestora?”.

„Desigur”, am răspuns eu.

„Aşadar, omul şi Dumnezeu pot fi cunoscuţi în acelaşi fel în care cunoaştem muzica, artimetica, astronomia sau alte asemenea discipline?”.

„În niciun caz”, am replicat eu.

„Atunci nu mi-ai dat un răspuns corect”, a spus el; căci unele [ramuri ale cunoaşterii] ni se dezvăluie prin învăţătură sau prin vreo strădanie oarecare, pe când de altele luăm cunoştinţă cu ajutorul vederii. Aşadar, dacă cineva ţi-ar spune că în India trăieşte un animal diferit de toate celelalte, care arată într-un anumit fel, şi ţi-ar descrie înfăţişarea lui, tu nu ai putea să-l cunoşti cu adevărat înainte să-l vezi; şi nici nu vei fi capabil să vorbeşti cuiva despre el dacă nu ai căpăta informaţii de la cineva care l-a văzut.

„Într-adevăr”, am spus eu.

„Şi atunci”, a zis el, „ar putea filozofii să judece corect în privinţa lui Dumnezeu, ori ar putea ei să spună adevărul, atâta vreme cât nu îl cunosc absolut deloc, pentru că nici nu L-au văzut, nici nu L-au auzit vreodată?”

„Dar, tată”, am spus eu, „Divinitatea nu poate fi văzută cu ajutorul ochilor, aşa cum vedem alte fiinţe, ci ea poate fi percepută doar cu ajutorul minţii, aşa cum spune Platon; iar eu îi dau crezare.

CAPITOLUL IV

SUFLETUL SINGUR NU ÎL POATE VEDEA PE DUMNEZEU

„Există oare în mintea noastră”, a zis el, „o asemenea putere măreaţă? Oare nu este omul mai degrabă făcut să perceapă cu ajutorul simţurilor externe? Va putea mintea omului să îl vadă oricând pe Dumnezeu, dacă nu este instruită de Duhul Sfânt?”.

„Într-adevăr”, am spus eu, „Platon spune că ochiul minţii are această natură şi ne-a fost dat exact pentru acest scop, ca atunci când mintea este pură noi să putem vedea această Fiinţă, care este cauza tututor lucrurilor perceptibile prin intelect, căci ea nu are nici culoare, nici formă, nici mărime, adică nimic trupesc care să poată fi perceput de către ochiul trupesc; însă el spune că această Fiinţă este inexplicabilă, inefabilă şi aflată dincolo de orice esenţă, dar în

acelaşi timp este onorabilă şi bună, venind degrabă în sufletele bine intenţionate, datorită afinităţii pe care o au cu ea şi datorită dorinţei lor de a o vedea”.

„Ei bine”, a replicat el, „ce afinitate este între noi şi Dumnezeu? Este oare sufletul nostru divin şi nemuritor, fiind o parte din acea minte regală? Şi chiar dacă acesta îl vede pe Dumnezeu, vom fi noi oare fericiţi doar pentru faptul că putem percepe Divinitatea cu ajutorul minţii?”.

„Cu siguranţă”, am spus eu.

„Şi poate fi El înţeles de toate sufletele fiinţelor vii?”, a întrebat; „ori poate că sufletele omeneşti sunt diferite de sufletele cailor, asinilor sau ale altor animale?”

„Nu; toate sufletele sunt la fel”, am răspuns.

„Atunci”, a spus el, „îl pot vedea caii şi asinii pe Dumnezeu, sau l-au văzut ei vreodată?”.

„Nu", am spus eu; „nici măcar cei mai mulţi dintre oameni nu îl pot vedea, decât dacă vor trăi aşa cum se cuvine, purificându-se cu ajutorul dreptăţii şi al celorlalte virtuţi”.

„Nu este oare această afinitate”, a spus el, „cea care-l face pe om să-L poată vedea pe Dumnezeu? Căci nu mintea este importantă, ci faptul că omul este cumpătat şi drept.

„Da”, am spus eu; „însă îl poate vedea pe Dumnezeu prin intermediul minţii”.

„Cum aşa? Păi ce, caprele şi oile fac vreun rău cuiva?”

„Nicidecum”, am răpuns.

„Prin urmare, în conformitate cu cele afirmate de tine, aceste animale îl vor vedea [pe Dumnezeu]”.

„Nu, pentru că natura trupului lor constituie un obstacol”.

Însă el a răspuns, „Dacă aceste animale ar putea vorbi, să fii convins că şi-ar bate joc de trupul nostru; şi ar avea şi motive. Dar hai să părăsim acest subiect şi să admitem că ai dreptate. Lămureşte-mă însă în această privinţă: Sufletul îl poate vedea pe Dumnezeu în timp ce se află în trup sau doar atunci când părăseşte trupul?”.

„Atâta timp cât este într-un trup de om, îl poate vedea cu ajutorul minţii”, am continuat eu; „însă atunci când se eliberează de trup dobândeşte ceea ce a iubit şi şi-a dorit mereu”.

„Dar când va reveni în trup, îşi va aminti el oare [cum arată Dumnezeu]?”

„Nu cred”, am răspuns.

„Care este folosul celor care L-au văzut [pe Dumnezeu] sau cu ce sunt mai câştigaţi cei ce L-au văzut decât cei ce nu L-au văzut, cu excepţia faptului că primii îşi aduc aminte de ce-au văzut?”.

„N-aş putea să spun”, am răspuns eu.

„Şi ce au de pierdut aceia care sunt consideraţi nevrednici de un astfel de spectacol?”.

„Vor fi întemniţaţi în trupurile unor animale, aceasta este pedeapsa lor”.

„Dar oare ei ştiu că au păcătuit şi că de aceea se află închişi în asemenea forme?”.

„Nu cred”.

„Prin urmare, se pare că aceştia nu vor câştiga nimic în urma pedepsei; ba chiar aş putea să spun că atâta vreme cât nu sunt conştienţi de pedeapsă, nici nu vor şti că au fost pedepsiţi”.

„Într-adevăr, aşa este”.

„Aşadar, sufletele nici nu îl văd pe Dumnezeu, nici nu suferă un proces de transmigraţie în alte corpuri; pentru că în felul acesta ar şti că au fost pedepsite şi s-ar teme să mai comită vreun păcat în viitor. Însă sunt de acord cu tine atunci când spui că acestea pot percepe existenţa lui Dumnezeu şi că dreptatea şi pietatea sunt onorabile”.

„Ai dreptate”, am răspuns eu.

CAPITOLUL V

SUFLETUL NU ARE O NATURĂ NEMURITOARE

„Prin urmare, aceşti filozofi nu ştiu nimic în privinţa acestor lucruri; pentru că habar nu au ce este sufletul”.

„Aşa se pare”.

„Şi nici nu poate fi numit nemuritor; pentru că dacă este nemuritor, atunci este limpede că nu a fost zămislit”.

„După părerea unor platonicieni, el nu a fost zămislit, şi este nemuritor”.

„Vrei să spui că şi lumea este necreată?”.

„Unii aşa susţin. Însă eu nu sunt de acord cu ei”.

„Şi ai dreptate; căci ce motiv ar avea cineva să creadă că un corp atât de solid, de rezistent, de compus, de schimbător, de suspus degradării, şi care se reînnoieşte zi de zi, nu este determinat de o cauză anume? Dar dacă lumea este creată, atunci în mod necesar şi sufletele sunt create; şi poate că la un moment dat ele nu au existat, fiind create pentru oameni şi pentru celelalte fiinţe vii, dacă spui că au fost create separat şi nu împreună cu trupurile respective. Se pare că aşa ar fi corect”.

„Aşadar, nu sunt nemuritoare?”.

„Nu; pentru că lumea ni se înfăţişează ca fiind creată”.

„Dar eu nu spun că toate sufletele mor; căci acesta ar fi într-adevăr un noroc în acestă eventualitate rea. Şi atunci? Sufletele celor pioşi rămân într-un loc mai bun, pe când cele nedrepte şi viciate vor sta într-unul mai rău, aşteptând ziua judecăţii. Astfel, cele care au fost mai vrednice de Dumnezeu nu vor pieri niciodată; însă celelalte vor fi pedepsite, atâta timp cât Dumnezeu îşi doreşte ca ele să existe şi să fie pedepsite”.

„Aşadar, ceea ce spui se aseamănă cu aluziile pe care le face Platon în opera sa Timaios cu privire la lume, atunci când spune că aceasta este menită să se degradeze, întrucât a fost creată, însă nu va fi niciodată distrusă, pentru că voinţa lui Dumnezeu o va face să nu aibă parte de moarte? Crezi că acelaşi lucru poate fi spus şi despre suflet, şi în general despre toate lucrurile? Căci acele lucruri care există după voia lui Dumnezeu, sau care vor exista în viitor, au o natură degradabilă, putând fi distruse în întregime; căci doar Dumnezeu este nezămislit şi nestricăcios, şi de aceea El este Dumnezeu, însă toate celelalte lucruri care au apărut după El sunt create şi stricăcioase. Din acest motiv, sufletele mor şi sunt pedepsite; căci dacă nu ar fi zămislite, atunci nici n-ar păcătui, nici nu s-ar transforma de bunăvoie în porci, şi şerpi, şi câini, aşa că nu ar fi just să le constrângi dacă nu au fost create; şi nici puterea, nici onoarea nu trebuie preferate, iar asta face să nu existe multe lucruri care să nu fi fost zămislite; pentru că dacă ar exista unele diferenţe între ele, nu s-ar putea descoperi cauza care le-a dat naştere, oricât am căuta-o; dar dacă am lăsa mintea să rătăcească la infinit, atunci va obosi, şi în felul acesta vom ajunge la cel Necreat, şi vom spune că El este Cauza tuturor lucrurilor. Să fi scăpat această chestiune atenţiei lui Platon şi Pitagora, acei oameni înţelepţi”, am spus eu, „care în privinţa filozofiei au fost pentru noi ca o cetate apărată de un zid?”.

CAPITOLUL VI

PLATON ŞI ALŢI FILOZOFI NU AU CUNOSCUT ACESTE LUCRURI

„Îmi este indiferent”, a spus el, „dacă Platon sau Pitagora sau, pe scurt, oricare alt om au avut asemenea opinii. Căci adevărul este acesta; iar tu îl vei afla din ceea ce voi spune. Cu siguranţă că sufletul este sau are viaţă. Prin urmare, dacă este viaţă, va face ca altceva, şi nu el însuşi, să trăiască, la fel cum mişcarea nu se mişcă, ci face ca altceva să se mişte. Ei bine, nimeni nu va nega faptul că sufletul trăieşte. Dar dacă trăieşte, trăieşte nu ca şi cum ar avea viaţă, ci ca ceva care are părtăşie cu viaţa; însă ceea ce are părtăşie cu ceva este diferit de lucrul din care se împărtăşeşte. Aşadar, sufletul are părtăşie cu viaţa, pentru că Dumnezeu vrea ca el să trăiască. Astfel, dacă Dumnezeu nu vrea ca el să trăiască, nu va avea niciun fel de părtăşie [cu viaţa]. Căci a trăi nu este atributul lui, ci al lui Dumnezeu; însă pentru că omul nu trăieşte veşnic, iar sufletul nu este unit pe vecie cu trupul, ori de câte ori această armonie trebuie întreruptă, sufletul părăseşte trupul, iar omul încetează să mai existe; cu toate acestea, atunci când sufletul trebuie să îşi înceteze existenţa, spiritul vieţii se îndepărtează de el, astfel încât sufletul dispare, fiind nevoit să se întoarcă în locul de unde a fost luat”.

CAPITOLUL VII

CUNOAŞTEREA ADEVĂRULUI TREBUIE CĂUTATĂ DOAR DE CĂTRE PROFEŢI

„Aşadar, este nevoie să îţi găseşti un învăţător?”, am spus eu, „dar cine te-ar putea ajuta dacă nici ei nu cunosc adevărul?”.

„Cu mult timp în urmă, au existat nişte oameni cu mult mai bătrâni decât toţi aceşti filozofi vrednici de admiraţie, iar aceştia erau drepţi şi iubiţi de Dumnezeu, care le vorbea prin Duhul Sfânt şi le dezvăluia dinainte evenimentele care urmau să aibă loc, şi care se petrec şi în momentul de faţă. Aceştia erau numiţi profeţi. Şi doar ei vedeau şi comunicau adevărul oamenilor, pentru că nu se plecau în faţa nimănui, nu se temeau de nimeni, nu erau influenţaţi de dorinţa de mărire, ci doar vorbeau despre acele lucruri pe care le vedeau şi le auzeau atunci când erau umpluţi de Duhul Sfânt. Scrierile lor încă mai există, iar cel ce le citeşte este ajutat foarte mult să cunoască începutul şi sfârşitul lucrurilor, precum şi al acelor chestiuni pe care filozoful ar trebui să le ştie, cu condiţia să le fi dat crezare. Pentru că în tratatele lor aceştia nu s-au bazat pe demonstraţii, deoarece fuseseră martorii unui adevăr aflat mai presus de orice demonstraţie şi vrednic de crezare; iar acele evenimente care au avut loc, precum şi cele care se desfăşoară în prezent, te silesc să dai crezare cuvintelor pe care le-au rostit, cu toate că aceştia erau îndreptăţiţi să fie crezuţi datorită miracolelor pe care le-au săvârşit, căci ei îl slăveau pe Creator, Dumnezeul şi Tatăl tuturor lucrurilor, şi îl mărturiseau pe Fiul Său, adică pe Hristos, cel pe care El [l-a trimis]; ceea ce falşii profeţi, care sunt plini de un duh mincinos şi necurat, nici nu au făcut, şi nici nu fac, ci se aventurează să facă unele lucrări şi semne minunate, cu scopul de a-i impresiona pe oameni, glorificând astfel duhurile şi demonii păcatului. Însă tu să te rogi, ca mai presus de orice, să îţi fie deschise porţile luminii; căci aceste lucruri nu pot fi percepute sau înţelese de toţi, ci doar de acela căruia Dumnezeu şi Hristosul său i-au dăruit înţelepciunea”.

CAPITOLUL VIII

ÎN URMA ACESTUI DISCURS IUSTIN SE APRINDE DE IUBIRE PENTRU HRISTOS

„După ce a spus aceste lucruri şi încă multe altele pe care nu avem timp să le menţionăm, s-a îndepărtat, îndemnându-mă să mă gândesc la ce mi-a spus; şi de atunci nu l-am mai văzut. Însă o flacără s-a aprins pe dată în sufletul meu; şi o iubire pentru profeţi şi pentru acei oameni care sunt prieteni cu Hristos a pus stăpânire pe mine; şi pe când rumegam în minte cuvintele pe care le rostise, am înţeles că aceasta este singura filozofie sigură şi profitabilă. Din acest motiv, sunt şi eu filozof. În plus, aş vrea ca toţi să ia aceeaşi hotărâre pe care am luat-o şi eu, astfel încât să nu se ţină departe de cuvintele Mântuitorului. Pentru că acestea posedă o putere teribilă, fiind capabile să îi insipre pe aceia care se abat temători de la cărarea cea dreaptă; iar de dulceaţa lor se bucură toţi aceia care le pun în practică cu sârguinţă. Aşa că dacă vă pasă de voi, şi dacă sunteţi nerăbdători să fiţi mântuiţi, şi dacă credeţi în Dumnezeu, atunci – pentru că vă preocupă această chestiune – îl veţi putea cunoaşte pe Hristosul lui Dumnezeu, iar după ce veţi primi iniţierea, veţi putea duce o viaţă fericită”.

Când am terminat de spus aceste lucruri, iubiţii mei prieteni care se aflau în compania lui Trifon au început să râdă; însă el, zâmbind, a spus, „Sunt de acord cu lucrurile pe care le-ai spus şi admir zelul cu care studiezi lucrurile divine; însă ar fi mai bine pentru tine să rămâi la filozofia lui Platon, sau a altui om, cultivând răbdarea, autocontrolul şi cumpătarea, în loc să te laşi înşelat de cuvinte false şi să accepţi părerile unor oameni lipsiţi de reputaţie. Căci dacă rămâi la această filozofie, şi dacă trăieşti în neprihănire, vei avea speranţa unui destin mai bun; dar când vei renunţa la Dumnezeu şi te vei încrede în oameni, cum vei mai putea să fii în siguranţă? Însă dacă vrei să mă asculţi (pentru că deja consider că îmi eşti prieten), mai întâi lasă-te circumcis, apoi respectă poruncile legate de Sabat, şi sărbătorile, şi lunile noi ale lui Dumnezeu; într-un cuvânt, fă toate acele lucruri care au fost scrise în lege, şi poate că în felul acesta vei dobândi mila lui Dumnezeu. Însă Hristos – dacă s-a născut într-adevăr, şi dacă există pe undeva – noi nu ştim, pentru că nu îl cunoaştem, iar acesta nu va avea putere până când nu va veni Ilie ca să îl ungă şi să-l dezvăluie tuturor. Însă tu ai acceptat o relatare lipsită de fundament şi ţi-ai inventat un Hristos, de dragul căruia vei pieri într-un mod nesăbuit”.

CAPITOLUL IX

CREŞTINII NU AU CREZUT NIŞTE POVEŞTI NEFONDATE

„Te scuz şi te iert, prietene”, am zis eu. „Căci nu ştii ce spui, pentru că ai fost convins de unii învăţători care nu înţeleg Scripturile; şi vorbeşti asemenea unui prooroc, spunând tot ce-ţi trece prin cap. Dar dacă eşti dispus să asculţi povestea Lui, vei vedea că nu am fost amăgiţi, şi de aceea nu vom înceta să îl mărturisim, chiar dacă oamenii vor îngrămădi asupra noastră o mulţime de reproşuri, chiar dacă cel mai crud tiran ne va sili să ne dezicem de El. Şi îţi voi dovedi limpede că noi nu am crezut nişte simple poveşti sau nişte cuvinte lipsite de conţinut, ci nişte vorbe pline de Duhul lui Dumnezeu, având o mare putere şi debordând de graţie”.

Şi de această dată cei care-l însoţeau au râs şi au ţipat într-o manieră necuviincioasă. Atunci m-am ridicat şi m-am pregătit să plec; însă el m-a apucat de haină şi a spus să nu fac asta până când nu voi face ceea ce le-am promis. „Atunci însoţitorii tăi să nu mai fie atât de zgomotoşi şi să nu se mai poarte cu atâta neruşinare”, am spus eu. „Ci dacă vor, atunci să asculte în tăcere; sau dacă au de făcut o treabă mai bună, atunci dă-le voie să plece; în timp ce noi ne vom retrage undeva ca să ne odihnim, iar eu să termin discursul”. Iar Trifon a crezut că este bine să facem aşa; în consecinţă, căzând de acord asupra acestei chestiuni, ne-am retras în partea din mijloc a colonadei. Însă doi dintre prietenii lui au plecat, nu înainte să ridiculizeze şi să îşi bată joc de râvna pe care o aveam. Şi ajungând în acel loc, unde pe ambele laturi se află nişte scaune de piatră, cei aflaţi în compania lui Trifon s-au aşezat pe o parte şi au început să vorbească unul cu altul, iar cineva dintre aceştia a făcut o remarcă referitoare la războiul purtat în Iudeea.

CAPITOLUL X

TRIFON ÎI CONDAMNĂ PE CREŞTINI DOAR PENTRU FAPTUL CĂ NU RESPECTĂ LEGEA

Însă atunci când s-au oprit, le-am vorbit în felul acesta:

„Dragii mei prieteni, mai suntem noi oare condamnaţi şi pentru altceva, în afară de faptul că nu trăim după lege, că nu suntem tăiaţi împrejur precum străbunii voştri şi că nu ţinem Sabatul asemenea vouă? Iar vieţile şi obiceiurile noastre sunt pentru voi subiecte de calomnie? Vă întreb: aţi crezut voi oare că mâncăm oameni? Şi că după ospăţ stingem lumina şi ne dedăm la orgii promiscue? Sau ne condamnaţi doar pentru faptul că aderăm la nişte dogme şi credem în nişte lucruri care în opinia voastră sunt neadevărate?

„Iată ce ne uimeşte", a spus Trifon, „dar acele lucruri despre care vorbeşte mulţimea nu sunt vrednice de crezare; întrucât acestea sunt respingătoare pentru natura umană. În plus, sunt conştient de faptul că preceptele voastre cuprinse în ceea ce voi numiţi Evanghelie sunt atât de minunate şi măreţe, încât consider că nimeni nu le poate respecta; pentru că le-am citit cu atenţie. Însă iată de ce suntem nedumeriţi: de faptul că voi, care pretindeţi că sunteţi pioşi şi vă credeţi mai buni decât alţii, nu sunteţi deloc diferiţi de ei, iar modul vostru de viaţă nu se deosebeşte cu nimic de cel al celorlalţi, prin faptul că nu respectaţi sărbătorile şi Sabatul şi că nu vă tăiaţi împrejur; însă voi vă puneţi speranţele într-un om care a fost crucificat, aşteptând să obţineţi lucruri bune de la Dumnezeu, cu toate că nu îi respectaţi poruncile. Nu aţi citit că cei care nu se vor tăia împrejur în ziua a opta îşi vor pierde sufletul? Căci acest lucru a fost rânduit pentru străini şi robi deopotrivă. Însă voi, prin faptul că dispreţuiţi acest legământ, respingeţi şi îndatoririle ce decurg din el, încercând să vă convingeţi că îl cunoaşteţi pe Dumnezeu, când de fapt nu faceţi niciunul din acele lucruri cu care se îndeletnicesc cei ce se tem de Dumnezeu. Prin urmare, dacă te poţi apăra împotriva acestor acuzaţii, arătându-ne cum poţi spera să ai parte de ceva bun, atâta timp cât nu respecţi legea, vom fi bucuroşi să aflăm aceste lucruri de la tine, ca să putem face şi alte cercetări".

CAPITOLUL XI

ABROGAREA LEGII; NOUL TESTAMENT PROMIS ŞI DAT DE CĂTRE DUMNEZEU

„O, Trifon, nu va exista niciun alt Dumnezeu, aşa cum din cele mai vechi timpuri şi până astăzi nu a existat un altul" (i-am răspuns), „ci doar acela care a făcut şi a rânduit tot acest univers. În plus, noi nu credem că există un Dumnezeu pentru noi şi un altul pentru voi, ci că există un singur Dumnezeu, acela care i-a scos pe strămoşii voştri din Egipt cu mână puternică şi cu braţul întins. Aşa că noi nu credem în alt Dumnezeu (căci nu există altul), ci în acela în care aţi crezut şi voi dintotdeauna, Dumnezeul lui Avraam, Isaac şi Iacov. Însă noi nu credem prin intermediul lui Moise sau prin lege; pentru că atunci am face acelaşi lucru ca şi voi. Ci acum – (întrucât am citit că va fi o lege finală, şi un legământ mai presus de toate, pe care oamenii vor trebui să-l respecte, şi mă refer aici la cei ce caută moştenirea lui Dumnezeu. Pentru că legea promulgată pe Horeb s-a învechit, şi doar voi o mai respectaţi; însă această [nouă] lege este pentru toată lumea. Ei bine, acestă lege a abrogat-o pe cea existentă anterior, iar legământul care i-a urmat a pus capăt celui precedent; căci ne-a fost dată o lege eternă – şi anume Hristos – iar legământul este demn de încredere, şi el nu va mai fi urmat de nicio lege, de nicio poruncă şi de nicio regulă. Nu ai citit ce spune Isaia: «Ia aminte la Mine, poporul meu, ia aminte la Mine; şi voi, regilor, fiţi cu urechea la Mine, căci o lege va veni de la Mine, iar judecata mea va fi lumina popoarelor. Dreptatea mea se apropie cu repeziciune, iar mântuirea Mea va veni, şi toate popoarele vor crede în braţul Meu?». Şi cu referire la acest nou legământ, Ieremia vorbeşte în felul acesta: «Iată, vin zile, zice Domnul, când voi încheia

cu casa lui Israel şi cu casa lui Iuda legământ nou; însă nu ca legământul pe care l-am încheiat cu părinţii lor în ziua când i-am luat de mână, ca să-i scot din pământul Egiptului»). Prin urmare, dacă Dumnezeu a spus că va institui un nou legământ, care să fie lumina popoarelor, noi înţelegem şi suntem convinşi că oamenii trebuie să se apropie de Dumnezeu, lăsând în urmă idolii şi toate celelalte nelegiuiri, prin numele celui care a fost crucificat, adică Iisus Hristos, rămânând plini de pioşenie şi apărându-şi credinţa până la moarte. Mai mult decât atât, lucrările şi miracolele Sale i-au făcut pe toţi să înţeleagă că El este noua lege şi noul legământ, ca şi speranţa tuturor acelora care, indiferent de poporul din care fac parte, sunt în aşteptarea lucrurilor bune de la Dumnezeu. Căci adevăratul Israel spiritual, precum şi descendenţii lui Iuda, Iacov, Isaac şi Avraam (care deşi nu era tăiat împrejur a fost binecuvântat de Dumnezeu datorită credinţei sale, fiind numit părintele multor neamuri), suntem noi, cei care am fost conduşi la Dumnezeu prin intermediul acestui Hristos crucificat, aşa cum voi demonstra în continuare".

CAPITOLUL XII

IUDEII ÎNCALCĂ LEGEA ETERNĂ ŞI O INTERPRETEAZĂ GREŞIT PE CEA A LUI MOISE

Şi am mai citat şi un alt pasaj, în care Isaia exclamă: «Ascultaţi-Mă pe mine şi viu va fi sufletul vostru; şi voi face cu voi legământ veşnic, dându-vă îndurările Mele cele făgăduite lui David. Iată l-am făcut mărturie popoarelor; neamuri care nu Te cunosc Te vor chema; popoare care nu Te ştiu vor alerga la Tine, pentru Dumnezeul tău, Sfântul Israelului; căci El Te-a preamărit». „Voi aţi dispreţuit acestă lege şi aţi nesocotit legământul nou şi sfânt; iar acum nici nu îl primiţi, nici nu vă pocăiţi de faptele voastre rele. Iar Ieremia a strigat pentru că urechile voastre nu aud, ochii voştri nu văd, iar inima vă este împietrită; însă nici aşa nu ascultaţi. Legiuitorul este prezent, dar cu toate acestea voi nu îl vedeţi; Evanghelia este predicată celor săraci, astfel încât orbii ajung să vadă, însă voi nu înţelegeţi. Aveţi nevoie de o nouă tăiere împrejur, chiar dacă vă făliţi cu cea făptuită în carne. Noua lege vă cere ca viaţa voastră să fie un Sabat necurmat, dar voi, care vă odihniţi o singură zi, credeţi că sunteţi pioşi, şi nu înţelegeţi ce vi s-a poruncit; şi dacă mâncaţi pâine nedospită spuneţi că faceţi voia lui Dumnezeu. Domnul Dumnezeul nostru nu găseşte plăcere în astfel de reguli; dacă printre voi există hoţi sau persoane care jură strâmb, să înceteze să facă aceste lucruri; dacă există vinovaţi de adulter, să se pocăiască; doar aşa vor ţine dulcele şi adevăratul Sabat al lui Dumnezeu. Iar dacă cineva are mâini necurate, atunci să se spele şi să devină curat.

CAPITOLUL XIII

ISAIA NE ÎNVAŢĂ CĂ PĂCATELE SUNT IERTATE PRIN SÂNGELE LUI HRISTOS

„Însă Isaia nu v-a trimis să faceţi o baie, ca să vă spălaţi de murdărie şi de acele păcate pe care nici apa mării nu ar putea să le cureţe; dar, după cum era de aşteptat, era vorba de acea baie mântuitoare din vechime, pe care trebuiau să o facă cei ce se pocăiau, adică cei ce nu mai puteau fi curăţaţi prin sângele caprelor şi al oilor, sau prin cenuşa unei juncane, sau prin ofrandele de făină fină, ci prin credinţa în sângele lui Hristos, şi în moartea Sa, căci aceasta

este raţiunea pentru care El a murit, după cum spune şi Isaia, atunci când vorbeşte în felul acesta: «Descoperit-a Domnul braţul Său cel sfânt în ochii tuturor popoarelor şi toate marginile cele îndepărtate ale pământului vor vedea mântuirea lui Dumnezeu. Plecaţi, plecaţi, ieşiţi de acolo! Nu vă atingeţi de lucru spurcat! Ieşiţi, curăţiţi-vă, voi cei care purtaţi vasele Domnului! Dar nu veţi pleca fugind, că înaintea voastră va merge Domnul; iar Domnul, Dumnezeul Israelului, vă va strânge laolaltă. Iată că Sluga Mea va propăşi, mare Se va face şi Se va înălţa pe culmile slavei! Precum mulţi au fost cuprinşi de uimire în faţa Ta, tot aşa forma şi slava Ta îi vor tulbura pe mulţi oameni. Multe popoare vor fi uimite înaintea Lui, iar regii vor închide gura; căci vor vedea ceea ce nu li s-a spus cu privire la El şi vor înţelege ceea ce nu au auzit. Doamne, cine a crezut mărturiile noastre şi braţul Domnului cui se va descoperi? Crescut-a înaintea Lui ca o odraslă, ca o rădăcină în pământ uscat. Nu avea nici formă, nici chip, iar atunci când L-am privit nu avea nici formă, nici frumuseţe; Forma lui era dispreţuită şi era mai prejos decât fiii oamenilor. Era un om al durerilor şi cunoscător al suferinţei, căci faţa lui era complet întoarsă; era dispreţuit, iar noi nu l-am slăvit. El a purtat păcatele noastre şi a suferit pentru noi; şi noi Îl socoteam pedepsit, bătut şi chinuit. Dar El fusese străpuns pentru păcatele noastre şi zdrobit pentru fărădelegile noastre; El a fost pedepsit pentru mântuirea noastră. Prin rănile Lui noi ne-am vindecat. Toţi umblam rătăciţi ca nişte oi, fiecare pe calea noastră, şi Domnul a făcut să cadă asupra Lui fărădelegile noastre ale tuturor. Chinuit a fost, dar nu şi-a deschis gura Sa; ca un miel spre junghiere s-a adus şi ca o oaie fără de glas înaintea celor ce o tund, aşa nu Şi-a deschis gura Sa. Întru smerenia Lui judecata Lui s-a ridicat. Şi neamul Lui cine îl va spune? Că s-a luat de pe pământ viaţa Lui! Pentru fărădelegile poporului Meu a fost adus spre moarte. Mormântul Lui a fost pus lângă cei fără de lege şi cu cei făcători de rele, după moartea Lui, cu toate că nu săvârşise nici o nedreptate şi nici înşelăciune nu fusese în gura Lui. Dar a fost voia Domnului să-L izbăvească de suferinţă. Şi fiindcă Şi-a dat viaţa ca jertfă pentru păcat, sămânţa voastră va continua să existe un timp îndelungat. Şi Domnul vrea să-i scoată sufletul din necaz, să-i arate lumina şi să îi dea înţelegerea, pentru a ne arăta că Cel drept slujeşte celor mulţi. Şi El va purta păcatele noastre; prin urmare, va avea partea Lui de moştenire şi va împărţi prada celor puternici, pentru că sufletul Său a fost salvat de la moarte; şi cu cei făcători de rele a fost numărat, şi a purtat fărădelegile multora, şi a fost izbăvit de păcatele lor. Cântă, tu, cea stearpă, care nu năşteai, dă glas şi strigă tu care nu te-ai zvârcolit în dureri de naştere, căci mai mulţi sunt fiii celei părăsite, decât ai celei cu bărbat. Căci Domnul a spus, Lărgeşte locul cortului tău şi perdelele tale; nu cruţa nimic, prinde-le, lungeşte funiile şi întăreşte ţăruşii; întinde-le la dreapta şi la stânga, şi seminţia ta va cuceri neamurile şi cetăţile cele pustiite le va umple de oameni. Nu te înfricoşa, căci nu vei rămâne de ocară; nu te tulbura că ai fost mustrat; căci tu vei uita ruşinea cea veşnică şi de ocara văduviei tale nu-ti vei mai aduce aminte, pentru că Domnul şi-a făcut un nume, iar Cel care te-a izbăvit va fi numit pe tot pământul Dumnezeul lui Israel. Ca pe o femeie părăsită şi cu inima întristată te cheamă Domnul; ca pe soţia care a fost dispreţuită din tinereţe»”.

CAPITOLUL XIV

DREPTATEA NU SĂLĂŞLUIEŞTE ÎN RITUALURILE IUDEILOR, CI ÎN CONVERTIREA INIMII PRIN BOTEZUL ÎNTRU HRISTOS

„Aşadar, datorită pocăinţei şi cunoaşterii lui Dumnezeu, care au fost rânduite ca urmare a încălcării legii de către poporul lui Dumnezeu, după cum strigă Isaia, noi am crezut şi depunem mărturie că botezul despre care el a vorbit este singurul în stare să-i purifice pe cei

ce s-au pocăit; iar acesta este apa vieţii. Întrucât fântânile pe care le-aţi săpat pentru voi înşivă se vor surpa şi vor deveni inutile. Pentru că ce folos poate să aibă acel botez care curăţă doar carnea şi trupul? Botezaţi sufletul de mânie şi lăcomie, de invidie şi de ură; şi iată că trupul va deveni pur. Căci acesta este înţelesul simbolic al pâinii nedospite, ca voi să nu mai săvârşiţi acele fapte vechi făcute dintr-o plămădeală rea. Însă voi aţi înţeles toate lucrurile în mod trupesc, şi credeţi că sunteţi evlavioşi dacă faceţi asemenea lucruri, în timp ce sufletul vostru este plin de amăgire şi, pe scurt, de tot ce este rău. Astfel, după cele şapte zile în care trebuie să mănânce pâine nedospită, Dumnezeu le-a poruncit să adauge o nouă plămădeală, adică roadele altor lucrări, şi nu imitaţia celor vechi şi ticăloase. Şi pentru că asta cere noul Legiuitor de la voi, mă voi referi acum la cuvintele pe care le-am citat, precum şi la altele pe care le-am trecut cu vederea. Ele aparţin lui Isaia, care spune: «Luaţi aminte la mine, şi sufletul vostru va trăi; voi face cu voi legământ veşnic, dându-vă îndurările Mele cele făgăduite lui David. Iată l-am făcut mărturie popoarelor, căpetenie şi stăpânitor peste neamuri. Popoare care nu Te cunosc Te vor chema; şi oameni care nu Te cunosc vor alerga la Tine, pentru Dumnezeul Tău, Sfântul lui Israel, căci El Te preamăreşte. Căutaţi-l pe Dumnezeu, iar când îl veţi găsi, chemaţi-L, cât încă este lângă voi. Cei răi să se lase de căile lor, şi cei nelegiuiţi de vicleniile lor; să se întoarcă la Domnul, căci El se va milostivi de ei, pentru că El le va ierta multe păcate. Întrucât gândurile Mele nu sunt ca gândurile voastre, şi căile Mele ca ale voastre; ci sunt la fel de departe cum sunt cerurile de pământ, iată cât de departe este calea Mea de calea voastră, şi gândurile Mele de gândurile voastre. Precum se coboară ploaia şi zăpada din cer şi nu se mai întoarce până nu adapă pământul şi-l face de răsare şi rodeşte şi dă sământă semănătorului şi pâine spre mâncare, aşa va fi cuvântul Meu care iese din gura Mea: nu se va întoarce până când nu va făptui ceea ce doresc, astfel încât poruncile Mele să fie rodnice. Şi voi cu veselie veţi ieşi şi în pace veţi fi călăuziţi. Munţii şi colinele vor izbucni în strigăte de veselie înaintea voastră şi toţi copacii câmpului vor aplauda cu ramurile lor. Şi în locul spinilor va creşte chiparosul, iar în locul măceşului va creşte mirtul. A Domnului fi-va slava, spre veşnică şi nepieritoare pomenire, şi nu va da greş!». O, Trifon, unele dintre aceste cuvinte scrise de profeţi", am spus eu, „precum şi altele asemenea lor, au legătură cu prima venire a lui Hristos, căci acestea îl prezintă ca lipsit de glorie, obscur şi muritor; însă altele se referă la cea de-a doua Sa venire, când se va ivi în glorie, deasupra norilor; şi neamul tău Îl va vedea şi Îl va cunoaşte pe Cel pe care l-au străpuns, aşa cum au proorocit Osea, unul din cei doisprezece profeţi, şi Daniel".

CAPITOLUL XV

ÎN CE CONSTĂ ADEVĂRATUL POST

„Învăţaţi, prin urmare, să ţineţi adevăratul post al lui Dumnezeu, după cum spune Isaia, astfel încât să îi faceţi plăcere lui Dumnezeu. Isaia a strigat în felul acesta: «Strigă din toate puterile şi nu te opri; dă drumul glasului să sune ca o trâmbiţă, vesteşte poporului Meu păcatele sale şi casei lui Iacov fărădelegile sale. În fiecare zi Mă caută, pentru că ei voiesc să ştie căile Mele ca un popor care făptuieşte dreptatea şi de la legea Dumnezeului său nu se abate. Ei Mă întreabă despre legile dreptăţii şi doresc să se apropie de Dumnezeu, spunând, Pentru ce să postim, dacă Tu nu vezi? La ce să ne smerim sufletul nostru, dacă Tu nu iei aminte? Pentru că în zilele postului vostru voi căutaţi plăcerea şi îi prigoniţi pe toţi supuşii voştri. Voi postiţi ca să vă certaţi şi să vă sfădiţi şi îl bateţi furioşi cu pumnii pe cel smerit. De ce nu postiţi pentru Mine aşa cum se cuvine zilei aceleia, ca glasul vostru să răsune cu putere? Acesta nu este postul pe care l-am ales, o zi în care omul să îşi smerească sufletul său. Şi chiar dacă v-aţi

pleca capul ca o trestie şi v-aţi culca pe sac şi cenuşă, oare acesta se cheamă post, zi plăcută Domnului? Acesta nu este postul pe care l-am ales, zice Domnul; ci vreau să rupeţi lanţurile nedreptăţii, să vă dezbăraţi de legămintele nelalocul lor, să redaţi libertatea celor asupriţi şi să vă feriţi de orice învoială nedreaptă. Împarte pâinea ta cu cel flămând, adăposteşte în casă pe cel sărman, pe cel gol îmbracă-l şi nu te ascunde de cel de un neam cu tine. Atunci lumina ta va răsări ca zorile şi veşmintele tale se vor ridica grabnic. Dreptatea ta va merge înaintea ta, iar slava lui Dumnezeu te va învălui. Atunci vei striga şi Domnul te va auzi; la strigătul tău El va zice: Iată-mă! Dacă tu îndepărtezi din mijlocul tău asuprirea, ameninţarea cu mâna şi cuvântul de cârtire; şi dacă dai din toată inima pâinea ta celui flămând vei sătura sufletul amărât, lumina ta va răsări în întuneric şi bezna ta va fi ca miezul zilei. Şi Dumnezeul tău va fi cu tine necontenit şi sufletul tău va găsi mulţumire pe măsura dorinţei sale, şi oasele tale vor fi puternice, şi vei fi ca o grădină adăpată, ca un izvor de apă, sau ca un ţinut care nu duce lipsă de apă». „Aşadar, taiaţi-vă împrejur în prepuţul inimii voastre, aşa cum vă cer cuvintele lui Dumnezeu din aceste pasaje”.

CAPITOLUL XVI

TĂIEREA ÎMPREJUR ESTE DATĂ CA UN SEMN, PENTRU CA IUDEII SĂ SE LEPEDE DE FAPTELE RELE SĂVÂRŞITE ÎMPOTRIVA LUI HRISTOS ŞI A CREŞTINILOR

„Şi însuşi Dumnezeu a vorbit prin Moise în felul acesta: «Să tăiaţi împrejur învârtoşarea inimii voastre, şi să nu vă mai înţepeniţi gâtul. Că Domnul Dumnezeul vostru este Domnul domnilor, şi un Dumnezeu mare şi puternic şi crunt, care nu caută la faţă, nici nu ia mită». Iar în Levitic, spune: «Pentru că au păcătuit împotriva Mea şi M-au dispreţuit, şi pentru că M-au înfruntat, îi voi înfrunta şi Eu, şi îi voi abandona în pământul vrăjmaşilor lor. Atunci se va supune inima lor cea netăiată împrejur». „Căci tăierea împrejur în carne, care vine de la Avraam, a fost dată ca semn, ca voi să fiţi diferiţi de celelalte popoare, şi de noi înşine; şi ca voi să fiţi singurii care suferiţi în mod just ceea ce suferiţi acum; şi ca ţara voastră să rămână pustie, iar oraşele voastre să fie mistuite de foc; şi ca străinii să mănânce din roadele voastre în prezenţa voastră; şi ca niciunul dintre voi să nu se urce la Ierusalim. Căci ceea ce vă deosebeşte de ceilalţi oameni este semnul acesta al circumciziei carnale. Întrucât presupun că niciunul dintre voi nu se va hazarda să spună că Dumnezeu nu a prevăzut şi nu prevede evenimentele viitoare, şi că nu a stabilit dinainte răsplata pentru fiecare dintre acestea. Aşadar, aceste lucruri vi s-au întâmplat în mod just, pentru că voi l-aţi ucis pe Cel Drept, ca şi pe profeţii de dinaintea lui; iar acum îi alungaţi şi pe aceia care îşi pun speranţa în El şi în Cel ce L-a trimis, adică Atotputernicul Dumnezeu, Făcătorul tuturor lucrurilor, şi îi blestemaţi în adunările voastre pe cei care cred în Hristos. Pentru că nu aveţi puterea să puneţi mâna pe noi, aşa cum vă cer aceia care sunt momentan la putere. Însă aţi făcut asta ori de câte ori aţi putut. De aceea, Dumnezeu strigă la voi prin intermediul lui Isaia, spunând, «Dreptul piere şi nimeni nu ia aminte. Pentru că omul drept este luat din faţa nedreptăţii. În groapă îşi va găsi pacea, căci a fost luat din mijlocul mulţimii. Dar voi, feciori nelegiuiţi, neam de stricaţi şi desfrânaţi, apropiaţi-vă! De cine vă bateţi joc? La cine vă strâmbaţi, împotriva cui deschideţi gura şi daţi frâu liber limbii?»”.

CAPITOLUL XVII

IUDEII AU TRIMIS OAMENI ÎN LUME SĂ RĂSPÂNDEASCĂ MINCIUNI PE SEAMA CREŞTINILOR

„Niciun popor nu ne-a făcut atât de mult rău nouă şi lui Hristos, aşa cum ne-aţi făcut voi, cei care sunteţi de fapt autorii acelor fapte ticăloase săvârşite împotriva Celui Drept şi împotriva noastră, care Îl urmăm. Căci după ce L-aţi crucificat pe singurul Om drept şi lipsit de orice vină – prin rănile căruia sunt vindecaţi aceia care se apropie de Tatăl prin intermediul Lui – şi după ce aţi aflat că a înviat din morţi şi s-a ridicat la cer, aşa cum ne-au prevestit proorocii, nu numai că nu v-aţi căit de ticăloşia pe care aţi săvârşit-o, ci la vremea respectivă aţi ales nişte oameni pe care i-aţi trimis din Ierusalim în toată lumea, ca să vorbească despre izbucnirea ereziei Creştine şi să facă cunoscute acele lucruri pe care niciunul dintre cei care ne cunoşteau nu le putea rosti împotriva noastră. Aşa încât voi sunteţi nu doar cauza propriei voastre nelegiuirii, ci a tuturor celorlalţi oameni. Şi Isaia strigă pe bună dreptate: «Din cauza voastră numele Meu este hulit de căre neamuri». Şi, «Vai de sufletele lor! Pentru că au uneltit împotriva lor înşile, zicând, Să-l alungăm pe cel drept, pentru că nu-l avem la inimă. Aşa că vor mânca din roadele faptelor lor. Vai de cel rău, că răutatea este a lui şi va fi judecat după lucrarea mâinilor lui». Şi mai spune şi aceste cuvinte: «Vai de cei ce îşi trag după ei nedreptatea ca şi cu o frânghie lungă şi păcatele ca şi cu nişte hamuri de la jugul unei juncane: care spun, Să se grăbească şi să se apropie; să se plinească planul Sfântului lui Israel, ca să-l cunoaştem. Vai de cei ce zic răului bine şi binelui rău; care numesc lumina întuneric şi întunericul lumină; care socotesc amarul dulce şi dulcele amar!». Aşadar, aţi fost extrem de zeloşi în a răspândi pe tot pământul amărăciune şi întuneric şi tot felul de lucruri nedrepte la adresa Luminii neprihănite şi drepte trimise de Dumnezeu.

Căci nu v-a plăcut atunci când a strigat în mijlocul vostru, «Scris este, Casa Mea, casă de rugăciune se va chema, dar voi aţi făcut-o vizuină de tâlhari!». Şi a răsturnat mesele schimbătorilor de bani, strigând, «Vai vouă, cărturarilor şi fariseilor făţarnici! Că daţi zeciuială din izmă şi din iarbă amară, dar nu respectaţi dreptatea şi nu îl iubiţi pe Dumnezeu. Voi, morminte văruite, care pe dinafară se arată frumoase, dar înăuntru sunt pline de oasele celor morţi». Iar Cărturarilor le-a spus, «Vai vouă, cărturarilor, că aţi luat cheia cunoştinţei; voi înşivă n-aţi intrat, iar pe cei ce voiau să intre i-aţi împiedeca; voi, călăuze oarbe!»”.

CAPITOLUL XVIII

CREŞTINII AR RESPECTA LEGEA, DACĂ NU AR ŞTI PENTRU CE A FOST DATĂ

„O, Trifon, tu singur recunoşti că ai citit învăţăturile Mântuitorului nostru, de aceea cred că nu am fost necugetat atunci când am adăugat la aceste afirmaţii profetice şi câteva din cuvintele simple pe care El le-a rostit. Aşa că spălaţi-vă şi curăţaţi-vă acum, şi alungaţi nedreptatea din sufletul vostru, aşa cum vă porunceşte Dumnezeu, şi tăiaţi-vă împrejur cu adevărata tăiere împrejur. Pentru că şi noi ne-am tăia împrejur în carnea noastră şi am ţine Sabatul şi toate celelalte sărbători, dacă nu am şti că toate acestea v-au fost impuse din cauza păcatelor şi a împietririi inimii voastre. Căci dacă noi îndurăm cu răbdare toate uneltirile oamenilor răi şi ale demonilor, astfel încât în mijlocul unor cruzimi de nerostit, al morţii şi al chinurilor, ne rugăm

pentru cei care ne fac să suferim, fără a încerca să ripostăm în vreun fel, aşa cum ne-a poruncit noul Legiuitor, atunci, O, Trifon, n-am putea noi oare să respectăm şi acele ritualuri care nu ne vatămă în niciun fel, adică tăierea împrejur, precum şi ţinerea Sabatului şi a sărbătorilor?”.

CAPITOLUL XIX

ÎNAINTE DE AVRAAM NU A EXISTAT TĂIERE ÎMPREJUR. LEGEA A FOST DATĂ DE MOISE DIN CAUZA ÎMPIETRIRII INIMII LOR

„Acest lucru ne nedumereşte, şi pe bună dreptate, că deşi înduraţi asemenea lucruri voi nu păstraţi şi obiceiurile despre care discutăm acum”.

„Această tăiere împrejur nu este totuşi necesară pentru toţi oamenii, ci numai pentru voi, astfel încât, după cum am mai spus, să aveţi parte de această suferinţă meritată prin care treceţi. În plus, noi nu primim acest botez inutil venit din vase cu apă, întrucât nu are nicio legătură cu botezul vieţii. Motiv pentru care şi Dumnezeu a spus că L-aţi părăsit, pe El care este fântâna vieţii, săpându-vă singuri fântâni care nu pot ţine niciun pic de apă. Chiar şi voi, care sunteţi tăiaţi împrejur în carnea voastră aveţi nevoie de circumcizia noastră; în timp ce noi, care o posedăm pe cea din urmă, nu avem nevoie de cea dintâi. Căci dacă ar fi fost necesară, aşa cum presupuneţi voi, Dumnezeu nu l-ar fi făcut pe Avraam netăiat împrejur, nu ar fi apreciat jertfele pe care Abel, deşi necircumcis, i le-a oferit, şi nu ar fi privit cu plăcere spre Enoh, cel netăiat împrejur, care n-a mai fost găsit pentru că Dumnezeu îl mutase. Iar Lot, deşi necircumcis, a fost izbăvit din Sodoma, căci îngerii şi Domnul i-au spus să plece de acolo. Noe a fost strămoşul rasei noastre; şi cu toate că nu era tăiat împrejur, s-a urcat în arcă împreună cu copiii săi. Melchisedec, preotul Celui Preaînalt, n-a fost tăiat împrejur; el, cel căruia Avraam, primul care a primit tăierea împrejur în carnea sa, i-a dat zeciuială şi a fost binecuvântat; iar Dumnezeu a spus, prin gura lui David, că va face preot în veac după rânduiala lui Melchisedec. De aceea, această circumcizie a fost doar spre folosul vostru, pentru ca oamenii să nu mai fie nişte oameni oarecare, iar poporul să nu mai fie un popor oarecare; aşa cum spune şi Osea, unul din cei doisprezece profeţi. În plus, toţi aceşti oameni drepţi pe care i-am amintit erau pe placul lui Dumnezeu, cu toate că nu ţineau Sabatul; la fel şi Avraam şi toţi descendenţii săi până la Moise, sub conducerea cărora poporul vostru s-a dovedit a fi nedrept şi nerecunoscător faţă de Dumnezeu, făcându-şi un viţel în pustie; motiv pentru care Dumnezeu a trebuit să facă pe placul acestui popor, poruncind oamenilor să aducă jertfe numelui său, ca în felul acesta să nu vă mai închinaţi la idoli. Precept pe care însă nu l-aţi respectat. Şi vi s-a poruncit să ţineţi Sabatul, ca să vă aduceţi aminte de Dumnezeu. Căci cuvântul său spune, «Ca să ştii că Eu sunt Dumnezeu care te-a izbăvit»”.

CAPITOLUL XX

DE CE AU FOST RECOMANDATE ANUMITE MÂNCĂRURI

„Mai mult decât atât, vi s-a poruncit să nu mâncaţi anumite alimente, pentru ca atunci când veţi mânca şi veţi bea să-l aveţi pe Dumnezeu în faţa ochilor voştri, astfel încât să înţelegeţi că sunteţi predispuşi să vă abateţi de la cunoaşterea Lui, după cum spune Moise: «Poporul a

mâncat şi a băut şi pe urmă s-a sculat şi a jucat». Şi tot aşa: « A mâncat Iacov, s-a săturat şi s-a îngrăşat; îngrăşatu-s-a, îngroşatu-s-a şi s-a umplut de grăsime; şi a părăsit pe Dumnezeu, Cel ce l-a făcut». Căci în Cartea Genezei Moise v-a spus că Dumnezeu i-a dat voie lui Noe, care era un om drept, să mănânce din orice animal, numai carnea moartă cu sângele ei să nu o mănânce. Şi pentru că se pregătea să spună, «şi iarba verde», i-am luat-o înainte şi am zis: De ce nu primiţi această poruncă, «şi iarba verde», în sensul în care a dat-o Dumnezeu? Căci aşa cum Dumnezeu a dat iarba pentru hrana oamenilor, tot aşa a dat şi animalele, ca să-i hrănească trupul. Însă voi spuneţi că după Noe a fost făcută o distincţie, astfel încât să nu mai mâncăm anumite ierburi. Dar interpretarea voastră este lipsită de credibilitate. Totuşi, la început nu o să mă ocup de acest lucru, cu toate că aş putea să spun şi să susţin că toate ierburile sunt bune de mâncat şi pot servi ca hrană. Însă deşi facem o distincţie între diferitele ierburi verzi, prin faptul că nu le mâncăm pe toate, este limpede că pe unele nu le mâncăm nu din cauză că sunt banale sau necurate, ci pentru că sunt amare, sau ţepoase, sau aducătoare de moarte. Pe de altă parte, însă, culegem cu mâna toate ierburile care sunt dulci, hrănitoare şi bune, indiferent dacă este vorba de plante acvatice sau terestre. În plus, Dumnezeu, prin gura lui Moise, v-a poruncit să nu mâncaţi animale necurate, necuvenite şi violente, pentru că voi, deşi aţi mâncat mană în deşert şi aţi fost martorii minunilor săvârşite de Dumnezeu, v-aţi apucat să vă făuriţi un viţel de aur pe care să-l veneraţi. Iată de ce acesta este îndreptăţit să strige mereu, «Copii nesăbuiţi, în care nu este nici urmă de credincioşie»”.

CAPITOLUL XXI

SABATUL A FOST INSTITUIT DIN CAUZA PĂCATELOR OAMENILOR ŞI NU PENTRU A FI O LUCRARE A DREPTĂŢII

„În plus, Dumnezeu v-a poruncit să ţineţi Sabatul şi v-a dat şi alte legi, aşa cum am mai spus, din cauza nelegiurii voastre şi a părinţilor voştri, – după cum spune El, de dragul popoarelor, ca acestea să nu îi hulească numele, de aceea i-a ţinut în viaţă pe unii dintre voi, – aşa cum dovedesc cuvintele Sale; căci Ezechiel vorbeşte în felul acesta: «Eu sunt Domnul Dumnezeul vostru; purtaţi-vă după poruncile Mele, păziţi hotărârile Mele şi nu vă purtaţi după rânduielile Egiptului; cinstiţi Sabatele Mele; ca să fie semn între Mine şi voi, ca să stiţi că Eu sunt Domnul Dumnezeul vostru. Dar voi v-aţi răzvrătit împotriva Mea, iar fiii voştri nu s-au purtat după rânduielile mele şi legile Mele nu le-au păzit; n-au împlinit ceea ce omul trebuie să împlineascî, ca să fie viu. Ci ei au călcat zilele Mele de odihnă. Atunci am gândit să vărs peste ei urgia Mea şi să sting mânia Mea împotriva lor în pustiu; totuşi, nu am făcut asta, ca numele Meu să nu fie pângărit în faţa păgânilor. I-am dus departe de ochii lor şi Mi-am ridicat mâna în pustiu, ca să-i risipesc printre popoare şi să-i imprăştii prin ţări; pentru că nu împliniseră rânduielile Mele, legile Mele le lepădaseră şi călcaseră zilele Mele de odihnă, că ochii lor erau îndreptaţi spre idolii părinţilor lor. Ba încă le-am dat şi legi care nu erau bune şi rânduieli prin care ei nu puteau trăi. Şi i-am întinat prin ofrandele lor, pentru a-i pedepsi pe toţi cei care ies din pântece, ca să ştie că Eu sunt Domnul»”.

CAPITOLUL XXII

LA FEL S-A ÎNTÂMPLAT ŞI CU JERTFELE ŞI OFRANDELE

„Şi ca să ştii că jertfele au fost rânduite din cauza păcatelor poporului vostru şi a înclinaţiei lui spre idolatrie, şi nicidecum pentru că erau necesare, ascultă cum vorbeşte El despre acestea prin intermediul lui Amos, unul din cei doisprezece [profeţi], zicând: «Vai de cei ce doresc ziua Domnului! Ce se va întâmpla cu voi? Ziua Domnului este zi de întuneric si nu de lumină! Veţi fi ca un om care fuge din faţa leului şi dă peste un urs, şi ca unul care intră în casă şi se reazemă cu mâna de un perete şi îl muşcă şarpele. Nu va fi oare ziua Domnului întuneric şi nu lumină, beznă şi nu strălucire? Urât-am, dispreţuit-am prăznuirile voastre şi nu simt nici o plăcere pentru sărbătorile voastre. Când Îmi veţi aduce arderi de tot şi prinoase, nu le voi binevoi şi la jertfele de mântuire grase ale voastre nu voi pleca ochii. Depărtează de Mine zgomotul cântecelor tale, că nu am plăcere să ascult cântarea alăutelor tale! Şi judecata se va năpusti ca apa, şi dreptatea ca un şuvoi furios. Mi-aţi adus, oare, jertfe şi prinoase în pustiu, O, popor al lui Israel? A zis Domnul. Aţi purtat voi cortul lui Moloh, şi steaua dumnezeului vostru Remfan, chipurile pe care le-aţi făcut pentru voi înşivă? De aceea vă voi strămuta dincolo de Damasc, a spus Domnul, al cărui nume este Atotputernicul Dumnezeu. Vai de voi, cei fără de grijă din Sion şi cei care nădăjduiţi în muntele Samariei! Însemnaţi pe cei mai de seamă dintre neamuri şi îndreptaţi-vă către ei, voi cei din casa lui Israel! Treceţi la Calne şi vedeţi, duceţi-vă de acolo la Hamatul cel mare şi coborâţi-vă în Gatul Filisteii; preţuiesc ele mai mult decât aceste regate? Ţinutul lor este mai mare decât al vostru? Voi fugiţi de ziua cea de nenorocire, care se apropie, şi ţineţi Sabatul doar de ochii lumii. Iată că ei stau tolăniţi pe paturi de fildeş şi stau întinşi în aşternuturile lor şi mănâncă miei din turmă şi viţei crescuţi în mijlocul cirezii. Se desfată în sunetul instrumentelor muzicale; se cred în siguranţă, nu ştiu că sunt efemeri, beau vin din cupe şi se ung cu uleiurile cele mai minunte, dar nu se întristează pentru suferinţa lui Iosif. Pentru aceasta ei vor fi duşi în robie în fruntea robilor; casa răufăcătorilor va dispărea, iar nechezatul cailor lui Efraim nu se va mai auzi». Iar Ieremia spune: «Luaţi-vă carnea şi jertfele, şi mâncaţi, căci în ziua în care i-am luat de mână şi i-am scos pe părinţii voştri din Egipt nu le-am cerut nici jertfe, nici libaţii». Şi tot aşa, în Psalmul 49, David spune: «Dumnezeul dumnezeilor, Domnul a grăit şi a chemat pământul, de la răsăritul soarelui până la apus. Din Sion este strălucirea frumuseţii Lui. Dumnezeu va veni, Dumnezeul nostru, şi nu va tăcea. Foc înaintea Lui va arde şi împrejurul Lui vifor mare. Chema-va cerul de sus şi pământul, ca să judece pe poporul Său. Adunaţi-I Lui pe cuvioşii Lui, pe cei ce au făcut legământ cu El prin jertfe. Şi vor vesti cerurile dreptatea Lui, că Dumnezeu judecător este. Ascultă, poporul Meu şi-ţi voi grăi ţie, Israele!... Şi voi mărturisi ţie: Dumnezeu, Dumnezeul tău sunt Eu. Nu pentru jertfele tale te voi mustra, iar arderile de tot ale tale înaintea Mea sunt pururea. Nu voi primi din casa ta viţei, nici din turmele tale ţapi, că ale Mele sunt toate fiarele câmpului, dobitoacele din munţi şi boii. Cunoscut-am toate păsările cerului şi frumuseţea ţarinii cu Mine este. De voi flămânzi, nu-ţi voi spune ţie, că a Mea este lumea şi plinirea ei. Oare, voi mânca carne de taur, sau sânge de ţapi voi bea? Jertfeşte lui Dumnezeu jertfă de laudă şi împlineşte Celui Preaînalt făgăduinţele tale. Şi Mă cheamă pe Mine în ziua necazului şi te voi izbăvi şi Mă vei preaslăvi. Iar păcătosului i-a zis Dumnezeu: Pentru ce tu istoriseşti dreptăţile Mele şi iei legământul Meu în gura ta? Tu ai urât învăţătura şi ai lepădat cuvintele Mele înapoia ta. De vedeai furul, alergai cu el şi cu cel desfrânat partea ta puneai. Gura ta a înmulţit răutate şi limba ta a împletit vicleşug. Şezând împotriva fratelui tău cleveteai şi împotriva fiului maicii tale ai pus sminteală. Acestea ai făcut şi am tăcut, ai cugetat fărădelegea, că voi fi asemenea ţie; mustra-te-voi şi voi pune înaintea feţei tale păcatele tale. Înţelegeţi dar acestea cei ce uitaţi pe Dumnezeu, ca nu cumva să vă

facă bucăţi şi să nu fie cel ce izbăveşte. Jertfa de laudă Mă va slăvi şi acolo este calea în care voi arăta lui mântuirea Mea». Aşadar, El nici nu primeşte jertfe de la voi, şi nici nu v-a poruncit de prima dată să îi aduceţi jertfe. Însă vi le-a cerut mai apoi nu pentru că îi erau necesare, ci din cauza păcatelor voastre. Şi a consimţit ca templul din Ierusalim să îi fie casă nu pentru că avea nevoie de aşa ceva, ci pentru ca voi să vă consacraţi Lui întru totul, şi să nu vă mai închinaţi la idoli. Şi că acest lucru este adevărat confirmă şi Isaia, atunci când spune: «Ce fel de casă Mi-aţi zidit? zice Domnul. Cerul este scaunul Meu şi pământul aşternut picioarelor Mele!».”

CAPITOLUL XXIII

PĂREREA IUDEILOR REFERITOARE LA LEGE ADUCE PREJUDICII LUI DUMNEZEU

„Dacă nu suntem de acord cu acest lucru, atunci vom fi predispuşi să cedăm în faţa unor păreri prosteşti, ca şi cum pe vremea lui Enoh şi a tuturor celorlalţi exista un alt Dumnezeu, care nu le cerea să se taie împrejur şi să respecte Sabatul sau celelalte ritualuri religioase, şi că Moise a fost acela care a instituit toate aceste rânduieli; sau că Dumnezeu nu a dorit ca toate popoarele să facă aceleaşi lucruri bune, ceea ce este ridicol şi absurd. Prin urmare, trebuie să mărturisim că El este binevoitor, vede totul dinainte, nu are nevoie de nimic, şi este drept şi bun. Dar dacă aceste lucruri nu sunt adevărate, atunci spune-mi, domnule, ce crezi tu despre aceste chestiuni pe care le cercetăm”. Şi pentru că nu am primit niciun răspuns, am continuat: „De aceea, Trifon, îţi voi vesti şi ţie şi celor care doresc să devină prozeliţi mesajul pe care l-am auzit de la acel om. Nu vedeţi că elementele sunt active şi că nu respectă niciun Sabat? Rămâneţi aşa cum v-aţi născut. Căci dacă înainte de Avraam nu era nevoie de tăiere împrejur, sau de ţinerea Sabatului, sau de sărbători şi de jertfe, cu atât mai puţin este nevoie de ele acum, când prin voinţa lui Dumnezeu s-a născut Iisus Hristos, fiul fără de păcat al lui Dumnezeu, urmaşul lui Avraam venit în lume printr-o fecioară. Pentru că atunci când Avraam nu fusese încă tăiat împrejur, el a fost binecuvântat datorită credinţei sale în Dumnezeu, după cum ne spune Scriptura. În plus, Scripturile şi faptele ne obligă să recunoaştem că el a primit tăierea împrejur ca pe un semn, şi nu pentru că a fost un om drept. Aşa că s-a consemnat pe bună dreptate că în ceea ce-i priveşte pe oameni, sufletul care nu se va tăia împrejur în ziua a opta se va stârpi din poporul său. De asemenea, incapacitatea sexului feminin de a primi circumcizia carnală demonstrează că aceasta a fost dată ca un semn, şi nu ca o lucrare a dreptăţii. Căci Dumnezeu a dat şi femeilor priceperea de a respecta toate lucrurile care sunt drepte şi virtuoase; însă vedem că forma trupească a bărbatului a fost făcută altfel decât cea a femeii; dar noi ştim că nici bărbatul, nici femeia nu sunt drepţi sau nedrepţi doar din această cauză, ci [sunt consideraţi drepţi] datorită pietăţii şi dreptăţii [de care dau dovadă]”.

CAPITOLUL XXIV

TĂIEREA ÎMPREJUR A CREŞTINILOR ESTE CU MULT MAI BUNĂ

„Ei bine, domnilor”, am zis eu, „este posibil să vă arătăm că ziua a opta are o semnificaţie misterioasă, pe care ziua a şaptea nu o posedă, şi pe care Dumnezeu a dorit să o scoată în evidenţă prin acest ritual. Dar ca să nu dau impresia că trec la alte subiecte, iată ce vreau să

spun: sângele acestei tăieri împrejur este un lucru învechit, pentru că noi credem în sângele mântuirii; acum există un alt legământ, şi o altă lege a venit din Sion. Iisus Hristos îi taie împrejur pe toţi aceia care vor – după cum am arătat mai devreme – cu cuţite de piatră; ca să devină un popor drept, un popor credincios, devotat adevărului şi iubitor de pace. Veniţi cu mine, aşadar, toţi cei care vă temeţi de Dumnezeu, care doriţi să vedeţi Ierusalimul cel bun. Veniţi, haideţi să mergem spre lumina Domnului; căci El i-a eliberat pe cei ce sunt poporul Lui, casa lui Iacov. Veniţi, popoare; haideţi să ne strângem la Ierusalim şi să nu mai fim bântuiţi de război din cauza păcatelor locuitorilor săi. «Am fost aflat de cei ce nu Mă căutau şi M-am făcut arătat celor ce nu întrebau de Mine». Şi mai exclamă prin intermediul lui Isaia: «Şi am zis: Iată-Mă, iată-Mă aici, la un neam care nu chema numele Meu! Am întins mâinile Mele în toată vremea către un popor răzvrătit, care nu mergea pe calea cea bună, ci după propriile păcate. Un popor care Mă respinge pe faţă»".

CAPITOLUL XXV

IUDEII SE LAUDĂ ÎN ZADAR CĂ SUNT FIII LUI AVRAAM

„Cei care se justifică, spunând că sunt fiii lui Avraam, doresc să primească măcar o parte din moştenirea la care râvniţi şi voi; aşa cum strigă Duhul Sfânt prin gura lui Isaia, care vorbeşte astfel: «Priveşte din ceruri şi vezi, din lăcaşul Tău cel sfânt şi strălucit. Unde este râvna şi puterea Ta? Unde sunt milostivirile Tale? Căci Tu te-ai îndurat de noi, Doamne. Tu eşti Părintele nostru! Avraam nu ştie nimic, Israel nu ne cunoaşte. Dar Tu, Doamne, Tatăl nostru, mântuieşte-ne pe noi. Numele Tău este asupra noastră. Pentru ce, Doamne, ne-ai lăsat să rătăcim departe de căile Tale şi ne-ai învârtoşat inimile noastre ca să nu ne temem de Tine? Întoarce-Te pentru robii Tăi, pentru seminţiile moştenirii Tale, ca să putem moşteni câtuşi de puţin muntele Tău cel sfânt. Am ajuns ca unii peste care Tu de multă vreme nu mai stăpâneşti şi care nu mai sunt chemaţi cu numele Tău. Dacă ai deschide cerurile, s-ar cutremura munţii de dinaintea Ta; şi aceştia s-ar topi aşa cum ceara se topeşte în prezenţa focului; şi văpaia îi va mistui pe vrăjmaşi, iar numele Tău va fi cunoscut de către ei; în faţa Ta, popoarele se vor tulbura. Când vei face lucruri măreţe, munţii de dinaintea Ta vor începe să tremure. Nici urechea n-a auzit, nici ochiul n-a văzut un dumnezeu, afară de Tine; iar lucrarea Ta este că eşti milostiv cu cei ce se pocăiesc. Tu Te duci întru întâmpinarea celor ce săvârşesc faptele dreptăţii şi îşi aduc aminte de căile Tale. Iată, Tu Te-ai pornit cu mânie şi noi păcătuiam. Am greşit şi am ajuns necuraţi, iar dreptatea noastră este asemenea unor zdrenţe lepădate de o femeie. Noi toţi am căzut ca frunzele uscate şi fărădelegile noastre ne luau ca vântul. Nimeni nu chema numele Tău şi nici unul nu se deştepta ca să se întărească întru Tine. Căci Tu ai ascuns faţa Ta de la noi şi ne-ai lăsat în voia fărădelegilor noastre. Şi acum, Doamne, întoarce-Te, că noi suntem poporul Tău! Cetatea Ta cea sfântă este pustie. Sionul este ca un deşert, Ierusalimul ca un blestem. Casa, sfinţenia noastră şi gloria părinţilor noştri au fost mistuite de foc; şi toate popoarele glorioase s-au prăbuşit. Şi pe lângă aceste [nenorociri], O, Doamne, Tu Te-ai îndepărtat de noi, şi păstrezi tăcerea, şi ne-ai smerit peste măsură»". Iar Trifon a zis: „Ce vrei să spui? Că niciunul dintre noi nu va moşteni muntele sfânt al lui Dumnezeu?".

CAPITOLUL XXVI

NU EXISTĂ MÂNTUIRE PENTRU IUDEI DECÂT PRIN HRISTOS

Iar eu am răspuns, „Nu am spus asta; ci doar că aceia care l-au persecutat şi încă îl mai persecută pe Hristos, dacă nu se vor pocăi, nu vor moşteni nici măcat o parte din muntele sfânt. Însă Neamurile, care au crezut în El şi care s-au căit de păcatele pe care le-au săvârşit, vor fi părtaşe la moştenire împreună cu patriarhii şi profeţii, precum şi cu oamenii drepţi, descendenţi ai lui Iacov, chiar dacă nu au păzit Sabatul, nu s-au tăiat împrejur şi nu au ţinut sărbătorile. Cu siguranţă că aceştia vor avea parte de moştenirea sfântă a lui Dumnezeu. Căci Dumnezeu vorbeşte prin Isaia în felul acesta: «Eu, Domnul, Te-am chemat întru dreptatea Mea şi Te-am luat de mână şi Te-am întărit şi Te-am dat ca legământ al poporului Meu, spre luminarea Neamurilor, ca să deschizi ochii celor orbi, să scoţi din temniţă pe cei robiţi şi din adâncul închisorii pe cei ce locuiesc intru întuneric». Şi a mai spus: «Iată, Domnul vesteşte acestea până la marginile pământului. Ziceţi fiicei Sionului: Mântuitorul tău vine! El vine cu plata, şi răsplătirile merg înaintea Lui! Şi ei se vor chema popor sfânt, răscumpărat de Domnul. Şi ţie şi se va zice: "Cetatea cea căutată", "Cetatea nepărăsită. Cine este acela care vine din Edom? Cu podoabă în îmbrăcămintea Lui şi mândru de belşugul puterii Lui? Eu sunt Acela al Cărui cuvânt este dreptatea şi puternic este să răscumpere. Pentru ce ai îmbrăcămintea roşie şi veşmântul Tău este roşu ca al celui care calcă în teasc? Tu eşti plin de strugurii călcaţi în picioare. Singur am călcat în teasc şi dintre popoare nimeni nu era cu Mine; şi i-am călcat în mânia Mea, i-am strivit în urgia Mea, încât sângele lor a ţâşnit pe pământ. Căci o zi de răzbunare era sortită în inima Mea şi anul răscumpărării sosise. Priveam în jur: nici un ajutor! Mă cuprindea mirarea: nici un sprijin! Atunci braţul Meu M-a ajutat şi urgia Mea s-a abătut asupra lor, şi în furia Mea i-am călcat în picioare şi le-am vărsat sângele pe pământ»”.

CAPITOLUL XXVII

DE CE DUMNEZEU A SPUS ACELEAŞI LUCRURI ATÂT PRIN PROFEŢI, CÂT ŞI PRIN MOISE

Şi Trifon a zis: „De ce alegi şi citezi doar ce vrei tu din scrierile profetice, şi nu te referi şi la acelea care poruncesc ca Sabatul să fie respectat cu stricteţe? Căci Isaia vorbeşte în felul acesta: «Dacă îţi vei opri piciorul tău în ziua de odihnă şi nu-ţi vei mai vedea de treburile tale în ziua Mea cea sfântă, ci vei socoti ziua de odihnă ca desfătare şi vrednică de cinste, ca sfinţită de Domnul, şi vei cinsti-o, fără să mai umbli, fără să te mai îndeletniceşti cu treburile tale şi fără să mai vorbeşti deşertăciuni, atunci vei afla desfătarea ta în Domnul. Eu te voi purta în car de biruinţă pe culmile cele mai înalte ale ţării şi te voi bucura de moştenirea tatălui tău Iacov, căci gura Domnului a grăit acestea».

Iar eu am răspuns, „Prietenii mei, am trecut peste aceste lucruri nu pentru că profeţiile îmi erau potrivnice, ci pentru că voi aţi înţeles că Dumnezeu vă porunceşte prin toţi profeţii să faceţi aceleaşi lucruri pe care vi le-a poruncit şi prin intermediul lui Moise, din cauza împietririi inimii voastre şi a faptului că nu îi sunteţi recunoscători. Aşa încât El continuă să vestească aceste lucruri, pentru ca voi să vă pocăiţi şi să îi fiţi pe plac, astfel încât să nu vă

mai jertfiţi copiii demonilor, să nu vă mai însoţiţi cu hoţii, să nu mai fiţi iubitori de daruri, să nu mai căutaţi răzbunare, să nu mai întârziaţi să faceţi dreptate orfanilor şi văduvelor, şi să nu mai aveţi mâinile pline de sânge. «Pentru că fiicele Sionului sunt atât de mândre şi umblă cu capul pe sus şi cu priviri obraznice, şi mătură pământul cu veşmintele lor. Şi pentru că toate s-au rătăcit, au ajuns să fie înfumurate», zice El. «Nu este niciun om care să înţeleagă, niciunul măcar. Mormânt deschis este gâtlejul lor; viclenii vorbit-au cu limbile lor; venin de viperă este sub buzele lor; pustiire şi nenorocire sunt în drumurile lor, şi calea păcii ei nu au cunoscut-o». Aşadar, ca şi la început, aceste porunci v-au fost date din cauza răutăţii voastre şi a faptului că stăruiţi în ea, dacă nu cumva sunteţi chiar şi mai înclinaţi spre păcat. Aşa că El vă îndeamnă să vă reamintiţi aceste precepte. Însă voi sunteţi un popor cu inima învârtoşată şi lipsit de înţelegere, un popor orb şi şchiop, copii lipsiţi de orice credinţă, căci aşa cum spune El însuşi, Îl cinstiţi doar cu buzele, inima voastră este departe de El, iar ideile după care vă conduceţi sunt ale voastre, nu ale Lui. Căci, spune-mi, a vrut Dumnezeu ca preoţii să păcătuiască atunci când oferă jertfe în timpul Sabatului? Sau aceia care taie împrejur sau sunt tăiaţi împrejur în ziua de odihnă? Fiindcă El porunceşte ca copiii să fie tăiaţi împrejur în ziua a opta – chiar dacă aceasta coincide cu Sabatul. Dar oare n-ar putea fi făcută această operaţie cu o zi mai devreme sau cu o zi mai târziu în raport cu Sabatul? Şi de ce nu i-a pus El să respecte aceste ritualuri şi pe oamenii drepţi şi plăcuţi Lui, care au trăit înainte de Moise şi de Avraam, şi care nici n-au fost tăiaţi împrejur în carnea prepuţului lor, nici nu au păzit Sabatul?”.

CAPITOLUL XXVIII

ADEVĂRATA DREPTATE SE DOBÂNDEŞTE DOAR PRIN HRISTOS

Iar Trifon a replicat, „Ai făcut această afirmaţie şi puţin mai devreme, şi noi ne-am gândit serioas la ea; căci, ca să spun adevărul, este vrednică de atenţie. Pentru că acel răspuns care îi satisface pe cei mai mulţi – că aşa i s-a părut Lui că este bine – pe mine nu mă mulţumeşte. Căci la această afirmaţie au recurs toţi aceia care nu au putut să răspundă la această întrebare”.

Atunci am spus: „Nu ezitaţi şi nu zăboviţi să aveţi încredere în mine, chiar dacă nu sunt tăiat împrejur, căci eu extrag din Scripturi faptele şi dovezile care le susţin; aşa că nu mai e mult şi veţi deveni prozeliţi. Dacă Hristos nu ar fi venit înainte de voi, în zadar v-aţi pocăi şi în zadar aţi plânge; pentru că nu v-ar auzi. «Araţi-vă ogoare noi», a strigat Ieremia poporului, «şi nu mai semănaţi prin spini! Tăiaţi-vă împrejur pentru Domnul şi lepădaţi învârtoşarea inimii voastre. Aşa că nu mai semănaţi prin spini şi pe ogoare nearate, de unde nu puteţi obţine roade. Cunoaşteţi-L pe Hristos, şi iată că ogorul arat, bun, bun şi fertil, este în inima voastră». «Iată, vin zile, zice Domnul, când voi cerceta pe toţi cei tăiaţi împrejur; Egiptul şi Iuda, Edomul şi pe fiii Moabului. Căci toate aceste popoare sunt netăiate împrejur, iar casa lui Israel toată este cu inima netăiată împrejur». Nu vedeţi că aici Dumnezeu nu se referă la acea tăiere împrejur care a fost dată ca un semn? Pentru că aceasta nu este de niciun folos egiptenilor, sau fiilor Moabului, sau fiilor Edomului. Însă dacă un scit sau un persan are cunoştinţă despre Dumnezeu şi despre Hristosul Său, şi dacă păzeşte rânduielile veşnice şi drepte, acest om va avea parte de circumcizia bună şi justă, şi va deveni prietenul lui Dumnezeu, pentru că Dumnezeu se va bucura de darurile şi ofrandele lui. Aşa că, dragii mei prieteni, voi pune în faţa voastră chiar cuvintele lui Dumnezeu, atunci când a vorbit poporului prin Maleahi, unul din cei doisprezece profeţi, «Nu simt nicio plăcere pentru voi, zice Domnul; şi nu-Mi sunt plăcute nicidecum prinoasele aduse de mâinile voastre. Căci, de la răsăritul soarelui şi până la

apusul lui, mare este numele Meu printre neamuri; şi în orice parte se aduc jertfe de tămâie pentru numele Meu şi prinoase curate, căci mare este numele Meu între neamuri, zice Domnul; ci voi îl pângăriţi». Iar prin David El spune, «Poporul pe care nu l-am cunoscut mi-a slujit mie. Cu auzul urechii mi s-a supus»".

CAPITOLUL XXIX

CELOR CE RESPECTĂ LEGEA HRISTOS NU LE ESTE DE NICIUN FOLOS

„Fie ca toate popoarele să îl slăvească pe Dumnezeu; pentru că El a venit şi ne-a vizitat. Să îl cinstim prin Regele gloriei, prin Domnul oştirilor. Căci El a fost milostiv şi cu Neamurile; iar jertfele noastre le apreciază mai mult decât pe ale voastre. Aşa că ce nevoie am de tăiere împrejur, dacă am fost mărturisit de Dumnezeu? Ce nevoie mai am de un alt botez, dacă am fost botezat cu Duhul Sfânt? Cred că prin ceea ce spun i-aş convinge chiar şi pe aceia care nu se bucură de prea multă inteligenţă. Pentru că aceste cuvinte nu au fost pregătite pentru mine, şi nici nu au fost înfrumuseţate prin iscusinţa omului; ci David le-a cântat, Isaia le-a predicat, Zaharia le-a vestit, iar Moise le-a scris. Eşti familiarizat cu ele, Trifon? Fac parte din Scripturile voastre, care de fapt nu sunt ale voastre, ci ale noastre. Pentru că noi credem în ele; însă voi, deşi le citiţi, nu prindeţi spiritul care este în ele. Să nu fii ofensat şi să nu ne reproşezi faptul că nu suntem tăiaţi împrejur, căci aşa ne-a făcut Dumnezeu; şi să nu ţi se pară ciudat că în zilele de odihnă noi bem apă caldă, întrucât Dumnezeu guvernează universul şi în această zi, ca şi în toate celelalte; iar preoţii oferă jertfe în această zi, aşa cum fac şi în alte zile; şi sunt atâţia oameni drepţi care nu au respectat aceste ceremonii, însă cu toate acestea ei sunt mărturisiţi de însuşi Dumnezeu".

CAPITOLUL XXX

CREŞTINII POSEDĂ ADEVĂRATA DREPTATE

„Aşa că va trebui să daţi vina pe propria voastră răutate, căci Dumnezeu nu poate fi acuzat de către cei lipsiţi de înţelegere pentru faptul că nu i-a instruit pe toţi la fel în privinţa dreptăţii. Întrucât pentru mulţi oameni aceste rânduieli au părut nerezonabile şi nevrednice de Dumnezeu, deoarece nu au primit harul de a şti că poporul vostru a fost chemat să se convertească şi să se pocăiască în duh, pentru că trăia în păcat şi suferea de o boală duhovnicească; şi că profeţia făcută după moartea lui Moise este veşnică. Iar aceasta, prieteni, este menţionată în Psalm. Iar noi, care am fost făcuţi înţelepţi, mărturisim că legile Domnului sunt mai dulci ca mierea şi ca fagurele de albine, şi asta se vede din faptul că deşi ameninţaţi cu moartea, noi nu ne lepădăm de numele Lui. În plus, este limpede pentru toată lumea că noi cei care credem în El ne rugăm să ne păzească de duhurile rele şi amăgitoare; aşa cum arată în mod simbolic cuvântul profetic. Căci noi îl implorăm mereu pe Dumnezeu prin intermediul lui Iisus Hristos să ne apere de acei demoni ostili venerării lui Dumnezeu, pe care altădată i-am slujit, pentru ca prin reîntoarecerea noastră la Dumnezeu să putem fi neprihăniţi. Şi noi îl numim Protector şi Mântuitor, iar puterea acestor nume îi înspăimântă chiar şi pe demoni; şi astăzi, aceştia sunt biruiţi, întrucât sunt exorcizaţi în numele lui Iisus Hristos, cel crucificat în timpul lui Pilat din Pont, guvernatorul Iudeii. Şi astfel este evident pentru oricine că Tatăl Său i-a dat o putere atât de mare, încât demonii sunt îmblânziţi de numele Său şi de suferinţa prin

care a trecut”.

CAPITOLUL XXXI

DACĂ ACUM PUTEREA LUI IISUS ESTE ATÂT DE MARE, CU CÂT MAI MARE VA FI LA A DOUA SA VENIRE!

„Dacă după suferinţele Sale a avut o asemenea putere, cât de mare îi va fi puterea la venirea Sa glorioasă! Căci va veni pe nori, ca Fiu al omului, aşa cum a proorocit Daniel, fiind însoţit de îngerii Lui. Acestea sunt cuvintele sale: «Am privit până când au fost aşezate nişte scaune de domnie, şi S-a aşezat Cel vechi de zile; îmbrăcămintea Lui era albă ca zăpada, iar părul capului Său curat ca lâna; tronul Său, flăcări de foc; roţile lui, foc arzător. Un râu de foc se vărsa şi ieşea din el; mii de mii Îi slujeau şi miriade de miriade stăteau înaintea Lui! Judecătorul Judecătorul S-a aşezat şi cărţile au fost deschise. Eu mă uitam mereu, din pricina multelor vorbe pe care cornul cel mare le grăia. Am privit până când fiara a fost omorâtă şi trupul ei nimicit şi dat focului. Dar şi celorlalte fiare li s-a luat stăpânirea, şi lungimea vieţii lor a fost hotărâtă până la o vreme şi un anumit timp. Am privit în vedenia de noapte, şi iată pe norii cerului venea cineva ca Fiul Omului şi El a înaintat până la Cel vechi de zile, şi a fost dus în faţa Lui. Şi Lui I s-a dat stăpânirea, slava şi împărăţia, şi toate popoarele, neamurile şi limbile Îi slujeau Lui. Stăpânirea Lui este veşnică, stăpânire care nu va trece, iar împărăţia Lui nu va fi nimicită niciodată. Pentru aceasta, eu, Daniel, am fost tulburat cu duhul meu şi vedeniile pe care le-am avut mă înspăimântau. M-am apropiat atunci de unul din cei de faţă şi l-am rugat să-mi spună adevărul privitor la toate acestea. Şi el mi-a vorbit şi mi-a făcut cunoscut înţelesul acestor lucruri. Aceste fiare, patru la număr, sunt patru regate care vor pieri de pe pământ, căci stăpânirea lor nu va ţine în veci şi în vecii vecilor. După aceasta am vrut să ştiu adevărul despre fiara a patra, care le-a distrus pe toate celelalte şi care era afară din cale de înspăimântătoare, cu dinţi de fier şi cu gheare de aramă şi care mânca, sfărâma, iar ceea ce rămânea călca în picioare; şi despre cele zece coarne care erau pe capul său şi despre celălalt care creştea şi înaintea căruia au căzut celelalte trei şi avea ochi şi gură care grăia lucruri mari şi care era mult mai mare decât celelalte. M-am uitat, şi cornul acela purta război cu cei sfinţi şi i-a biruit, până ce a venit Cel vechi de zile şi a făcut dreptate sfinţilor Celui Preaînalt, până ce s-a împlinit vremea şi împărăţia a ajuns sub stăpânirea sfinţilor Celui Preaînalt. Şi despre cea de-a patra fiară mi s-a spus: Fiara a patra înseamnă că un al patrulea regat va fi pe pământ, care se va deosebi de toate celelalte regate, care va mânca tot pământul, îl va călca în picioare şi îl va zdrobi. Şi cele zece coarne înseamnă că din acest regat se vor ridica zece regi, şi un altul se va scula după ei; el va fi mult mai rău decât cei de dinaintea lui şi va doborî la pământ trei regi. Şi va grăi cuvinte de defăimare împotriva Celui Preaînalt şi va asupri pe sfinţii Celui Preaînalt, şi îşi va pune în gând să schimbe vremurile. Şi acestea vor fi date în mâna lui o vreme şi vremuri şi jumătate de vreme. Şi judecata se va face şi i se va lua stăpânirea, ca să-l nimicească şi să-l prăbuşească pentru totdeauna. Iar regatul şi stăpânirea şi mărirea regilor de sub ceruri se vor da poporului sfinţilor Celui Preaînalt; împărăţia Lui este împărăţie veşnică şi toate stăpânirile Îi vor sluji Lui şi pe El Îl vor asculta. Iată sfârşitul vorbirii mele cu el. Pe mine, Daniel, gândurile mele m-au înfricoşat foarte şi faţa mi s-a schimbat şi am păstrat cuvântul în inima mea»”.

CAPITOLUL XXXII

TRIFON NU ESTE DE ACORD CĂ DANIEL ÎL DESCRIE PE HRISTOS CA FIIND PLIN DE SLAVĂ, ÎN TIMP CE IUSTIN DISTINGE DOUĂ VENIRI

Dar de îndată ce am tăcut, Trifon a zis: „Acestea, precum şi alte asemenea Scripturi, domnule, ne silesc să Îl aşteptăm pe acela care, în calitate de Fiu al omului, va primi de la Cel vechi de zile împărăţia veşnică. Însă acest aşa-zis Hristos al vostru a adus ruşine şi dezonoare asupra capului său într-o asemenea măsură, încât asupra lui a căzut ultimul blestem din legea lui Dumnezeu, pentru că a fost crucificat".

Atunci i-am răspuns, „Domnilor, dacă Scripturile nu ar fi spus ceea ce eu am citat deja, şi anume că forma lui era lipsită de slavă, şi că zămislirea Lui nu s-a cunoscut, şi că din cauza morţii Lui cei bogaţi vor pieri, şi că prin rănile sale noi vom fi tămăduiţi, şi că va fi purtat ca o oaie; şi dacă nu aş fi explicat că sunt două veniri ale Sale, – una în care a fost pironit de către voi, şi o a doua când Îl veţi cunoaşte pe acela pe care l-aţi bătut în cuie, iar triburile voastre Îl vor jeli, fiecare trib în felul său, femeile de-o parte, iar bărbaţii de altă parte – ar însemna că am vorbit despre lucruri dubioase şi neclare. Însă acum voi încerca să vă dovedesc, pe baza conţinutului acelor Scripturi pe care voi le veneraţi şi le consideraţi profetice, că cele citate de mine sunt corecte, în speranţa că vreunul dintre voi face parte dintre aceia pe care harul Domnului Sabatului i-a pus deoparte pentru mântuirea veşnică. Prin urmare, ca lucrurile de care ne ocupăm să vă fie cât mai limpezi, voi menţiona alte cuvinte ale binecuvântatului David, din care veţi înţelege că Domnul este numit Hristosul Duhului Sfânt al Profeţiei; şi că Domnul, Tatăl tuturor lucrurilor, L-a adus din nou de pe pământ şi L-a pus la dreapta Sa, până ce va pune pe toţi vrăjmaşii Săi sub picioarele Sale; ceea ce se întâmplă, într-adevăr, din momentul în care Domnul nostru Iisus Hristos s-a înălţat la cer, după ce a înviat din morţi, iar lucrurile sunt în plină desfăşurare; iar cel despre care prooroceşte Daniel, spunând că va stăpâni o vreme, şi vremuri, şi jumătate de vreme, este deja la uşă, gata să rostească blasfemii şi cuvinte grele împotriva Celui Preaînalt. Însă voi, pentru că nu ştiţi cât de mult va dura stăpânirea sa, aveţi o altă părere. Căci prin «vreme» voi înţelegeţi o perioadă de o sută de ani. Dar dacă aşa ar sta lucrurile, atunci omul păcatului va domni cel puţin trei sute cincizeci de ani, dacă calculăm după spusele sfântului Daniel; iar prin «vremuri», înţelegeţi o perioadă doar de două ori mai mare. Am făcut această digresiune ca să vă conving de cele spuse de Dumnezeu împotriva voastră, şi anume că sunteţi nişte fii nesăbuiţi; şi mai spune, „«Iată, îmi doresc pieirea acestui popor, şi îl voi face să piară; pierde-voi înţelepciunea înţelepţilor şi ştiinţa celor învăţaţi»; de aceea, sper că veţi înceta să vă mai amăgiţi şi să-i amăgiţi şi pe aceia care vă ascultă, şi că veţi începe să învăţaţi de la noi, pentru că noi am primit înţelepciunea prin harul lui Hristos. Aşadar, acestea sunt cuvintele spuse de David: «Zis-a Domnul Domnului Meu: Şezi de-a dreapta Mea, până ce voi pune pe vrăjmaşii Tăi aşternut picioarelor Tale. Toiagul puterii Tale ţi-l va trimite Domnul din Sion, zicând: Stăpâneşte în mijlocul vrăjmaşilor Tăi. Cu Tine este poporul Tău în ziua puterii Tale, întru strălucirile sfinţilor Tăi. Din pântece mai înainte de luceafăr Te-am născut. Juratu-S-a Domnul şi nu-I va părea rău: Tu eşti preot în veac, după rânduiala lui Melchisedec. Domnul este de-a dreapta Ta; sfărâmat-a în ziua mâniei Sale împăraţi. Judeca-va între neamuri; va umple totul de cadavre. Din pârâu pe cale va bea; pentru aceasta va înălţa capul»".

CAPITOLUL XXXIII

PSALMUL 110 (n.t. 109 în Biblia ortodoxă) **NU SE REFERĂ LA EZECHIA, CI NE ARATĂ CĂ HRISTOS A FOST MAI ÎNTÂI SMERIT, IAR APOI VA FI GLORIOS**

„Şi”, am continuat eu, „ştiu că te vei încumeta să spui că acest psalm se referă la împăratul Ezechia; însă îţi voi dovedi că greşeşti prin cuvintele care urmează. Se spune, «Juratu-S-a Domnul şi nu-I va părea rău»; şi, «Tu eşti preot în veac, după rânduiala lui Melchisedec», adică pentru cei de dinainte şi pentru cei care au urmat. Nici măcar tu nu te vei hazarda să susţii că Ezechia era preot, şi cu atât mai puţin preot în veac al lui Dumnezeu; ci aceste lucruri se referă la Domnul nostru Iisus. Însă urechile voastre sunt astupate, şi v-aţi făcut inimile insensibile. Căci prin aceaste afirmaţii, «Juratu-S-a Domnul şi nu-I va părea rău» şi «Tu eşti preot în veac, după rânduiala lui Melchisedec», Dumnezeu i-a arătat cu jurământ (din cauza necredinţei voastre) că va fi Mare Preot după rânduiala lui Melchisedec; adică aşa cum Melchisedec a fost descris de Moise ca fiind preot al Celui Preaînalt, şi preot al celor netăiaţi împrejur, care l-a binecuvântat pe Avraam cel netăiat împrejur pentru că i-a dat zeciuială, tot aşa Dumnezeu a arătat că Preotul Său în veac, numit astfel de către Duhul lui Dumnezeu, va fi preotul celor netăiaţi împrejur. Şi El îi va primi şi îi va binecuvânta şi pe cei tăiaţi împrejur, care se vor apropia de El, adică care vor crede în El şi care vor căuta binecuvântările Sale. Şi mai întâi El va fi smerit, asemenea unui om, apoi va fi înălţat, aşa cum arată aceste cuvinte de la sfârşitul psalmului: «Din pârâu pe cale va bea»; şi apoi, «pentru aceasta va înălţa capul»”.

CAPITOLUL XXXIV

NICI PSALMUL 72 (n.t. 71 în Biblia ortodoxă) **NU SE REFERĂ LA SOLOMON, DE ALE CĂRUI GREŞELI CREŞTINII SE CUTREMURĂ**

„În plus, ca să te conving că nu ai înţeles nimic din Scripturi, am să-ţi reamintesc de un alt psalm, care i-a fost dictat lui David de către Duhul Sfânt, şi care tu spui că se referă la Solomon, cel care a fost împăratul vostru. Dar acest psalm se referă tot la Hristos. Însă voi vă lăsaţi amăgiţi de cuvinte. Căci acolo unde se spune, «Legea Domnului este fără prihană», voi credeţi că nu este vorba de legea care urma să vină după Moise, ci de legea dată de Moise, cu toate că Dumnezeu afirmă că va institui o nouă lege şi un nou legământ. Iar acolo unde s-a spus, «Dumnezeule, judecata Ta dă-o împăratului», întrucât Solomon era împărat, voi ziceţi că psalmul se referă la el, cu toate că cuvintele psalmului spun limpede că este vorba de împăratul cel veşnic, adică de Hristos. Căci Hristos este Împărat, şi Preot, şi Dumnezeu, şi Domn, şi înger, şi om, şi conducător, şi piatră, şi Fiu născut, şi primul care a fost făcut să sufere, şi care mai apoi s-a întors în cer, pentru a veni din nou înconjurat de slavă, fapt pentru care se spune că El are împărăţia cea veşnică; asta înţeleg eu din toate Scripturile. Dar ca să pricepi cele spuse de mine, voi cita cuvintele psalmului; iată care sunt acestea: «Dumnezeule, judecata Ta dă-o împăratului şi dreptatea Ta fiului împăratului, ca să judece pe poporul Tău cu dreptate şi pe săracii Tăi cu judecată. Să aducă munţii pace poporului Tău şi dealurile dreptate. Judeca-va pe săracii poporului şi va milui pe fiii săracilor şi va umili pe clevetitor. Şi se vor teme de Tine cât va fi soarele şi cât va fi luna din neam în neam. Pogorâ-se-va ca ploaia pe lână şi ca picăturile ce cad pe pământ. Răsări-va în zilele lui dreptatea şi mulţimea păcii, cât va fi luna. Şi va domni de la o mare până la alta şi de la râu până la marginile lumii.

Înaintea lui vor îngenunchia etiopienii şi vrăjmaşii lui ţărâna vor linge. Împăraţii Tarsisului şi insulele daruri vor aduce, împăraţii arabilor şi ai reginei Saba prinoase vor aduce. Şi se vor închina lui toţi împăraţii pământului, toate neamurile vor sluji Lui. Că a izbăvit pe sărac din mâna celui puternic şi pe sărmanul care n-avea ajutor. Va avea milă de sărac şi de sărman şi sufletele săracilor va mântui; de camătă şi de asuprire va scăpa sufletele lor şi scump va fi numele lui înaintea lor. Şi va fi viu şi se va da lui din aurul Arabiei şi se vor ruga pentru el pururea; toată ziua îl vor binecuvânta pe el. Fi-va belşug de pâine pe pământ până-n vârful munţilor; pomii roditori se vor înălţa ca cedrii Libanului; şi vor înflori cei din cetate ca iarba pământului. Numele lui va dăinui pe vecie; cât va fi soarele va fi pomenit numele lui. Se vor binecuvânta întru el toate seminţiile pământului, toate neamurile îl vor ferici pe el. Binecuvântat este Domnul Dumnezeu, Dumnezeul lui Israel, singurul Care face minuni. Binecuvântat este numele slavei Lui în veac şi în veacul veacului. Tot pământul se va umple de slava Lui. Amin. Amin». Şi la sfârşitul acestui psalm pe care l-am citat stă scris, «Aici se sfârşesc cântecele de slavă ale lui David, fiul lui Iesei». Mai mult decât atât, eu ştiu că Solomon a fost un împărat mare şi faimos, care a construit templul din Ierusalim; însă este limpede că lui nu i s-a întâmplat niciunul dintre lucrurile despre care am vorbit. Căci nu a fost slăvit de toţi regii; iar domnia lui nu s-a întins până la marginile pământului; şi nici nu şi-a făcut vrăjmaşii să lingă ţărâna. Nicidecum; şi îndrăznesc să repet ce scrie în Cartea Împăraţilor, că sub influenţa unei femei a venerat idolii din Sidon, lucru pe care nu îl fac nici aceia dintre Neamuri care îl cunosc pe Dumnezeu, Făcătorul tuturor lucrurilor, prin intermediul lui Iisus cel răstignit; căci aceia rabdă orice tortură şi răzbunare, chiar şi până la moarte, refuzând să venereze idoli sau să mănânce din mâncarea jertfită idolilor".

CAPITOLUL XXXV

ERETICII CONFIRMĂ CREDINŢA ADEVĂRATĂ

Iar Trifon a spus, „Eu totuşi cred că mulţi dintre aceia care spun că îl mărturisesc pe Iisus, şi care poartă numele de creştini, mănâncă mâncăruri jertfite idolilor, declarând că asta nu îi afectează cu nimic". La aceasta eu am răspuns, „Faptul că există astfel de oameni care se declară creştini, şi care cred că Iisus cel răstignit este atât Domn, cât şi Hristos, dar care nu respectă învăţăturile Sale, ci pe acelea ale duhurilor greşelii, ne face pe noi, care suntem ucenicii doctrinei adevărate şi pure a lui Iisus Hristos să fim mai credincioşi şi mai statornici în privinţa nădejdii pe care El ne-a vestit-o. Căci acele lucruri despre care El a proorocit că se vor petrece în numele Lui, se desfăşoară chiar acum sub privirile noastre. Întrucât El a spus, «Mulţi vor veni în numele Meu, îmbrăcaţi pe dinafară în haine de oi, iar pe dinăuntru sunt lupi răpitori». Şi, «Vor fi schisme şi erezii». Şi, «Feriţi-vă de proorocii mincinoşi, care vin la voi în haine de oi, iar pe dinăuntru sunt lupi răpitori». Şi, «Se vor ridica hristoşi mincinoşi şi prooroci mincinoşi şi vor amăgi pe mulţi din cei credincioşi». Prin urmare, prieteni, au fost şi încă mai sunt mulţi oameni care, venind în numele lui Iisus, i-au învăţat pe ceilalţi să hulească şi să facă tot felul de lucruri lipsite de pietate; iar pe aceştia noi i-am botezat după numele celor care au stat la originea acestor doctrine şi idei. (Căci fiecare în felul lui îi învaţă pe alţii să hulească pe Creatorul tuturor lucrurilor, pe Hristos, despre care El a proorocit că va veni, precum şi pe Dumnezeul lui Avraam, al lui Isaac şi al lui Iacov; dar noi nu avem nimic în comun cu aceşti oameni, fiindcă ştim că aceştia sunt atei, lipsiţi de pietate, nedrepţi, păcătoşi şi mărturisitori ai lui Iisus doar cu numele, în loc să îl venereze. Şi totuşi aceştia îşi spun creştini, la fel cum unii dintre Neamuri gravează numele lui Dumnezeu pe lucrările mâinilor lor şi iau parte la ritualuri infame şi lipsite de pietate). Unii se numesc marcioniţi, alţii sunt

valentinieni, alţii sunt adepţi ai lui Basilides, alţii sunt saturnilieni, iar alţii sunt cunoscuţi sub alte nume; toţi aceştia poartă numele celor care au stat la originea doctrinelor respective, la fel cum toţi aceia care se consideră filozofi, după cum am spus şi mai devreme, consideră că trebuie să poarte numele filozofiei pe care o urmează, şi care a fost botezată astfel după părintele doctrinei respective. În consecinţă, noi ştim că Iisus a prevăzut ce urma să se întâmple după plecarea Lui din această lume, aşa cum a avut cunoştinţă şi de evenimentele care urmau să îi afecteze pe cei ce au crezut în El, şi care au mărturisit că El este Hristosul. Căci el ne-a proorocit toate lucrurile pe care le suferim acum, inclusiv faptul că vom fi ucişi de prietenii noştri; este limpede, prin urmare, că nu a greşit cu nimic în vorbele şi în faptele Sale. De aceea, noi ne rugăm pentru voi şi pentru toţi aceia care ne urăsc, astfel încât voi, pocăindu-vă laolaltă cu noi, să nu-l mai huliţi pe acela care, prin lucrările Sale, prin faptele săvârşite şi acum în numele Său, prin cuvintele cu care ne-a învăţat, prin profeţiile pe care le-a făcut cu privire la El, s-a dovedit neprihănit şi fără vină în tot ce a făcut; şi mă refer aici la Iisus Hristos; căci dacă veţi crede în El, atunci la a doua Sa venire în slavă veţi fi mântuiţi, fiindcă nu veţi mai fi osândiţi de către El să ardeţi în foc”.

CAPITOLUL XXXVI

EL DEMONSTREAZĂ CĂ HRISTOS ESTE NUMIT DOMNUL OŞTIRILOR

Atunci el a replicat, „Să zicem că aceste lucruri sunt aşa cum spui, şi anume că s-a proorocit că Hristos va suferi, şi că după prima Sa venire, în care s-a ştiut că va suferi, va veni din nou plin de slavă, şi va fi nu doar Judecătorul a tot ceea ce există, ci şi Împărat şi Preot în veac. Ei bine, demonstrează-mi că El este acela despre care s-au făcut aceste profeţii”.

Iar eu am zis, „Bine, Trifon, voi face referire la aceste dovezi acolo unde va fi cazul; dar acum dă-mi voie ca mai întîi să trec în revistă profeţiile, căci vreau să fac acest lucru pentru a-ţi dovedi că Hristos este numit atât Dumnezeu, cât şi Domn; iar în unele alegorii Duhul Sfânt îl numeşte Iacov; aşa că tălmăcitorii tăi, după cum spune Dumnezeu, sunt nişte proşti, pentru că ei spun că aici este vorba de Solomon, nu de Hristos, atunci când acesta a adus arca mărturiei în templul pe care l-a construit. Psalmul lui David este acesta: «Al Domnului este pământul şi plinirea lui; lumea şi toţi cei ce locuiesc în ea. Acesta pe mări l-a întemeiat pe el şi pe şuvoaie l-a aşezat pe el. Cine se va sui în muntele Domnului şi cine va sta în locul cel sfânt al Lui? Cel nevinovat cu mâinile şi curat cu inima, care n-a luat în deşert sufletul său şi nu s-a jurat cu vicleşug aproapelui său. Acesta va lua binecuvântare de la Domnul şi milostenie de la Dumnezeu, Mântuitorul său. Acesta este neamul celor ce-L caută pe Domnul, al celor ce caută faţa Dumnezeului lui Iacov. Ridicaţi, căpetenii, porţile voastre şi vă ridicaţi porţile cele veşnice şi va intra Împăratul slavei. Cine este acesta Împăratul slavei? Domnul oştirilor, El este Împăratul slavei». Aşadar, Solomon nu este Domnul oştirilor; însă atunci când Hristos a înviat din morţi şi s-a înălţat la cer, Dumnezeu a poruncit conducătorilor cerului, pe care El i-a numit, să deschidă porţile cerului, ca să poată intra Cel care este Împăratul slavei, care odată ce s-a înălţat va putea să stea la dreapta Tatălui, până când acesta îi va pune pe vrăjmaşii Săi la picioarele Sale, aşa cum se arată într-un alt psalm. Însă conducătorii cerului, văzându-i înfăţişarea simplă şi lipsită de graţie, nu l-au recunoscut, şi de aceea au întrebat, «Cine este acesta Împăratul slavei?». Iar Duhul Sfânt, care fie era unit cu Tatăl, fie era de sine stătător, le-a răspuns, «Domnul oştirilor, El este Împăratul slavei». Pentru că toţi vor depune mărturie că cei care păzeau porţile templului din Ierusalim nu ar fi îndrăznit să întrebe aşa ceva despre

Solomon, care era un împărat plin de slavă, şi despre arca legământului, şi anume «Cine este acesta Împăratul slavei?»”.

CAPITOLUL XXXVII

ACELAŞI LUCRU SE ARATĂ ŞI ÎN ALŢI PSALMI

„Mai mult decât atât, în cel de-al patruzeci şi şaselea psalm se face referirie la Hristos în felul acesta: «Suitu-S-a Dumnezeu întru strigare, Domnul în glas de trâmbiţă. Cântaţi Dumnezeului nostru, cântaţi; cântaţi Împăratului nostru, cântaţi. Că Împărat a tot pământul este Dumnezeu; cântaţi cu înţelegere. Împărăţit-a Dumnezeu peste neamuri, Dumnezeu şade pe tronul cel sfânt al Său. Mai-marii popoarelor s-au adunat cu Dumnezeul lui Avraam, că ai lui Dumnezeu sunt puternicii pământului». Iar în psalmul al nouăzeci şi optulea Duhul Sfânt vă mustră şi îl vesteşte pe acela pe care voi refuzaţi să îl acceptaţi ca Împărat şi Domn al lui Samuel, al lui Aaron, al lui Moise şi, pe scurt, al tuturor celorlalţi. Şi iată care sunt cuvintele psalmului: «Domnul împărăţeşte: să tremure popoarele; şade pe heruvimi: să se cutremure pământul. Domnul în Sion este mare şi înalt peste toate popoarele. Să mărturisească numele Tău cel mare, că înfricoşător şi sfânt este. Şi cinstea împăratului iubeşte dreptatea. Tu ai întemeiat dreptatea; judecată şi dreptate în Iacov, Tu ai făcut. Înălţaţi pe Domnul Dumnezeul nostru şi vă închinaţi aşternutului picioarelor Lui, că sfânt este! Moise şi Aaron, între preoţii Lui şi Samuel între cei ce cheamă numele Lui. Chemat-au pe Domnul şi El i-a auzit pe ei, în stâlp de nor grăia către ei; căci păzeau mărturiile Lui şi poruncile pe care le-a dat lor. Doamne, Dumnezeul nostru, Tu i-ai auzit pe ei; Dumnezeule, Tu Te-ai milostivit de ei şi ai răsplătit faptele lor; şi totuşi, Te-ai răzbunat pe toate născocirile lor. Înălţaţi pe Domnul Dumnezeul nostru şi vă închinaţi în Muntele cel sfânt al Lui, că sfânt este Domnul, Dumnezeul nostru!»”.

CAPITOLUL XXXVIII

IUDEII SUNT DERANJAŢI DE FAPTUL CĂ SE SPUNE CĂ HRISTOS ESTE SLĂVIT, ÎNSĂ IUSTIN CONFIRMĂ ACEST LUCRU PE BAZA PSALMULUI 45 (n.t. 44 în Biblia ortodoxă)

Iar Trifon a zis, „Domnule, ar fi dacă ne-am asculta învăţătorii, căci aceştia au instituit o lege care ne împiedică să discutăm cu voi, şi chiar să schimbăm impresii pe marginea acestor subiecte. Căci voi rostiţi nenumărate blasfemii, prin care încercaţi să ne convingeţi că acest om crucificat a fost împreună cu Avraam şi Aaron, şi că le-a vorbit din stâlpul de nor; iar apoi a devenit om, a fost răstignit pe cruce, s-a înălţat la cer, după care va reveni din nou pe pământ; şi că trebuie să ne închinăm Lui”.

„Atunci am răspuns, „Ştiu că, aşa cum spune Cuvântul lui Dumnezeu, această mare înţelepciune a lui Dumnezeu, Făcătorul tuturor lucrurilor şi Cel Atotputernic, vă este ascunsă. Din acest motiv, pentru că îmi pasă de voi, mă străduiesc atât cât pot ca să vă fac să pricepeţi aceste lucruri care pentru voi sunt absurde; căci vreau să fiu găsit nevinovat în ziua judecăţii. Şi veţi mai auzi şi alte cuvinte, ce vi se vor părea chiar mai absurde; dar nu vă lăsaţi tulburaţi, nicidecum, ci mai degrabă ascultaţi cu şi mai multă atenţie şi cercetaţi cât puteţi de bine, dispreţuind tradiţia învăţătorilor voştri, căci ei sunt osândiţi de Duhul Sfânt pentru neputinţa

lor de a pricepe adevărurile date de Dumnezeu şi pentru faptul că preferă să predice propriile lor idei. În consecinţă, în cel de-al patruzeci şi patrulea [sau cel de-al patruzeci şi cincilea] psalm, se spun aceste cuvinte referitoare la Hristos: «Inima mea a dat la iveală ceva bun; grăi-voi Împăratului despre lucrările mele. Limba mea este condei de scriitor iscusit. Împodobit eşti cu frumuseţea mai mult decât fiii oamenilor; revărsatu-s-a har pe buzele tale. Pentru aceasta te-a binecuvântat pe tine Dumnezeu, în veac. Încinge-te cu sabia ta peste coapsa ta, Puternicule. Cu frumuseţea Ta şi cu strălucirea Ta propăşeşte şi împărăţeşte, pentru adevăr, blândeţe şi dreptate, şi Te va povăţui minunat dreapta Ta. Săgeţile Tale sunt ascuţite, Puternicule; popoarele sub Tine vor cădea; în inima vrăjmaşilor se vor înfige [săgeţile]. Scaunul Tău, Dumnezeule, este pentru vecie; toiag de dreptate este toiagul împărăţiei Tale. Iubit-ai dreptatea şi ai urât fărădelegea; pentru aceasta Te-a uns pe Tine, Dumnezeul Tău, cu untdelemnul bucuriei, mai mult decât pe părtaşii Tăi. Smirna şi aloea îmbălsămează veşmintele Tale; din palate de fildeş cântări de alăută Te veselesc; fiice de împăraţi stau întru cinstea Ta. Stătut-a împărăteasa de-a dreapta Ta, îmbrăcată în haină aurită. Ascultă fiică şi vezi şi pleacă urechea ta şi uită poporul tău şi casa părintelui tău, că a poftit Împăratul frumuseţea ta, că El este Domnul tău, şi El va fi preamărit. Şi fiica Tirului [va fi acolo] cu daruri; mai-marii poporului se vor ruga feţei Tale. Toată slava fiicei Împăratului este înăuntru, îmbrăcată cu ţesături de aur şi prea înfrumuseţată. Fecioarele care îi urmează vor fi aduse în faţa Împăratului; prietenele lor îţi vor fi aduse Ţie; vor fi aduse întru veselie şi bucurie; vor fi aduse în sanctuarul Împăratului. În locul părinţilor tăi s-au născut ţie fii; pune-i-vei pe ei căpetenii peste tot pământul. Pomeni-voi numele tău în tot neamul; pentru aceasta popoarele te vor lăuda în veac şi în veacul veacului»”.

CAPITOLUL XXXIX

IUDEII ÎI URĂSC PE CREŞTINII CARE CRED ACESTE LUCRURI. CE MARE E DEOSEBIREA DINTRE EI!

„Ei bine, nu este deloc surprinzător”, am continuat eu, „că voi ne urâţi pentru că susţinem aceste idei şi pentru că vă acuzăm că aveţi inima învârtoşată. Căci, într-adevăr, Ilie, atunci când a vorbit cu Dumnezeu despre voi, a spus următoarele: «Doamne, i-au ucis pe profeţii Tăi, şi Ţi-au dărâmat jertfelnicele; am rămas singur, iar ei caută să-mi ia viaţa». Şi El i-a răspuns: «Încă mai am şapte mii de bărbaţi, care nu şi-au plecat genunchiul în faţa lui Baal». Prin urmare, aşa cum Dumnezeu nu şi-a revărsat mânia datorită acelor şapte mii de bărbaţi, nici acum nu judecă şi nu pedepseşte, ştiind că în fiecare zi unii dintre voi devin ucenici în numele lui Hristos, părăsind astfel calea care duce la pierzare; iar aceştia vor primi şi daruri, după meritele fiecăruia, căci vor primi lumina prin numele lui Hristos. Deoarece unii vor primi duhul înţelegerii, alţii duhul poveţei, alţii duhul puterii, alţii duhul tămăduirii, alţii duhul proorocirii, alţii duhul de a-i învăţa pe alţii, iar alţii duhul de a se teme de Dumnezeu».

Auzind aceste lucruri, Trifon mi-a zis, „Aş vrea să ştii că aceste vorbe pe care le-ai rostit dovedesc că nu eşti în toate minţile».

Iar eu i-am răspuns, „Prietene, nu sunt nici nebun şi nici nu mi-am pierdut minţile; dar s-a proorocit că după ce Hristos se va înălţa la cer, El ne va ierta greşelile noastre şi ne va face daruri. Cuvintele sunt acestea: «Suindu-Se la înălţime, a robit robia şi a dat daruri oamenilor». De aceea, noi care am primit daruri de la Hristos, cel care s-a înălţat, putem dovedi prin cuvintele profeţiei că voi, «oameni care vă credeţi înţelepţi şi ştiutori», sunteţi de fapt nişte

proşti, care îl cinstiţi pe Dumnezeu şi pe Hristosul Lui doar cu buzele. Însă noi, care suntem instruiţi în întregul adevăr, Îi cinstim până la moarte în inima noastră prin cunoaşterea pe care o avem şi prin faptele pe care le săvârşim. Dar voi vă codiţi să mărturisiţi că El este Hristosul, aşa cum mărturisesc Scripturile şi evenimentele care au avut loc în numele Lui, şi asta poate din cauză că vă temeţi să nu fiţi prigoniţi de conducătorii voştri, care sub influenţa malefică a duhului rău, reprezentat de şarpe, îi vor condamna la moarte şi îi vor persecuta pe toţi aceia care mărturisesc numele lui Hristos; iar aceste lucruri se vor întâmpla până în momentul în care El va veni din nou, ca să-i nimicească pe toţi şi să dea fiecăruia ceea ce merită".

Iar Trifon a replicat, „Bine, atunci demonstrează-ne că acest om despre care spui că a fost crucificat şi că s-a înălţat la cer este Hristosul lui Dumnezeu. Căci ai dovedit suficient cu ajutorul Scripturilor pe care le-ai citat, că în Scripturi se spune că Hristos trebuie să sufere, şi să se întoarcă înapoi în slavă, şi să primească stăpânirea veşnică asupra tuturor popoarelor, astfel încât toate împărăţiile să îi fie supuse; aşadar, arată-ne acum că El este acel om.

Iar eu am răspuns, „Domnilor, am demonstrat deja [acest lucru], pentru aceia care au urechi [să audă], prin faptele pe care vi le-am prezentat; însă ca să nu credeţi că sunt în dificultate, şi că nu pot oferi dovezi pentru ceea ce îmi cereţi, voi face asta la timpul potrivit. Pentru moment, însă, voi continua să mă refer la subiectul pe care îl discutam".

CAPITOLUL XL

EL REVINE LA LEGILE LUI MOISE, DEMONSTRÂND CĂ ACESTEA SE REFERĂ LA HRISTOS

„Aşadar, taina referitoare la porunca lui Dumnezeu ca de Paşte să fie jertfit un miel are legătură cu Hristos; căci cu sângele lui, şi cu credinţa în El, şi-au uns casele, adică pe ei înşişi, cei care cred în El. Pentru că acea creatură a lui Dumnezeu, şi anume Adam, a fost creată pentru raţiune; căci cu toţii vă puteţi da seama că [Adam] era o casă a duhului ieşit de la Dumnezeu. Şi că această poruncă era una vremelnică voi demonstra în felul acesta. Dumnezeu nu permite jertfirea mielului de Paşte în alt loc decât acolo unde se pomeneşte numele Lui; ştiind că după suferinţele lui Hristos, când chiar şi Ierusalimul va cădea în mâinile vrăjmaşilor voştri, vor veni zile când toate jertfele vor înceta; şi că acel miel care trebuia ars complet era un simbol al suferinţelor pe care le va îndura pe cruce Hristos. Căci mielul care trebuie ars, este ars pe un fel de cruce. Pentru că o frigare străpunge animalul din partea inferioară până la cap, în timp ce o alta îl străpunge transversal, trecând prin spatele lui; şi de aceasta sunt legate picioarele mielului. Iar cei doi ţapi în legătură cu care Dumnezeu a poruncit să fie aduşi ca ofrandă în timpul postului, dintre care unul este izgonit ca ţap ispăşitor, iar celălalt este jertfit, reprezintă simbolurile celor două veniri ale lui Hristos; prima, este aceea când bătrânii poporului tău şi preoţii şi-au pus mâinile pe El şi L-au condamnat la moarte, alungându-l ca pe un ţap ispăşitor; iar a doua Sa apariţie, va fi aceea când îl veţi recunoaşte undeva în Ierusalim pe acela pe care l-aţi batjocorit, şi care a fost o jertfă adusă pentru toţi păcătoşii dispuşi să se pocăiască şi să ţină postul despre care vorbeşte Isaia, detaşându-se de poruncile stricte şi alipindu-se de celelalte precepte, pe care el le-a enumerat, iar eu le-am citat, căci cei care cred în Iisus fac aceste lucruri. De asemenea, ştiţi foarte bine că jertfirea celor doi ţapi în perioada postului nu se putea face în altă parte, ci numai în Ierusalim".

CAPITOLUL XLI

PRINOSUL DE FĂINĂ FINĂ ERA O FORMĂ DE EUHARISTIE

„Iar prinosul de făină fină, domnilor”, am spus eu, „care trebuia adus de cei ce se vindecau de lepră, era un fel de pâine euharistică, pentru că Domnul nostru Iisus Hristos a instituit Euharistia (n.t. Împărtăşania), ca amintire pentru suferinţele pe care le-a îndurat pentru aceia al căror suflet a fost purificat de orice nedreptate, ca noi să îi mulţumim lui Dumnezeu pentru faptul că a creat lumea şi toate lucrurile care sunt în ea de dragul omului, pentru că ne-a izbăvit de răul în care ne aflam, şi pentru că a răsturnat împărăţiile şi pe cei puternici prin cel care a suferit potrivit voinţei Sale. Prin urmare, Dumnezeu vorbeşte prin gura lui Maleahi, unul din cei doisprezece profeţi, după cum am spus şi anterior, despre jertfele pe care le făceaţi în acele vremuri: «Nu simt nici o plăcere pentru voi, zice Domnul; şi nu-Mi sunt plăcute nicidecum prinoasele aduse de mâinile voastre; căci, de la răsăritul soarelui şi până la apusul lui, mare este numele Meu printre neamuri şi în orice parte se aduc jertfe de tămâie pentru numele Meu şi prinoase curate, căci mare este numele Meu între neamuri, zice Domnul; ci voi îl pângăriţi». Apoi vorbeşte despre acele popoare, adică despre noi, care îi aduc jertfe pretutindeni, adică pâinea euharistică şi cupa euharistică, care dovedesc că noi îi slăvim numele, în timp ce voi îl profanaţi. Şi tot aşa, porunca referitoare la circumcizie, care cere ca copiii să fie tăiaţi împrejur în ziua a opta, este un simbol al adevăratei tăieri împrejur, prin care ne separăm de înşelăciune şi nedreptate prin Acela care a înviat din morţi în prima zi după Sabat, Domnul nostru Iisus Hristos. Căci prima zi de după Sabat, care este întâia zi a săptămânii, poate fi numită şi ziua opta, dacă avem în vedere un ciclu complet de zie, cu toate că ea va rămâne prima zi.

CAPITOLUL XLII

CLOPOŢEII DE PE ROBA PREOTULUI ÎI SIMBOLIZAU PE APOSTOLI

„Mai mult decât atât, cerinţa ca pe roba preotului, care atârna până la pământ, să fie prinşi doisprezece clopoţei, face trimitere la cei doisprezece apostoli, care îşi trag puterea de la Hristos, cel care este Preot în veac; căci prin vocea lor întreg pământul s-a umplut de slavă şi de harul lui Dumnezeu şi al Hristosului Său. De aceea, David spune: «În tot pământul a ieşit vestirea lor, şi la marginile lumii cuvintele lor». Iar Isaia vorbeşte ca şi cum ar face-o apostolii, atunci când îi spun lui Hristos că ei nu cred în lucrurile spuse de ei, ci în puterea Celui care i-a trimis. Căci el spune: «Cine va crede cele spuse de noi? Şi braţul Domnului cui se va descoperi? Noi am propovăduit în faţa Lui, ca şi cum ar fi fost un copil, o rădăcină într-un pământ uscat». (Şi toate celelalte care urmează în această profeţie). Însă atunci când cuvintele par a veni de pe buzele mai multor oameni, «Noi am propovăduit în faţa Lui, ca şi cum ar fi fost un copil», asta înseamnă că cei răi i se vor supune, şi îi vor respecta poruncile, şi că toţi vor deveni asemenea unui singur copil. Aşa ceva puteţi vedea şi în trup, căci chiar dacă mădularele par a fi mai multe, toate formează un întreg, fiind laolaltă un singur trup. Pentru că, într-adevăr, într-o comunitate sau într-o biserică, deşi sunt mai mulţi indivizi, în realitate aceştia sunt ca unul, căci la ei se face referire printr-un singur cuvânt. Pe scurt, domnilor”, am spus eu, „dacă aş enumera toate celelate însărcinări primite de Moise aş putea

demonstra că acestea au fost simboluri fie ale lucrurilor care urmau să i se întâmple lui Hristos, fie ale celor ce trebuiau să fie ştiute dinainte pentru ca oamenii să creadă în El, fie ale celor pe care El însuşi trebuia să le facă. Dar întrucât consider că cele menţionate până acum sunt suficiente, mă voi întoarce la logica discursului meu”.

CAPITOLUL XLIII

EL AJUNGE LA CONCLUZIA CĂ SFÂRŞITUL LEGII ESTE HRISTOS, CEL NĂSCUT DINTR-O FECIOARĂ

„Prin urmare, deoarece tăierea împrejur a început cu Avraam, iar Sabatul şi jertfele şi ofrandele şi sărbătorile cu Moise, iar acestea, după cum am demostrat, au fost instituite din cauza învârtoşării inimii poporului vostru, tot aşa a fost necesar, în conformitate cu voinţa Tatălui, ca toate acestea să se sfârşească odată cu Cel născut din fecioară, care se trage din familia lui Avraam, din tribul lui Iuda şi din David; adică sfârşitul este în Hristos, Fiul lui Dumnezeu, a cărui venire a fost vestită lumii întregi, ca El să fie legea veşnică şi veşnicul legământ, aşa cum arată şi profeţiile la care m-am referit. Iar noi, cei care ne-am apropiat de Dumnezeu prin intermediul Lui, am primit nu o tăiere împrejur trupească, ci una duhovnicească, asemenea celei a lui Enoh şi a altora ca el. Şi prin mila lui Dumnezeu noi am primit-o prin botez, pentru că eram păcătoşi; şi toţi oamenii o pot primi. Dar pentru că acum aş dori ne îndreptăm atenţia spre naşterea Lui, voi începe să vorbesc despre această chestiune. Aşadar, referitor la naşterea lui Hristos, Isaia zice: «Şi neamul lui cine îl va spune? Că s-a luat de pe pământ viaţa Lui! Pentru fărădelegile poporului Meu a fost adus spre moarte». În felul acesta, profeţia spune că El se va naşte pentru a muri, astfel ca noi, oamenii păcătoşi, să fim vindecaţi prin rănile Sale. Şi tot aşa, pentru ca cei care cred în El să cunoască felul în care a venit în această lume, Duhul profeţiei ne vorbeşte prin acelaşi Isaia, care ne spune că lucrurile se vor întâmpla în felul acesta: «Şi Isaia mai grăi către Ahaz: Cere un semn de la Domnul Dumnezeul tău, în adâncurile iadului sau în înălţimile cele de sus. Şi a spus Ahaz: Nu voi cere şi nu voi ispiti pe Domnul. Şi a zis Isaia: Ascultaţi voi cei din casa lui David! Nu vă ajunge să obosiţi pe oameni, de veniţi să obosiţi şi pe Dumnezeu? Pentru aceasta Domnul însuşi vă va da un semn: Iată, Fecioara va lua în pântece şi va naşte fiu şi vor chema numele lui Emanuel. El se va hrăni cu lapte şi cu miere până în vremea când va şti să arunce răul şi să aleagă binele. Că înainte ca fiul acesta să ştie să strige pe tatăl său ori pe mama sa, va primi puterea Damascului şi răsfăţul Samariei în prezenţa împăratului Asiriei. Şi pământul de care îţi este teamă, din pricina celor doi regi, va fi pustiit. Dar Dumnezeu va aduce peste tine, peste poporul tău şi peste casa tatălui tău, vremuri care n-au mai venit de când Efraim s-a desfăcut de Iuda şi s-a însoţit cu regele Asiriei». Ei bine, este limpede pentru toată lumea că în neamul lui Avraam nu s-a născut nimeni dintr-o fecioară, cu excepţia Domnului nostru Hristos. Dar pentru că tu şi învăţătorii tăi îndrăzniţi să afirmaţi că în profeţia lui Isaia nu se spune, «Fecioara va lua în pântece şi va naşte fiu», ci «Tânăra va lua în pântece şi va naşte fiu»; şi întrucât voi credeţi că profeţia se referă la Ezechia, care era împăratul vostru, voi încerca să abordez pe scurt această chestiune şi să vă contrazic, arătându-vă că ea se referă la Acela pe care noi îl considerăm a fi Hristos.

CAPITOLUL XLIV

IUDEII CRED ÎN ZADAR ÎN MÂNTUIRE, CĂCI ACEASTA NU POATE FI DOBÂNDITĂ DECÂT PRIN HRISTOS

„Astfel, în ceea ce vă priveşte, nu voi fi răspunzător pentru nimic, atâta vreme cât mă străduiesc cu seriozitate să vă conving prin dovezile pe care vi le aduc. Dar dacă inima voastră rămâne împietrită sau dacă nu sunteţi capabili să luaţi o hotărâre, din cauza morţii, care este soarta creştinilor, şi dacă nu vreţi că acceptaţi adevărul, atunci veţi fi voi înşivă cauza [răului] care se va abate asupra voastră. Şi vă amăgiţi singuri atunci când vă imaginaţi că datorită faptului că sunteţi sămânţa lui Avraam după trup veţi moşteni pe deplin acele lucruri bune despre care el a spus că vin de la Dumnezeu prin intermediul lui Hristos. Căci voi nu veţi primi nimic, ci doar aceia dintre voi care gândesc asemenea lui Avraam, care şi-au însuşit credinţa lui şi care au cunoscut toate misterele; căci vă spun, unele porunci v-au fost date pentru a-l slăvi pe Dumnezeu şi pentru a practica dreptatea; însă altele au fost date cu referire la misterul lui Hristos, căci poporul vostru avea inima împietrită. Şi că aşa stau lucrurile ne arată şi Dumnezeu prin intermediul lui Ezechiel, atunci când spune: «Dacă Noe şi Iacov şi Daniel ar cere să-şi salveze fii sau fiice, cererea lor ar fi respinsă». Şi referitor la aceeaşi chestiune, prin Isaia a vorbit în felul acesta: «Şi Domnul a spus, Când vor ieşi vor vedea trupurile moarte ale celor care s-au răzvrătit împotriva Mea, că viermele lor nu va muri şi focul lor nu se va stinge. Şi ei vor fi o sperietoare pentru toţi». De aceea, se cuvine să smulgeţi această speranţă din sufletul vostru, şi să vă grăbiţi să aflaţi cum puteţi dobândi iertarea păcatelor şi cum puteţi moşteni lucrurile bune care au fost promise. Însă nu există nicio altă cale decât aceasta – să vă familiarizaţi cu Hristos şi să vă spălaţi în izvorul despre care a vorbit Isaia, ca să vi se ierte păcatele; iar apoi, va trebui să duceţi o viaţă neprihănită”.

CAPITOLUL XLV

HRISTOS ÎI VA MÂNTUI PE CEI CARE AU FOST DREPŢI ÎNAINTE DE LEGE ŞI PE CEI CARE RESPECTĂ LEGEA

Iar Trifon a spus, „Nu aş vrea să întrerup aceste chestiuni despre care spui că trebuie cercetate, totuşi întrebarea pe care vreau să o pun nu suferă amânare. Ascultă-mă, aşadar”.

Şi eu am replicat, „Întreabă ce vrei şi ce îţi trece prin minte; şi mă voi strădui ca după ce răspund la aceste întrebări să îmi reiau şi să îmi duc la capăt discursul”.

Atunci, el a zis, „Spune-mi, aşadar, cei care au trăit după legea lui Moise vor trăi în acelaşi fel ca Iacov, Enoh şi Noe, sau nu?”.

Iar eu i-am răspuns, „Domnule, când am citat cuvintele lui Ezechiel, şi anume că «Dacă Noe şi Iacov şi Daniel ar cere să-şi salveze fii sau fiice, cererea lor ar fi respinsă», dar că ei vor fi salvaţi datorită neprihănirii lor, am mai spus că cei care s-au condus după legea lui Moise vor fi mântuiţi asemenea lor. Căci ceea ce în legea lui Moise este bun în mod firesc, şi plin de pietate şi dreptate, adică acele lucruri care li s-au cerut celor care respectă legea, şi ceea ce s-a

instituit din cauza împietririi inimii oamenilor, ei bine, aceleaşi lucruri au fost consemnate şi au fost făcute şi de către cei aflaţi sub lege. Pentru că cei care au făcut ceea ce este universal, natural şi bun pentru vecie sunt plăcuţi lui Dumnezeu, şi de aceea vor fi mântuiţi prin Hristos, căci vor fi înviaţi la fel ca şi acei oameni drepţi care au trăit înainte de ei, şi anume Noe, Enoh Iacov şi alţii ca ei, şi vor sta la un loc cu aceia care l-au cunoscut pe Hristos, Fiul lui Dumnezeu, care mai întîi a fost steaua dimineţii şi luna de pe cer, pentru ca mai apoi să se supună şi să se întrupeze, ca să se nască dintr-o fecioară din familia lui David, astfel încât, prin această rânduială, şarpele care a păcătuit de la bun început şi îngerii asemenea lui să fie nimiciţi, iar moartea să fie condamnată şi să trebuiască să plece; iată ce se va întâmpla la a doua venire a lui Hristos; iar cei care cred în El şi duc o viaţă respectabilă vor vedea că unii vor fi judecaţi necontenit şi vor arde în foc; în timp ce alţii vor fi eliberaţi de suferinţă, de stricăciune şi de tristeţe, căci vor deveni nemuritori”.

CAPITOLUL XLVI

TRIFON ÎNTREABĂ DACĂ UN OM CARE ŢINE LEGEA CHIAR ŞI ÎN PREZENT VA FI MÂNTUIT. IUSTIN ÎI DEMONSTREAZĂ CĂ ACEST LUCRU NU CONTRIBUIE CU NIMIC LA NEPRIHĂNIRE.

„Dar dacă unii, chiar şi în prezent, vor să trăiască pe baza legilor stabilite de Moise, însă cred şi în faptul că acest Iisus a fost răstignit pe cruce, şi recunosc că El este Hristosul lui Dumnezeu, şi cred că Lui i s-a dat puterea absolută de a fi Judecător peste toţi, şi că Împărăţia Lui este veşnică, ar putea fi aceştia mântuiţi?”, m-a întrebat el.

Iar eu am replicat, „Hai să vedem împreună dacă cineva poate respecta în zilele noastre toate legile lui Moise”.

Iar el a răspuns, „Nu. Pentru că ştim, aşa cum ai spus şi tu, că nu este posibil să jertfim oriunde mielul de Paşte sau ţapii din ziua postului; şi pe scurt, să aducem toate ofrandele necesare”.

Iar eu am spus, „Atunci te rog să-mi spui câteva din lucrurile care pot fi respectate; căci te vei convinge că deşi omul nu poate să ţină toate legile care i-au fost date, totuşi acesta va fi mântuit”.

Atunci el a spus, „Ţinerea Sabatului, tăierea împrejur, ţinerea sărbătorilor, purificarea atunci când atingi unul din lucrurile necurate interzise de Moise sau după ce ai avut o relaţie sexuală”.

Iar eu am zis, „Crezi tu că Avraam, Isaac, Iacov, Noe, Iov şi toţi ceilalţi oameni drepţi de dinaintea lor sau de după ei, precum şi Sarra, soţia lui Avraam, Rebeca, soţia lui Isaac, Rahila, soţia lui Iacov, şi Lia, şi toţi ceilalţi, chiar până la mama lui Moise, acest slujitor credincios, care nu au ţinut aceste legi, vor fi ei oare mântuiţi?”.

Şi Trifon a răspuns, „Dar Avraam şi urmaşii lui n-au fost tăiaţi împrejur?”

Iar eu am zis, „Ştiu că Avraam şi urmaşii lui au fost tăiaţi împrejur. Şi am explicat pe larg mai devreme care a fost motivul pentru care li s-a dat acest semn al circumciziei; iar dacă cele

spuse nu te conving, hai să mai aruncăm o privire asupra acestei chestiuni. Dar cred că sunteţi conştienţi de faptul că până la Moise, niciun om drept nu a respectat vreuna din aceste legi despre care vorbim, şi nici nu a primit vreo poruncă pe care să o respecte, cu excepţia tăierii împrejur, care a început cu Avraam".

Iar el a replicat, „Cunoaştem acest lucru şi recunoaştem faptul că aceştia au fost mântuiţi".

Atunci eu mi-am continuat răspunsul, „Vă daţi seama că Dumnezeu v-a dat toate aceste legi prin intermediul lui Moise din cauza împietririi inimii poporului vostru, pentru ca în felul acesta, prin numeroasele porunci, să îl puteţi ţine pe Dumnezeu mereu alături de voi, ca să vă călăuzească în toate faptele voastre şi să vă fie înaintea ochilor, astfel încât niciodată să nu vă comportaţi într-un mod nedrept şi lipsit de pietate. Căci El v-a poruncit ca veşmintele voastre să aibă o margine purpurie, ca să nu uitaţi de Dumnezeu; şi El v-a poruncit să purtaţi la mână o bucată de pergament pe care să fie înscrise nişte semne considerate sfinte; iar prin acestea a intenţionat să vă determine să vă aduceţi mereu aminte de Dumnezeu; dar în acelaşi timp, a vrut să vă convingă de faptul că în inimile voastre nu vă amintiţi deloc că trebuie să îl slăviţi pe Dumnezeu. Dar nici aşa nu v-aţi desprins de idolatrie; căci în vremea lui Ilie, după ce Dumnezeu i-a numărat pe cei care nu-şi plecaseră genunchiul în faţa lui Baal, El a spus că numărul lor este de şapte mii; iar în Isaia vă ceartă pentru faptul că v-aţi jertfit copiii idolilor. Dar noi, pentru că refuzăm să aducem jertfe personajelor din vechime, trebuie să suferim pedepse groaznice; însă moartea ne bucură, căci noi credem că Dumnezeu ne va învia prin Hristosul Său şi ne va face nestricăcioşi, netulburaţi şi nemuritori; şi noi ştim că legile impuse din cauza împietririi inimii poporului vostru nu contribuie cu nimic la pietate şi neprihănire".

CAPITOLUL XLVII

IUSTIN COMUNICĂ CU CREŞTINII CARE RESPECTĂ LEGEA. DESTUL DE MULŢI ÎNSĂ NU FAC ACEST LUCRU.

Atunci Trifon a întrebat din nou, „Dar dacă cineva, ştiind aceste lucruri, după ce recunoaşte că acest om este Hristos, şi după ce crede în El şi i se supune, doreşte totuşi să respecte aceste legi, va fi el mântuit?".

Iar eu am zis, „După părerea mea, Trifon, un astfel de om va fi mântuit doar dacă nu va încerca în fel şi chip să îi convingă pe alţii – şi mă refer la aceia dintre neamuri care s-au tăiat împrejur din greşeală pentru Hristos – să dea atenţie acelor lucruri pe care el le respectă, spunându-le că nu vor fi mântuiţi dacă nu vor proceda la fel. Acelaşi lucru l-ai făcut şi tu la începutul discuţiei noastre, atunci când ai afirmat că eu nu voi fi mântuit decât dacă voi respecta aceste legi"-

Atunci el a replicat, „Atunci de ce ai spus, «După părerea mea, un astfel de om va fi mântuit», dacă unii sunt de părere că un astfel de om nu va fi mântuit?".

„Există asemenea indivizi, Trifon", am răspuns eu; „care nu îndrăznesc să aibă de a face cu astfel de oameni sau să le ofere ospitalitate; însă eu nu sunt de acord cu ei. Dar dacă unii înguşti la minte doresc să respecte legile lui Moise, de la care aşteaptă anumite virtuţi, deşi noi credem că ele au fost date din cauza împietriri inimii poporului, punându-şi în acelaşi timp speranţa în acest Hristos şi vrând să săvârşească doar fapte pline de dreptate şi pietate; şi dacă

aceştia doresc să trăiască laolaltă cu creştinii şi cu oamenii drepţi, aşa cum am spus anterior, fără a încerca să-i determine să se taie împrejur asemenea lor sau să ţină Sabatul sau să participe la alte ceremonii de genul acesta, atunci eu cred că trebuie să ne însoţim şi să ne întovărăşim cu ei în toate lucrurile, ca şi cum ne-ar fi nişte rude şi nişte fraţi. Dar dacă, Trifon", am continuat eu, „unii din poporul tău, care spun că cred în acest Hristos, îi silesc pe aceia din rândul Neamurilor care cred în acest Hristos să trăiască respectând întru totul legile lui Moise, sau fac în aşa fel încât să nu aibă o relaţie prea apropiată cu aceştia, eu nu sunt de acord cu comportamentul lor. Însă cred că vor fi mântuiţi chiar şi aceia care au fost covinşi de către ei să respecte legile, dar care în acelaşi timp cred în Dumnezeu şi în Hristos. Şi mai cred că cei care au ştiut şi au mărturisit că acest om este Hristos, dar care dintr-un motiv sau altul s-au întors la legile vechi, lepădându-se de Hristos, şi nu s-au pocăit până în momentul morţii, nu vor fi nicidecum mântuiţi. Şi tot aşa, mai susţin că cei din neamul lui Avraam, care trăiesc în conformitate cu legea, şi care până în clipa morţii nu vor ajunge să creadă în acest Hristos, nici ei nu vor fi mântuiţi, şi mai ales aceia care l-au anatemizat pe acest Hristos în adunările lor şi şi-au bătut joc de toate acele lucruri prin care ar fi putut obţine mântuirea, astfel încât să scape de răzbunarea focului. Căci bunătatea lui Dumnezeu şi blândeţea Sa iubitoare, precum şi bogăţiile sale nelimitate, îl consideră drept şi neprihănit pe acel om care, după cum ne spune Ezechiel, se căieşte de păcatele sale; şi îl socoteşte păcătos, nedrept şi lipsit de pietate pe omul care de la evlavie şi neprihănire trece la nedreptate şi lipsă de cucernicie. De aceea şi Domnul nostru Iisus Hristos a spus, „Vă voi judeca după faptele vostre".

CAPITOLUL XLVIII

ÎNAINTE SĂ SE DEMONSTREZE DIVINITATEA LUI HRISTOS, EL [TRIFON] CERE SĂ SE STABILEASCĂ CĂ ACESTA ESTE HRISTOSUL

Şi Trifon a zis, „Am auzit ce crezi despre aceste chestiuni. Reia discursul de unde l-ai lăsat şi du-l până la capăt. Căci unele lucruri mi se par absurde şi imposibil de dovedit. Pentru că spui că Hristos a existat ca Dumnezeu înaintea vremurilor, apoi că a acceptat să se nască şi să devină om, dar afirmaţia că nu este un om ca toţi oamenii mi se pare nu doar absurdă, ci şi prostească".

La aceasta, eu am replicat, „Ştiu că această afirmaţie pare a fi absurdă, mai ales pentru cei din neamul tău, care nu vor niciodată să înţeleagă sau să pună în practică [cerinţele lui Dumnezeu], ci [sunt gata să făptuiască] ce le spun învăţătorii lor, aşa cum mărturiseşte însuşi Dumnezeu. Ei bine, Trifon", am continuat eu, „[dovada] că acest om este Hristosul lui Dumnezeu este clară, cu toate că n-aş putea demonstra că El a existat anterior ca Fiu al Creatorului tuturor lucrurilor, fiind El însuşi Dumnezeu, care s-a născut ca om din Fecioară. Însă am demonstrat fără echivoc că acest om este Hristosul lui Dumnezeu, oricine ar fi El, chiar dacă nu pot dovedi că El a existat anterior şi că a acceptat să se nască ca om, având aceleaşi pasiuni ca şi noi şi având un trup asemenea nouă, potrivit voinţei lui Dumnezeu. În această din urmă privinţă este corect să spun că am greşit, dar nu voi nega faptul că El este Hristosul, cu toate că pare să se fi născut asemenea tuturor oamenilor; însă acest lucru nu dovedeşte [nimic altceva decât faptul] că a devenit Hristos prin alegerea Sa. Pentru că, prieteni", am spus eu, „există unii din neamul nostru care recunosc că El este Hristosul, dar în acelaşi timp îl consideră a fi un om ca toţi oamenii; însă eu nu sunt de acord cu aceştia, chiar dacă majoritatea celor care împărtăşesc opiniile mele ar spune aşa ceva; deoarece Hristos ne-a

poruncit să nu ne încredem în ideile oamenilor, ci în acelea pe care ni le-au transmis profeţii binecuvântaţi sub îndrumarea Lui”.

CAPITOLUL XLIX

CELOR CARE SUSŢIN CĂ ILIE ÎNCĂ NU A VENIT, EL LE RĂSPUNDE CĂ ACESTA ESTE PRECURSORUL PRIMEI VENIRI

Iar Trifon a zis, „Cei care spun că a fost om, şi că a fost uns datorită alegerii Sale, şi că apoi a devenit Hristos, cred că au un discurs mai plauzibil decât al tău atunci când îţi susţii opiniile. Căci noi toţi considerăm că Hristos se va [naşte] la fel ca toţi oamenii, iar Ilie îl va unge atunci când va veni. Aşa că dacă acest om ar fi Hristosul, El ar fi un om [născut] ca toţi oamenii; însă din faptul că Ilie încă nu a venit, trag concluzia că acest om nu este El [Hristosul]”.

Atunci l-am întrebat, „Nu zice Scriptura, în cartea lui Zaharia, că Ilie va veni înainte de ziua Domnului cea mare şi înfricoşătoare?”.

Şi el a răspuns, „Desigur”.

„Aşadar, dacă Scriptura te sileşte să recunoşti că cele două veniri ale lui Hristos au fost proorocite – una este aceea când va suferi, va fi dispreţuit şi va fi tratat fără niciun fel de menajamente; însă în cealaltă va veni în slavă, ca Judecător al tuturor, după cum am văzut în multe dintre pasajele pe care le-am citat – atunci n-ar trebui oare să presupunem că Cuvântul lui Dumnezeu a spus că Ilie va fi precursorul acelei zile mari şi înfricoşătoare, care reprezintă a doua Sa venire?”.

„Bineînţeles”, a răspuns el.

„În consecinţă”, am continuat eu, „Domnul ne-a dezvăluit că aceste lucruri se vor întâmpla, căci El a spus că va veni şi Ilie. Şi noi ştim că aşa se vor petrece lucrurile atunci când Domnul nostru Iisus Hristos va veni din cer plin de slavă; pentru că prima dată El a fost vestit de Duhul lui Dumnezeu din Ilie, care s-a întrupat în Ioan, unul din profeţii poporului vostru; după care din mijlocul vostru nu s-a mai ridicat niciun profet. Şi acesta stătea pe malul Ioradanului şi striga: «Eu unul vă botez cu apă spre pocăinţă, dar Cel ce vine după mine este mai puternic decât mine; Lui nu sunt vrednic să-I duc încălţămintea; Acesta vă va boteza cu Duh Sfânt şi cu foc. El are lopata în mână şi va curăţa aria Sa şi va aduna grâul în jitniţă, iar pleava o va arde cu foc nestins». Iar pe acest profet Împăratul Irod l-a aruncat în închisoare; şi la aniversarea zilei sale de naştere, nepoata lui Irod a dansat într-un fel care i-a plăcut, de aceea el i-a zis că îi va da tot ce-i va cere. Atunci, mama tinerei a aţâţat-o să ceară capul lui Ioan, care era în închisoare; şi făcând acest lucru, [Irod] a poruncit să-i fie adus capul lui Ioan pe o tavă. Iată de ce Hristos a zis, [atunci când se afla] pe pământ, celor care spuneau că înaintea lui Hristos trebuie să vină Ilie: «Ilie va veni şi va aşeza la loc toate. Eu însă vă spun vouă că Ilie a şi venit, dar ei nu l-au cunoscut, ci au făcut cu el câte au voit». Şi stă scris, «Atunci au înţeles ucenicii că Iisus le-a vorbit despre Ioan Botezătorul”.

Şi Trifon a zis, „Şi această afirmaţie mi se pare absurdă; şi anume că Duhul profetic al lui Dumnezeu, care era în Ilie, era în acelaşi timp şi în Ioan”-

La aceste cuvinte, eu am răspuns, „Nu crezi că acelaşi lucru s-a întâmplat şi în cazul lui Iosua, fiul lui Navi (Nun), care a rămas în fruntea poporului după moartea lui Moise, atunci când Dumnezeu i-a poruncit lui Moise să pună mâinile pe Iosua şi i-a zis, Voi lua din duhul care este în tine şi voi pune peste El?”.

Iar el a spus, „Desigur”.

„Prin urmare”, zic eu, „în timp ce Moise era încă printre oameni, Dumnezeu a luat din duhul care era în Moise şi a pus peste Iosua; şi tot aşa, Dumnezeu a putut să ia din [duhul] lui Ilie şi să pună peste Ioan; în felul acesta, aşa cum Hristos la prima sa venire a părut lipsit de glorie, tot aşa şi prima venire a duhului sfânt, care a rămas pur în Ilie, se aseamănă cu Hristos, în sensul că poate fi privită ca lipsită de slavă. Pentru că Domnul a spus că va purta război tainic împotriva lui Amalec; şi nu poţi nega faptul că Amalec a fost doborât. Dar dacă se spune că se va purta război cu Amalec abia în timpul celei de-a doua veniri a lui Hristos, cât de mare este împlinirea acestor cuvinte din Scriptură, «Dumnezeu va purta război tainic împotriva lui Amalec!». Căci poţi vedea că puterea tainică a lui Dumnezeu era în Hristos cel răstignit, în faţa căruia tremurau toţi demonii şi toate puterile pământului”.

CAPITOLUL L

CU AJUTORUL LUI ISAIA SE DOVEDEŞTE FAPTUL CĂ IOAN ESTE PRECURSORUL LUI HRISTOS

Şi Trifon a zis, „Am impresia că ai argumentat în contradictoriu cu multe persoane pe marginea acestor subiecte despre care discutăm, căci văd că eşti pregătit să răspunzi la toate întrebările. Răspunde-mi, aşadar, mai întâi, cum poţi să demonstrezi că mai există şi un alt Dumnezeu în afară de Creatorul tuturor lucrurilor; iar apoi să ne arăţi cum a acceptat El să se nască dintr-o Fecioară”.

Eu am replicat, „Dă-mi voie în primul rând să citez anumite pasaje din profeţia lui Isaia, care se referă la calitatea profetului Ioan Botezătorul de precursor al Domnului Iisus Hristos”.

„Ai încuviinţarea mea”, a zis el.

Atunci am spus, „Isaia vorbeşte despre misiunea de precursor a lui Ioan în felul acesta: «Bun este cuvântul Domnului pe care L-a grăit! Căci va fi pace şi linişte în timpul vieţii mele». Şi, «Mângâiaţi pe poporul Meu; voi preoţilor, vorbiţi inimii Ierusalimului şi încurajaţi-l, căci munca lui de rob a luat sfârşit. Păcatul lui este şters; fărădelegea sa a fost ispăşită, pentru că şi-a luat pedeapsă îndoită din mâna Domnului pentru păcatele sale. O voce strigă în pustiu, Gătiţi calea Domnului; drepte faceţi cărările Dumnezeului nostru. Orice vale se va umple şi tot muntele şi dealul va fi plecat; şi să fie cele strâmbe, drepte şi cele colţuroase, căi netede; şi se va arăta slava Domnului şi tot trupul va vedea mântuirea lui Dumnezeu; căci gura Domnului a grăit. Un glas zice, Strigă! Şi eu zic, Ce să strig? Tot trupul este ca iarba, şi toată slava omului ca floarea ierbii. Iarna se usucă şi floara se veştejeşte; dar cuvântul Domnului rămâne în veac. Suie-te pe munte înalt, cel ce binevesteşti Sionului, ridică glasul tău cu putere, cel ce binevesteşti Ierusalimului. Înalţă-te şi nu te teme; zi cetăţilor lui Iuda, Iată Dumnezeul vostru! Că Domnul vine cu putere şi braţul [Lui] supune tot. Iată că preţul biruinţei Lui este cu El şi rodul izbânzii merge înaintea Lui. El va paşte turma Sa ca un Păstor

şi cu braţul Său o va aduna. Pe miei îi va purta la sânul Său şi de cele ce alăptează va avea grijă. Cine a măsurat apele cu palma şi cerul cu şchioapa şi pământul cu pumnul? Cine a cântărit munţii şi văile cu cântarul? Cine a cunoscut mintea Domnului? Cine a fost sfătuitorul Său şi cine L-a îndrumat? De la cine a luat El sfat ca să judece bine şi să înveţe căile dreptăţii? Sau cine i-a arătat cum să judece? Sau cine L-a făcut să dobândească cunoaşterea? Iată, neamurile sunt ca o picătură de apă pe marginea unei găleţi, ca un fir de pulbere într-un cântar. Dar Libanul nu ajunge pentru aprinderea focului şi dobitoacele pentru arderi de tot. Toate popoarele sunt ca o nimica înaintea Lui; ele preţuiesc înaintea Lui cât o suflare»".

CAPITOLUL LI

SE FACE DOVADA CĂ ACEASTĂ PROFEŢIE S-A ADEVERIT

„Iar când m-am oprit, Trifon a zis, „Toate cuvintele profeţiei pe care le repeţi, domnule, sunt ambigue şi nu au forţa necesară ca să susţină ceea ce vrei să demonstrezi".

Atunci am răspuns, „Dacă profeţii nu ar fi dispărut din poporul tău, Trifon, după acest Ioan, poate că cele spuse de mine cu privire la Iisus Hristos ar putea să pară ambigue. Dar dacă Ioan a venit primul, ca să-i îndemne pe oameni să se pocăiască, iar Hristos, care venise şi El, a pus capăt profeţiilor şi botezului său, în timp ce [Ioan] stătea pe malul Iordanului, şi a început să propovăduiască El însuşi, spunând că împărăţia cerurilor este aproape, şi că El trebuie să pătimească multe lucruri din partea cărturarilor şi fariseilor, şi să fie crucificat, iar în a treia zi să renască şi să apară iar în Ierusalim, ca să mănânce şi să bea din nou cu ucenicii; şi dacă a proorocit că în intervalul dintre [prima şi a doua sa venire], după cum am spus şi mai devreme, se vor ridica preoţi şi profeţi mincinoşi în numele Său, aşa cum par a sta lucrurile în prezent, atunci cum pot fi ambigue afirmaţiile mele, când există atâtea fapte convingătoare? Mai mult decât atât, El a spus că nu va mai exista niciun profet în mijlocul poporului vostru şi a vestit oamenilor Noul Testament al lui Dumnezeu, reprezentat de Hristos însuşi, folosind aceste cuvinte: «Legea şi proorocii au fost până la Ioan; de atunci împărăţia cerurilor se ia prin străduinţă şi cei ce se silesc pun mâna pe ea. Şi dacă voiţi să înţelegeţi, el este Ilie, cel ce urma să vină. Cine are urechi de auzit să audă»".

CAPITOLUL LII

IACOV A PROOROCIT DOUĂ VENIRI ALE LUI HRISTOS

„Şi Iacov, patriarhul, a proorocit că vor fi două veniri ale lui Hristos, şi că în prima va suferi, şi că după venirea Lui nu se vor mai ridica profeţi şi împăraţi în poporul vostru, şi că neamurile care vor crede în suferinţa lui Hristos vor aştepta următoarea Sa venire. Din acest motiv, Duhul Sfânt a rostit aceste adevăruri în mod tainic, printr-o parabolă; căci", am adăugat eu, „se spune, «Iudo, pe tine te vor lăuda fraţii tăi. Mâinile tale să fie în ceafa vrăjmaşilor tăi. Închina-se-vor ţie feciorii tatălui tău. Iuda este un pui de leu; dintr-un strop te-ai născut, fiule. El a îndoit genunchii şi s-a culcat ca un leu, ca un pui de leu... Cine-l va deştepta? Nu va lipsi sceptru din Iuda, nici toiag de cârmuitor din coapsele sale, până ce va veni împăciuitorul, Căruia se vor supune popoarele. Şi El va fi dorinţa popoarelor, şi îşi va lega de viţă asinul Său, de coardă mânzul asinei Sale. Spăla-va în vin haina Sa şi în sânge de

strugure veşmântul Său. Ochii Lui vor scânteia ca vinul şi dinţii Săi vor fi albi ca laptele». Şi cred că nu eşti atât de nesăbuit încât să încerci să afirmi cu neruşinare sau să dovedeşti că nu au existat profeţi şi conducători în mijlocul poporului tău de la începuturi şi până când acest Hristos a venit şi a pătimit. Pentru că deşi spui că Irod, după moartea căruia a suferit, era originar din Ascalon, totuşi recunoşti că exista în acele vremuri un Mare Preot, care făcea parte din poporul tău; aşa că exista cineva care aducea jertfe în conformitate cu legea lui Moise şi care respecta şi celelalte ritualuri; de asemenea, până la Ioan s-au succedat numeroşi profeţi (chiar şi atunci când poporul vostru a fost dus în robie în Babilon, când ţara v-a fost răvăşită de război sau când v-au fost luate odoarele sacre); aşa că întotdeauna a existat un profet printre voi, care era şi stăpân, şi conducător, şi mai mare peste poporul vostru. Pentru că Duhul care era în profeţii voştri îi alegea şi îi ungea pe împăraţi. Însă după ivirea lui Iisus Hristos în mijlocul poporului vostru şi după moartea Sa, nu a mai existat niciun profet; absolut deloc, şi în plus, existenţa voastră nu a mai fost guvernată de un împărat propriu, ţara v-a fost pustiită şi aţi părăsit-o ca pe o colibă aflată în vie; şi iată ce spune Scriptura prin gura lui Iacov, «Şi El va fi dorinţa popoarelor», referindu-se în mod simbolic la cele două veniri ale Sale şi la faptul că popoarele vor crede în El; fapte pe care le puteţi băga de seamă şi acum. Pentru că oameni din toate popoarele, care sunt evlavioşi şi drepţi prin credinţa în Hristos, aşteaptă sosirea Lui viitoare.

CAPITOLUL LIII

IACOV A PROOROCIT CĂ HRISTOS VA VENI CĂLARE PE UN ASIN, IAR ZAHARIA CONFIRMĂ ACEST LUCRU

„Iar cuvintele acelea, «Şi îşi va lega de viţă asinul Său, de coardă mânzul asinei Sale», au vorbit dinainte atât despre lucrările pe care le-a făcut în timpul primei sale veniri, cât şi despre credinţa pe care popoarele şi-au pus-o în El. Căci până la venirea lui Hristos şi până când El să-şi trimită ucenicii ca să-i înveţe erau cu toţii ca nişte asini neînhămaţi, care nu suportă jugul pe gâtul lor; dar au purtat jugul cuvântului Său şi şi-au plecat gâtul ca să îndure toate [greutăţile], de dragul lucrurilor bune promise de El şi pe care ei le aşteptau. Şi este adevărat că Domnul nostru Iisus Hristos, atunci când a avut intenţia să meargă la Iersualim, a cerut ucenicilor să-i aducă asina legată la intrarea în satul Betfaghe, împreună cu mânzul său; şi aşezându-se pe el, a intrat în Ierusalim. Şi a făcut acest lucru exact aşa cum fusese proorocit că va face Hristosul, şi împlinind acest lucru a fost recunoscut, dând o dovadă clară despre faptul că El era Hristosul. Şi cu toate că aceste lucruri s-au întâmplat, după cum relatează Scripturile, voi încă aveţi inima împietrită. Ba chiar şi Zaharia, unul din cei doisprezece [prooroci], a vestit acest lucru, spunând următoarele: «Bucură-te foarte, fiica Sionului, veseleşte-te, fiica Ierusalimului, căci iată Împăratul tău vine la tine drept şi biruitor; smerit şi călare pe asin, pe mânzul asinei». Aşadar, Duhul profeţiei şi patriarhul Iacov, au vorbit atât despre asină, cât şi despre mânzul ei, de care El se va folosi; şi în plus, că El, după cum am spus, le va cere ucenicilor să îi aducă ambele animale; [acest lucru] a fost spus pentru ca voi, împreună cu Neamurile, să credeţi în El. Căci aşa cum mânzul neînhămat era simbolul Neamurilor, tot aşa şi asinul înhămat era simbolul poporului vostru. Pentru că voi aveţi legea care v-a fost impusă de către profeţi. În plus, profetul Zaharia a proorocit că acest Hristos va fi doborât cu lovituri, iar ucenicii Săi se vor împrăştia; ceea ce s-a şi întâmplat. Întrucât după răstignirea Sa pe cruce, ucenicii care îl însoţeau au plecat care încotro, până când El a înviat din morţi şi i-a convins că s-au împlinit lucrurile care s-au proorocit despre El, şi anume că va suferi; şi fiind convinşi în felul acesta, ei au plecat în lume ca să-i înveţe pe toţi aceste

adevăruri. Iar noi credem cu tărie în El şi în ideile Sale, pentru că avem această convingere care ne vine atât de la prooroci, cât şi de la toţi aceia care în această lume au fost închinătorii lui Dumnezeu, în numele Celui răstignit. Şi tot Zaharia mai spune: «Sabie, deşteaptă-te împotriva Păstorului Meu, împotriva tovarăşului Meu, zice Domnul Savaot. Bate Păstorul, şi oile sale se vor risipi»”.

CAPITOLUL LIV

CE ÎNSEAMNĂ SÂNGELE STRUGURILOR

„Iar aceste cuvinte care au fost consemnate în scris de către Moise, şi care reprezintă proorocia patriarhului Iacov, care spune, «Spăla-va în vin hainele Sale şi în sânge de strugure veşmintele Sale», se referă la faptul că El îi va spăla cu sângele Său pe toţi aceia care cred în El. Căci Duhul Sfânt i-a numit veşmintele Sale pe toţi aceia care vor primi iertarea păcatelor prin intermediul Lui; pentru că El este întotdeauna prezent în mijlocul lor în toată puterea Sa, însă li se va înfăţişa doar la a doua Sa venire. Asta menţionează Scriptura în legătură cu sângele strugurilor, pentru că Hristos îşi trage sângele nu doar din sămânţă omenească, ci şi din puterea lui Dumnezeu. Căci aşa cum Dumnezeu, şi nu omul, a făcut sângele viţei, tot aşa [şi Scriptura] a predicat că sângele lui Hristos nu va fi din sămânţă omenească, ci din puterea lui Dumnezeu. Însă această profeţie, domnilor, pe care am repetat-o, dovedeşte că Hristos nu este un om ca toţi oamenii, zămislit în felul obişnuit al acestora”.

CAPITOLUL LV

TRIFON CERE SĂ I SE DOVEDEASCĂ CĂ HRISTOS ESTE DUMNEZEU, DAR NU ÎN METAFORE. IUSTIN PROMITE SĂ FACĂ ACEST LUCRU.

Şi Trifon a răspuns, „O să ţinem minte discursul tău dacă vei [soluţiona] aceste dificultăţi prin alte argumente; însă acum te rog să continui şi să ne arăţi că Duhul profeţiei recunoaşte încă un Dumnezeu în afară de Făcătorul tuturor lucrurilor; dar ai grijă să nu ne vorbeşti despre soare şi lună, pe care, stă scris, Dumnezeu le-a dat popoarelor ca să le venereze ca pe nişte dumnezei; pentru că adesea profeţii, folosindu-se de această manieră de exprimare, spun că «Dumnezeul vostru este Dumnezeul dumnezeilor şi Stăpânul stăpânilor», adăugând adesea, «Dumnezeu mare şi puternic şi minunat». Însă aceste cuvinte sunt folosite nu ca şi cum aceştia ar fi cu adevărat dumnezei, ci pentru că Scriptura vrea să ne înveţe că adevăratul Dumnezeu, care a făcut toate lucrurile, este singurul Domn al acelora care sunt cunoscuţi sub numele de dumnezei sau stăpâni. Şi ca Duhul Sfânt să poată fi convingător în această privinţă, a spus prin intermediul sfântului David următoarele: «Dumnezeii popoarelor, aceşti aşa-zişi dumnezei, sunt idoli ai demonilor, nu dumnezei»; şi rosteşte un blestem la adresa celor care îi venerează”.

Şi eu am replicat, „Nu voi veni cu astfel de dovezi, Trifon, prin care ştiu că cei care se închină acestor [idoli] sunt ca şi condamnaţi, ci mă voi folosi de [dovezi] împotriva cărora nimeni nu poate ridica obiecţii. Poate vi se vor părea ciudate, cu toate că le citiţi în fiecare zi; aşa că şi din acest lucru putem înţelege că, din cauza răutăţii voastre, Dumnezeu v-a luat putinţa de a pricepe înţelepciunea Scripturilor Sale; [există] însă unele excepţii, cărora prin harul suferinţei

sale îndelungate, după cum spune Isaia, El le-a lăsat o sămânţă de mântuire, astfel încât poporul vostru să nu piară complet, aşa cum s-a întâmplat cu Sodoma şi Gomora. Fiţi atenţi, aşadar, la cele ce voi relata din Sfintele Scripturi, lucruri care nu au nevoie să fie tălmăcite, ci doar ascultate”.

CAPITOLUL LVI

DUMNEZEUL CARE I-A APĂRUT LUI MOISE ESTE DIFERIT DE DUMNEZEU TATĂL

„Aşadar, Moise, slujitorul binecuvântat şi credincios al lui Dumnezeu, spune că Acela care i-a apărut lui Moise sub stejarul din Mamvri era Dumnezeu, însoţit de doi din îngerii Săi, care venise să judece Sodoma; însă El a fost trimis de un Altul, care rămâne pentru vecie în locurile aflate mai presus de ceruri, iar despre Acela, care este invizibil pentru toţii oamenii, neavând cu nimeni vreo legătură personală, noi spunem că este Creatorul şi Tatăl tuturor lucrurilor; căci el vorbeşte astfel: «Apoi Domnul S-a arătat iarăşi lui Avraam la stejarul din Mamvri, într-o zi pe la amiază, când şedea el în uşa cortului său. Atunci ridicându-şi ochii săi, a privit şi iată trei Oameni stăteau înaintea lui; şi cum i-a văzut, a alergat din pragul cortului său în întâmpinarea Lor şi s-a închinat până la pământ. Apoi a zis» (şi aşa mai departe). «Iar Avraam s-a sculat dis-de-dimineaţă şi s-a dus la locul unde stătuse înaintea Domnului. Şi, căutând spre Sodoma şi Gomora şi spre toate împrejurimile lor, a văzut ridicându-se de la pământ fumegare, ca fumul dintr-un cuptor»”. Şi când am terminat de citat aceste cuvinte, i-am întrebat dacă le-au înţeles. Iar ei au spus că le-au înţeles, dar că pasajele la care am făcut referire nu aduc nicio dovadă că există un alt Dumnezeu sau Domn în afară de Creatorul tuturor lucrurilor, şi nici Duhul Sfânt nu afirmă aşa ceva. Atunci am replicat: „Pentru că aţi înţeles Scripturile, voi încerca să vă conving [de adevărul] celor spuse de mine, şi anume că există, şi că se spune că există, un alt Dumnezeu şi Domn, subordonat Creatorului tuturor lucrurilor; iar Acesta mai este numit şi Înger, pentru că vesteşte oamenilor ceea ce Creatorul tuturor lucrurilor – deasupra căruia nu mai există niciun alt Dumnezeu – vrea să le transmită”. Şi după ce am mai citat încă o dată acest pasaj, l-am întrebat pe Trifon, „Tu crezi că Dumnezeu i s-a arătat lui Avraam sub stejarul din Mamvri, după cum spune Scriptura?”.

Iar el a zis, „Bineînţeles”.

„Era El unul din cei trei”, am continuat eu, „pe care Avraam i-a văzut şi despre care Duhul Sfânt spune că erau nişte Oameni?”

Şi el a spus, „Nu; ci Dumnezeu i s-a înfăţişat înainte de apariţia celor trei. Aşadar, cei trei pe care Scriptura îi numeşte oameni erau nişte îngeri; doi dintre ei trimişi să nimicească Sodoma, iar unul să dea Sarrei vestea cea bună, şi anume că va avea un fiu; iată pentru ce a fost trimis, şi de aceea, de îndată ce şi-a îndeplinit misiunea, el a plecat”.

„Şi atunci”, am spus eu, „crezi tu că acela dintre ei, care a fost în cort şi care a spus, «La anul pe vremea aceasta am să vin pe la tine şi Sarra va avea un fiu», s-a întors atunci când Sarra a născut, ca să fie declarat Dumnezeu de către cuvântul profetic? Dar ca să înţelegi mai bine ce vreau să spun, ascultă cuvintele rostite de Moise; şi iată care sunt acestea: «Văzând însă Sarra că fiul roabei egiptene Agar, care îi născuse un fiu lui Avraam, râde de Isaac, fiul ei, i-a zis lui Avraam: Izgoneşte pe roaba aceasta şi pe fiul ei, căci fiul roabei acesteia nu va fi moştenitor

cu fiul meu, Isaac! Şi s-au părut cuvintele acestea lui Avraam foarte grele pentru fiul său [Ismael]. Dumnezeu însă a zis către Avraam: Să nu te necăjeşti pentru prunc şi pentru roabă; toate câte-ţi va zice Sarra, ascultă glasul ei; pentru că numai cei din Isaac se vor chema urmaşii tăi». Ai înţeles, aşadar, am întrebat eu, că cel care a spus sub stejar că se va întoarce, întrucât ştia că va trebui să-l sfătuiască pe Avraam să facă voia Sarrei, a venit din nou, după cum stă scris? Şi că El este Dumnezeu, pentru că aşa spun cuvintele acestea: «Dumnezeu însă a zis către Avraam: Să nu te necăjeşti pentru prunc şi pentru roabă»?"

Iar Trifon a spus, „Desigur; dar cu aceasta nu ai dovedit că mai există un alt Dumnezeu în afară de Cel care i-a apărut lui Avraam, şi care a mai apărut şi altor patriarhi şi profeţi. Ai dovedit, însă, că greşeam atunci când credeam că toţi aceia trei care au fost în cortul lui Avraam erau îngeri"

Însă eu am replicat din nou, „Dacă nu ţi-am putut demonstra din Scripturi că unul din cei trei este Dumnezeu, şi că Acesta este numit Înger, pentru că, aşa cum am spus, El aduce mesaje oamenilor din partea lui Dumnezeu, Creatorul tuturor lucrurilor, atunci ar trebui să faci ceea ce face întreg poporul tău, adică să crezi că Cel care i-a apărut lui Avraam pe pământ sub formă omenească, asemenea celor doi îngeri care îl însoţeau, este Dumnezeul care există încă dinainte de crearea lumii".

„Ai dreptate", a spus el, „căci până în momentul de faţă aceasta este convingerea noastră".

„Atunci", am replicat, „întorcându-ne la Scripturi, mă voi strădui să vă conving că Cel despre care se spune că i-a apărut lui Avraam şi lui Iacov, şi lui Moise, şi care este numit Dumnezeu, este diferit de Acela care a făcut toate lucrurile, dar nu în privinţa voinţei, ci a numărului. Căci eu afirm că Cel dintâi a făcut întotdeauna doar voia Celui care a creat această lume, deasupra căruia nu mai există un alt Dumnezeu"

Iar Trifon a spus, „Dovedeşte acum că aşa stau lucrurile, ca să fim şi noi de acord cu tine. Căci nu înţelegem ce vrei să spui atunci când afirmi că El nu a făcut şi nu a spus nimic împotriva voinţei Creatorului tuturor lucrurilor".

Atunci am zis, „[Pasajul din] Scripturi pe care îl voi invoca acum vă va lămuri în legătură cu acest lucru. Iată care este acesta: «Când s-a ridicat soarele deasupra pământului, a intrat Lot în Ţoar. Atunci Domnul a slobozit peste Sodoma şi Gomora ploaie de pucioasă şi foc din cer de la Domnul, şi a stricat cetăţile acestea şi toate împrejurimile lor»".

Atunci, a patra persoană dintre acelea care rămăseseră cu Trifon a zis, „Prin urmare, ar trebui să spunem că unul dintre cei doi îngeri care s-au dus la Sodoma, şi pe care Moise îl numeşte în Scriptură Domn, este diferit de celălalt Dumnezeu, care i-a apărut lui Avraam".

„Aceasta nu este singura dovadă", am spus eu, „că trebuie să admitem fără tăgadă că Duhul Sfânt îl numeşte şi pe celălalt Domn, cu toate că este diferit de Creatorul tuturor lucrurilor; [căci nu doar] Moise [a spus asta], ci şi David. Întrucât acesta a scris: «Zis-a Domnul Domnului Meu: Şezi de-a dreapta Mea, până ce voi pune pe vrăjmaşii Tăi aşternut picioarelor Tale», după cum am citat deja. Şi de asemenea, mai spune: «Tronul Tău, Dumnezeule, este în veacul veacului; şi toiagul dreptăţii este toiagul împărăţiei Tale. Iubit-ai dreptatea şi ai urât fărădelegea; pentru aceea Te-a uns pe Tine, Dumnezeule, Dumnezeul Tău cu untdelemnul bucuriei, mai mult decât pe părtaşii Tăi». Aşadar, spuneţi-mi dacă sunteţi de părere că Duhul Sfânt numeşte Dumnezeu şi Domn pe altcineva, în afară de Creatorul tuturor lucrurilor şi de

Hristosul Său; căci eu încerc să vă dovedesc din Scripturi că cel pe care Scriptura îl numeşte Domn nu este unul din îngerii care s-au dus la Sodoma, ci este Acela care a mers cu ei, iar acesta este Dumnezeul care i-a apărut lui Avraam".

Iar Trifon a zis, „Dovedeşte acest lucru; căci, după cum vezi, timpul trece, iar noi nu suntem pregătiţi pentru asemenea replici periculoase; pentru că până acum noi nu am ascultat pe niciunul dintre aceia care investighează sau care cercetează sau care vor să dovedească aceste lucruri; şi nici pe tine nu te-am fi ascultat, dacă nu ai fi făcut referire la Scripturi; căci eşti plin de râvnă în a te folosi de ele pentru a aduce dovezi; şi tu crezi că nu mai există niciun Dumnezeu mai presus de Creatorul tuturor lucrurilor".

Atunci am replicat, „Sunteţi conştienţi, aşadar, că Scriptura spune, «Atunci a zis Domnul către Avraam: Pentru ce a râs Sarra în sine şi a zis: Oare cu adevărat voi naşte, bătrână cum sunt? Este oare ceva cu neputinţă la Dumnezeu? La anul pe vremea aceasta am să vin pe la tine şi Sarra va avea un fiu». Şi puţin mai încolo: «Apoi S-au sculat Oamenii aceia de acolo şi S-au îndreptat spre Sodoma şi Gomora şi s-a dus şi Avraam cu Ei, ca să-I petreacă. Domnul însă a zis: Tăinui-voi Eu oare de Avraam, sluga Mea, ceea ce voiesc să fac?». Şi tot aşa, ceva mai încolo, spune astfel: «Zis-a deci Domnul: Strigarea Sodomei şi a Gomorei e mare şi păcatul lor cumplit de greu. Pogorî-Mă-voi deci să văd dacă faptele lor sunt cu adevărat aşa cum s-a suit până la Mine strigarea împotriva lor, iar de nu, să ştiu. De acolo doi din Oamenii aceia, plecând, S-au îndreptat spre Sodoma, în vreme ce Avraam stătea încă înaintea Domnului. Şi apropiindu-se Avraam, a zis: Pierde-vei, oare, pe cel drept ca şi pe cel păcătos?» (şi aşa mai departe, căci nu cred că este potrivit să scriu din nou aceleaşi cuvinte pe care le-am mai scris, ci doar să le redau pe acelea care constituie dovada oferită lui Trifon şi tovarăşilor săi. Aşa că am continuat cu aceste cuvinte care urmează). «Şi terminând Domnul de a mai grăi cu Avraam, S-a dus, iar Avraam s-a întors la locul său. Cei doi Îngeri au ajuns la Sodoma seara, iar Lot şedea la poarta Sodomei»; şi aşa mai departe, până la «Atunci Oamenii aceia, care găzduiau în casa lui Lot, întinzându-Şi mâinile, au tras pe Lot în casă la Ei şi au încuiat uşa»; şi aşa mai departe, până la «Îngerii, din mila Domnului către el, l-au apucat de mână pe el şi pe femeia lui şi pe cele două fete ale lui. Şi, scoţându-l afară, i-au zis: Mântuieşte-ţi sufletul tău! Să nu te uiţi înapoi, nici să te opreşti în câmp, ci fugi în munte, ca să nu pieri cu ei! Iar Lot a zis către Dânşii: Nu, Stăpâne! Iată sluga Ta a aflat bunăvoinţă înaintea Ta şi Tu ai făcut milă mare cu mine, mântuindu-mi viaţa; dar nu voi putea să fug până în munte, ca să nu mă ajungă primejdia şi să nu mor. Iată cetatea aceasta este mai aproape; să fug acolo şi să mă izbăvesc. Ea e mică şi-mi voi scăpa acolo viaţa prin Tine! Şi El i-a zis: Iată, îţi cinstesc faţa şi-ţi împlinesc acest cuvânt, să nu pierd cetatea despre care grăieşti. Grăbeşte dar şi fugi acolo; că nu pot să fac nimic până nu vei ajunge tu acolo!" De aceea s-a şi numit cetatea aceea Ţoar. Când s-a ridicat soarele deasupra pământului, a intrat Lot în Ţoar. Atunci Domnul a slobozit peste Sodoma şi Gomora ploaie de pucioasă şi foc din cer de la Domnul, Şi a stricat cetăţile acestea şi toate împrejurimile lor»". Şi după o scurtă pauză am adăugat, „Ei bine, prieteni, v-aţi dat seama acum că unul din cei trei, care este atât Dumnezeu, cât şi Domn, şi care îl slujeşte pe Cel ce se află în ceruri, este Domnul celor doi îngeri? Căci atunci când [îngerii] s-au dus la Sodoma, El a rămas în urmă, şi a mai vorbit cu Avraam, aşa cum a relatat Moise; apoi El s-a dus, iar Avraam s-a întors la locul său. Şi când a ajuns [la Sodoma], Lot nu a mai discutat cu cei doi îngeri, ci cu El însuşi, aşa cum reiese limpede din Scriptură; iar El este Domnul care a venit să facă voia Domnului care este în ceruri, adică a Creatorului tuturor lucrurilor, care vrea să judece Sodoma şi Gomora; în acest sens, Scriptura spune următoarele: «Domnul a slobozit peste Sodoma şi Gomora ploaie de pucioasă şi foc din cer de la Domnul»".

CAPITOLUL LVII

IUDEUL RIDICĂ O OBIECŢIE, DE CE SE SPUNE CĂ A MÂNCAT, DACĂ EL ESTE DUMNEZEU? RĂSPUNSUL LUI IUSTIN.

Însă atunci când am tăcut, Trifon a zis, „Este limpede că Scriptura ne sileşte să admitem acest lucru; dar ceva ne nedumereşte, şi pe bună dreptate, şi anume ceea ce se spune referitor la faptul că [Domnul] a mâncat ceea ce i-a fost pregătit şi pus în faţă de către Avraam; şi cred că îţi dai seama şi tu de acest lucru”.

Eu am răspuns, „Stă scris că au mâncat; iar dacă credem că toţi trei au mâncat, şi nu doar doi dintre ei – care erau într-adevăr nişte îngeri, a căror hrană se află în ceruri, aşa cum bine ştim, chiar dacă hrana aceasta nu se aseamănă cu ceea ce mănâncă muritorii – (căci referitor la mana cu care s-au hrănit părinţii voştri în pustie Scriptura vorbeşte în felul acesta, că au mâncat hrana îngerilor) [asta dacă credem că toţi trei au mâncat], atunci aş putea spune că afirmaţia pe care o face Scriptura în legătură cu faptul că au mâncat are acelaşi înţeles ca atunci când se zice că focul a devorat tot ce i-a stat în cale; aşadar, nu trebuie să înţelegem că au mâncat mestecând cu dinţii şi cu fălcile. Prin urmare, dacă suntem familiarizaţi cât de cât cu alegoriile, ne putem ridica deasupra lor, astfel încât nimic să nu ne tulbure”.

Iar Trifon a zis, „Este posoibil ca această [chestiune] referitoare la modul în care au mâncat să fie explicată în felul acesta: căci stă scris că ei au luat şi au mâncat ceea ce le pregătise Avraam; însă acum explică-ne cum acest Dumnezeu care i-a apărut lui Avraam, şi care este slujitorul lui Dumnezeu, Creatorul tuturor lucrurilor, s-a născut dintr-o Fecioară şi a devenit om cu aceleaşi pasiuni ca şi noi, după cum ai spus mai devreme”.

Atunci am replicat, „Dă-mi voie, Trifon, ca mai întâi să adun şi alte dovezi în legătură cu această chestiune, astfel încât, prin numărul lor mare, să te conving [de adevărul lor], iar apoi îţi voi explica ceea ce m-ai întrebat”.

CAPITOLUL LVIII

ACELAŞI LUCRU ESTE DOVEDIT ŞI DE VIZIUNILE LUI IACOV

Atunci am continuat, „Scopul meu este să vă citez din Scripturi, nu pentru că sunt nerăbdător să fac paradă de cuvinte; pentru că nu am o astfel de înclinaţie, ci harul lui Dumnezeu este acela care îmi dă înţelegerea Scripturilor, har din care îi îndemn pe toţi să se împărtăşească după bunul plac şi din abundenţă, ca nu cumva în lipsa lui să fie judecaţi de Dumnezeu, Creatorul tuturor lucrurilor, prin intermediul Domnului meu Iisus Hristos”.

Iar Trifon a spus, „Ce faci tu este vrednic de închinarea la Dumnezeu; însă am impresia că te prefaci atunci când spui că nu ai înclinaţie către arta vorbirii”.

Iar eu am replicat din nou, „Mă rog, dacă aşa crezi tu...; totuşi, sunt convins că spun adevărul. Dar fii atent la mine, că îţi voi aduce acum şi celelalte dovezi”.

„Dă-i drumul”, a spus el.

Iar eu am continuat, „Fraţii mei, Moise a mai scris că Cel care este numit Dumnezeu şi care s-a arătat patriarhilor este numit atât Înger, cât şi Domn, pentru ca în felul acesta să puteţi înţelege că El este slujitorul Tatălui tuturor lucrurilor, aşa cum ai recunoscut deja, şi cum vei fi convins şi mai mult de dovezile care vor urma. Aşadar, cuvântul lui Dumnezeu [consemnat] de Moise, atunci când se referă la Iacov, nepotul lui Avraam, vorbeşte în felul acesta: «Aşa se face că pe vremea când intrau în călduri oile, mi-am ridicat ochii şi am văzut în vis; şi iată că ţapii şi berbecii, care săreau pe capre şi pe oi, erau albi, vărgaţi şi bălţaţi. Iar îngerul Domnului mi-a zis în vis: Iacove, Iacove! Şi eu am răspuns: Ce este, Doamne? Zis-a el: Ridică-ţi ochii şi priveşte: toţi ţapii şi berbecii, care sar pe capre şi pe oi, sunt vărgaţi, pestriţi şi bălţaţi, căci am văzut toate câte ţi-a făcut Laban. Eu sunt Dumnezeul, Cel ce ţi S-a arătat în Betel, unde Mi-ai turnat untdelemn pe stâlp şi unde Mi-ai făcut făgăduinţă. Scoală deci acum, ieşi din pământul acesta şi mergi în pământul tău de naştere şi Eu voi fi cu tine». De asemenea, vorbind de acelaşi Iacov, el spune: «Şi sculându-se Iacov în acea noapte, şi-a luat cele două soţii, şi cele două roabe, şi cei unsprezece copii ai săi, şi s-a îndreptat spre vadul râului Iaboc; şi i-a trecut pe toţi dincolo de apă, trimiţând cu ei toate bunurile sale. Iar Iacov, care a rămas în urmă, s-a luptat cu un înger până dimineaţa. Şi văzând că nu îl poate răpune, Acela s-a atins de încheietura coapsei lui şi i-a vătămat lui Iacov încheietura coapsei, pe când se lupta cu El. Şi i-a zis: Lasă-Mă să plec, că s-au ivit zorile! Iacov I-a răspuns: Nu Te las până nu mă vei binecuvânta. Şi l-a întrebat Acela: Care îţi este numele? Şi el a zis: Iacov! Zisu-i-a Acela: De acum nu-ţi va mai fi numele Iacov, ci Israel te vei numi, că te-ai luptat cu Dumnezeu şi ai ieşit biruitor, aşa că vei fi puternic şi printre oameni. Şi a întrebat şi Iacov, zicând: Spune-mi şi Tu numele Tău! Iar Acela a zis: Pentru ce întrebi de numele Meu? Şi l-a binecuvântat acolo. Şi a pus Iacov locului aceluia numele Peniel, adică faţa lui Dumnezeu, căci şi-a zis: Am văzut pe Dumnezeu în faţă şi mântuit a fost sufletul meu!». Şi tot aşa, referindu-se la acelaşi Iacov a spus următoarele: «Sosind Iacov cu toţi oamenii cei ce erau cu el la Luz, adică la Betel, în ţara Canaanului, a zidit acolo un jertfelnic şi a numit locul acela El-Bet-El, pentru că acolo i Se arătase Dumnezeu, când fugea el de Isav, fratele său. Atunci a murit Debora, doica Rebecăi, şi a fost îngropată mai jos de Betel, sub un stejar, pe care Iacov l-a numit *Stejarul Plângerii*. Aici, în Luz, Se mai arătă Dumnezeu lui Iacov după întoarcerea lui din Mesopotamia, şi îl binecuvântă Dumnezeu. Şi i-a zis Dumnezeu: De acum nu te vei mai chema Iacov, ci Israel va fi numele tău». Aşa că El este numit Dumnezeu, şi de aceea El este şi va fi Dumnezeu”. Şi când toţi au fost de acord cu aceste chestiuni, am continuat, „Mai mult decât atât, cred că este necesar să vă repet cuvintele care ne povestesc cum El, care este atât Înger, cât şi Dumnezeu şi Domn, şi care i-a apărut sub chip de om lui Avraam, şi care s-a luptat în trup de om cu Iacov, a fost văzut de el atunci când a fugit de fratele său Isav. Iată care sunt aceste cuvinte: «Iar Iacov ieşind din Beer-Şeba (n.t. Fântâna Jurământului), s-a dus în Haran. Ajungând însă la un loc, a rămas să doarmă acolo, căci asfinţise soarele. Şi luând una din pietrele locului aceluia şi punându-şi-o căpătâi, s-a culcat în locul acela. Şi a visat că era o scară, sprijinită pe pământ, iar cu vârful atingea cerul; iar îngerii lui Dumnezeu se suiau şi se pogorau pe ea. Apoi S-a arătat Domnul în capul scării şi i-a zis: Eu sunt Domnul, Dumnezeul lui Avraam, tatăl tău, şi Dumnezeul lui Isaac. Nu te teme! Pământul pe care dormi ţi-l voi da ţie şi urmaşilor tăi. Urmaşii tăi vor fi mulţi ca pulberea pământului şi tu te vei întinde la apus şi la răsărit, la miazănoapte şi la miazăzi, şi se vor binecuvânta întru tine şi întru urmaşii tăi toate neamurile pământului. Iată, Eu sunt cu tine şi te voi păzi în orice cale vei merge; te voi întoarce în pământul acesta şi nu te voi lăsa până nu voi împlini toate câte ţi-am spus. Iar când s-a deşteptat din somnul său, Iacov a zis: Domnul este cu adevărat în locul acesta şi eu n-am ştiut! Şi, spăimântându-se Iacov, a zis: Cât de înfricoşător este locul acesta! Aceasta nu e alta fără numai casa lui Dumnezeu, aceasta e poarta cerului! Apoi s-a sculat Iacov dis-de-

dimineaţă, a luat piatra ce şi-o pusese căpătâi, a pus-o stâlp şi a turnat pe vârful ei untdelemn. Iacov a pus locului aceluia numele Betel (casa lui Dumnezeu), căci mai înainte cetatea aceea se numea Luz".

CAPITOLUL LIX

UN DUMNEZEU DIFERIT DE TATĂL A STAT DE VORBĂ CU MOISE

După ce am rostit aceste cuvinte, am continuat: „Dă-mi voie să-ţi arăt în continuare, pe baza Cărţii Exodului, că Cel care este atât Înger, cât şi Dumnezeu, şi Domn, şi om, şi care le-a apărut lui Avraam şi lui Isaac sub formă umană, este acelaşi cu Cel care i-a vorbit lui Moise din rugul aflat în flăcări". Şi după cei ei au spus că vor asculta cu atenţie şi cu răbdare şi cu bucurie, am continuat: „Aceste cuvinte se găsesc în cartea intitulată Exodul: «Apoi, după trecere de vreme multă, a murit regele Egiptului, însă copiii lui Israel gemeau sub povara muncilor»; şi aşa mai departe, până la «Mergi dar, adună pe bătrânii fiilor lui Israel şi le spune: Domnul Dumnezeul părinţilor noştri, Dumnezeul lui Avraam, Dumnezeul lui Isaac şi Dumnezeul lui Iacov mi S-a arătat şi a zis: V-am cercetat de aproape şi am văzut câte vi se întâmplă în Egipt»". Apoi, am adăugat: „Aţi înţeles, domnilor, că acest Dumnezeu despre care Moise credea că este un Înger care îi vorbeşte din văpaia focului, i-a zis lui Moise că El este Dumnezeul lui Avraam, Isaac şi Iacov?".

CAPITOLUL LX

PĂREREA IUDEILOR CU PRIVIRE LA CEL CARE A APĂRUT ÎN RUG

Atunci Trifon a spus, „Din pasajul pe care l-ai citat noi nu înţelegem asta, ci doar faptul că în văpaia focului i-a apărut un înger, pe când cel care a vorbit cu Moise a fost Dumnezeu; aşadar, în acea vedenie s-au înfăţişat două persoane, un înger şi Dumnezeu".

Iar eu am răspuns din nou, „Prieteni, chiar dacă ar fi aşa, că în acea vedenie lui Moise i-au apărut împreună un înger şi Dumnezeu, totuşi, aşa cum vi s-a demonstrat în pasajele citate anterior, cel care i-a spus lui Moise că este Dumnezeul lui Avraam, Dumnezeul lui Isaac şi Dumnezeul lui Iacov, nu este Creatorul tuturor lucrurilor, ci este Acela care, după cum v-am dovedit, i s-a înfăţişat lui Avraam, ca să facă voia Creatorului tuturor lucrurilor şi să ducă la îndeplinire verdictul Său în privinţa Sodomei; prin urmare, chiar dacă lucrurile ar sta aşa cum spuneţi, şi anume că au fost doi – un înger şi Dumnezeu – nici măcar oamenii lipsiţi de inteligenţă nu ar îndrăzni să afirme că Creatorul şi Tatăl tuturor lucrurilor a încetat să se mai ocupe de treburile lui supraceleste pentru a se arăta undeva pe pământ".

Şi Trifon a zis, „Deoarece s-a dovedit anterior că cel numit Dumnezeu şi Domn, şi care i-a apărut lui Avraam, a primit de la Domnul care este în ceruri misiunea de a distruge Sodoma, chiar dacă un înger l-a însoţit pe Dumnezeul care i s-a înfăţişat lui Moise, noi credem că Dumnezeul care a vorbit cu Moise din rug nu era Creatorul tuturor lucrurilor, ci cel despre care s-a spus că s-a arătat lui Avraam, lui Isaac şi lui Iacov; iar acesta este considerat a fi Îngerul acelui Dumnezeu care este Creatorul tuturor lucrurilor, pentru că El vesteşte oamenilor poruncile Tatălui şi Creatorului tuturor lucrurilor".

Iar eu am spus, „Ei bine, Trifon, voi arăta acum că în vedenia avută de către Moise, acesta care este numit Înger, şi care de fapt este Dumnezeu, a apărut în faţa lui Moise şi a stat de vorbă cu el. Pentru că Scriptura spune în felul acesta: «Iar acolo i S-a arătat îngerul Domnului într-o pară de foc, ce ieşea dintr-un rug; şi a văzut că rugul ardea, dar nu se mistuia. Atunci Moise şi-a zis: "Mă duc să văd această arătare minunată: că rugul nu se mistuieşte. Iar dacă a văzut Domnul că se apropie să privească, a strigat la el Domnul din rug». Prin urmare, aşa cum Scriptura îl numeşte Înger pe Acela care i-a apărut lui Iacov în vis, tot aşa [spune] că acelaşi Înger care i-a apărut în vis i-a vorbit spunându-i: «Eu sunt Dumnezeul care ţi s-a arătat atunci când fugeai tu de la faţa lui Isav, fratele tău»; şi tot aşa, mai spune că pedeapsa care a căzut asupra Sodomei în zilele lui Avraam a fost dată de Domnul care locuieşte în ceruri; iată, aşadar, că Scriptura ne spune mai întâi că Îngerul lui Dumnezeu i-a apărut lui Moise, însă mai târziu afirmă că Domnul este totuna cu Dumnezeu, aducând numeroase dovezi, pe care le-am citat deja, că El este slujitorul lui Dumnezeu, Cel care este mai presus de lume, şi deasupra căruia nu mai există niciun alt [Dumnezeu]”.

CAPITOLUL LXI

ÎNŢELEPCIUNEA SE NAŞTE DIN TATĂL, AŞA CUM FOCUL SE NAŞTE DIN FOC

„Prieteni”, am spus eu, „am să vă prezint acum o altă mărturie cuprinsă în Scripturi, şi anume aceea că Dumnezeu a stabilit un Început pentru toate creaturile, iar acesta era un fel de putere raţională care emana din El însuşi, [putere] pe care Duhul Sfânt o numeşte când Slava lui Dumnezeu, când Fiu, când Înţelepciune, când Înger, când Dumnezeu, când Domn, când Logos; şi cu altă ocazie, atunci când i-a apărut sub formă umană lui Iosua, fiul lui Navi, El s-a numit pe sine însuşi Căpetenie. Căci poate fi numit în toate aceste feluri, deoarece El se îngrijeşte să facă voia Tatălui, care l-a născut printr-un act de voinţă, aşa cum vedem că se întâmplă şi în cazul nostru; pentru că atunci când rostim un cuvânt, noi dăm de fapt naştere acelui cuvânt; dar când ne iese din gură, noi nu pierdem nimic din cuvântul care rămâne în interiorul nostru; şi la fel se întâmplă şi în cazul focului, care nu se împuţinează atunci când aprinde un alt foc, ci rămâne la fel; iar cel care s-a aprins de la el pare să existe prin sine însuşi, fără a diminua câtuşi de puţin focul din care provine. De aceea, Cuvântul de Înţelepciune, adică acest Dumnezeu născut de Tatăl tuturor lucrurilor, acest Cuvânt, această Înţelepciune, această Putere şi această Slavă a Celui care a dat naştere, va demonstra cele spuse de mine, atunci când îi zice lui Solomon următoarele: «Daca vă voi spune lucrurile ce se întâmplă zilnic, din amintire le voi povesti şi pe cele de demult. Domnul m-a zidit ca început al căilor Sale spre lucrările Lui; întru-nceput, mai înainte de veci m-a întemeiat, mai înainte de a fi durat pământul şi mai înainte de a fi făcut adâncurile, mai înainte ca izvoarele apelor să fi ţâşnit, mai înainte ca munţii să fi fost sădiţi, şi mai înainte decât toate dealurile, El pe mine m-a născut. Domnul a făcut ţări şi pământuri nelocuite şi lumea cea mai înaltă în ceea ce-i sub cer. Când pregătea cerul, eu cu El eram; şi când Şi-a aşezat tronul deasupra vânturilor, şi când a întărit norii cei de sus, si când, ca pe o temelie, punea izvoarele în ceea ce-i sub cer, şi când a întărit temeliile pământului, eu lângă El eram, una fiind în lucrare. Eu eram aceea în care El Se bucura; şi-n toate zilele necontenit mă veseleam în faţa Lui, când El Se veselea desăvârşindu-ne lumea şi întru fiii oamenilor Se veselea. Acum aşadar, fiule, ascultă-mă: Fericit e bărbatul care mă ascultă şi fericit e omul care păzeşte căile mele, zilnic priveghind la uşile mele, aşteptând la pragurile intrărilor mele. Că ieşirile mele sunt ieşiri de

viaţă şi [in ele] se pregăteşte bunăvoire de la Domnul. Dar cei ce păcătuiesc împotriva mea işi pângăresc sufletele, iar cei ce mă urăsc pe mine, ei moartea o iubesc»".

CAPITOLUL LXII

CUVINTELE «SĂ FACEM OM» SUNT ÎN CONSONANŢĂ CU MĂRTURIA PROVERBELOR

„Prieteni, acelaşi sentiment a fost exprimat de cuvântul lui Dumnezeu, consemnat de Moise, atunci când ne-a spus, în legătură cu Cel despre care este vorba, că Dumnezeu vorbeşte despre creaţia omului în acelaşi mod, folosind următoarele cuvinte: «Să facem om după chipul şi după asemănarea Noastră, ca să stăpânească peştii mării, păsările cerului, animalele domestice, toate vietăţile ce se târăsc pe pământ şi tot pământul! Şi a făcut Dumnezeu pe om după chipul Său; după chipul lui Dumnezeu l-a făcut; a făcut bărbat şi femeie. Şi Dumnezeu i-a binecuvântat, zicând: Creşteţi şi vă înmulţiţi şi umpleţi pământul şi-l supuneţi; şi stăpâniţi peste peştii mării, peste păsările cerului, peste toate animalele, peste toate vietăţile ce se mişcă pe pământ şi peste tot pământul!». Şi ca să nu puteţi schimba [forţa] cuvintelor pe care tocmai le-am citat, repetând ceea ce afirmă învăţătorii voştri – fie că Dumnezeu îşi zice Lui însuşi «Să facem», la fel cum şi noi, când ne pregătim să facem ceva, ne spunem adesea nouă înşine, «Să facem»; fie că Dumnezeu a vorbit cu elementele, cu înţelepciunea, cu pământul şi cu alte substanţe similare din care credem că a fost modelat omul, spunând, «Să facem» – voi cita din nou cuvintele lui Moise, din care putem înţelege negreşit că [Dumnezeu] a vorbit cu o fiinţă raţională, care din punct de vedere numeric se deosebea de El însuşi. Iată care sunt aceste cuvinte: «Şi a zis Domnul Dumnezeu: Iată Adam s-a făcut ca unul dintre Noi, cunoscând binele şi răul». Aşadar, spunând «ca unul dintre Noi», [Moise] afirmă că există un număr de persoane care se află într-o anumită relaţie, şi că acestea sunt cel puţin două. Însă eu nu aş spune că dogma acelei erezii, despre care s-a dus vorba că este întreţinută de voi, este adevărată, sau că cei care o susţin ar fi capabili să dovedească că [Dumnezeu] a vorbit unor îngeri, sau că îngerii sunt aceia care au plăsmuit omul. Ci această Odraslă, care este evident că a emanat din Tatăl, era împreună cu Tatăl înainte de apariţia creaturilor, iar Tatăl vorbea cu Ea; căci şi Scriptura lui Solomon a clarificat faptul că Acela pe care Solomon îl numeşte Înţelepciune s-a născut înainte de toate creaturile Sale, ca Odraslă a lui Dumnezeu; şi acelaşi lucru a fost arătat şi prin revelaţia lui Iosua, fiul lui Navi (Nun). Ascultaţi, aşadar, următoarele cuvinte [extrase] din cartea lui Iosua, ca să puteţi înţelege ce vreau să spun; iată: «Aflându-se însă Iosua aproape de Ierihon, a căutat cu ochii săi şi iată stătea înaintea lui un om. Şi apropiindu-se Iosua de dânsul, i-a zis: De-ai noştri eşti sau eşti dintre duşmanii noştri? Iar acela a răspuns: Eu sunt căpetenia oştirii Domnului şi am venit acum! Atunci Iosua a căzut cu faţa la pământ, s-a închinat şi a zis către acela: Stăpâne, ce porunceşti slugii tale? Zis-a către Iosua căpetenia oştirii Domnului: Scoate-ţi încălţămintea din picioare, că locul pe care stai tu acum este sfânt! Ierihonul însă era încuiat şi întărit de frica fiilor lui Israel; nimeni nu intra în el şi nimeni nu ieşea. Atunci a zis Domnul către Iosua: Iată, Eu voi da în mâinile tale Ierihonul, pe regele lui şi pe puternicii lui»".

CAPITOLUL LXIII

SE DOVEDEŞTE CĂ ACEST DUMNEZEU A FOST ÎNTRUPAT

Şi Trifon a zis, „Această chestiune mi-a fost dovedită cu vigoare şi prin multe argumente, prietene. Rămâne, aşadar, să dovedeşti că El a fost de acord să devină om prin Fecioară, potrivit voinţei Tatălui Său; iar apoi să fie răstignit pe cruce şi să moară. De asemenea, să dovedeşti în mod limpede că după aceea El a înviat şi s-a ridicat la cer".

Iar eu am răspuns, „Am demonstrat deja şi acest lucru, prieteni, prin cuvintele profeţilor pe care le-am citat anterior, pe care de dragul vostru le voi reaminti şi le voi analiza, străduindu-mă să vă fac să fiţi de acord cu mine în această privinţă. Aşadar, pasajul din Isaia, «Întru smerenia Lui, judecata Lui s-a ridicat şi neamul Lui cine-l va spune? Că se ridică de pe pământ viaţa Lui» – nu credeţi că se referă la Acela care nu este scoborâtor din oameni, şi despre care se spune că a fost condamnat la moarte de către Dumnezeu din cauza păcatelor oamenilor? Şi că în sângele lui, aşa cum spune Moise sub formă de parabolă, îşi va spăla veşmintele Sale ca într-un sânge de strugure? Căci sângele său nu provine din sămânţă omenească, ci din voinţa lui Dumnezeu. Pe de altă parte, ceea ce spune David, «Din pântece mai înainte de luceafăr Te-am născut. Juratu-S-a Domnul şi nu-I va părea rău: Tu eşti preot în veac, după rânduiala lui Melchisedec» – nu ne arată că El este străvechi, şi că Dumnezeu, care este Tatăl tuturor lucrurilor, a vrut ca El să se nască dintr-un pântece omenesc? Cu alte cuvinte, care deja au fost citate, [el spune]: «Tronul Tău, Dumnezeule, este în veacul veacului; şi toiagul dreptăţii este toiagul împărăţiei Tale. Iubit-ai dreptatea şi ai urât fărădelegea; pentru aceea Te-a uns pe Tine, Dumnezeule, Dumnezeul Tău cu untdelemnul bucuriei, mai mult decât pe părtaşii Tăi. Smirna şi aloea îmbălsămează veşmintele Tale; din palate de fildeş cântări de alăută Te veselesc; fiice de împăraţi întru cinstea Ta. Stătut-a împărăteasa de-a dreapta Ta, îmbrăcată în haină aurită şi prea înfrumuseţată. Ascultă fiică şi vezi şi pleacă urechea ta şi uită poporul tău şi casa părintelui tău, că a poftit Împăratul frumuseţea ta, că El este Domnul tău şi Lui trebuie să i te închini». Aşadar, aceste cuvinte dovedesc în mod explicit că El este mărturisit de Cel care a rânduit aceste lucruri, ca fiind vrednic de închinare, atât ca Dumnezeu, cât şi ca Hristos. În plus, cuvântul lui Dumnezeu vorbeşte celor care cred în El şi care sunt un singur suflet, o singură comunitate şi o singură biserică, ca şi cum ar vorbi unei fiice; în felul acesta, se adresează bisericii care a luat naştere prin numele Lui şi care se împărtăşeşte din numele Lui (căci noi toţi suntem numiţi Creştini); iar cuvintele care sunt rostite ne îndeamnă să renunţăm la tradiţiile noastre ancestrale, căci iată ce spun ele: «Ascultă fiică şi vezi şi pleacă urechea ta şi uită poporul tău şi casa părintelui tău, că a poftit Împăratul frumuseţea ta, că El este Domnul tău şi Lui trebuie să i te închini»".

CAPITOLUL LXIV

IUSTIN ADUCE ŞI ALTE DOVEZI IUDEULUI CARE AFIRMĂ CĂ NU ARE NEVOIE DE HRISTOS

Aici Trifon a zis, „Poate că voi, care după numele Lui vă numiţi Creştini, îl recunoaşteţi ca Domn şi Hristos şi Dumnezeu, aşa cum spune Scriptura; însă noi, care suntem slujitorii acelui

Dumnezeu care l-a făcut pe acest [Hristos], nu avem nevoie să îl mărturisim sau să ne închinăm Lui".

La aceasta, eu am răspuns, „Dacă aş fi certăreţ şi uşuratic ca voi, Trifon, nu aş mai continua să vorbesc cu voi, întrucât nu sunteţi pregătiţi să înţelegeţi ceea ce s-a spus, ci doar să răspundeţi în contradictoriu; însă pentru că mă tem de judecata lui Dumnezeu, nu vreau să îmi exprim o opinie prematură la adresa cuiva din neamul vostru, afirmând că unii vor fi sau nu mântuiţi prin graţia Domnului Savaot. Prin urmare, cu toate că procedaţi greşit, voi continua să răspund la orice întrebare pe care o aveţi şi la orice obiecţie pe care o aduceţi; şi, de fapt, voi face aşa pentru toţi oamenii, indiferent de poporul căruia îi aparţin, dacă aceştia vor să investigheze împreună cu mine sau dacă vor să-mi pună întrebări pe marginea acestui subiect. În consecinţă, dacă aţi fi dat atenţie pasajelor din Scriptură pe care le-am citat anterior, aţi fi înţeles deja că aceia din poporul vostru care vor fi mântuiţi, vor fi mântuiţi prin acest [om] şi îi vor împărtăşi soarta; şi atunci cu siguranţă că nu ar mai fi fost nevoie să mă întrebaţi despre acest lucru. Voi repeta, aşadar, cuvintele lui David, pe care le-am citat mai devreme, rugându-vă să le înţelegeţi şi să nu vă manifestaţi necuviincios, doar cu scopul de a stârni dispute. Prin urmare, cuvintele rostite de David sunt acestea: „Domnul împărăţeşte: să tremure popoarele; şade pe heruvimi: să se cutremure pământul. Domnul în Sion este mare şi înalt peste toate popoarele. Să se laude numele Tău cel mare, că înfricoşător şi sfânt este. Şi cinstea împăratului iubeşte dreptatea. Tu ai întemeiat dreptatea; judecată şi dreptate în Iacov, Tu ai făcut. Înălţaţi pe Domnul Dumnezeul nostru şi vă închinaţi aşternutului picioarelor Lui, că sfânt este! Moise şi Aaron, între preoţii Lui şi Samuel între cei ce cheamă numele Lui. Chemat-au pe Domnul şi El i-a auzit pe ei, în stâlp de nor grăia către ei. Căci păzeau mărturiile Lui şi poruncile pe care le-a dat lor». Iar în legătură cu celelalte cuvinte ale lui David, pe care de asemenea le-am citat anterior, şi despre care voi spuneţi în mod nesăbuit că se referă la Solomon, şi că au fost consemnate pentru Solomon, se poate dovedi că ele nu se referă la Solomon, şi că acest [Hristos] a existat înaintea soarelui, iar cei din poporul vostru care vor fi mântuiţi, vor fi mântuiţi prin El. [Cuvintele] sunt acestea: « Dumnezeule, judecata Ta dă-o împăratului şi dreptatea Ta fiului împăratului, ca să judece pe poporul Tău cu dreptate şi pe săracii Tăi cu judecată. Să aducă munţii pace poporului Tău şi dealurile dreptate. Judeca-va pe săracii poporului şi va milui pe fiii săracilor şi va umili pe clevetitor. Şi se vor teme de Tine cât va fi soarele şi cât va fi luna din neam în neam»; şi aşa mai departe, până la «Numele lui va dăinui pe vecie; cât va fi soarele va fi pomenit numele lui. Se vor binecuvânta întru el toate seminţiile pământului, toate neamurile îl vor ferici pe el. Binecuvântat este Domnul Dumnezeu, Dumnezeul lui Israel, singurul Care face minuni. Binecuvântat este numele slavei Lui în veac şi în veacul veacului. Tot pământul se va umple de slava Lui. Amin. Amin». Şi vă mai amintiţi şi alte cuvinte ale lui David, pe care le-am pomenit mai devreme, unde se spune că El va veni din înaltul cerurilor şi se va întoarce din nou acolo, pentru ca voi să îl recunoaşteţi ca Dumnezeu, care a venit de sus şi a trăit ca om printre oameni; şi se mai spune că va veni încă o dată, iar cei ce l-au străpuns îl vor vedea şi îl vor jeli. [Cuvintele] sunt acestea: „Cerurile spun slava lui Dumnezeu şi facerea mâinilor Lui o vesteşte tăria. Ziua zilei spune cuvânt, şi noaptea nopţii vesteşte ştiinţă. Nu sunt graiuri, nici cuvinte, ale căror glasuri să nu se audă. În tot pământul a ieşit vestirea lor, şi la marginile lumii cuvintele lor. În soare şi-a pus locaşul său; şi el este ca un mire ce iese din cămara sa. Bucura-se-va ca un uriaş, care aleargă drumul lui. De la marginea cerului ieşirea lui, şi oprirea lui până la marginea cerului; şi nu este cine să se ascundă de căldura lui»".

CAPITOLUL LXV

IUDEUL OBIECTEAZĂ, SPUNÂND CĂ DUMNEZEU NU DĂ NIMĂNUI SLAVA SA. IUSTIN EXPLICĂ PASAJUL RESPECTIV.

Şi Trifon a zis, „Sunt atât de impresionat de mulţimea Scripturilor, încât nu ştiu ce să spun despre Scriptura lui Isaia, în care Dumnezeu spune că El nu va da nimănui slava Sa, vorbind în felul acesta: «Eu sunt Domnul şi acesta este numele Meu. Nu voi da nimănui slava Mea şi nici chipurilor cioplite cinstirea Mea»”.

Iar eu am răspuns, „Trifon, dacă ai spune aceste cuvinte, iar apoi ai păstra pur şi simplu tăcerea, fără niciun fel de rea-intenţie, fără să repeţi ce s-a întâmplat înainte ori să adaugi ce a urmat, atunci ai fi iertat; dar [dacă ai făcut asta] pentru că ai crezut că poţi arunca îndoiala asupra acestui fragment, ca eu să spun că Scripturile se contrazic între ele, atunci ai păcătuit. Însă eu nu mă voi hazarda să presupun sau să afirm un asemenea lucru; iar dacă se aduce în discuţie o astfel de Scriptură, şi dacă ea constituie un pretext [pentru a susţine] că se opune alteia, cu toate că eu sunt întru totul convins că Scripturile nu se contrazic între ele, mai degrabă aş recunoaşte că nu înţeleg lucrurile care sunt consemnate, şi m-aş strădui să-i conving pe cei care îşi imaginează că Scripturile sunt contradictorii să fie de aceeaşi părere cu mine. Însă Dumnezeu ştie cu ce intenţie ai semnalat tu această neclaritate. Dar îţi voi reaminti ce spune acest pasaj, ca să îţi dai seama chiar şi din aceste cuvinte că Dumnezeu îi dă slava Sa numai Hristosului Său. Şi mă voi folosi, domnilor, de câteva pasaje scurte, care urmează în continuare, şi care au legătură cu cele spuse de Trifon. Pentru că nu le voi repeta pe acelea din alte părţi, ci doar pe cele care formează o unitate. Aşa că fiţi atenţi la mine. [Cuvintele] sunt acestea: Aşa grăieşte Domnul, Dumnezeul care a făcut cerurile şi le-a întins, care a întărit pământul şi cele de pe el, care a dat suflare poporului de pe el şi duh celor ce umblă pe întinsul lui: Eu, Domnul Dumnezeu, Te-am chemat întru dreptate şi Te-am luat de mână şi Te-am ocrotit şi Te-am dat ca legământ al poporului Meu, spre luminarea neamurilor; ca să deschizi ochii celor orbi, să scoţi din temniţă pe cei robiţi şi din adâncul închisorii pe cei ce locuiesc întru întuneric. Eu sunt Domnul Dumnezeu şi acesta este numele Meu. Nu voi da nimănui slava Mea şi nici chipurilor cioplite cinstirea Mea. Cele proorocite altădată s-au împlinit şi altele mai noi vă vestesc; înainte ca să ia fiinţă vi le dau de ştire. Cântaţi Domnului cântare nouă, cântaţi în strune laudele Lui până la marginile pământului; voi care plecaţi pe mare şi navigaţi necontenit; voi ostroave, împreună cu locuitorii voştri. Bucură-te, pustietate, împreună cu satele şi sălaşele tale; să se bucure şi locuitorii Chedarului, iar locuitorii ţinuturilor stâncoase să strige de bucurie din vârfurile munţilor; să preaslăvească pe Domnul şi lauda Lui s-o vestească în depărtatele ostroave. Domnul Dumnezeul oştirilor, ca un viteaz, ca un războinic Îşi aprinde râvna Lui; strigă puternic împotriva vrăjmaşilor Lui». Şi după ce am reprodus aceste lucruri, le-am zis: Aţi văzut, prieteni, că Dumnezeu spune că va da slava Lui celui pe care l-a trimis să fie lumina Neamurilor, şi nicidecum altcuiva; nu aşa cum a zis Trifon, că Dumnezeu va păstra slava Sa pentru El însuşi?”.

Atunci Trifon a răspuns, „Am înţeles şi acest lucru; aşadar, mergi mai departe cu discursul tău”.

CAPITOLUL LXVI

EL ADUCE DOVEZI DIN ISAIA CĂ DUMNEZEU S-A NĂSCUT DINTR-O FECIOARĂ

Iar eu, reluându-mi discursul de unde îl lăsasem atunci când am deomonstrat că El s-a născut dintr-o fecioară, şi că această naştere din fecioară fusese proorocită de Isaia, am citat din nou aceeaşi profeţie. Iată care este aceasta: «Şi Isaia mai grăi către Ahaz: Cere un semn de la Domnul Dumnezeul tău, în adâncurile iadului sau în înălţimile cele de sus. Şi a spus Ahaz: Nu voi cere şi nu voi ispiti pe Domnul. Şi a zis Isaia: Ascultaţi voi cei din casa lui David! Nu vă ajunge să obosiţi pe oameni, de veniţi să obosiţi şi pe Domnul? Pentru aceasta Domnul meu vă va da un semn: Iată, Fecioara va lua în pântece şi va naşte fiu şi vor chema numele lui Emanuel. El se va hrăni cu unt şi cu miere până în vremea când va şti să arunce răul şi să aleagă binele. Că înainte ca fiul acesta să ştie să strige pe tatăl său ori pe mama sa, va primi puterea Damascului şi răsfăţul Samariei în prezenţa împăratului Asiriei. Şi pământul de care îţi este teamă, din pricina celor doi regi, va fi pustiit. Dar Dumnezeu va aduce peste tine, peste poporul tău şi peste casa tatălui tău, vremuri care n-au mai venit de când Efraim s-a desfăcut de Iuda şi s-a însoţit cu regele Asiriei». Şi am continuat, Acum este limpede pentru toată lumea că în neamul lui Avraam după trup nimeni nu s-a născut dintr-o fecioară, şi despre nimeni nu se spune că s-a născut dintr-o fecioară, cu excepţia Hristosului nostru”.

CAPITOLUL LXVII

TRIFON ÎL COMPARĂ PE IISUS CU PERSEU, ŞI AR PREFERA [SĂ SPUNĂ] CĂ ACESTA A FOST ALES [PENTRU A FI HRISTOS] DATORITĂ RESPECTĂRII LEGII. IUSTIN VORBEŞTE DESPRE LEGE AŞA CU A FĂCUT-O ŞI ANTERIOR.

Iar Trifon a răspuns, „Scriptura nu spune, «Iată, Fecioara va lua în pântece», ci « Iată, tânăra va lua în pântece şi va naşte fiu», şi aşa mai departe, după cum ai citat. Însă întreagea profeţie se referă la Ezechia, şi este un lucru dovedit că s-au împlinit prin el toate lucrurile dezvăluite de profeţie. Mai mult decât atât, în legendele grecilor stă scris că Perseu a fost născut de Danae, care era fecioară, întrucât cel pe care ei îl numeau Zeus a coborât asupra ei sub forma unei ploi aurii. Şi ar trebui să te simţi ruşinat atunci când faci afirmaţii similare cu ale lor, când mai degrabă ar trebui să spui că Iisus s-a născut asemenea tuturor oamenilor. Iar dacă dovedeşti cu ajutorul Scripturilor că El este Hristosul, şi că a dus o viaţă desăvârşită, în conformitate cu legea, atunci a meritat să fie ales ca să fie Hristos; însă nu te hazarda să afirmi lucruri monstruoase, ca să nu fii acuzat că vorbeşti aiureli, aşa cum fac grecii”.

Atunci eu i-am zis, „Trifon, vreau să vă conving pe tine şi pe toţi oamenii că chiar dacă vorbeşti lucruri urâte, în glumă şi în batjocură, nu o să mă scoţi din ale mele; însă voi da atenţie întotdeauna cuvintelor şi argumentelor tale, aducând ca dovezi în sprijinul celor spuse de mine pasajele din Scripturi. Totuşi, nu procedezi cum trebuie atunci când încerci să subminezi lucrurile în privinţa cărora ne-am pus de acord; şi anume, că anumite porunci au fost instituite de Moise din cauza împietririi inimii poporului vostru. Căci tu ai spus că datorită faptului că a respectat legea el a fost ales şi a devenit Hristos, însă nu există o dovadă

clară în acest sens”.

Şi Trifon a zis, „Tu ai recunoscut în faţa noastră că El a fost tăiat împrejur şi că a respectat şi celelalte legi prescrise de Moise”.

Iar eu am replicat, „Am recunoscut şi continui să recunosc acest lucru; totuşi, am recunoscut că El a îndurat toate acestea nu ca şi cum ar fi fost legitimat prin ele, ci ca să împlinească hotărârea Tatălui Său, Creatorul tuturor lucrurilor, Cel care este Domn şi Dumnezeu. Pentru că eu recunosc că a îndurat răstignirea şi moartea şi întruparea, precum şi toate suferinţele pe care i le-a provocat poporul vostru. Însă pentru că tu, Trifon, vrei să te dezici de ceea ce ai încuviinţat anterior, atunci răspunde-mi: Au fost mântuiţi şi au avut parte de moştenirea celor binecuvântaţi toţi acei patriarhi drepţi care au trăit înaintea lui Moise, şi care nu au respectat niciuna din poruncile Scripturii?”.

Iar Trifon a zis, „Scripturile mă silesc să recunosc acest lucru”.

„Şi te mai întreb încă ceva”, am spus eu, „a poruncit Dumnezeu părinţilor voştri să-i aducă jertfe şi ofrande pentru că are nevoie de ele ori din cauza inimilor împietrite şi a aplecării spre idolatrie?”.

„Scriptura ne sileşte şi de această dată să fim de acord cu ultima afirmaţie”, a zis el.

„Şi tot aşa”, am spus eu, „nu afirmă Scripturile că Dumnezeu a promis că se va face chezaşul unui nou legământ, anulându-l pe cel încheiat pe muntele Horeb?”.

„Şi acest lucru a fost proorocit”, a spus el.

Atunci am zis din nou, „Nu a fost oare încheiat vechiul legământ cu părinţii voştri cu frică şi cutremur, ca să asculte de Dumnezeu?”.

Şi el a fost de acord.

„Ei bine”, am spus eu, „Dumnezeu a promis că va fi şi un alt legământ, dar nu aidoma celui vechi, şi a spus că acesta va veni fără teamă, fără cutremur şi fără fulgere, însă în aşa fel încât toată lumea să vadă care sunt poruncile şi faptele despre care Dumnezeu ştie că sunt eterne şi bune pentru orice popor, şi care sunt poruncile pe care le-a dat din cauza împietririi inimii poporului vostru, aşa cum vorbeşte şi prin profeţi”.

„Cu acest lucru cu siguranţă sunt de acord”, a spus el, „toţi aceia care iubesc adevărul şi nu iubesc disputa”.

Atunci eu am zis, „Nu ştiu cum de vorbeşti despre oamenii care iubesc disputa, [când] tu însuţi ai procedat adesea în felul acesta, contrazicând acele lucruri cu care ai fost de acord”.

CAPITOLUL LXVIII

EL SE PLÂNGE DE ÎNCĂPĂŢÂNAREA LUI TRIFON. RĂSPUNDE OBIECŢIILOR RIDICATE DE ACESTA. ÎI OSÂNDEŞTE PE IUDEI PENTRU CREDINŢA LOR STRÂMBĂ.

Şi Trifon a zis, „Te străduieşti să dovedeşti un lucru incredibil şi aproape imposibil; [şi anume], că Dumnezeu a fost de acord să se nască şi să devină om”.

„Dacă încerc să dovedesc acest lucru”, am spus eu, „prin idei şi argumente omeneşti, să nu mă iei în seamă. Dar dacă citez mereu din Scripturi, şi fac referire la atât de multe lucruri care au legătură cu această chestiune, cerându-ţi să le înţelegi, înseamnă că ai inima împietrită şi de aceea nu poţi recunoaşte mintea şi voinţa lui Dumnezeu. Însă pe mine nu mă deranjează deloc dacă vrei să rămâi pe veci în această situaţie; căci eu îmi voi păstra părerile pe care le aveam înainte să te fi întâlnit, şi te voi părăsi”.

Iar Trifon a spus, „Uite, prietene, [cum stau lucrurile]. Tu te-ai înstăpânit peste aceste [adevăruri] cu multă trudă. De aceea, noi trebuie să scrutăm cu atenţie tot ce ni se înfăţişează, pentru a fi de acord cu acele lucruri pe care Scriptura ne sileşte să le [credem]”.

Atunci am zis, „Eu nu vă cer să nu vă străduiţi cu seriozitate să cercetaţi problemele pe care le analizăm; însă [vă rog] ca atunci când nu aveţi nimic de spus să nu contraziceţi acele lucruri cu care aţi spus că sunteţi de acord”.

Iar Trifon a zis, „Ne vom strădui să facem aşa”.

Prin urmare, am continuat: „Pe lângă întrebările pe care vi le-am pus, aş dori să vă mai pun câteva; căci cu ajutorul acestor întrebări mă voi strădui să-mi duc discursul la bun sfârşit într-un timp cât mai scurt”.

Iar Trifon a zis, „Pune întrebările”.

Atunci am spus, „Credeţi că în Scripturi există altcineva despre care se spune că este vrednic de închinare şi că se numeşte Domn sau Dumnezeu, în afară de Creatorul tuturor lucrurilor şi de Hristos, despre care v-am dovedit prin numeroase pasaje din Scripturi că a devenit om?”.

Şi Trifon a replicat, „Cum am putea să recunoaştem acest lucru, când ne-am lansat într-o analiză amplă, ca să vedem dacă mai există altcineva în afară de Tatăl?”.

Atunci am spus din nou, „Trebuie să vă mai întreb ceva, dacă v-aţi schimbat părerea pe care aţi avut-o cu ceva timp în urmă”.

„Nu, domnule”, a replicat el.

Iar eu am grăit, „Deoarece recunoaşteţi aceste lucruri, şi pentru că Scriptura zice , «Şi neamul Lui cine îl va spune?» n-ar trebui să presupuneţi acum că El nu este din sământă omenească?”.

Şi Trifon a zis, „Atunci cum îi spune Cuvântul lui David că Dumnezeu îi va da un fiu din trupul său, şi îi va da împărăţia Sa, şi îl va aşeza pe tronul slavei Sale?”.

Iar eu am spus, „Trifon, dacă profeţia rostită de Isaia, ««Iată, Fecioara va lua în pântece», nu s-ar referi la casa lui David, ci la o altă casă din cele douăsprezece triburi, poate că această chestiune ar fi mai problematică; însă Isaia ne explică în mod tainic că cuvintele profetice rostite de Dumnezeu lui David se vor împlini. Dar poate că voi nu vă daţi seama, prieteni, că multe lucruri au fost aşternute în scris în mod misterios, în parabole, simboluri sau alegorii, care au fost tălmăcite de către profeţii care au venit după cei ce le-au scris ori le-au rostit”

„Cu siguranţă [că este aşa]”, a spus Trifon.

„Prin urmare, dacă voi arăta că această profeţie a lui Isaia se referă la Hristos al nostru, şi nu la Ezechia, aşa cum spui, nu te voi sili în felul acesta să nu mai dai crezare învăţătorilor tăi, care îndrăznesc să afirme că explicaţia pe care au dat-o cei şaptezeci de bătrâni ai voştri atunci când erau cu Ptolemeu, regele Egiptului, este neadevărată în unele privinţe? Căci ei îndrăznesc să susţină că unele afirmaţii din Scripturi, care îi acuză pe faţă de nesăbuinţă şi extravaganţă, nu au fost scrise în felul acesta. Însă ei spun că alte afirmaţii, pe care cred că le pot deforma şi armoniza cu acţiunile omeneşti, nu se referă la acest Iisus Hristos al nostru, ci la acela la care le face plăcere să le aplice. Astfel, ei te-au învăţat că această Scriptură despre care discutăm acum se referă la Ezechia, dar eu, aşa cum am promis, vă voi arăta că se înşală. Şi pentru că nu au încotro, ei recunosc că unele Scripturi pe care noi le dezvăluim, şi care demonstrează limpede că Hristos urma să sufere, să fie venerat şi să [fie numit Dumnezeu], şi pe care vi le-am făcut cunoscute şi vouă, se referă într-adevăr la Hristos, dar totuşi se hazardează să afirme că acest om nu este Hristosul. Însă recunosc că El va veni ca să sufere, şi ca să stăpânească, şi ca să fie venerat, şi ca să fie Dumnezeu; şi voi arăta că aceste opinii sunt ridicole şi prosteşti. Dar pentru că sunt presat să răspund la ceea ce ai spus în glumă, voi face mai întâi acest lucru, şi abia apoi voi răspunde la ceea ce urmează”.

CAPITOLUL LXIX

DIAVOLUL, CARE IMITĂ ADEVĂRUL, A INVENTAT LEGENDE DESPRE BACCHUS, HERCULE ŞI ESCULAP

„Ei bine, Trifon”, am continuat eu, „să fii sigur că cunosc acele Scripturi false pe care diavolul, după cum se spune, le-a insuflat grecilor; şi mai există şi altele, cum sunt cele concepute de Magi în Egipt, sau cele care aparţin falşilor profeţi din zilele lui Ilie. Pentru că atunci când se spune că Bacchus, fiul lui Jupiter, s-a născut din relaţia [lui Jupiter] cu Semele, şi că acesta a descoperit viţa de vie; şi atunci când se povesteşte că după ce a fost bucăţi, şi după ce a murit, a înviat şi s-a înălţat la cer; şi atunci când în misteriile sale s-a introdus vinul, oare nu vedem că [diavolul] a imitat profeţia patriarhului Iacov, care a fost consemnată de Moise? Şi când se spune că Hercule era puternic, şi că a călătorit în toată lumea, şi că s-a născut din Jupiter şi Alcmena, iar după moartea lui s-a ridicat la cer, oare nu este limpede că aceasta este o imitaţie a Scripturii care vorbeşte despre Hristos, spunând că e «puternic ca un uriaş ca să conducă omenirea»? Şi atunci când el [diavolul] ne spune că Esculap scula oamenii din morţi şi vindeca toate bolile, n-aş putea spune şi de această dată că a imitat profeţiile referitoare la Hristos? Însă pentru că nu v-am citat acele pasaje din Scriptură care

spun că Hristos va face aceste lucruri, mă văd nevoit să vă reamintesc neapărat un astfel de fragment; căci din acesta veţi putea înţelege că şi pentru cei lipsiţi de cunoaşterea lui Dumnezeu, adică pentru Neamuri, care «au avut ochi dar n-au văzut, şi au avut inimă dar n-au înţeles», şi care se închină la idoli de lemn, Scriptura a proorocit că ei vor renunţa la aceste [deşertăciuni] şi îşi vor pune speranţa în acest Hristos. Iată ce stă scris: «Veseleşte-te pustiu însetat, să se bucure pustiul; ca şi crinul să înflorească. Şi va înflori şi se va bucura pustiul Iordanului şi mărirea Libanului se va da lui şi cinstea Carmelului; şi poporul meu va vedea slava Domnului, strălucirea Dumnezeului nostru. Întăriţi-vă voi, mâini slabe şi prindeţi putere genunchi slăbănogi. Ziceţi celor slabi la inimă şi la cuget: Întăriţi-vă şi nu vă temeţi. Iată Dumnezeul nostru! Cu judecată răsplăteşte şi va răsplăti; El va veni şi ne va mântui. Atunci se vor deschide ochii celor orbi şi urechile celor surzi vor auzi. Atunci va sări şchiopul ca cerbul şi limpede va fi limba gângavilor; că izvoare de apă vor curge în pustiu şi pâraie în pământ însetat. Pământul cel fără de apă se va preface în bălţi şi în ţinutul cel însetat va fi izvor de apă». Izvorul de apă vie care a ţâşnit de la Dumnezeu în ţinutul lipsit de cunoaşterea lui Dumnezeu, şi anume în teritoriile locuite de Neamuri, a fost acest Hristos, care a apărut în poporul vostru, vindecându-i pe cei schilodiţi, pe cei surzi şi şchiopi din naştere, făcându-i să sară, să audă şi să vadă prin cuvântul Său. Şi prin faptul că a înviat morţii şi i-a făcut să trăiască, El i-a silit prin faptele Sale pe oamenii care trăiau în acele vremuri să Îl recunoască. Însă cu toate că au văzut asemenea lucrări, aceştia au spus că totul este vrăjitorie. Şi au îndrăznit să Îl numească vrăjitor şi înşelător de oameni. Totuşi, prin lucrările pe care le-a făcut, El i-a convins pe aceia care erau sortiţi să creadă în El; şi chiar dacă un om are o infirmitate, dacă păzeşte poruncile Sale, atunci la a doua Sa venire El îl va însănătoşi pe deplin, făcându-l nemuritor, nestricăcios şi lipsit de orice durere".

CAPITOLUL LXX

ŞI MISTERELE LUI MITHRA SUNT NIŞTE DEFORMĂRI ALE PROFEŢIILOR LUI DANIEL ŞI ISAIA

„Iar când cei care consemnează misterele lui Mithra spun că acesta s-a născut dintr-o stâncă, şi numesc peşteră locul unde sunt iniţiaţi adoratorii lui, eu văd aici cele rostite de Daniel, cum că o piatră a fost desprinsă, dar nu de mână, dintr-un munte măreţ; şi ei au imitat aceste cuvinte, ca şi pe cele ale lui Isaia. Căci au pus la cale să folosească şi ei aceste cuvinte de înţelepciune. Însă vreau să vă repet cuvintele lui Isaia, ca din ele să vă daţi seama că aşa stau lucrurile. Iată care sunt acestea: «Voi cei de departe, auziţi ce am făcut, şi voi cei de aproape, cunoaşteţi puterea Mea! Păcătoşii vor fi alungaţi din Sion şi pe cei fără de lege îi va cuprinde tremuratul: Care din noi poate să îndure focul mistuitor, care din noi poate să stea pe jarul cel de veci? Cine o să vă facă cunoscut locul cel veşnic? Omul drept vorbeşte cu dreptate, urăşte păcatul şi fărădelegea, îşi fereşte mâinile de bani nemunciţi, îşi astupă urechile ca să nu audă judecata nedreaptă a sângelui, îşi închide ochii ca să nu vadă nedreptatea; acesta va locui în peştera săpată acolo sus, în stânca puternică. Pâine i se va da şi apa nu-i va lipsi. Ochii tăi vor privi pe rege în toată frumuseţea lui şi o ţară îndepărtată vor vedea. Inima ta îşi va aduce aminte de aceste vremuri de groază, zicând: Unde este scriitorul, unde sunt sfetnicii, unde este acela care îi numără pe cei ce se hrănesc – pe oamenii mari şi pe cei mici? Căci nu au ascultat poveţele lor, şi nu au cunoscut profunzimea vocii lor, aşa că nu au auzit. Un popor decăzut, în care cel ce aude nu înţelege». Aşadar, este limpede că în această profeţie [se face aluzie] la pâinea pe care Hristos ne-a dat-o s-o mâncăm, în amintirea faptului că El s-a întrupat de dragul credincioşilor Săi, pentru care a şi suferit; iar cupa din care El ne-a dat să bem şi să

aducem mulţumiri ne reaminteşte de sângele Său. Iar această profeţie dovedeşte că îl vom vedea pe acest Împărat în toată slava Sa; iar cuvintele profeţiei spun sus şi tare că cei care vor crede în El vor fi aceia care se vor teme de Domnul. În plus, aceste Scripturi afirmă în mod explicit că cei cărora li s-a dus vestea că cunosc Scripturile, şi care aud profeţiile, nu au niciun fel de înţelegere. Aşa că, Trifon", am zis eu, „atunci când aud că Perseu s-a născut dintr-o fecioară înţeleg că acel şarpe viclean a pus la cale şi această denaturare".

CAPITOLUL LXXI

IUDEII RESPING INTERPRETAREA PSALMULUI 70, DIN CARE CHIAR AU SCOS UNELE PASAJE

„Însă eu nu mă încred câtuşi de puţin în învăţătorii voştri, care refuză să recunoască că interpretarea dată de cei şaptezeci de bătrâni care erau cu Ptolemeu, [regele] Egiptului, este una corectă; [mai mult decât atât], aceştia încearcă să dea o altă interpretare. Şi vreau să vedeţi că au îndepărtat multe Scripturi din traducerea făcută de cei şaptezeci de bătrâni care erau cu Ptolemeu, şi care dovedeau că acest om care a fost crucificat a fost Dumnezeu şi om, iar apoi a fost răstignit pe cruce şi a murit; însă pentru că sunt conştient de faptul că acest lucru este negat de tot poporul vostru, nu voi vorbi despre aceste chestiuni, ci voi continua expunerea mea folosindu-mă de acele pasaje pe care le acceptaţi. Căci aţi fost de acord cu acele lucruri pe care le-am supus atenţiei voastre, cu excepţia acestei afirmaţii, «Iată, Fecioara va lua în pântece»; întrucât voi spuneţi că ar trebui să citim, «Iată, tânăra va lua în pântece». Şi am promis să dovedesc că profeţia nu se referă la Ezechia, aşa cum aţi fost învăţaţi, ci la acest Hristos al meu; iar acum voi prezenta această dovadă".

Aici Trifon făcu o remarcă, „Mai întâi te rugăm să ne spui care sunt acele Scripturi care au fost complet înlăturate".

CAPITOLUL LXXII

IIUDEII AU ÎNLĂTURAT PASAJE DIN EZDRA ŞI IEREMIA

Iar eu am zis, „Am să vă fac pe plac. Aşadar, din afirmaţiile făcute de Ezdra în legătură cu legea referitoare la mielul pascal, s-au scos următoarele [cuvinte]: «Şi Ezdra a spus poporului, Acest miel este Mântuitorul şi refugiul nostru. Şi dacă aţi înţeles aceste lucruri şi le-aţi sădit în inima voastră, ca să îl luăm ca pe un model, şi după aceea să nădăjduim în El, atunci acest loc nu va fi părăsit niciodată, zice Domnul oştirilor. Dar dacă nu veţi crede în El, şi nu veţi lua aminte la spusele Sale, veţi ajunge de râsul popoarelor». Iar din cele spuse de Ieremia au tăiat ceea ce urmează: «Eu [eram] ca un miel dus la junghiere; şi au urzit gânduri rele împotriva mea, zicând, Hai să-i punem pâinea (n.t. adică trupul) pe lemn, şi hai să-l dăm afară din ţinutul celor vii, pentru ca nici numele să nu i se mai pomenească». Şi pentru că acest pasaj încă mai este scris în unele exemplare [ale Scripturilor] din sinagogile evreilor (căci a fost eliminat doar de puţină vreme), şi întrucât din aceste cuvinte rezultă foarte clar că evreii au uneltit împotriva lui Hristos însuşi, pentru a-l crucifica şi a-l ucide, se spune despre El că este dus ca un miel la junghiere, aşa cum a proorocit Isaia; iar aici El este reprezentat ca un miel blând; dar pentru că aceste cuvinte îi deranjează, aceştia (n.t. adică evreii) au început să spună

blasfemii. Şi tot aşa, din spusele aceluiaşi Ieremia s-au mai tăiat şi acestea: «Domnul Dumnezeu şi-a adus aminte de morţii lui Israel care zac în morminte; şi a coborât la ei să le predice mântuirea Sa».

CAPITOLUL LXXIII

DIN PSALMUL 96 S-AU TĂIAT CUVINTELE «DE PE LEMN»

„Iar din Psalmul al nouăzeci şi cincilea (nouăzeci şi şaselea) au eliminat aceste câteva cuvinte spuse de David: «De pe lemn». Căci din pasajul în care se afirmă, «Spuneţi între neamuri că Domnul a împărăţit de pe lemn», ei au lăsat doar «Spuneţi între neamuri că Domnul a împărăţit». Ei bine, despre nimeni din poporul vostru nu s-a spus vreodată că a împărăţit ca Domn şi Dumnezeu între oameni, cu excepţia Celui care a fost crucificat, despre care Duhul Sfânt afirmă în acelaşi Psalm că El a fost înviat, şi a fost eliberat [din mormânt], spunând că între toţi dumnezeii popoarelor nu-i niciunul ca El; căci aceşti [dumnezei] sunt nişte idoli ai demonilor. Dar am să vă repet întregul Psalm, ca să înţelegeţi ceea ce s-a spus. Iată, aşadar: «Cântaţi Domnului cântare nouă, cântaţi Domnului tot pământul. Cântaţi Domnului, binecuvântaţi numele Lui, binevestiţi din zi în zi mântuirea Lui. Vestiţi între neamuri slava Lui, între toate popoarele minunile Lui. Că mare este Domnul şi lăudat foarte, înfricoşător este; mai de temut decât toţi dumnezeii. Că toţi dumnezeii neamurilor sunt idoli; iar Domnul cerurile a făcut. Laudă şi frumuseţe este înaintea Lui, sfinţenie şi măreţie în locaşul cel sfânt al Lui. Aduceţi Domnului, seminţiile popoarelor, aduceţi Domnului slavă şi cinste; aduceţi Domnului slavă numelui Lui. Aduceţi jertfe şi intraţi în curţile Lui. Închinaţi-vă Domnului în curtea cea sfântă a Lui. Să tremure de faţa Lui tot pământul. Spuneţi între neamuri că Domnul a împărăţit. Pentru că a întărit lumea care nu se va clinti; judeca-va popoare întru dreptate. Să se veselească cerurile şi să se bucure pământul, să se zguduie marea şi toate cele ce sunt întru ea; să se bucure câmpiile şi toate cele ce sunt pe ele. Atunci se vor bucura toţi copacii pădurii, de faţa Domnului, că vine, vine să judece pământul. Judeca-va lumea întru dreptate şi popoarele întru adevărul Său»”.

În acest punct, Trifon a făcut o remarcă, „Dacă conducătorii poporului au şters vreo parte din Scriptură, aşa cum afirmi, Dumnezeu ştie; dar [acest lucru] pare a fi de necrezut”.

„Desigur”, am zis eu, „pare într-adevăr de necrezut. Căci aşa ceva este mai revoltător chiar şi decât viţelul pe care l-au făcut, atunci când s-au săturat de mana care cădea pe pământ; sau decât jertfirea copiilor în cinstea demonilor; sau decât uciderea profeţilor. Însă”, am zis eu, „am impreisa că nu aţi auzit Scripturile despre care am spus că au fost înlăturate”. Căci cele citate sunt mai mult decât suficiente pentru a dovedi lucrurile pe care le dezbatem; dar mai există şi alte chestiuni ascunse, pe care le voi aduce la lumină”.

CAPITOLUL LXXIV

ÎNCEPUTUL PSALMULUI 96 ESTE ATRIBUIT TATĂLUI [DE CĂTRE TRIFON]. ÎNSĂ ACESTE CUVINTE ARATĂ CĂ [EL SE REFERĂ] LA HRISTOS: «SPUNEŢI ÎNTRE NEAMURI CĂ DOMNUL» ETC.

Atunci Trifon a zis, „Ştim că ai citat aceste lucruri pentru că noi te-am rugat. Dar am impresia că acest Psalm al lui David pe care l-ai citat ultima oară se referă la nimeni altul decât la Tatăl şi Creatorul cerurilor şi pământului. Însă tu ai spus că se referă la Acela care a suferit, despre care tu te străduieşti să dovedeşti că este Hristos.

Iar eu am răspuns, „Vă implor să fiţi atenţi atunci când voi vorbi despre afirmaţia rostită de Duhul Sfânt în acest Psalm; şi veţi cunoaşte că nu voi vorbi cu păcat, şi că nu suntem nicidecum vrăjiţi; pentru că în felul acesta veţi putea înţelege multe alte afirmaţii pe care le-a făcut Duhul Sfânt. «Cântaţi Domnului cântare nouă, cântaţi Domnului tot pământul. Cântaţi Domnului, binecuvântaţi numele Lui, binevestiţi din zi în zi mântuirea Lui. Vestiţi între neamuri slava Lui, între toate popoarele minunile Lui». El îi îndeamnă pe locuitorii întregului pământ, care au cunoscut misterul acestei mântuiri, adică suferinţa lui Hristos, prin care El i-a mântuit, să cânte şi să îl laude pe Dumnezeu, Tatăl tuturor lucrurilor, şi să recunoască că trebuie să îl lăudăm şi să ne temem de El, şi că El este Creatorul cerului şi al pământului, care a adus această mântuire pentru omenire, care a fost crucificat şi omorât, şi care a fost considerat de către Dumnezeu ca fiind vrednic să guverneaze asupra întregului pământ. După cum [vedem limpede] şi după ţara în care [a spus] că îi va duce [pe părinţii voştri]; [căci El grăieşte în felul acesta]: «Poporul acesta se va scula şi se va desfrâna după dumnezeii străini ai pământului aceluia în care va intra, iar pe Mine Mă va părăsi şi va călca legământul Meu, pe care l-am încheiat cu el. Pentru aceasta se va aprinde mânia Mea asupra lui în ziua aceea şi-i voi părăsi, Îmi voi ascunde faţa de la ei şi vor fi omorâţi şi-i vor ajunge mulţime de necazuri şi greutăţi şi atunci Israel va zice: Aceste necazuri nu m-au ajuns ele oare pentru că nu este Domnul Dumnezeul meu în mijlocul meu? Dar Eu Îmi voi ascunde faţa Mea de la el în ziua aceea, pentru toate fărădelegile lui pe care le-a făcut el, întorcându-se la alţi dumnezei»".

CAPITOLUL LXXV

SE DOVEDEŞTE CĂ NUMELE PE CARE-L POARTĂ DUMNEZEU ÎN CARTEA EXODULUI ESTE IISUS

„Mai mult decât atât, în Cartea Exodului am observat că numele lui Dumnezeu, pe care, spune El, nu l-a dezvăluit lui Avraam sau lui Iacov, este Iisus, aşa cum a afirmat în mod tainic prin intermediul lui Moise. Căci stă scris: «Şi Domnul i-a vorbit lui Moise, Spune acestui popor: Iată Eu trimit înaintea ta pe îngerul Meu, ca să te păzească în cale şi să te ducă la pământul acela pe care l-am pregătit pentru tine. Ia aminte, să-l asculţi şi să nu-i fi necredincios. Căci El nu te va părăsi, pentru că numele Meu este în El». Acum cred că vă daţi seama că Cel care i-a condus pe părinţii voştri în ţara [făgăduită] a fost Iisus, care la vremea aceea se numea Iosua (Osia). Pentru că dacă veţi înţelege asta, vă veţi da seama şi de faptul că numele Celui care i-a zis lui Moise, «pentru că numele Meu este în El», era Iisus. Căci, într-adevăr, El mai era numit şi Israel, un nume pe care l-a primit şi Iacov. Aşa că Isaia ne arată că acei profeţi care au fost trimişi să răspândească veşti de la Dumnezeu sunt numiţi îngerii şi apostolii Săi. Pentru că Isaia spune undeva: «Trimite-mă pe mine». Şi este evident pentru toată lumea că profetul al cărui nume a fost schimbat, adică Iisus [Iosua], era puternic şi drept. Prin urmare, dacă ştim că Dumnezeu s-a revelat sub atâtea forme lui Avraam, lui Iacov şi lui Moise, atunci de ce să fim nedumeriţi şi să nu credem că, în conformitate cu voia Tatălui tuturor lucrurilor, a fost posibil ca El să se nască dintr-o Fecioară, mai ales când avem aceste Scripturi, din care putem vedea cu claritate că în tot ce a făcut El a respectat voinţa Tatălui?".

CAPITOLUL LXXVI

ŞI ALTE PASAJE DOVEDESC MĂREŢIA ŞI AUTORITATEA LUI HRISTOS

„Iar atunci când Daniel vorbeşte despre «cineva ca Fiul Omului», care a primit împărăţia veşnică, nu face el aluzie la acelaşi lucru? Căci spunând «cineva ca Fiul Omului», ne arată că El a apărut, şi că era om, dar nu din sămânţă omenească. Şi acelaşi lucru l-a spus în mod tainic când a vorbit despre piatra care a fost desprinsă, dar nu de mână. Pentru că expresia «a fost desprinsă, dar nu de mână» sugerează că nu este vorba de o lucrare omenească, ci de voinţa Tatălui şi a Dumnezeului tuturor lucrurilor, care l-a făcut să se nască. Iar când Isaia zice, «Şi neamul Lui cine îl va spune?», asta înseamnă că nu se va şti când va veni. Ei bine, niciun om ca toţi oamenii nu poate să se nască fără să i se cunoască obârşia. Iar atunci când Moise ne spune că El îşi va spăla veşmintele în sânge de strugure, oare nu face trimitere la această profeţie tainică despre care v-am pomenit de atâtea ori, şi anume la faptul că sângele lui nu provenea de la oameni? Pentru că nu omul, ci Dumnezeu, a dat naştere sângelui viţei de vie. Iar când Isaia spune despre El că este un Înger mare la sfat, nu proroceşte că va fi Învăţătorul acelor advăruri pe care le-a propovăduit atunci când a venit [pe pământ]? Căci El a vorbit deschis despre acele poveţe puternice pe care Tatăl le-a trimis atât pentru cei care îi sunt sau îi vor fi pe plac, cât şi pentru cei ce s-au răzvrătit împotriva voinţei Lui, fie că este vorba de oameni sau îngeri, întrucât a spus: «Şi vor veni de la răsărit şi de la apus, şi vor şedea la masă în împărăţia lui Dumnezeu, alături de Avraam, Isaac şi Iacov; dar copiii împărăţiei vor fi aruncaţi afară în întuneric». Şi, «Mulţi Îmi vor zice în ziua aceea: Doamne, Doamne, au nu în numele Tău am proorocit şi nu în numele Tău am scos demoni? Şi atunci le voi spune: Depărtaţi-vă de la Mine». Şi tot aşa, folosindu-se de alte cuvinte, îi va osândi pe aceia care sunt nevrednici pentru a fi mântuiţi; căci spune, «Plecaţi întru întunericul cel mai dinafară, pe care Tatăl l-a gătit lui Satan şi îngerilor lui». De asemenea, cu alte cuvinte, a mai spus: «V-am dat putere să călcaţi peste şerpi şi peste scorpii, şi peste toată puterea vrăjmaşului». Iar acum noi, cei ce credem în Domnul nostru Iisus, care a fost crucificat în timpul lui Pilat din Pont, putem exorciza toţi demonii şi toate duhurile rele, pentru că se află sub stăpânirea noastră. Căci dacă profeţii au afirmat în mod tainic că Hristos va suferi, şi că după aceea va fi Domn peste toate, totuşi spusele lor nu au putut fi înţelese de oameni decât atunci când El însuşi i-a convins pe apostoli că asemenea afirmaţii apar în mod limpede în Scripturi. Deoarece înainte de răstignirea Sa El a spus: «Fiul Omului trebuie să pătimească multe şi să fie defăimat de bătrâni, de arhierei şi de cărturari şi să fie crucificat, iar după trei zile să învieze din nou». Iar David a proorocit că El se va naşte din pântece înainte de soare şi de lună, potrivit voinţei Tatălui, care îl va face cunoscut ca fiind Hristosul, cel puternic ca Dumnezeu şi vrednic de închinare»”.

CAPITOLUL LXXVII

EL REVINE ŞI EXPLICĂ PROFEŢIA LUI ISAIA

Apoi Trifon a zis, „Recunosc că asemenea argumente măreţe pot convinge pe oricine; însă eu aş vrea să ştii că îţi cer să-mi prezinţi dovada despre care mi-ai pomenit de atâtea ori. Aşadar, lămureşte-ne, ca să vedem cum demonstrezi că [pasajul] se referă la Hristosul vostru. Pentru

că noi susţinem că profeţia se referă la Ezechia”.

Iar eu am răspuns, „Voi face aşa cum vrei. Dar mai întâi de toate arătaţi-mi voi înşivă cum se poate spune aşa ceva despre Ezechia, şi anume că înainte să ştie să strige pe tatăl său ori pe mama sa, va primi puterea Damascului şi răsfăţul Samariei în prezenţa împăratului Asiriei. Căci nu veţi putea da o asemenea explicaţie, cum că Ezechia a purtat război cu locuitorii Damascului şi cu cei ai Samariei în prezenţa împăratului Asiriei. Pentru că «înainte ca fiul acesta să ştie să strige pe tatăl său ori pe mama sa», zice cuvântul profetic, «va primi puterea Damascului şi răsfăţul Samariei în prezenţa împăratului Asiriei». Căci dacă Duhul profeţiei nu ar fi făcut această afirmaţie cu o adăugire, «Înainte ca fiul acesta să ştie să strige pe tatăl său ori pe mama sa va primi puterea Damascului şi răsfăţul Samariei în prezenţa împăratului Asiriei», ci ar fi zis doar, «Şi va naşte un fiu, care va primi puterea Damascului şi răsfăţul Samariei în prezenţa împăratului Asiriei», atunci aţi putea spune că Dumnezeu a proorocit că va avea parte de aceste lucruri, fiindcă El ştia dinainte. Însă profeţia adaugă ceva la această afirmaţie, întrucât se spune, «Înainte ca fiul acesta să ştie să strige pe tatăl său ori pe mama sa va primi puterea Damascului şi răsfăţul Samariei în prezenţa împăratului Asiriei». Iar voi nu puteţi dovedi că poporul iudeu a pomenit vreodată aşa ceva. Însă noi putem dovedi că în cazul lui Hristos lucrurile s-au întâmplat exact aşa. Căci la momentul naşterii Sale, i s-au închinat Magii veniţi din Arabia, care au trecut mai întâi pe la Irod, cel care atunci era stăpânul vostru, [adică omul] pe care Scriptura îl numeşte împăratul Asiriei, datorită caracterului său păcătos şi lipsit de Dumnezeu. Fiindcă voi ştiţi”, am continuat eu, „că Duhul Sfânt vesteşte adesea astfel de evenimente prin parabole şi analogii; aşa cum a făcut şi atunci când le-a spus în mod repetat tuturor locuitorilor Ierusalimului, «Tatăl tău e amoreu şi mama ta e hetită»”.

CAPITOLUL LXXVIII

DIN CELE SCRISE ÎN CONTINUARE, EL DOVEDEŞTE CĂ PROFEŢIA I SE POTRIVEŞTE DOAR LUI IISUS

„Aşadar, acest împărat, Irod, în vremea când Magii au venit la el din Arabia şi i-au spus că o stea de pe cer le-a vestit că în ţara lui s-a născut un Împărat, şi că ei au venit să i se închine, a aflat de la bătrânii poporului vostru ce spune profetul referitor la Betleem: «Şi tu, Betleeme, pământul lui Iuda, nu eşti nicidecum cel mai mic între căpeteniile lui Iuda, căci din tine va ieşi Conducătorul care va paşte pe poporul Meu». În consecinţă, Magii din Arabia au venit la Betleem şi i s-au închinat Copilului, aducându-i daruri, aur, tămâie şi smirnă; însă aceştia nu s-au mai întors la Irod, căci după ce s-au închinat Copilului în Betleem au fost preveniţi printr-o revelaţie. Iar lui Iosif, logodnicul Mariei, care la început a vrut să o repudieze pe această Maria pe care urma să o ia de soţie, întrucât presupunea că a rămas însărcinată în urma unei relaţii cu un bărbat, comiţând adulter, i s-a poruncit printr-o vedenie să nu o alunge pe soţia sa; iar îngerul care i s-a înfăţişat i-a spus că ceea ce se află în pântecele ei este de la Duhul Sfânt. Atunci el s-a înspăimântat şi n-a mai izgonit-o; şi cu ocazia primului recensământ organizat în Iuda, sub împăratul Cyrenius (n.t. sau Quirinus), el a plecat din Nazaret, de unde locuia, la Betleem, care era ţinutul său de baştină, pentru a se înscrie [pe liste]; întrucât familia lui era din tribul lui Iuda, care în vremea respectivă locuia şi în acea regiune. Apoi, i se porunceşte să se ducă în Egipt împreună cu Maria şi să rămână acolo cu tot cu Copil, până când o altă revelaţie îi va spune să se întoarcă în Iuda. Dar pentru că Copilul se născuse în Betleem, iar Iosif nu reuşise să găsească găzduire în acel sat, a trebuit să se adăpostească într-o peşteră situată în apropiere; şi pe când stăteau acolo, Maria l-a născut pe

Hristos şi l-a aşezat într-o iesle, acolo unde l-au găsit şi Magii veniţi din Arabia. Iar eu v-am repetat", am continuat, „ce proroceşte Isaia în legătură cu semnul care făcea trimitere la peşteră; însă de dragul celor care au venit astăzi cu noi am să vă reamintesc pasajul respectiv". Apoi am repetat pasajul din Isaia pe care îl citasem deja, adăugând că, prin intermediul acelor cuvinte, cei care conduceau misterele lui Mithra au fost ispitiţi de diavol să spună că Mithra îşi iniţiază ucenicii într-un loc pe care ei îl numesc peşteră. „Aşa că Irod, văzând că Magii din Arabia nu s-au întors la el aşa cum le ceruse, ci s-au dus pe un alt drum în ţara lor, după cum li se poruncise; şi pentru că Iosif şi Maria, împreună cu Copilul, plecaseră de acum în Egipt, aşa cum li s-a spus printr-o revelaţie, întrucât nu ştia care este Copilul căruia Magii i se închinaseră, a poruncit pur şi simplu să fie ucişi toţi copiii din Betleem. Iar Ieremia a proorocit, vorbind de la Duhul Sfânt, că lucrurile se vor petrece în felul acesta: «Glas se aude în Rama, bocet şi plângere amară. Rahila îşi plânge copiii şi nu vrea să se mângâie de copiii săi, pentru că nu mai sunt». Aşadar, ca urmare a glasului care se aude în Rama, adică în Arabia (căci chiar şi astăzi există în Arabia un loc numit Rama), va veni un bocet asupra locului unde au fost îngropaţi Rahila, soţia sfântului patriarh Iacov, numit şi Israel; iar acest loc este Betleemul. Iar femeile vor plânge după copiii lor care au fost ucişi şi nu vor avea mângâiere din cauza celor întâmplate. Pentru că acea exprimare a lui Isaia, «Va primi puterea Damascului şi răsfăţul Samariei» a prevestit faptul că puterea duhului necurat care locuieşte în Damasc va fi înfrântă de Hristos de îndată ce se va naşte; şi s-a dovedit că aşa au stat lucrurile. Căci Magii, care erau ţinuţi în robie de faptele rele săvârşite prin puterea acelui demon, au venit să i se închine lui Hristos, ceea ce arată că s-au răzvrătit împotriva stăpânirii care îi ţinea captivi; iar Scriptura ne spune că acea stăpânire îşi avea sediul în Damasc. Mai mult decât atât, acea putere păcătoasă şi imorală este numită în mod simbolic Samaria, şi pe bună dreptate. Şi niciunul din voi nu poate nega că Damascul era, şi încă mai este, pe teritoriul Arabiei, cu toate că acum aparţine regiunii numită Sirofenicia. Aşa că s-ar cuveni, domnilor, să aflaţi ceea ce nu cunoaşteţi, de la aceia care au primit harul lui Dumnezeu, şi anume de la noi creştinii; şi să nu vă daţi silinţa în fel şi chip să vă păstraţi propriile idei, nesocotindu-le pe cele ale lui Dumnezeu. Prin urmare, acest har ne-a fost dat şi nouă, după cum spune Isaia, care vorbeşte în felul acesta: «Poporul acesta se apropie de Mine cu gura şi cu buzele Mă cinsteşte, dar cu inima este departe, căci închinarea înaintea Mea nu este decât o rânduială omenească învăţată de la oameni. De aceea mă voi îndepărta de acest popor. Voi lua înţelepciunea celor înţelepţi şi voi şterge cunoaşterea celor chibzuiţi»".

CAPITOLUL LXXIX

EL ÎI DOVEDEŞTE LUI TRIFON CĂ ÎNGERII RĂI S-AU RĂZVRĂTIT ÎMPOTRIVA LUI DUMNEZEU

Auzind aceste lucruri, Trifon, care era destul de furios, după cum se putea citi pe chipul său, cu toate că respecta Scripturile, mi-a spus, „Cuvintele rostite de Dumnezeu sunt sfinte, însă cele spuse de tine sunt doar născociri, după cum rezultă limpede din lucrurile pe care le-ai afirmat; ba chiar este vorba de nişte blasfemii, deoarece tu afirmi că îngerii au păcătuit şi că s-au răzvrătit împotriva lui Dumnezeu".

Iar eu, vrând să îl fac să mă asculte, i-am răspuns pe un ton blând, astfel: „Admir, domnule, pietatea de care dai dovadă, şi mă rog să ai mereu aceeaşi înclinaţie către cel pe care îngerii îl slujesc, după cum spune Daniel; căci Fiul omului este condus la cel Bătrân de zile, şi toate împărăţiile îi vor fi date Lui pentru vecie. Dar trebuie să ştii, domnule", am continuat eu, „că

nu îndrăzneala ne-a făcut să rostim aceste cuvinte pentru care tu ne dojeneşti, căci chiar Isaia aduce mărturie pentru ele; întrucât afirmă că îngerii răi au locuit, şi încă locuiesc, în Tanis (n.t. Ţoan), care se află în Egipt. Şi acestea sunt cuvintele lui: «Vai de feciorii răzvrătiţi, zice Domnul, vai de cei ce fac planuri fără Mine, care fac legăminte ce nu sunt în Duhul Meu, ca să grămădească păcate peste păcate. Ei iau calea Egiptului, fără să fi întrebat gura Mea, să cerşească de la Faraon ajutor şi la umbra Egiptului să se adăpostească. Pentru aceasta sprijinul lui Faraon va fi pentru voi ruşine şi râs adăpostul la umbra lui. Căci prinţii din Ţoan sunt îngeri răi. Toţi sunt neliniştiţi de acest popor, care nu le va fi de folos, care nu le va da nici un ajutor, ci numai nedumerire şi ocară». Şi tot aşa, Zaharia ne spune, după cum voi înşivă aţi relatat, că diavolul stătea la dreapta lui Iosua, marele preot, ca să i se împotrivească; şi [Domnul] a spus, «Ceartă-te pe tine Domnul, care a ales Ierusalimul». De asemenea, în [Cartea lui] Iov stă scris, după cum tu însuţi ai spus, că îngerii au venit să stea înaintea lui Dumnezeu, şi împreună cu ei a venit şi diavolul. Iar Moise, la începutul Genezei, consemnează faptul că şarpele care a amăgit-o pe Eva a fost blestemat. Şi noi ştim că în Egipt erau vrăjitori care imitau semnele făcute de Dumnezeu prin intermediul lui Moise, slujitorul său credincios. Iar voi sunteţi conştienţi de faptul că David a zis, «Dumnezeii neamurilor sunt idoli»”.

CAPITOLUL LXXX

PĂREREA LUI IUSTIN CU PRIVIRE LA DOMNIA DE O MIE DE ANI. CÂŢIVA TRADIŢIONALIŞTI O RESPING.

Auzind acestea, Trifon a replicat, „Am băgat de seamă, domnule, că doreşti să fii în siguranţă în toate privinţele, fapt pentru care te agăţi de Scripturi. Dar spune-mi, chiar crezi că acest loc, Ierusalimul, va fi reconstruit? Şi te aştepţi ca poporul tău să se adune laolaltă şi să se bucure împreună cu Hristos, cu patriarhii şi cu profeţii neamului nostru, precum şi cu ceilalţi prozeliţi care li s-au alăturat înainte de venirea lui Hristos? Sau ai făcut o concesie şi ai recunoscut acest lucru doar pentru a triumfa asupra noastră în această dispută”.

Atunci am răspuns, „Nu sunt un individ atât de jalnic, Trifon, încât să spun un lucru şi să gândesc un altul. Am recunoscut mai devreme că eu şi mulţi alţii avem această părere, şi [cred] că aşa se vor petrece lucrurile, după cum cu siguranţă şi tu îţi dai seama; pe de altă parte, însă, ţi-am făcut cunoscut faptul că mulţi dintre oamenii pioşi şi neprihăniţi gândesc într-un mod diferit. În plus, ţi-am semnalat că există unii care sunt numiţi creştini, dar care sunt lipsiţi de Dumnezeu, nişte eretici lipsiţi de pietate, care propovăduiesc idei ateiste şi nesăbuite, blasfemiatoare din toate punctele de vedere. Dar ca să ştii că nu spun asta doar pentru tine, voi face o afirmaţie, atât cât îmi stă în putinţă, în legătură cu toate argumentele pe care le-am folosit până acum în discuţia noastră; căci îmi asum toate lucrurile pe care le-am recunoscut faţă de tine. Fiindcă eu nu am ales să îi urmez pe oameni şi ideile lor, ci pe Dumnezeu şi ideile Sale. Iar dacă vei da peste unii care îşi spun creştini, dar care nu acceptă acest adevăr, şi îndrăznesc să rostească blasfemii la adresa Dumnezeului lui Avraam, a Dumnezeului lui Isaac şi a Dumnezeului lui Iacov, [oameni] care spun că nu există înviere din morţi, şi că sufletele lor, atunci când vor muri, vor fi chemate la cer, să nu-ţi imaginezi că aceştia sunt creştini, chiar dacă vreunul din ei va considera, şi pe bună dreptate, că saducheii, sectele Genistae şi Meristae, precum şi galileenii, elenişţii, fariseii şi baptiştii nu sunt evrei (nu te nelinişti când îţi spun ce gândesc), ci [doar] sunt numiţi evrei şi copii ai lui Avraam, pentru că îl slăvesc pe Dumnezeu doar cu buzele, după cum însuşi Dumnezeu a spus, însă

inima lor e departe de El. Însă eu şi ceilalţi, care suntem creştini cu convingeri sănătoase din toate punctele de vedere, suntem siguri că va exista înviere din morţi, şi o domnie de o mie de ani în Ierusalim, care va fi atunci reconstruit, împodobit şi extins, aşa cum afirmă profeţii Ezechiel şi Isaia, precum şi mulţi alţii”.

CAPITOLUL LXXXI

EL ÎNCEARCĂ SĂ DOVEDEASCĂ ACEST LUCRU PE BAZA LUI ISAIA ŞI A APOCALIPSEI

„Căci referitor la această domnie de o mie de ani, Isaia a vorbit în felul acesta: «Şi va fi cer nou şi pământ nou. Căci cerul cel dintâi şi pământul cel dintâi vor fi uitate şi nu vor mai fi în inima lor; şi vor afla acolo bucurie şi veselie, pe care Eu le-am creat. Căci iată întemeiez Ierusalimul pentru bucurie şi poporul Meu pentru desfătare. Şi Mă voi bucura de Ierusalim şi Mă voi veseli de poporul Meu şi nu se va mai auzi în acesta nici plâns, nici ţipăt. Să nu mai fie acolo copii care mor în floarea vârstei şi nici bătrâni care nu ajung la capătul vieţii lor! Aşa că la o sută de ani omul va fi tânăr, dar păcătosul care va muri la o sută de ani va fi blestemat. Şi ei vor zidi case şi vor locui în ele şi vor sădi vii şi din rodul lor vor mânca şi vor bea vin. Dar nu vor clădi ca altul să locuiască, nici nu vor sădi ca altul să mănânce. Căci zilele poporului Meu vor fi tot atât de multe ca ale pomului vieţii; iar osteneala mâinilor lor le va aduce belşug. Cei aleşi de mine nu vor trudi în zadar şi nu vor naşte feciori pentru a fi blestemaţi; că ei vor fi un neam binecuvântat de Domnul şi împreună cu ei şi odraslele lor. Şi înainte de a Mă chema pe Mine, Eu voi auzi, şi grăind ei încă, Eu le voi spune, Ce este? Atunci lupul va paşte la un loc cu mielul, leul va mânca paie ca boul şi şarpele cu ţărână se va hrăni. Nimic rău şi vătămător nu va fi în muntele Meu cel sfânt, zice Domnul». Ei bine, ştim de acum că expresia aceasta, «Zilele poporului Meu vor fi tot atât de multe ca ale pomului vieţii; iar osteneala mâinilor lor le va aduce belşug», proroceşte în mod tainic o perioadă de o mie de ani. Pentru că lui Adam i s-a spus că dacă va mânca din pom va muri, însă noi ştim că pentru asta nu a trebuit să treacă o mie de ani. Dar expresia, «O singură zi, înaintea Domnului, este ca o mie de ani», are legătură cu acest subiect. Şi tot aşa, împreună cu noi a fost un om oarecare, pe nume Ioan, unul din apostolii lui Hristos, care a proorocit, în urma unei revelaţii, că cei care cred în Hristos vor trăi o mie de ani în Ierusalim; şi că după aceea va avea loc învierea generală şi veşnică, precum şi judecata tuturor oamenilor. Aşa cum a spus şi Domnul nostru, «[Căci la înviere] nici nu se însoară, nici nu se mărită, ci sunt ca îngerii lui Dumnezeu în cer»”.

CAPITOLUL LXXXII

DARURILE PROFEŢIEI CARE APARŢIN IUDEILOR AU FOST DATE CREŞTINILOR

„Căci darurile profeţiei rămân la noi chiar şi în prezent. De aceea, trebuie să înţelegi că [darurile] care anterior aparţineau poporului vostru ne-au fost transferate nouă. Şi aşa cum au existat profeţi mincinoşi, care au fost contemporani cu sfinţii voştri profeţi, tot aşa sunt şi acum mulţi învăţători falşi printre noi, de care Domnul nostru ne-a povăţuit să ne păzim; prin urmare, nu lipseşte nimic, pentru că ştim că El a prevăzut tot ceea ce urma să ni se întâmple

după învierea Lui din morţi şi înălţarea la cer. Căci El a spus că va fi condamnat la moarte, şi că va fi urât din cauza numelui Său; şi că mulţi prooroci mincinoşi şi Hristoşi mincinoşi vor apărea în numele Lui, ca să înşele mulţimile; ceea ce s-a şi întâmplat. Pentru că mulţi au propovăduit lucruri păcătoase, blasfemii şi idei lipsite de sfinţenie, pe care le-au susţinut în numele Lui; şi i-au învăţat [pe oameni], şi încă îi mai învaţă, acele lucruri care izvorăsc din duhul necurat al diavolului, pe care aceştia le pun în inima lor. Prin urmare, suntem dornici să vă convingem să nu vă lăsaţi înşelaţi de astfel de persoane, căci noi ştim că toţi aceia care pot să spună adevărul, dar care totuşi nu îl spun, vor fi judecaţi de Dumnezeu, aşa cum mărturiseşte şi Ezechiel atunci când afirmă, «Te-am pus străjer casei lui Iuda. Dacă păcătosul păcătuieşte, iar tu nu îl previi, va muri pentru păcatul lui; dar sângele lui îl voi cere din mâna ta. Însă dacă îl previi, vei fi nevinovat». Aşadar, nouă ne este teamă, şi de aceea vorbim despre Scripturi cu seriozitate, şi nu pentru că vrem bani, slavă sau desfătări. Fiindcă niciun om nu ne poate învinui de vreunul din aceste [vicii]. Şi tot aşa, noi nu vrem să trăim precum conducătorii poporului vostru, pe care Dumnezeu îi ceartă atunci când spune, «Mai-marii tăi sunt răzvrătiţi şi părtaşi cu hoţii; toţi iubesc darurile şi umblă după răsplată». Aşa că dacă ai cunoştinţă că printre noi sunt astfel de oameni, să nu vorbeşti de rău Scripturile şi pe Hristos din cauza lor, şi să nu te sileşti să vii cu interpretări mincinoase»”.

CAPITOLUL LXXXIII

SE DOVEDEŞTE CĂ PSALMUL «ZIS-A DOMNUL DOMNULUI MEU» ETC., NU SE REFERĂ LA EZECHIA

„Căci învăţătorii voştri s-au încumetat să spună că pasajul, «Zis-a Domnul Domnului Meu: Şezi de-a dreapta Mea, până ce voi pune pe vrăjmaşii Tăi aşternut picioarelor Tale», se referă la Ezechia; ca şi cum acestuia i s-ar fi cerut să stea în partea dreaptă a templului atunci când împăratul Asiriei i-a trimis vorbă şi l-a ameninţat; iar Isaia i-a spus să nu se înspăimânte. Acum noi ştim şi suntem de acord că profeţiile lui Isaia s-au împlinit; că împăratul Asiriei a renunţat să poarte război împotriva Iersualimului în zilele lui Ezechia, căci îngerul lui Dumnezeu a ucis circa 185000 de luptători asirieni. Dar este limpede că Psalmul nu face referire la el. Pentru că stă scris, « Zis-a Domnul Domnului Meu: Şezi de-a dreapta Mea, până ce voi pune pe vrăjmaşii Tăi aşternut picioarelor Tale. Toiagul puterii Tale ţi-l va trimite Domnul din Sion, zicând: Stăpâneşte în mijlocul vrăjmaşilor Tăi. Întru strălucirile sfinţilor Tăi, mai înainte de luceafăr Te-am născut. Juratu-S-a Domnul şi nu-I va părea rău: Tu eşti preot în veac, după rânduiala lui Melchisedec». Aşa că cine nu recunoaşte că Ezechia nu este preot în veac după rânduiala lui Melchisedec? Şi cine nu ştie că el nu este izbăvitorul Ierusalimului? Şi cine nu cunoaşte că el nici nu a trimis un toiag al puterii în Ierusalim, şi nici nu a stăpânit în mijlocul vrăjmaşilor săi; ci Dumnezeu i-a îndepărtat pe vrăjmaşii săi de la el, după ce s-a tânguit şi s-a umplut de durere? Dar Iisus al nostru, care încă nu a venit plin de slavă, a trimis în Ierusalim un toiag al puterii, şi anume cuvântul care cheamă la pocăinţă toate popoarele stăpânite de demoni, după cum spune David, «Toţi dumnezeii neamurilor sunt demoni (n.t. în Biblie apare termenul idoli)». Iar cuvântul Său puternic i-a făcut pe mulţi să renunţe la demonii pe care îi slujeau, şi prin intermediul lui să creadă în Dumnezeul cel Atotputernic, căci dumnezeii neamurilor sunt demoni. Şi am menţionat anterior că afirmaţia, «Întru strălucirile sfinţilor Tăi, mai înainte de luceafăr Te-am născut», face trimitere la Hristos”.

CAPITOLUL LXXXIV

ACEA PROFEŢIE, «IATĂ, FECIOARA» ETC., SE POTRIVEŞTE NUMAI LUI HRISTOS

„Mai mult decât atât, profeţia, «Iată, Fecioara va lua în pântece şi va naşte fiu», a fost rostită cu referire la El. Căci dacă cel despre care a vorbit Isaia nu urma să se nască dintr-o fecioară, atunci despre cine a spus Duhul Sfânt, «Pentru aceasta Domnul însuşi va da un semn: Iată, Fecioara va lua în pântece şi va naşte fiu»? Pentru că dacă ar fi fost conceput printr-o relaţie sexuală, asemenea altor fii întâi născuţi, atunci de ce a zis Dumnezeu că va da un semn prin care să se deosebească de toţi [copiii] întâi născuţi? Însă după cum v-am repetat în fel şi chip, el a anticipat şi a prevăzut cu ajutorul Duhului profeţiei ceea ce constituie cu adevărat un semn credibil pentru omenire, şi anune faptul că întâiul născut al întregii creaţii urma să se întrupeze prin intermediul unei fecioare şi să devină copil; pentru ca în felul acesta, atunci când evenimentul va avea loc, să se ştie că lucrul acesta s-a realizat prin puterea şi voinţa Creatorului tuturor lucrurilor; aşa cum Eva a fost făcută din coastele lui Adam, şi aşa cum toate fiinţele vii au fost create la început prin cuvântul lui Dumnezeu. Însă când vine vorba despre aceste chestiuni, voi cutezaţi să denaturaţi explicaţiile care au fost date de bătrânii voştri în prezenţa lui Ptolemeu, regele Egiptului, întrucât afirmaţi că Scriptura nu este aşa cum au prezentat-o ei, ci ea spune, «Iată, tânăra va lua în pântece», ca şi cum lucruri mari urmau să se întâmple dacă o femeie va zămisli prin unire sexuală; căci toate femeile, cu excepţia celor sterpe, fac acest lucru; însă Dumnezeu, dacă voieşte, le poate face şi pe acestea [să zămislească]. Fiindcă mama lui Samuel, care era stearpă, a dat naştere prin voia lui Dumnezeu; şi la fel s-a întâmplat şi cu soţia sfântului patriarh Avraam; şi cu Elisabeta, care l-a născut pe Ioan botezătorul, şi cu alte femei. Aşa că nu trebuie să crezi că Dumnezeu nu poate să facă un lucru atunci când vrea. Şi mai ales dacă s-a proorocit că acel lucru se va petrece, să nu îndrăzniţi să denaturaţi sau să interpretaţi greşit profeţiile, căci în felul acesta nu îl veţi vătăma pe Dumnezeu, ci doar pe voi înşivă”.

CAPITOLUL LXXXV

PE BAZA PSALMULUI 24 (n.t. 23 în Biblia ortodoxă) ŞI A AUTORITĂŢII SALE ASUPRA DEMONILOR, EL DOVEDEŞTE CĂ HRISTOS ESTE DOMNUL OŞTIRILOR

„Mai mult decât atât, unii dintre voi se aventurează să afirme că profeţia care spune, «Ridicaţi, căpetenii, porţile voastre şi vă ridicaţi voi, porţi veşnice, şi va intra Împăratul slavei», se referă la Ezechia, pe când alţii cred că se referă la Solomon; însă ea nu îl vizează nici pe primul, nici pe cel de-al doilea, pe scurt, nu se poate dovedi că se referă la vreunul dintre împăraţii voştri, ci doar la Hristosul nostru, care a venit fără niciun fel de frumuseţe şi fără niciun fel de slavă, după cum afirmă Isaia şi David şi toate Scripturile; şi El este Domnul oştirilor, căci a primit această onoare prin voinţa Tatălui; de asemenea, El a înviat din morţi şi s-a înălţat la cer, aşa cum spun şi Psalmul şi celelalte Scripturi atunci când îl numesc Domnul oştirilor; şi de acest lucru vă puteţi convinge uşor, dacă vreţi, uitându-vă la lucrurile care se petrec în faţa ochilor voştri. Căci orice demon, atunci când este exorcizat în numele acestui Fiu al lui Dumnezeu – cel dintâi născut dintre toate creaturile, care s-a făcut om prin Fecioară, care a suferit şi a fost crucificat în timpul lui Pilat din Pont de către poporul vostru, care a

murit, a înviat din morţi şi s-a ridicat la cer – este învins şi subjugat. Dar voi nu veţi putea supune niciun demon, dacă îl veţi exorciza în numele vreunuia dintre cei ce au trăit printre voi – fie că este vorba de împăraţi, de oameni drepţi, de profeţi ori de patriarhi. Dar dacă vreunul dintre voi îl va exorciza [în numele] Dumnezeului lui Avraam, al Dumnezeului lui Isaac şi al Dumnezeului lui Iacov, atunci poate că va reuşi să îl supună. Şi cu siguranţă că exorciştii voştri, după cum am spus, se folosesc de meşteşugul lor atunci când exorcizează, aşa cum fac şi Neamurile, apelând la fumigaţii şi incantaţii. Însă cei cărora cuvântul de profeţie al lui David [le-a poruncit] să ridice porţile sunt îngeri şi puteri; astfel, în conformitate cu voinţa Tatălui, cel înviat din morţi, Iisus Hristos, Domnul oştirilor, va putea să intre, după cum ne arată şi cuvântul lui David; şi am să vi-l aduc din nou în atenţie de dragul celor care nu au fost ieri cu noi, căci pentru folosul lor am rezumat multe din lucrurile pe care le-am spus ieri. Şi dacă vă zic aceste lucruri, deşi până acum vi le-am spus de mai multe ori, este pentru că ştiu că nu este deloc absurd să le faceţi. Căci este ridicol să vezi că soarele şi luna şi celelalte stele îşi menţin acelaşi drum, şi că odată cu ele se schimbă şi anotimpurile; şi să înţelegi că cel care face calcule, şi care este întrebat cât fac doi ori doi, va răspunde mereu patru, chiar dacă a repetat acest lucru de nenumărate ori; şi tot aşa şi în privinţa altor lucruri, despre care se recunoaşte că sunt mereu la fel; şi să crezi că cel care îşi întemeiază discursul pe Scripturile profetice le va abandona şi va înceta să facă apel la ele, întrucât va descoperi ceva mai bun decât aceste Scripturi. Aşadar, pasajul care dovedeşte că în cer sunt nu numai îngeri, ci şi puteri, este acesta: «Lăudaţi pe Domnul din ceruri, lăudaţi-L pe El întru cele înalte. Lăudaţi-L pe El toţi îngerii Lui, lăudaţi-L pe El toate puterile Lui»”.

Atunci, unul dintre aceia care au venit cu ei a doua zi, şi al cărui nume era Mnaseas, a spus, „Ne face mare plăcere că repeţi pentru noi aceste lucruri”.

Iar eu am zis, „Ascultaţi, prieteni, Scripturile care mă fac să procedez astfel. Iisus a poruncit să ne iubim chiar şi duşmanii, aşa cum a proorocit Isaia în multe pasaje, care cuprind în acelaşi timp şi taina regenerării noastre, adică regenerarea tuturor acelora care cred că Iisus o să apară în Ierusalim, şi care prin lucrările lor se străduiesc cu multă râvnă să îi facă pe plac. Iată cuvintele lui Isaia: «Luaţi aminte la cuvântul Domnului, voi care tremuraţi de El! Spuneţi, fraţilor, celor care vă urăsc şi vă detestă, că numele Domnului a fost slăvit. El se va arăta bucuriei voastre, iar ei se vor face de ocară. Un glas! Un vuiet din cetate! Un glas din templu! Este glasul Domnului! El răsplăteşte celor mândri. Înainte de a se zvârcoli în dureri de naştere, ea a născut; înainte de a simţi chinul, ea a născut un fiu. Cine a auzit sau cine a văzut unele ca acestea? Oare o ţară se naşte într-o singură zi şi un popor dintr-odată? Abia au apucat-o durerile naşterii şi fiica Sionului a şi născut fii! Însă Eu i-am lăsat această speranţă şi celei care nu naşte, a spus Domnul. Iată, i-am deschis pântecele şi celei sterpe, zice Domnul. Bucură-te, Ierusalime, şi voi, cei care îl iubiţi, săltaţi de veselie. Fiţi în culmea veseliei, voi cei care îl plângeaţi! Astfel ca voi să fiţi alăptaţi şi să vă săturaţi la pieptul mângâierilor sale, să sorbiţi şi să vă desfătaţi la sânul slavei Sale!»”.

CAPITOLUL LXXXVI

ÎN VECHIUL TESTAMENT EXISTĂ DIFERITE REPREZENTĂRI ALE LEMNULUI CRUCII PRIN CARE HRISTOS A DOMNIT

Şi după ce am citat aceste cuvinte am adăugat, „Ascultaţi, aşadar, cum acest Om, despre care Scripturile spun că va veni din nou în slavă după ce a fost răstignit pe cruce, a fost simbolizat

atât prin copacul vieţii, despre care se spune că a fost sădit în Rai, cât şi prin acele evenimente prin care vor trece toţi drepţii. Moise a fost trimis cu un toiag să izbăvească poporul; şi cu el în mână, în fruntea poporului, a despicat marea. Şi tot prin el a făcut să ţâşnească apă din stâncă; iar când a aruncat un lemn în apele de la Mara, care erau amare, le-a făcut dulci. Iar Iacov a pus nuiele în adăpători ca oile unchiului său să zămislească şi să nască miei. Acelaşi Iacov s-a lăudat că a trecut râul cu toiagul său. A spus că a văzut o scară, iar Scriptura relatează că deasupra ei stătea Dumnezeu. Dar am dovedit pe baza Scripturilor, că acesta nu era Tatăl. Şi faptul că în acel loc Iacov a turnat untdelemn pe o piatră este confirmat de acelaşi Dumnezeu care i s-a înfăţişat; căci el a uns un stâlp în cinstea acestui Dumnezeu. Şi am dovedit cu multe citate din Scripturi că acea piatră îl simbolizează pe Hristos; iar ungerea, fie că a fost vorba de untdelemn, de stacte (n.t. ingredient folosit la producerea tămâiei) ori de vreun balsam dulce, se referă tot la El, aşa cum am arătat, întrucât cuvântul spune: «Pentru aceasta Te-a uns pe Tine, Dumnezeul Tău, cu untdelemnul bucuriei, mai mult decât pe părtaşii Tăi». Căci, într-adevăr, toţi regii şi toţi oamenii care au fost unşi şi-au luat partea şi numele de regi şi de unşi de la El; aşa cum şi El a primit de la Tatăl titlul de Rege, de Hristos, de Preot, de Înger, şi alte asemenea apelative. Toiagul lui Aaron, care a înverzit şi a înflorit, a confirmat că el este Marele Preot. Isaia a proorocit că va răsări toiag din Iesei, [cu referire la] Hristos. Iar David spune că omul drept este «ca un pom răsădit lângă izvoarele apelor, care va da rod la vremea sa şi frunza lui nu va cădea». Şi tot aşa, se spune că omul drept este ca un palmier. Dumnezeu i-a apărut lui Avraam dintr-un copac, după cum stă scris, lângă stejarul din Mamvri. Iar după trecerea Iordanului, poporul a găsit şaptezeci de sălcii şi douăsprezece izvoare. David afirmă că Dumnezeu l-a mângâiat cu un toiag şi cu o nuia. Şi Elisei a aruncat un lemn în râul Iordan găsind astfel fierul de la securea cu care fiii profeţilor se duseseră să taie copaci pentru a construi casa în care doreau să citească şi să cerceteze legea şi poruncile lui Dumnezeu; chiar şi Hristosul nostru, prin faptul că a fost răstignit pe lemn şi că a fost purificat cu ajutorul apei, a reuşit să ne izbăvească; şi deşi s-a afundat în toate păcatele groaznice pe care noi le-am comis, a făcut o casă de rugăciune şi de adoraţie. Mai mult decât atât, un toiag a dezvăluit şi faptul că Iuda este tatăl fiilor Tamarei, lămurind astfel un mare mister”.

CAPITOLUL LXXXVII

TRIFON RIDICĂ OBIECŢII ASUPRA ACESTOR CUVINTE: «ŞI SE VA ODIHNI PESTE EL» ETC. IUSTIN LE EXPLICĂ.

După ce am terminat de rostit aceste cuvinte, Trifon a spus, „Să nu crezi că prin ceea ce urmează să întreb mă silesc să răstorn afirmaţiile pe care le-ai făcut; dar aş vrea să primesc informaţii referitoare exact la acele chestiuni despre care voi întreba acum. Spune-mi, aşadar, cum se face că atunci când Isaia afirmă în Scriptură, «Va ieşi un toiag din rădăcina lui Iesei; şi o floare va creşte din rădăcina lui Iesei; şi se va odihni peste El Duhul lui Dumnezeu, duhul înţelepciunii şi al înţelegerii, duhul sfatului şi al tăriei, duhul cunoştinţei şi al bunei-credinţe. Şi-L va umple pe El duhul temerii de Dumnezeu». (Ei bine, ai recunoscut”, a continuat el, „că aceste cuvinte se referă la Hristos, şi susţii că El este Dumnezeul preexistent, care s-a întrupat prin voinţa lui Dumnezeu, urmând să se nască din Fecioară). Prin urmare, cum se poate dovedi că cel umplut de puterile Duhului Sfânt, ca şi cum ar fi avut nevoie de ele, pe care Scriptura le enumeră prin intermediul lui Isaia, a fost preexistent?”.

Atunci am răspuns, „Ai întrebat cu multă chibzuinţă şi înţelepciune, căci, într-adevăr, aici pare să existe o problemă; dar ascultă ce spun, ca să poţi înţelege şi motivul care stă în spatele acestor afirmaţii. Scriptura spune că El a primit toate aceste puteri ale Duhului nu pentru că avea nevoie de ele, ci pentru ca acestea să se odihnească în El, adică să-şi găsească împlinirea în El, astfel încât să nu mai existe niciun profet în poporul vostru, aşa cum era obiceiul străvechi; iar acest lucru este evident. Căci după El nu s-a mai ridicat niciun profet din rândul vostru. Ei bine, poate că ştii că profeţii voştri, care au primit una sau două puteri de la Dumnezeu, au făcut şi au grăit lucrurile pe care noi le-am aflat din Scripturi; prin urmare, aceştia confirmă ceea ce voi spune în continuare. Solomon a avut duhul înţelepciunii, Daniel pe cel al înţelegerii şi al poveţei, Moise pe cel al puterii şi al pietăţii, Ilie pe cel al fricii, iar Isaia pe cel al cunoaşterii; şi tot aşa şi ceilalţi, fiecare dintre ei a avut o putere, care uneori s-a asociat cu o alta; la fel şi Ieremia şi cei doisprezece [profeţi], şi David, şi, pe scurt, toţi ceilalţi care au trăit în mijlocul vostru. În consecinţă, El s-a odihnit, adică a încetat [să se manifeste] atunci când *El* a venit, aşa că odată cu instaurarea rânduielilor Sale printre oameni, voi nu aţi mai primit niciun fel de daruri; însă cei ce şi-au găsit odihna în El, vor primi din nou, după cum spun Scripturile, darurile venite prin harul puterii Duhului Său; căci El le va împărţi celor care cred în El, în funcţie de vrednicia lor. Şi am spus deja, şi mai spun încă o dată, că s-a proorocit că El va face acest lucru după înălţarea la cer. De aceea, se spune, «Suindu-Se la înălţime, a robit robime şi a dat daruri oamenilor». De asemenea, într-o altă profeţie se spune: «Aşa se face că după asta voi turna din Duhul Meu peste tot trupul, şi peste slugile Mele şi peste slujnicele Mele şi vor prooroci»”.

CAPITOLUL LXXXVIII

HRISTOS NU A PRIMIT DUHUL SFÂNT DATORITĂ SĂRĂCIEI

„Ei bine, este posibil să vedem printre noi femei şi bărbaţi care posedă daruri primite de la Duhul lui Dumnezeu; aşa cum s-a proorocit că puterile enumerate de Isaia vor veni asupra Lui, dar nu pentru că El are nevoie de putere, ci pentru că aceste puteri nu vor mai fi date ulterior. Şi o dovadă pentru acest lucru sunt faptele Magilor din Arabia, despre care v-am vorbit, căci de îndată ce Copilul s-a născut, ei au venit să i se închine, pentru că El avea putere încă de la naştere; şi pe măsură ce a crescut, asemenea tuturor oamenilor, El a folosit mijloacele adecvate pe care le avea la dispoziţie pentru fiecare etapă a devenirii Sale, fiind susţinut de felurite tipuri de hrană; şi a aşteptat circa treizeci de ani, până când a apărut Ioan ca să vestească venirea Sa, iar acela a botezat înainte de El, aşa cum deja am arătat. Iar apoi, când Iisus s-a dus la râul Iordan, în locul unde boteza Ioan, şi când a păşit în apă, în Iordan s-a aprins o văpaie; şi când El a ieşit din apă, Duhul Sfânt s-a pogorât asupra Lui ca un porumbel, după cum au scris apostolii acestui Hristos al nostru. Ei binem noi ştim că El nu s-a dus la râu pentru că avea nevoie să fie botezat sau să primească Duhul sub forma unui porumbel; după cum a acceptat să se nască şi să fie crucificat, nu pentru că avea nevoie de aceste lucruri, ci din cauza omenirii, care de la Adam încoace căzuse sub puterea morţii şi sub viclenia şarpelui, fapt pentru care toţi oamenii trăiau în păcat. Căci Dumnezeu, dorind ca îngerii şi oamenii să fie înzestraţi cu o voinţă liberă, pe care să o folosească după bunul plac, astfel încât să facă ceea ce vor, i-a făcut exact aşa, astfel încât dacă vor alege lucrurile care sunt pe placul Lui, El îi va feri de pedeapsă şi de moarte; dar dacă vor alege răul, El îi va pedepsi pe toţi, aşa cum crede de cuviinţă. Pentru că intrarea lui în Ierusalim călare pe un asin, după cum s-a proorocit, nu a fost menită să îi dea puterea de a fi Hristos, ci prin aceasta oamenii au primit o dovadă că El este Hristosul; aşa cum şi în vremea lui Ioan era necesar ca oamenii să

aibă o dovadă, astfel încât să poată ştii cine este Hristosul. Pentru că atunci când Ioan stătea pe malul Iordanului şi propovăduia botezul pocăinţei, purtând doar o haină din păr de cămilă şi o cingătoare de piele, şi hrănindu-se doar cu lăcuste şi miere sălbatică, oamenii credeau că el este Hristosul; dar el ţipa la aceştia, spunând, «Eu nu sunt Hristos, ci glasul celui care strigă; dar Cel ce vine după mine este mai puternic, iar eu nu sunt vrednic să îi stau în faţă». Iar când Iisus a venit la Iordan, toţi ştiau că El este fiul tâmplarului Iosif; şi El a venit cu smerenie, după cum spun Scripturile; şi toţi îl ştiau ca tâmplar (fiindcă avea obiceiul să lucreze ca tâmplar printre oameni, făcând pluguri şi juguri, ca în felul acesta să facă cunoscute simbolurile unei vieţi active şi neprihănite); însă mai apoi, după cum am spus, Duhul Sfânt a pogorât asupra lui în chip de porumbel, şi tot atunci s-a auzit o voce din ceruri, despre care a vorbit şi David, căci Dumnezeu i-a spus: «Fiul Meu eşti Tu; Eu astăzi Te-am născut»; [Tatăl] spunând că pentru oameni naşterea Lui va avea loc în momentul în care îl vor cunoaşte: «Fiul Meu eşti Tu; Eu astăzi Te-am născut»”.

CAPITOLUL LXXXIX

CRUCEA ESTE DEZGUSTĂTOARE PENTRU TRIFON DIN CAUZA BLESTEMULUI, ÎNSĂ EA DOVEDEŞTE CĂ IISUS ESTE HRISTOSUL

Atunci Trifon a remarcat, „Cu siguranţă că tot poporul tău îl aşteaptă pe Hristos; iar noi suntem de acord că toate Scripturile pe care le-ai citat se referă la El. În plus, recunosc că numele Iosua, dat fiului lui Navi (Nun), m-a convins să adopt acest punct de vedere. Însă ne îndoim de faptul că Hristos a fost răstignit într-un mod atât de infam. Căci legea spune că oricine este crucificat este blestemat, aşa că această chestiune mi se pare extrem de neverosimilă. Este limpede, într-adevăr, că Scripturile vestesc patimile lui Hristos; dar noi vrem să aflăm dacă tu ne poţi demonstra că El a fost blestemat să sufere prin lege”.

Eu i-am răspus, „Dacă Hristos nu ar fi trebuit să pătimească, şi dacă profeţii nu ar fi proorocit că va fi dat morţii din cauza păcatelor oamenilor, şi că va fi ocărât, biciuit şi pus în rândul călcătorilor de lege, şi că va fi dus precum un miel la tăiere, şi că nimeni nu va putea spune neamul Lui, după cum zice profetul, atunci aţi fi avut un bun motiv ca să vă miraţi. Dar dacă [toate] acestea vor fi specifice Lui şi îl vor distinge de toţi ceilalţi, cum am putea noi să facem altceva decât să credem în El din tot sufletul? Şi nu spun toţi aceia care au înţeles scrierile profeţilor, ori de câte ori aud că a fost crucificat, că este vorba de El şi de nimeni altul?”.

CAPITOLUL XC

MÂINILE ÎNTINSE ALE LUI MOISE SIMBOLIZEAZĂ CRUCEA CU MULT TIMP ÎNAINTE

Atunci Trifon a spus, „Arată-ne ce spun Scripturile, ca să ne poţi convinge; pentru că noi ştim că El urma să sufere şi să fie dus ca un miel la tăiere. Dar dovedeşte-ne că trebuia să fie crucificat şi să aibă parte de acea moarte dezonorantă pe care legea o blestemă. Căci noi nu putem să concepem acest lucru”.

„Voi ştiţi”, am spus eu, „că vorbele şi faptele profeţilor sunt ascunse în parabole şi simboluri, căci aţi recunoscut acest lucru; de aceea, nu toţi puteau înţelege cu uşurinţă cuvintele lor; în felul acesta ei ocultau adevărul, pentru ca cei doritori să îl afle să fie nevoiţi să depună o muncă asiduă”.

Iar ei au răspuns, „Am mărturisit acest lucru”.

„Atunci ascultaţi”, am zis eu, „cele ce urmează; căci Moise este primul care a indicat acest aşa-zis blestem al lui Hristos prin semnele pe care le-a făcut”.

„Despre ce [semne] vorbeşti?”, a zis el.

„Când poporul”, am răspuns eu, „a pornit război împotriva lui Amalec, şi când fiul lui Navi (Nun), pe nume Iisus (Iosua), a condus bătălia, însuşi Moise s-a rugat lui Dumnezeu, întinzând ambele mâini; iar Or şi Aaron i le-au ţinut ridicate toată ziua, ca nu cumva să i se lase în jos de oboseală. Fiindcă atunci când îşi schimba această poziţie, care era un simbol al crucii, poporul era bătut, aşa cum se arată în scrierile lui Moise; dar dacă îşi păstra poziţia, Amalec era biruit, aşa că izbânda venea prin intermediul crucii. Dar asta nu din cauză că Moise se ruga ca poporul să fie puternic, ci pentru că cel care purta numele de Iisus (Iosua), şi care se afla în fruntea luptătorilor săi, făcea la rândul lui semnul crucii. Căci cine dintre voi nu ştie că Dumnezeu este îmbunat prin rugăciune însoţită de bocete şi lacrimi, făcută cu trupul culcat la pământ sau cu genunchii strânşi? Însă nici el nici altcineva nu se rugau în felul acesta stând pe o piatră. Şi, după cum am mai spus, piatra nici măcar nu îl simboliza pe Hristos”.

CAPITOLUL XCI

CRUCEA A FOST PREVESTITĂ DE IOSIF ŞI DE ŞARPELE CARE A FOST ÎNĂLŢAT

„Iar Dumnezeu, prin intermediul lui Moise, ne arată dintr-o altă perspectivă forţa misterului crucii; căci atunci când l-a binecuvântat pe Iosif El a spus, «Să binecuvânteze Domnul pământul lui cu darurile cele alese ale cerului, cu roua şi cu darurile adâncului celui de dedesubt; cu roade alese din cele pe care le face să crească soarele şi cu cele mai bune roade care odrăslesc în fiecare lună; cu cele mai alese din câte dau munţii cei vechi şi cu darurile alese ale dealurilor celor veşnice; şi cu darurile cele alese ale pământului şi ale celor ce-l umplu. Binecuvântarea Celui ce S-a arătat în rug să vină pe capul lui Iosif, pe creştetul celui dintâi dintre fraţii lui! Frumuseţea lui să fie ca a taurului întâi născut şi coarnele lui să fie ca şi coarnele bivolului; cu acelea va împunge popoarele toate până la marginile pământului”. Ei bine, nimeni nu poate spune sau dovedi că coarnele bivolului reprezintă altceva decât un simbol al crucii. Căci o parte a ei se ridică drept în sus, ca şi cum ar fi un corn, pe când cealaltă parte este fixată pe ea, iar capetele sale, aflate de o parte şi de alta, par a fi nişte corne aşezate pe un alt corn. Iar partea din mijloc, de care atârnă cei crucificaţi, iese în evidenţă asemenea unui corn; şi chiar arată ca un corn, care este unit cu celelalte coarne. Iar expresia, «Cu acelea va împunge popoarele toate până la marginile pământului», se referă la realitatea actuală a tuturor popoarelor. Căci unele dintre aceste popoare, prin puterea acestei taine, au fost împunse în felul acesta, adică în inimă, şi astfel au renunţat la idolii şi demonii lor zadarnici pentru a-i sluji lui Dumnezeu. Dar aceeaşi figură este revelată şi pentru distrugerea şi osândirea necredincioşilor; aşa cum s-a întâmplat şi atunci când poporul a ieşit din Egipt şi

când Amalec a fost învins, iar Israel a fost biruitor, prin Moise, care şi-a întins mâinile, dar şi prin numele de Iisus (Iosua), căci aşa îl chema pe fiul lui Navi (Nun). Şi se pare că semnul care a fost ridicat pentru a combate şerpii care l-au muşcat pe Israel a avut menirea să îi salveze atât pe aceia care credeau că şarpele va muri prin Cel ce urma să fie crucificat, cât şi pe aceia care fuseseră muşcaţi, dar care s-au întors apoi la Cel ce şi-a trimis fiul în lume pentru a fi răstignit. Pentru că Duhul Sfânt, care a vorbit prin Moise, nu ne-a învăţat să credem în şarpe, pentru că ne-a arătat că acesta a fost blestemat de Dumnezeu încă de la început; iar prin Isaia ne spune că acesta va fi ucis ca un vrăjmaş cu ajutorul acestei săbii puternice, care este Hristos".

CAPITOLUL XCII

DACĂ SCRIPTURILE NU VOR FI ÎNŢELESE PRIN HARUL MĂREŢ AL LUI DUMNEZEU, VOM AVEA IMPRESIA CĂ VOINŢA DIVINĂ NU NE VORBEŞTE MEREU DESPRE ACEEAŞI DREPTATE

„ Aşadar, dacă omul nu primeşte prin harul măreţ al lui Dumnezeu puterea de a înţelege ce au spus şi ce au făcut profeţii, el nu va câştiga nimic repetând vorbele şi faptele lor, căci nu va fi capabil să le pătrundă esenţa. Şi oare nu vor fi dispreţuiţi astfel de oameni de către mulţi [dintre semenii lor], atâta timp cât se întovărăşesc cu aceia care nu înţeleg [aceste lucruri]? Iar dacă cineva ar dori să te întrebe de ce, dacă Enoh, şi Noe cu fiii săi, şi mulţi alţii în împrejurări similare, care nici nu erau tăiaţi împrejur şi nici nu ţineau Sabatul, au fost plăcuţi lui Dumnezeu, Dumnezeu le-a cerut celorlalţi conducători, dând şi o lege după atât de multe generaţii, ca cei care au trăit de la Avraam şi până la Moise doar să se taie împrejur, iar cei care au trăit după Moise să se taie împrejur, dar să respecte şi celelalte rânduieli – adică Sabatul, jertfele, libaţiile şi ofrandele; [îl vei huli pe Dumnezeu] dacă nu vei spune, după cum am arătat deja, că Dumnezeu, care vede în viitor, a ştiut că poporul vostru va merita să fie alungat din Ierusalim, şi că nimănui nu i se va permite să intre acolo. (Căci singurul lucru prin care vă distingeţi este acela că sunteţi tăiaţi în carnea voastră, după cum am spus mai devreme. Fiindcă Dumnezeu a spus că Avraam este un om drept nu pentru că era tăiat împrejur, ci pentru că avea credinţă. Pentru că înainte de a se tăia împrejur, iată ce s-a afirmat în legătură cu el: «Şi a crezut Avram pe Domnul şi i s-a socotit aceasta ca dreptate». Aşa că noi, care nu suntem tăiaţi împrejur în carnea noastră, dar care credem în Dumnezeu prin intermediul lui Hristos, am dobândit o altă tăiere împrejur, şi anume aceea a inimii; prin urmare, nădăjduim că vom fi consideraţi drepţi şi că vom face astfel pe placul lui Dumnezeu, întrucât deja am primit mărturia Sa prin cuvintele profeţilor). [Şi tot aşa, îl vei huli pe Dumnezeu dacă nu vei spune] că ţi s-a poruncit să ţii Sabatul şi să aduci jertfe, şi că Domnul a fost de acord să aibă un loc care să primească numele lui Dumnezeu, pentru ca tu, după cum s-a spus, să nu devii lipsit de pietate şi să îţi pierzi credinţa, uitându-L pe Dumnezeu şi închinându-te la idoli, aşa cum se pare că ai făcut întotdeauna. (Ei bine, am dovedit prin cele spuse până acum că Dumnezeu a rânduit Sabatul şi ofrandele tocmai din aceste motive; însă de dragul celor care au venit abia astăzi aş dori să repet cam tot ceea ce am afirmat). Pentru că dacă lucrurile nu vor sta aşa, Dumnezeu va fi hulit, ca şi cum nu ar vedea în viitor şi nu i-ar învăţa pe toţi oamenii să ştie ce este dreptatea şi cum trebuie să se poarte (căci se pare că înainte de Moise au trăit multe generaţii de oameni); şi vor fi hulite şi Scripturile, fiindcă acestea afirmă că «Drept este Domnul Dumnezeul nostru, căci toate căile Lui sunt drepte şi nu este nedreptate întru Dânsul». Dar pentru că Scriptura este adevărată, Dumnezeu vrea întotdeauna ca voi să nu fiţi nici nesăbuiţi, nici iubitori de sine, ca să puteţi avea parte de

mântuire întru Hristos, Cel care s-a făcut plăcut lui Dumnezeu şi a fost mărturisit de către El, după cum am mai spus, sprijinindu-mă pe cuvintele sfinte ale profeţiei”.

CAPITOLUL XCIII

ACEEAŞI NEPRIHĂNIRE SE REVARSĂ ASUPRA TUTUROR. HRISTOS O CUPRINDE ÎN DOUĂ PRECEPTE.

„Căci Dumnezeu pune în faţa tuturor oamenilor dreptatea universală şi neprihănirea; şi fiecare ştie că adulerul, desfrânarea şi omorul, precum şi alte comportamente asemănătoare, constituie păcate; şi toţi se dedau la asemenea fapte, deşi ei ştiu că săvârşesc o nelegiuire, cu excepţia celor posedaţi de un duh necurat, a celor lipsiţi de educaţie, a celor care au obiceiuri rele sau a celor care frecventează locuri nepotrivite, pentru că aceştia fie că au uitat de concepţiile lor fireşti, fie că au renunţat la ele. Întrucât vedem că aceste persoane nu vor să se supună aceloraşi reguli pe care ei le impun altora, şi în plus se mustră unii pe alţii cu înverşunare pentru faptele pe care le-au comis. De aceea, cred că bine a grăit Domnul şi Mântuitorul nostru Iisus Hristos atunci când a rezumat toată neprihănirea şi pietatea în două porunci. Iată care sunt acestea: «Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău, cu toată inima ta, şi cu toată puterea ta, iar pe aproapele tău ca pe tine însuţi». Căci omul care-L iubeşte pe Dumnezeu cu toată inima lui, şi cu toată puterea lui, se va teme de Dumnezeu, ceea ce-l va face să nu se mai închine niciunui alt dumnezeu; şi pentru că Dumnezeu doreşte acest lucru, va venera îngerul iubit al celui care este Domn şi Dumnezeu. Iar omul care îşi iubeşte aproapele ca pe sine însuşi, va dori ca acesta să aibă parte de toate lucrurile pe care şi le doreşte şi el, întrucât nimeni nu doreşte pentru sine vreun lucru rău. În consecinţă, acela care îşi iubeşte aproapele se va ruga şi va lucra pentru ca aproapele său să aibă parte de aceleaşi lucruri bune ca şi el. Ei bine, nimeni nu poate fi aproapele omului, decât acea fiinţă înzestrată cu simţire şi raţiune – adică un alt om. Prin urmare, deoarece toată neprihănirea se împarte în două, cea care se îndreaptă spre Dumnezeu şi cea care se îndreaptă spre oameni, aceasta înseamnă, după cum spune Scriptura, că oricine îl iubeşte pe Domnul Dumnezeu cu toată inima lui şi cu toată puterea lui, iar pe aproapele său ca pe sine însuşi, va fi cu adevărat un om neprihănit. Însă voi nu v-aţi arătat niciodată prietenoşi sau iubitori, nici cu Dumnezeu, nici cu profeţii, nici cu voi înşivă, ci este limpede că aţi fost întotdeauna nişte idolatri şi nişte ucigaşi ai oamenilor neprihăniţi, şi aţi pus mâna chiar şi pe Hristos; şi aţi rămas până astăzi în răutatea voastră, destestându-i pe aceia care mărturisesc că acest om pe care l-aţi răstignit este Hristos. Şi chiar mai mult decât atât, voi susţineţi că El a fost crucificat pentru că s-a împotrivit lui Dumnezeu, şi de aceea El l-a blestemat; însă această presupunere este rodul minţilor voastre lipsite de orice raţiune. Căci cu toate că vă puteţi da seama că acest om este Hristos, întrucât aveţi la dispoziţie indiciile date de Moise, totuşi nu reuşiţi să înţelegeţi; în plus, imaginându-vă că noi nu avem niciun fel de argumente, puneţi tot felul de întrebări, ceea ce arată că voi înşivă sunteţi lipsiţi de argumente în faţa unui creştin autentic”.

CAPITOLUL XCIV

ÎN CE SENS ESTE BLESTEMAT CEL CE ESTE SPÂNZURAT PE LEMN

„Spuneţi-mi, nu Dumnezeu este Acela care a poruncit prin intermediul lui Moise să nu faceţi niciun fel de asemănare a nici unui lucru din câte sunt sus în cer şi din câte sunt jos pe pământ? Şi nu tot El i-a spus lui Moise să ridice un şarpe de aramă în pustiu, ca prin el să-şi salveze viaţa toţi cei muşcaţi de şerpi? Asta pentru că El este drept. Căci făcând aceste lucruri, după cum am spus, El a dezvăluit acea taină pe care a rostit-o, cum că va zdrobi puterea şarpelui care l-a făcut pe Adam să fie neascultător, şi că pe cei care au crezut în Cel ce a fost prevestit prin acest semn, adică în Cel ce urma să fie răstignit, îl va scăpa de colţii şarpelui, adică de faptele rele, de idolatrie şi de alte fărădelegi. Dar dacă voi nu vedeţi lucrurile în felul acesta, atunci daţi-mi un motiv pentru care Moise a ridicat un simbol sub forma unui şarpe de aramă, spunându-le celor muşcaţi să se uite la el, şi astfel cei răniţi se vindecau; şi tot aşa, [explicaţi-mi de ce] el a poruncit să nu se facă niciun fel de asemănare a niciunui lucru din toate câte sunt”.

Auzind aceste afirmaţii, unul dintre aceia care veniseră a doua zi a spus, „Adevăr ai grăit, nu-ţi putem da niciun motiv. Căci de multe ori i-am întrebat pe învăţători despre aceste lucruri, dar niciunul din ei nu mi-a dat vreo explicaţie; aşadar, continuă ce spuneai; pentru că noi suntem atenţi la tine, aşteptând să dezvălui acest mister, din cauza căruia ideile profeţilor sunt defăimate şi denaturate”.

Atunci am răspuns, „Aşa cum Dumnezeu a poruncit să se facă acel simbol reprezentat de şarpele de aramă, şi cu toate acestea El este fără vină; tot aşa, chiar dacă legea îi blestemă pe cei răstingniţi pe cruce, totuşi Hristosul lui Dumnezeu nu este atins de niciun blestem, căci prin El sunt mântuiţi toţi aceia care au săvârşit lucruri pentru care merită a fi blestemaţi”.

CAPITOLUL XCV

HRISTOS A LUAT BLESTEMUL NOSTRU ASUPRA LUI

„Căci de fapt toată omenirea este blestemată. Pentru că în legea lui Moise stă scris, «Blestemat este oricine nu stăruie întru toate cele scrise în cartea Legii, ca să le facă». Dar nimeni nu poate să stăruie întru toate aşa cum se cuvine, şi cred că nu veţi îndrăzni să negaţi acest lucru; ci unii se silesc mai mult, iar alţii mai puţin, să respecte poruncile care au fost date. Aşa că dacă cei ce sunt sub această lege par a fi blestemaţi, pentru că nu au respectat toate cerinţele, oare cât de mult vor fi blestemate acele popoare care practică idolatria, care îi amăgesc pe tineri, şi care comit şi alte fărădelegi? Aşadar, dacă Tatăl tuturor lucrurilor, a dorit ca Hristosul Său să ia asupra Lui toate blestemele omenirii, ştiind că după ce va fi răstignit şi va muri El îl va învia, atunci de ce spuneţi că Cel care a pătimit aceste lucruri potrivit voinţei Tatălui este blestemat, în loc să vă plângeţi singuri de milă? Căci cu toate că Tatăl Lui L-a făcut să sufere aceste lucruri de dragul omenirii, totuşi fapta voastră nu este izvorâtă din supunere în faţa voinţei lui Dumnezeu. Pentru că nu din pioşenie i-aţi ucis pe profeţi. Şi nu care cumva vreunul din voi să spună: Dacă Tatăl Lui a vrut ca El să sufere în felul acesta, ca prin loviturile primite să vindece omenirea, atunci noi nu am făcut nimic rău. Însă aţi putea să spuneţi aşa ceva doar dacă v-aţi pocăi de păcatele voastre, dacă aţi recunoaşte că El este

Hristosul şi dacă aţi respecta poruncile Sale; căci, aşa cum am spus, veţi avea parte de iertarea păcatelor. Dar dacă proferaţi blesteme la adresa Lui şi a celor care cred în El, şi dacă îi omorâţi atunci când stă în puterea voastră, cum să nu fiţi consideraţi nişte oameni păcătoşi şi nedrepţi, lipsiţi de înţelegere şi cu inima împietrită? Căci voi l-aţi prins ca să-i faceţi rău”.

CAPITOLUL XCVI

DESPRE FAPTUL CĂ BLESTEMUL A FOST O PROFEŢIE A LUCRURILOR PE CARE LE VOR FACE IUDEII

„Pentru că această afirmaţie din lege, «Blestemat este tot cel spânzurat pe lemn», confirmă nădejdea noastră în Hristos cel răstignit, pentru că El nu este blestemat de Dumnezeu, ci Dumnezeu doar a prevestit ce îi veţi face voi toţi, precum şi cei asemenea vouă, care nu ştiu că El este Cel care a existat înaintea tuturor lucrurilor, şi că El este Preotul lui Dumnezeu, şi Rege, şi Hristos. Şi puteţi vedea limpede că aşa stau lucrurile. Căci în adunările voastre, în loc să recunoaşteţi adevărul lui Dumnezeu, voi îi blestemaţi pe toţi aceia care sunt numiţi creştini, după numele Lui; iar alte popoare pun efectiv în practică acest blestem, ucigându-i pe cei ce nu fac altceva decât să mărturisească că sunt creştini, adică pe toţi acei oameni cărora noi le spunem, Voi sunteţi fraţii noştri. Dar pentru că nu vă putem convinge nici pe voi, dar nici pe ei, atunci vă daţi cu toţii silinţa să ne faceţi să ne lepădăm de numele lui Hristos, de aceea noi mai degrabă alegem să murim, căci suntem convinşi că vom fi răsplătiţi cu tot binele pe care Dumnezeu ni l-a promis prin intermediul lui Hristos. În plus, ne rugăm ca Hristos să aibă milă de voi. Fiindcă El ne-a învăţat să ne rugăm şi pentru duşmanii noştri, spunând, «Iubiţi pe vrăjmaşii voştri, fiţi buni şi milostivi, aşa cum este Tatăl vostru ceresc». Întrucât vedem că Atotputernicul Dumnezeu este bun şi milostiv, căci El face ca soarele Lui să răsară şi peste cei nerecunoscători şi peste cei drepţi, şi trimite ploaie şi peste cei sfinţi şi peste cei răi; şi el ne va judeca pentru tot ceea ce ne-a învăţat”.

CAPITOLUL XCVII

ALTE PROFEŢII DESPRE CRUCEA LUI HRISTOS

„Căci faptul că Hur şi Aaron i-au sprijinit mâinile lui Moise până seara, astfel încât el a rămas în aceeaşi poziţie, nu este deloc întâmplător. Căci, într-adevăr, Domnul a rămas pe lemn aproape până seara, fiind îngropat la sfârşitul zilei; apoi, în cea de-a treia zi, a înviat din nou. Iar David mărturiseşte acest lucru atunci când spune: «Cu glasul meu către Domnul am strigat şi m-a auzit din muntele cel sfânt al Lui. Eu m-am culcat şi am adormit; sculatu-m-am, că Domnul mă va sprijini». Şi tot aşa, Isaia s-a referit la felul în care va muri, spunând: «Tins-am mâinile Mele în toată vremea către un popor răzvrătit şi cârcotaş, care mergea pe căi silnice». Şi însuşi Isaia afirmă că El va învia din nou, căci spune: «A fost îngropat departe de lume, dar îi voi schimba moartea în bogăţie». De asemenea, în Psalmul 21, David vorbeşte despre suferinţa pe cruce în mod tainic, printr-o parabolă, zicând: «Străpuns-au mâinile mele şi picioarele mele. Numărat-au toate oasele mele, iar ei priveau şi se uitau la mine. Împărţit-au hainele mele între ei şi pentru cămaşa mea au aruncat sorţi». Căci atunci când L-au răstignit pe cruce, i-au bătut cuie în mâini şi în picioare; iar cei ce l-au crucificat şi-au împărţit între ei hainele Sale, aruncând sorţii ca să vadă ce îi revine fiecăruia, şi primind ce se stabilea în felul acesta. Iar voi susţineţi că acest Psalm nu se referă la Hristos; pentru că sunteţi orbi în toate

privinţele şi nu înţelegeţi că niciunui om din neamul vostru, care a fost numit Rege sau Hristos, nu i s-au străpuns mâinile şi picioarele atâta timp cât încă era în viaţă, şi că nimeni nu a murit într-un mod atât de misterios – adică pe cruce – în afară de acest Iisus".

CAPITOLUL XCVIII

PROFEŢII DESPRE HRISTOS ÎN PSALMUL 22 (n.t. 21 în Biblia ortodoxă)

„Voi repeta întregul Psalm, ca să puteţi auzi respectul pe care îl are El faţă de Tatăl, şi faptul că Lui îi dedică toate lucrurile, şi că se roagă ca El să îl izbăvească de moarte; în acelaşi timp, Psalmul arată cine sunt aceia care se vor ridica împotriva Lui, precum şi faptul că El a devenit om capabil de suferinţă. Iată ce se spune: «Dumnezeule, Dumnezeul meu, ia aminte la mine, pentru ce m-ai părăsit? Departe sunt de mântuirea mea cuvintele greşelilor mele. O, Dumnezeule, striga-voi ziua şi nu vei auzi, şi noaptea, dar nu pentru că îmi lipseşte înţelegerea. Iar Tu în locul sfânt locuieşti, lauda lui Israel. În Tine au nădăjduit părinţii noştri, nădăjduit-au în Tine şi i-ai izbăvit pe ei. Către Tine au strigat şi s-au mântuit, în Tine au nădăjduit şi nu s-au tulburat. Iar eu sunt vierme şi nu om, ocara oamenilor şi defăimarea poporului. Toţi cei ce m-au văzut m-au batjocorit, grăit-au cu buzele, clătinat-au capul zicând: Nădăjduit-a spre Domnul, izbăvească-l pe El, mântuiască-l pe El, că-l voieşte pe El. Că Tu eşti Cel ce m-ai scos din pântece, nădejdea mea, de la sânul maicii mele. Spre Tine m-am aruncat de la naştere, din pântecele maicii mele. Dumnezeul meu eşti Tu. Nu Te depărta de la mine, că necazul este aproape, şi nu este cine să-mi ajute. Înconjuratu-m-au viţei mulţi, tauri graşi m-au împresurat. Deschis-au asupra mea gura lor, ca un leu ce răpeşte şi răcneşte. Ca apa m-am vărsat şi s-au risipit toate oasele mele. Făcutu-s-a inima mea ca ceara ce se topeşte în mijlocul pântecelui meu. Uscatu-s-a ca un vas de lut tăria mea, şi limba mea s-a lipit de cerul gurii mele şi în ţărâna morţii m-ai coborât. Că m-au înconjurat câini mulţi, adunarea celor vicleni m-a împresurat. Străpuns-au mâinile mele şi picioarele mele. Numărat-au toate oasele mele, iar ei priveau şi se uitau la mine. Împărţit-au hainele mele între ei şi pentru cămaşa mea au aruncat sorţi. Iar Tu, Doamne, nu depărta ajutorul Tău de la mine, spre sprijinul meu ia aminte. Izbăveşte de sabie sufletul meu şi din gheara câinelui viaţa mea. Izbăveşte-mă din gura leului şi din coarnele taurilor smerenia mea. Spune-voi numele Tău fraţilor mei; în mijlocul adunării Te voi lăuda, zicând: Cei ce vă temeţi de Domnul, lăudaţi-L pe El, toată seminţia lui Iacob slăviţi-L pe El! Să se teamă de Dânsul toată seminţia lui Israel".

CAPITOLUL XCIX

LA ÎNCEPUTUL PSALMULUI SUNT CUVINTELE ROSTITE DE HRISTOS ÎNAINTE SĂ MOARĂ

„Şi după ce am grăit aceste vorbe, am continuat: „Acum am să vă demonstrez că tot acest Psalm se referă la Hristos, şi pentru asta voi explica din nou cuvintele. Ceea ce se spune la început – «Dumnezeule, Dumnezeul meu, ia aminte la mine, pentru ce m-ai părăsit?» – vesteşte vorbele care vor fi rostite în timpul lui Hristos. Pentru că atunci când era răstignit pe cruce El a vorbit în felul acesta: «Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, pentru ce M-ai părăsit?». Iar ceea ce urmează: «Departe sunt de mântuirea mea cuvintele greşelilor mele. O, Dumnezeule, striga-voi ziua şi nu vei auzi, şi noaptea, dar nu pentru că îmi lipseşte

înţelegerea», se referă de asemenea la lucrurile pe care El urma să le facă şi să le spună. Căci în ziua în care trebuia să fie crucificat, a luat cu El trei dintre discipolii Săi şi s-au dus pe muntele numit al Măslinilor, situat vizavi de Templul din Ierusalim. Şi s-a rugat cu aceste cuvinte: «Părintele Meu, de este cu putinţă, treacă de la Mine paharul acesta!». Şi s-a rugat în continuare: «Însă nu precum voiesc Eu, ci precum Tu voieşti»; arătând prin aceasta că devenise cu adevărat un om capabil de suferinţă. Dar ca nu cumva cineva să zică, atunci înseamnă că nu ştia că va suferi, Psalmul adaugă imediat: «Dar nu pentru că îmi lipseşte înţelegerea». Tot aşa cum [nu putem spune că] Dumnezeu era neştiutor atunci când l-a întrebat pe Adam unde este, ori când l-a întrebat pe Cain unde este Abel; ci [a procedat aşa] ca să se convingă ce fel de om era fiecare, şi ca prin cele consemnate [de Scriptură] noi să putem avea o înţelegere a tuturor lucrurilor; de aceea şi Hristos a spus că El nu este neştiutor, ci neştiutori sunt aceia care nu cred că El este Hristosul, şi care au impresia că îl pot ucide, şi că El va rămâne în Hades, asemenea oricărui muritor".

CAPITOLUL C

ÎN CE SENS HRISTOS ESTE NUMIT IACOV, ŞI ISRAEL, ŞI FIUL OMULUI

„Iar [cuvintele] care urmează – «Iar Tu în locul sfânt locuieşti, lauda lui Israel» – arată că El va face lucruri minunate şi vrednice de laudă, urmând să învie din morţi a treia zi după răstignire; iar această putinţă i-a fost dată de către Tatăl. Căci deja am spus că Hristos este numit atât Iacov, cât şi Israel; şi am demonstrat că lucrurile care s-au spus nu au fost nişte binecuvântări la adresa lui Iosif şi a lui Iuda, ci nişte aluzii misterioase la El; căci şi în Evanghelie stă scris că El a spus: «Toate Mi-au fost date de către Tatăl Meu»; şi, «Nimeni nu cunoaşte pe Fiul, decât numai Tatăl, nici pe Tatăl nu-L cunoaşte nimeni, decât numai Fiul şi cel căruia va voi Fiul să i-L descopere». În consecinţă, graţie harului Său, El ne-a revelat toate lucrurile pe care le-am aflat din Scripturi, pentru ca noi să ştim că El este întâiul născut al lui Dumnezeu, care a fost mai înainte de toate creaturile; şi că, în plus, El este Fiul patriarhilor, pentru că s-a întrupat printr-o Fecioară aparţinând familiei lor, acceptând să devină un om lipsit de strălucire, batjocorit şi supus suferinţei. Aşa că atunci când a vorbit despre patimile Sale viitoare, El a mai spus şi aceste cuvinte: «Fiul Omului trebuie să pătimească multe şi să fie defăimat de către bătrâni şi de către arhierei şi de către cărturari şi să fie omorât, iar a treia zi să învieze». Aşadar, El a spus că este Fiul omului, atât pentru faptul că s-a născut din Fecioară, care era, după cum am spus, din familia lui David, şi Iacov, şi Isaac, şi Avraam; cât şi pentru că Adam a fost tatăl Său, ca şi al tuturor celor enumeraţi anterior, a căror descendentă a fost Maria. Pentru că noi ştim că taţii femeilor sunt în acelaşi timp şi taţii copiilor zămisliţi de fiicele lor. Iar [Hristos] l-a numit pe unul din ucenicii Săi – care anterior purta numele de Simon – Petru; căci acesta L-a recunoscut că este Hristos, Fiul lui Dumnezeu, întrucât a avut o revelaţie venită de la Tatăl Său; şi pentru că vedem din scrierile apostolilor că El este Fiul lui Dumnezeu, şi faptul că noi îl numim Fiu, arată că înţelegem că El a existat înaintea tuturor creaturilor, pentru că Tatăl L-a zămislit prin puterea şi voinţa Sa (fiindcă în scrierile profeţilor El este numit în mai multe feluri, Înţelepciune, sau Ziuă, sau Răsărit, sau Sabie, sau Piatră, sau Toiag, sau Iacov, sau Israel); şi El a devenit om prin Fecioară, pentru ca neascultarea care a venit de la şarpe să fie nimicită din temelii. Căci Eva, care era o Fecioară nepângărită, a zămislit cu cuvântul şarpelui, dând naştere nesupunerii şi morţii. Însă Fecioara Maria a primit cu credinţă şi bucurie veştile bune care i-au fost aduse de îngerul Gabriel, referitoare la faptul că Duhul lui Dumnezeu va descinde asupra ei şi că va fi învăluită de puterea celui Preaînalt; aşa că Lucrul Sfânt care a ieşit din ea este Fiul lui Dumnezeu; şi ea a

spus, «Fie mie după cuvântul tău!». Şi prin ea s-a născut Acela la care, după cum am spus, fac referire multe Scripturi, şi prin care Dumnezeu îi va distruge atât pe şarpe, cât şi pe îngerii şi oamenii care sunt asemenea lui; însă pe aceia care se pocăiesc de răutatea lor şi care cred îl El, îi va izbăvi de moarte”.

CAPITOLUL CI

HRISTOS SPUNE CĂ TOATE I-AU FOST DATE DE TATĂL

„Apoi, Psalmul continuă în felul acesta, când El spune, « În Tine au nădăjduit părinţii noştri, nădăjduit-au în Tine şi i-ai izbăvit pe ei. Către Tine au strigat şi s-au mântuit, în Tine au nădăjduit şi nu s-au tulburat. Iar eu sunt vierme şi nu om, ocara oamenilor şi defăimarea poporului», ceea ce ne arată că El recunoaşte că aceştia sunt părinţii Lui, care au crezut în Dumnezeu şi care au fost mântuiţi de către El, şi care au fost în acelaşi timp părinţii Fecioarei prin care El s-a născut şi a devenit om; şi El prooroceşte că va fi salvat de acelaşi Dumnezeu, dar nu se laudă că a făcut ceva prin propria Sa voinţă ori putere. Şi cât a trăit pe pământ s-a purtat în acelaşi fel, iar oricui i se adresa numindu-l Stăpân Bun, El îi răspundea: «De ce-Mi zici bun? Unul singur este bun, Tatăl meu care este în cer». Dar atunci când spune, «Eu sunt vierme şi nu om, ocara oamenilor şi defăimarea poporului», El prooroceşte lucrurile care într-adevăr urmau să i se întâmple. Iar noi, cei care credem în El, suntem [la rândul nostru] peste tot de ocară, «defăimarea poporului»; căci renegat şi ocărât de neamul vostru, El a pătimit toate mârşăviile plănuite împotriva Lui. Iar cele ce urmează, «Toţi cei ce m-au văzut m-au batjocorit, grăit-au cu buzele, clătinat-au capul zicând: Nădăjduit-a spre Domnul, izbăvească-l pe El, mântuiască-l pe El, că-l voieşte pe El», au fost de asemenea proorocite de El. Pentru că cei ce l-au văzut răstignit au dat din cap, şi-au încreţit buzele, au strâmbat din nas unul la altul şi au rostit în batjocură cuvintele consemnate de apostolii Săi: «A zis că este Fiul lui Dumnezeu; să vină acum Dumnezeu şi să-L scape»”.

CAPITOLUL CII

PREZICEREA ÎNCĂ DE LA NAŞTERE A EVENIMENTELOR PRIN CARE VA TRECE HRISTOS. DE CE A PERMIS DUMNEZEU ACESTE LUCRURI.

„Iar ceea ce urmează – «Că Tu eşti Cel ce m-ai scos din pântece, nădejdea mea, de la sânul maicii mele. Spre Tine m-am aruncat de la naştere, din pântecele maicii mele. Dumnezeul meu eşti Tu. Nu Te depărta de la mine, că necazul este aproape, şi nu este cine să-mi ajute. Înconjuratu-m-au viţei mulţi, tauri graşi m-au împresurat. Deschis-au asupra mea gura lor, ca un leu ce răpeşte şi răcneşte. Ca apa m-am vărsat şi s-au risipit toate oasele mele. Făcutu-s-a inima mea ca ceara ce se topeşte în mijlocul pântecelui meu. Uscatu-s-a ca un vas de lut tăria mea, şi limba mea s-a lipit de cerul gurii mele» – prevesteşte evenimentele care vor avea loc; căci [iată cum se explică] afirmaţia «Că Tu eşti Cel ce m-ai scos din pântece, nădejdea mea, de la sânul maicii mele». De îndată ce El s-a născut în Betleem, după cum am precizat anterior, împăratul Irod, aflând despre El de la Magii din Arabia, a uneltit ca să îl omoare, de aceea Iosif, la porunca lui Dumnezeu, l-a luat pe El şi pe Maria şi au plecat în Egipt. Pentru că Tatăl rânduise ca Cel pe care îl născuse să fie ucis, dar nu înainte de a ajunge la maturitate şi de a răspândi cuvântul Său. Iar dacă vreunul dintre voi ar zice, N-ar fi putut Dumnezeu să îl

ucidă mai degrabă pe Irod? Atunci eu voi răspunde cu anticipaţie. N-ar fi putut Dumnezeu să îl oprească pe şarpe, atunci la început, astfel încăt acesta să nu mai existe, în loc să spună doar atât, «Duşmănie voi pune între el şi între femeie, între sămânţa lui şi sămânţa ei?». N-ar fi putut El să creeze pe loc o mulţime de oameni? Cu toate acestea, ştiind că aşa este bine, El i-a creat atât pe îngeri, cât şi pe oameni cu putinţa de a fi liberi să facă ceea ce consideră că este just, şi a stabilit anumite perioade de timp în care să îşi dea seama dacă ar fi bine pentru ei să îşi exercite liberul arbitru; şi tot aşa, ştiind că şi acest lucru este bun, El a făcut şi judecăţile generale şi speciale; însă liberul arbitru al fiecăruia era supravegheat. De aceea, cu ocazia distrugerii turnului [Babe] şi a încâlcirii limbilor, Scriptura spune următoarele: «Iată, toţi sunt de un neam şi o limbă au şi iată ce s-au apucat să facă şi nu se vor opri de la ceea ce şi-au pus în gând să facă». Iar afirmaţia, «Uscatu-s-a ca un vas de lut tăria mea, şi limba mea s-a lipit de cerul gurii mele», a fost o altă profeţie referitoare la ceea ce urmau să-i facă potrivit voinţei Tatălui. Căci tăria cuvântului Său puternic, prin care i-a combătut întotdeuna pe cărturari şi farisei, şi pe scurt pe toţi învăţătorii poporului care i-au pus întrebări, a contenit asemenea unui izvor puternic şi bogat ale cărui ape au fost zăgăzuite; căci El a păstrat tăcerea şi a ales să nu răspundă nimănui în prezenţa lui Pilat; iar acest lucru a fost consemnat de apostolii Săi, pentru ca cele spuse de Isaia să se adeverească, întrucât acesta a spus, «Domnul mi-a dat o limbă ca să ştiu când să grăiesc». Şi, de asemenea, a mai zis, «Tu eşti Dumnezeul meu; nu Te depărta de la Mine»; El a propovăduit faptul că orice om trebuie să aibă nădejde în Dumnezeu, cel care a creat toate lucrurile, şi să caute mântuirea şi ajutorul numai la El; şi să nu creadă, aşa cum fac ceilalţi oameni, că mântuirea poate fi obţinută prin naştere, prin bogăţie, prin putere sau prin înţelepciune. Pentru că iată ce aţi făcut voi: odată aţi făurit un viţel, v-aţi arătat mereu ca fiind nerecunoscători, i-aţi ucis pe cei drepţi, şi v-aţi fălit cu descendenţa voastră. Căci Fiul lui Dumnezeu afirmă în mod limpede că El poate fi mântuit, dar nu pentru că este fiu, nici pentru că este puternic sau înţelept, ci pentru că fără Dumnezeu El nu ar putea fi mântuit, chiar dacă este neprihănit, după cum spune şi Isaia, care arată că El nu a păcătuit nici măcar cu vorba (pentru că din gura Lui nu a ieşit niciun cuvânt nedrept sau viclean); şi atunci, cum se face că voi sau alţii, care aşteptaţi să fiţi mântuiţi fără această nădejde, nu vă daţi seama că vă amăgiţi singuri?”.

CAPITOLUL CIII

FARISEII SUNT TAURII. LEUL CARE RĂCNEŞTE ESTE IROD SAU DIAVOLUL.

„Şi Psalmul spune în continuare – «Nu Te depărta de la mine, că necazul este aproape, şi nu este cine să-mi ajute. Înconjuratu-m-au viţei mulţi, tauri graşi m-au împresurat. Deschis-au asupra mea gura lor, ca un leu ce răpeşte şi răcneşte. Ca apa m-am vărsat şi s-au risipit toate oasele mele»; iar aceasta este tot o profeţie a evenimentelor prin care urma să treacă. Căci în noaptea aceea, când unul din poporul vostru, trimis de farisei şi de cărturari, a venit la El pe Muntele Măslinilor, cei pe care Scriptura i-a numit viţei care împung şi care fac prăpăd în calea lor l-au împresurat. Şi El a rostit cuvintele, «Tauri graşi m-au împresurat», înainte ca aceia să se comporte ca nişte viţei şi să îl ducă în faţa învăţătorilor voştri. Iar Scriptura îi compară cu nişte tauri, pentru că ştim că viţeii îşi datorează existenţa taurilor. Fiindcă aşa cum taurii îi zămislesc pe viţei, tot aşa şi învăţătorii voştri constituie cauza pentru care copiii lor s-au dus pe Muntele Măslinilor ca să îl prindă şi să îl aducă cu ei. Iar expresia, «Şi nu este cine să-mi ajute», ne indică şi ea cum s-au petrecut lucrurile. Pentru că nu era absolut nimeni care să ia apărarea acestui om nevinovat. Iar expresia, «Deschis-au asupra mea gura lor, ca un leu ce răcneşte», îl desemnează pe acela care la vremea respectivă era regele iudeilor; iar pe

acesta îl chema Irod, şi era urmaşul acelui Irod care după naşterea lui Hristos ucisese toţi pruncii din Betleem care se născuseră aproximativ în aceeaşi perioadă, întrucât credea că printre ei se află şi Acela despre care îi vorbiseră Magii din Arabia; asta pentru că nu cunoştea voinţa celui care este mai puternic decât toţi, căci Acesta le-a poruncit lui Iosif şi Mariei să ia Copilul şi să plece în Egipt, şi să rămână acolo până când printr-o nouă revelaţie vor fi înştiinţaţi să se întoarcă în ţara lor. Şi, într-adevăr, aceştia au rămas acolo până când Irod, ucigaşul pruncilor din Betleem, a murit, fiind succedat [la tron] de către Archelaus. Dar şi acesta a murit înainte ca Hristos să ajungă pe cruce prin voinţa Tatălui Său. Şi după ce Irod i-a luat locul lui Archelaus şi a primit întrega autoritate pe care o avea predecesorul său, Pilat i l-a trimis pe Iisus legat în semn de felicitare; iar Dumnezeu, ştiind dinainte cum vor sta lucrurile, a vorbit în felul acesta: «Şi i L-au adus în dar [regelui] asirian». Iar prin leul care răcneşte la El a făcut trimitere la diavol, pe care Moise îl numeşte şarpe; dar Iov şi Zaharia îl numesc diavol, în timp ce Iisus îi zice Satana, ceea ce înseamnă că în urma faptelor sale a primit multe nume. Căci în limba ebraică şi siriană, «*Sata*» înseamnă renegat; iar «*Nas*» este cuvântul ebraic care tălmăcit înseamnă şarpe, aşa că din cele două rezultă cuvântul *Satanas*. Iar apostolii au consemnat faptul că atunci când [Iisus] a mers în susul Iordanului şi a auzit o voce spunându-i, «Fiul Meu eşti Tu; Eu astăzi Te-am născut», acest diavol a venit la El să-L ispitească, spunându-i chiar, «Închină-Te mie»; însă Hristos i-a răspuns, «Înapoia Mea, Satano; Domnului Dumnezeului tău să te închini şi Lui singur să-I slujeşti». Pentru că aşa cum l-a înşelat pe Adam, tot aşa spera să-i poată crea nişte neplăceri şi lui Hristos. Mai mult decât atât, afirmaţia, «Ca apa m-am vărsat şi s-au risipit toate oasele mele. Făcutu-s-a inima mea ca ceara ce se topeşte în mijlocul pântecelui meu», a profeţit ce i s-a întâmplat în noaptea aceea, când au venit împotriva Lui nişte oameni pe Muntele Măslinilor ca să-l prindă. Deoarece apostolii şi adepţii lor [au consemnat] că atunci când s-a rugat sudoarea Lui cădea ca picături de sânge, şi a zis, «Dacă se poate, treacă de la Mine acest pahar»; iar inima şi oasele îi tremurau, inima Lui se topea ca ceara în pântece, ca noi să înţelegem că Tatăl a vrut ca Fiul Său să treacă cu adevărat prin aceste suferinţe de dragul nostru, ca să nu spunem că El, care era Fiul lui Dumnezeu, nu simţea durerea şi suferinţa. De asemenea, expresia, «Uscatu-s-a ca un vas de lut tăria mea, şi limba mea s-a lipit de cerul gurii mele», a profeţit, după cum am mai spus, tăcerea Aceluia care i-a acuzat pe toţi învăţătorii voştri de lipsă de înţelepciune; întrucât El nu a dat niciun răspuns”.

CAPITOLUL CIV

ACEST PSALM PREVESTEŞTE ÎMPREJURĂRILE MORŢII LUI HRISTOS

„Iar afirmaţia, «Şi în ţărâna morţii m-ai coborât. Că m-au înconjurat câini mulţi, adunarea celor vicleni m-a împresurat. Străpuns-au mâinile mele şi picioarele mele. Numărat-au toate oasele mele, iar ei priveau şi se uitau la mine. Împărţit-au hainele mele între ei şi pentru cămaşa mea au aruncat sorţi», a prezis, după cum am spus, faptul că va fi condamnat la moarte de către adunarea celor răi, pe care El îi numeşte câini şi vânători; şi a spus că cei care l-au vânat s-au adunat lalolaltă, străduindu-se din toate puterile ca să îl osândeacă. Iar apostolii Săi au consemnat în scrierile lor felul în care s-au petrecut lucrurile. Şi am arătat că, după ce a fost răstignit, şi-au împărţit hainele Sale între ei”.

CAPITOLUL CV

PSALMUL FACE ŞI PROFEŢII REFERITOARE LA CRUCIFICARE ŞI LA CONŢINUTUL ULTIMELOR RUGĂCIUNI ALE LUI HRISTOS PE PĂMÂNT

„Iar ceea ce spune Psalmul în continuare, – «Iar Tu, Doamne, nu depărta ajutorul Tău de la mine, spre sprijinul meu ia aminte. Izbăveşte de sabie sufletul meu şi din gheara câinelui viaţa mea. Izbăveşte-mă din gura leului şi din coarnele taurilor smerenia mea», – reprezintă de asemenea o profeţie a încercărilor prin care urma să treacă. Căci am dovedit deja că El a fost singurul născut al Tatălui tuturor lucrurilor, fiind zămislit într-o manieră specială de către Cuvântul şi Puterea Lui, după care s-a făcut om prin Fecioară, după cum am aflat din memoriile [apostolilor]. În plus, s-a mai prezis că El va muri răstignit pe cruce. Pentru că pasajul, «Izbăveşte de sabie sufletul meu şi din gheara câinelui viaţa mea. Izbăveşte-mă din gura leului şi din coarnele taurilor smerenia mea», face trimitere la chinurile în care urma să moară, adică la crucificare. Fiindcă «coarnele taurilor», după cum v-am explicat, sunt un simbol al crucii. Iar rugăciunea în care cere ca sufletul Lui să fie izbăvit de sabie, de gura leului şi de gheara câinelui, este o rugăciune prin care cere ca nimeni să nu îi ia sufletul; aşa că, atunci când vom ajunge la capătul vieţii, vom cere şi noi acelaşi lucru lui Dumnezeu, pentru că El poate să împiedice îngerii răi să ne ia sufletul. Şi v-am arătat că sufletele supravieţuiesc, atunci când v-am spus că la porunca lui Saul o vrăjitoare a chemat sufletul lui Samuel. Şi se pare că sufletele aparţinând oamenilor drepţi şi profeţilor pot fi subjugate de asemenea puteri, căci asta deducem din relatarea referitoare la această vrăjitoare. De aceea, Dumnezeu, prin intermediul Fiului Său, ne învaţă pe noi, cei de dragul cărora s-au făcut aceste lucruri, ca întotdeauna să ne străduim din toate puterile, iar la moarte să ne rugăm ca sufletul nostru să nu cadă în mâinile vreunei astfel de puteri. Căci, după cum ştim din memoriile apostolilor, atunci când Hristos şi-a dat duhul pe cruce, El a zis, «Părinte, în mâinile Tale încredinţez duhul Meu». Întrucât Acesta şi-a îndemnat discipolii să renunţe la modul de viaţă al fariseilor, avertizându-i că dacă nu vor face asta, cu siguranţă că nu vor putea fi salvaţi; iată cuvintele consemnate în memoriile [apostolilor]: «Că de nu va prisosi dreptatea voastră mai mult decât a cărturarilor şi a fariseilor, nu veţi intra în împărăţia cerurilor»”.

CAPITOLUL CVI

CONCLUZIA PSALMULUI PREVESTEŞTE ÎNVIEREA LUI HRISTOS

„Restul Psalmului arată în mod limpede că El ştia că Tatăl Său îi va da toate lucrurile pe care le-a cerut şi că îl va învia din morţi; şi că El i-a îndemnat pe toţi aceia care se tem de Dumnezeu să i se închine, pentru că El simte compasiune faţă de toţi credincioşii prin misterul celui crucificat; şi că El a stat în mijlocul fraţilor Săi, adică în mijlocul apostolilor (care s-au căit că au fugit atunci când El a fost crucificat, căci mai apoi a înviat din morţi; şi s-au lăsat convinşi de faptul că înaintea patimilor Sale, El le-a vestit că va avea de îndurat toate aceste lucruri despre care au vorbit anterior şi profeţii); iar în vremea când trăia alături de ei cântau cântece de laudă lui Dumnezeu, după cum rezultă cu claritate din memoriile apostolilor. Iată care sunt acete cuvinte: «Spune-voi numele Tău fraţilor mei; în mijlocul adunării Te voi lăuda. Cei ce vă temeţi de Domnul, lăudaţi-L pe El, toată seminţia lui Iacov slăviţi-L pe El! Să se teamă de Dânsul toată seminţia lui Israel». Iar atunci când se spune că i-

a schimbat numele unuia dintre apostoli, spunându-i Petru; şi când Scripturile consemnează că aşa au stat lucrurile, şi că în plus a schimbat numele celor doi fii ai lui Zevedeu, zicându-le Boanerghes, care înseamnă fiii tunetului; toate acestea ne arată că prin El Iacov a fost numit Israel, iar Osia a fost numit Iisus (Iosua); căci sub conducerea acestuia din urmă, urmaşii poporului venit din Egipt au fost conduşi în ţara care le-a fost promisă patriarhilor. Şi cu mult timp în urmă, Moise a afirmat că din Iacov va răsări o stea, căci el a spus, «O stea răsare din Iacov; un toiag se ridică din Israel»; iar o altă Scriptură spune, «Iată un om; Răsărit este numele Lui». În consecinţă, pentru că la naşterea Lui pe cer a apărut o stea, fapt consemnat în memoriile apostolilor, Magii din Arabia, recunoscând acest semn, au venit să i se închine".

CAPITOLUL CVII

ACELAŞI LUCRU NI-L SPUNE ŞI POVESTEA LUI IONA

„Iar faptul că El va învia a treia zi după ce va fi crucificat este consemnat în memoriile [apostolilor]; căci atunci când unul din neamul vostru i-a zis, «Voim să vedem de la tine un semn», El a răspuns, «Neam viclean şi desfrânat cere semn, dar semn nu i se va da, decât semnul lui Iona». Dar pentru că spusele Sale au fost neclare, ele nu au putut fi înţelese de către oameni decât după crucificarea Sa, căci El a înviat a treia zi. Şi El a arătat că în acele zile poporul era mai rău şi mai înclinat spre adulter decât [locuitorii din] oraşul Ninive; pentru că după ce Iona a fost scos a treia zi din burta balenei şi a venit să le predice, spunându-le că după trei zile (în alte versiuni după patruzeci) vor pieri cu toţii, aceştia din urmă au vestit un post pentru animale şi dobitoace, şi s-au îmbrăcat cu saci, şi au început să jelească şi să se pocăiască din toată inima lor, renunţând la orice nelegiuire, în credinţa că Dumnezeu este milostiv şi bun cu toţi aceia care întorc spatele răului; şi însuşi regele acelui oraş, precum şi toţi nobilii săi, s-au îmbrăcat cu saci şi au postit şi s-au rugat, până când cererea lor ca oraşul să fie cruţat s-a împlinit. Însă pentru că în cea de-a treia (sau a patruzecea) zi oraşul nu a fost distrus, aşa cum proorocise, Iona a fost cuprins de mare supărare. Atunci, a ieşit din pământ un vrej, care s-a ridicat deasupra capului său ca să-i ţină umbră şi să-l apere de căldură (ei bine, acest vrej a răsărit din senin, căci Iona nici nu îl sădise, nici nu îl udase, ci apăruse pe neaşteptate ca să îi ţină umbră). Mai apoi, însă, vrejul s-a uscat, iar Iona s-a mâniat, dar el fusese pedepsit [de Dumnezeu] pentru că se supărase că cetatea Ninive nu fusese distrusă; şi [Dumnezeu] i-a zis, «Tu ţi-ai făcut necaz pentru acest vrej pentru care nu te-ai trudit şi nici nu l-ai crescut, care şi-a luat fiinţă într-o noapte şi într-alta a pierit! Dar Mie cum să nu-Mi fie milă de cetatea cea mare a Ninivei cu mai mult de o sută douăzeci de mii de oameni, care nu ştiu să deosebească dreapta de stânga lor, şi cu un mare număr de dobitoace?»".

CAPITOLUL CVIII

ÎNVIEREA LUI HRISTOS NU I-A CONVERTIT PE IUDEI. BA CHIAR ACEŞTIA AU TRIMIS OAMENI ÎN ÎNTREAGA LUME CA SĂ ÎL ACUZE PE HRISTOS.

„Şi în pofida faptului că întreg poporul vostru cunoştea evenimentele din timpul vieţii lui Iona, şi cu toate că Hristos v-a spus că o să vă dea semnul lui Iona, şi v-a îndemnat să vă pocăiţi de faptele voastre rele, cel puţin după ce El va învia din morţi, şi să jeliţi în faţa lui Dumnezeu aşa cum au făcut locuitorii din Ninive, pentru ca [El] să nu nimicească poporul

vostru şi cetatea voastră, aşa cum de altfel s-a întâmplat, voi nu numai că nu v-aţi pocăit după ce aţi aflat că a înviat din morţi, dar, după cum am spus mai devreme, aţi trimis în întreaga lume oameni care să vestească faptul că a apărut o erezie păcătoasă şi nelegiuită, care provine de la un oarecare Iisus, un înşelător din Galileea, pe care voi l-aţi crucificat; şi că ucenicii Lui i-au furat noaptea trupul din mormântul unde fusese pus după ce a fost dat jos de pe cruce, iar acum îi amăgesc pe oameni spunându-le că a înviat din morţi şi că s-a înălţat la cer. Mai mult decât atât, voi îl acuzaţi că a propovăduit acele idei păcătoase, nelegiuite şi lipsite de sfinţenie, pe baza cărora îi osândiţi pe aceia care mărturisesc că El este Hristosul, Fiul lui Dumnezeu, care a venit ca un mare Învăţător. În plus, chiar şi atunci când oraşul vostru a fost cucerit, iar ţara v-a fost pustiită, voi nu v-aţi pocăit, ci aţi îndrăznit să rostiţi blesteme la adresa Lui şi a celor care cred în El. Cu toate acestea, noi nu vă urâm nici pe voi, nici pe aceia care din cauza voastră şi-au format o serie de prejudecăţi împotriva noastră; ci ne rugăm ca măcar acum să vă pocăiţi şi să aveţi parte de mila lui Dumnezeu, Tatăl milostiv şi îndelung răbdător al tuturor [oamenilor].

CAPITOLUL CIX

MIHEIA A PROFEŢIT CONVERTIREA NEAMURILOR

„Daţi-mi voie acum să citez un scurt fragment din profeţia lui Miheia (n.t. sau Mica), unul din cei doisprezece [profeţi minori], ca să vă arăt că el spune că Neamurile se vor pocăi de păcatul în care au trăit, imediat ce îi vor auzi pe apostolii Săi din Ierusalim propovăduind ideile Sale. Şi iată ce spune: «Şi în zilele cele de apoi, muntele templului Domnului se va înălţa peste vârfurile munţilor şi mai sus decât dealurile şi către el vor curge popoarele sterpe. Popoare multe se vor îndrepta spre el zicând: Veniţi să ne suim în muntele Domnului, în templul Dumnezeului lui Iacov, şi El ne va învăţa căile Sale, şi să mergem pe cărările Sale, că din Sion va ieşi legea şi cuvântul lui Dumnezeu din Ierusalim! El va fi judecător al multor popoare şi dreptate va împărţi la neamuri puternice până departe. Acelea vor preface săbiile lor în fiare de plug şi lăncile lor în cosoare. Şi nici un neam nu va mai ridica sabia împotriva altuia şi nu se vor mai învăţa cum să se lupte. Ci fiecare va sta liniştit sub viţa şi smochinul lui şi nimeni nu-i va înfricoşa, căci gura Domnului Savaot (n.t. Domnul oştirilor) a grăit! Atunci toate popoarele vor umbla fiecare în numele dumnezeului său, iar noi vom merge în numele Domnului Dumnezeului nostru de acum şi până în veac! În ziua aceea, zice Domnul, voi aduna laolaltă sufletele îndurerate, şi pe cele împrăştiate, pe care Eu le-am năpăstuit. Şi din cele îndurerate voi face un rest şi din cele împovărate, un neam puternic, şi Domnul va împărăţi peste ele în muntele Sionului, de acum şi până-n veac!»”.

CAPITOLUL CX

O PARTE A PROFEŢIEI S-A ÎMPLINIT DEJA PRIN CREŞTINI. CEALALTĂ PARTE SE VA ÎMPLINI CU OCAZIA CELEI DE-A DOUA VENIRI.

Şi după ce am spus aceste cuvnte, am continuat: „Ei bine, domnilor, sunt conştient de faptul că învăţătorii voştri consideră că toate cuvintele din acest fragment se referă la Hristos; de asemenea, ştiu foarte bine că aceştia susţin că El nu a venit încă; sau dacă spun că a venit, sunt de părere că nu se ştie cine este. Însă atunci când se va arăta în toată slava Sa, cu toţii îl vor

cunoaşte. Şi ei spun că evenimentele menţionate în acest pasaj se vor petrece [cu adevărat], chiar dacă până acum profeţia nu s-a împlinit. Ce oameni lipsiţi de raţiune! Căci ei nu înţeleg lucrurile care au fost dovedite prin toate aceste pasaje, şi anume că s-au proorocit două veniri ale lui Hristos: una când va suferi, va fi lipsit de slavă, batjocorit şi crucificat; iar cealaltă când va veni din cer în toată slava Sa, atunci când omul care i-a întors spatele lui Dumnezeu şi care vorbeşte necuviincios despre Cel Preînalt, va îndrăzni să săvârşească pe pământ fărădelegi la adresa noastră, a creştinilor, cei care, învăţând din lege adevărata închinare la Dumnezeu şi aflând cuvântul care a ieşit din Ierusalim prin intermediul apostolilor lui Iisus, am alergat să ne găsim adăpost la Dumnezeul lui Iacov şi la Dumnezeul lui Israel. Astfel, noi, cei care iubeam războiul şi măcelul şi orice ticăloşie, şi care eram răspândiţi pe faţa întregului pământ, ne-am prefăcut armele – săbiile în fiare de pluguri şi lăncile în unelte agricole – şi am început să cultivăm pietatea, dreptatea, iubirea de oameni, credinţa şi nădejdea, pe care le-am primit de la Tatăl prin intermediul celui care a fost crucificat; şi fiecare dintre noi stă lângă viţa lui, adică fiecare om are o soţie [legitimă]. Deoarece ştiţi că profeţia spune, «Femeia lui va fi ca o vie roditoare». Ei bine, este clar că nimeni din această lume nu ne poate înspăimânta sau subjuga pe noi, cei care am crezut în Iisus. Căci este evident că noi nu vom renunţa la credinţa noastră chiar dacă vom fi decapitaţi, crucificaţi, aruncaţi la animalele sălbatice, înlănţuiţi, arşi [de vii] sau supuşi altor tipuri de torturi; şi cu cât astfel de lucruri se întâmpă mai des, cu atât se înmulţesc aceia care cred şi care se închină lui Dumnezeu prin numele lui Iisus. Căci aşa cum dacă cineva taie părţile roditoare ale viţei de vie, aceasta va creşte din nou şi va da naştere altor mlădiţe cu flori şi fructe, la fel se întâmplă şi în cazul nostru. Pentru că viţa sădită de Dumnezeu şi de Mântuitorul Hristos este poporul Său. Dar restul profeţiei se va împlini la a doua Sa venire. Deoarece expresia, «sufletele îndurerate şi împrăştiate [în lume], se referă la faptul că, atât cât stă în puterea voastră şi a altor oameni, creştinii au fost lipsiţi nu doar de bunurile lor, ci şi de întreaga lume; fiindcă voi nu permiteţi niciunui creştin să trăiască. Şi spuneţi că aceeaşi soartă a avut-o şi poporul vostru. Ei bine, dacă aţi fost alungaţi după pierderea unei bătălii, înseamnă că aţi avut parte de tratamentul cuvenit, aşa cum mărturisesc toate Scripturile; însă nouă, care nu am făcut astfel de lucruri [rele] după ce am cunoscut adevărul lui Dumnezeu, Dumnezeu ne promite că ne va lua de pe pământ împreună cu Hristos, singurul care este neprihănit. Căci Isaia strigă, «Dreptul piere şi nimeni nu ia aminte; se duc oamenii cinstiţi şt nimănui nu-i pasă că din pricina răutăţii a pierit cel drept»”.

CAPITOLUL CXI

CELE DOUĂ VENIRI SUNT SIMBOLIZATE DE CEI DOI ŢAPI. ALTE EVENIMENTE ALE PRIMEI VENIRI, ÎN CARE NEAMURILE SUNT ELIBERATE PRIN SÂNGELE LUI HRISTOS

„Şi, după cum am spus mai devreme, chiar din vremea lui Moise s-a arătat în mod simbolic că vor fi două veniri ale lui Hristos; este vorba de simbolul ţapilor aduşi ca jertfă în perioada postului. Şi acest lucru a mai fost vestit şi proorocit în mod simbolic prin ceea ce au făcut Moise şi Iosua. Pentru că primul s-a urcat pe deal şi a rămas cu mâinile întinse până seara, însă mâinile i-au fost susţinute, iar această poziţie ne duce cu gândul la cruce; pe când cel de-al doilea, al cărui nume a fost schimbat în Iisus (Iosua) a condus bătălia în care Israel a ieşit biruitor. Ei bine, aceste întâmplări prin care au trecut cei doi oameni sfinţi şi profeţi ai lui Dumnezeu sunt menite să vă indice faptul că niciunul din ei nu a putut purta ambele mistere; adică [misterul] crucii şi cel al numelui. Căci aceasta este, a fost şi va fi puterea Lui şi numai a Lui, adică a celui de numele căruia se tem toate puterile, care sunt tulburate de faptul că vor fi

distruse de El. Prin urmare, Hristos al nostru, cel care a pătimit şi a fost crucificat, nu a fost blestemat de lege, ci legea a dezvăluit faptul că numai El îi va salva pe aceia care nu îşi pierd credinţa în El. Iar sângele mielului pascal, cu care s-au stropit uşorii şi pragul cel de sus al uşii fiecărui om, i-a izbăvit pe toţi aceia care au fost salvaţi din Egipt, [în noaptea] când au fost ucişi toţi întâii născuţi ai egiptenilor. Întrucât mielul a fost Hristos, care mai apoi a fost jertfit, după cum spune şi Isaia, «Ca un miel spre junghiere s-a adus». Şi stă scris că va fi prins şi crucificat de voi în zilele de Paşte. Şi aşa cum sângele mielului i-a salvat pe cei din Egipt, tot aşa şi sângele lui Hristos îi va izbăvi de la moarte pe cei ce au crezut. Aşadar, s-ar fi putut înşela Dumnezeu dacă nu ar fi existat acel semn deasupra uşilor? N-aş putea spune aşa ceva; ci eu afirm că El a vestit dinainte salvarea viitoare a omenirii prin sângele lui Hristos. Iar funia roşie pe care iscoadele trimise la Ierihon de către Iosua, fiul lui Navi (Nun), i-au dat-o desfrânatei Rehab, spunându-i să o lege la fereastra pe care ea i-a coborât ca să-i scape de duşmanii lor, reprezintă şi ea un simbol al sângelui lui Hristos, prin care sunt mântuite femeile desfrânate şi imorale din rândul tuturor popoarelor; căci acestora le sunt iertate păcatele şi de aceea nu vor mai păcătui în viitor”.

CAPITOLUL CXII

IUDEII EXPLICĂ ACESTE SEMNE ÎN MOD ERONAT ŞI NAIV, PUNÂND ACCENTUL DOAR PE CHESTIUNI NESEMNIFICATIVE

„Însă voi, care credeţi că Dumnezeu dă dovadă de slăbiciune, trataţi aceste lucruri în mod superficial [şi pământesc], căci doar le ascultaţi, fără a cerceta forţa cuvintelor rostite. Căci din acest punct de vedere chiar şi Moise ar putea părea un păcătos; pentru că el a poruncit să nu se facă nicio imagine a lucrurilor din cer, de pe pământ sau de pe mare; apoi el însuşi a făurit un şarpe de aramă şi l-a înălţat ca pe un steag, poruncindu-le celor care au fost muşcaţi să se uite la el; şi privindu-l, aceştia se vindecau. Aşadar, să înţelegem din asta că şarpele pe care (după cum am spus deja) Dumnezeu l-a blestemat dintru început şi l-a tăiat cu sabia măreaţă, precum zice Isaia, i-a salvat atunci pe oameni? Să-i credem astfel pe învăţătorii voştri nesăbuiţi şi să nu ne dăm seama că acestea sunt nişte simboluri? N-ar trebui mai degrabă să vedem o asemănare cu Iisus cel crucificat, atâta timp cât şi Moise şi-a ţinut mâinile întinse pentru cel al cărui nume era Iisus (Iosua), omul care a biruit în numele poporului vostru? Pentru că în felul acesta nu vom mai fi derutaţi de lucrurile pe care le-a făcut legiuitorul, atunci când, fără a se lepăda de Dumnezeu, el şi-a convins poporul să îşi pună nădejdea în acel animal care a stat la originea păcatului şi a neascultării. Şi profetul a spus şi a făcut aceste lucruri cu multă inteligenţă şi într-un mod misterios; şi niciunul dintre profeţi nu spune sau nu face ceva de care să poată fi învinuit, întrucât fiecare dintre ei posedă cunoaşterea. Dar dacă învăţătorii voştri vă spun de ce se vorbeşte despre femei în acest pasaj şi nu în altul; sau de ce se aduc ca ofrandă atât de multe măsuri de făină fină şi atât de multe măsuri de ulei; şi fac acest lucru într-o manieră josnică şi sordidă, fără a îndrăzni să se ocupe de chestiunile importante şi vrednice de a fi analizate; sau dacă vă spun să nu ne luaţi în seamă atunci când noi le explicăm, şi să nu intraţi în vorbă cu noi; atunci n-ar merita ei oare să audă ce le-a spus Domnul Iisus Hristos? «Voi semănaţi cu mormintele cele văruite, care pe dinafară se arată frumoase, înăuntru însă sunt pline de oase de morţi. Daţi zeciuială din izmă, şi înghiţiţi cămila. Călăuze oarbe ce sunteţi!». Prin urmare, dacă nu veţi dispreţui ideile celor care se înalţă singuri şi care vor să li se spună Rabi, Rabi, şi dacă nu veţi cerceta cu seriozitate şi inteligenţă cuvintele profeţiei, astfel încât poporul vostru să vă facă să suferiţi aşa cum i-a făcut să sufere şi pe profeţi, nu veţi putea să trageţi niciun folos de pe urma scrierilor

profetice”.

CAPITOLUL CXIII

IOSUA A FOST ÎNTRUCHIPAREA LUI HRISTOS

„Iată ce vreau să spun. Atunci când Iisus (Iosua), după cum am spus de atâtea ori, a fost trimis ca iscoadă în ţara Canaanului, el se numea Osia, şi Moise este acela care i-a schimbat numele în Iisus (Iosua). De ce a făcut acest lucru, voi nici nu întrebaţi, nici nu vă interesează şi nici nu cercetaţi cu atenţie. De aceea, Hristos a scăpat atenţiei voastre; şi cu toate că citiţi, nu înţelegeţi nimic; şi nici acum, deşi aţi aflat că Iisus este Hristosul nostru, nu credeţi că acest nume nu este nici întâmplător, nici lipsit de semnificaţie. Ci voi aveţi discuţii teologice, în care dezbateţi de ce s-a mai adăugat un „*a”* la numele lui Avram (n.t. care a devenit astfel Avraam), şi de ce s-a mai adăugat un „*r*” la numele Sara (n.t. care a devenit Sarra). Dar de ce nu cercetaţi şi motivul pentru care numele Osia, fiul lui Navi (Nun), pe care i l-a dat tatăl lui, a fost schimbat în Iisus (Iosua)? Şi nu doar i-a fost schimbat doar numele, ci a fost numit şi succesorul lui Moise, fiind singurul dintre contemporanii săi care ieşise din Egipt; şi el a condus în Ţara Sfântă poporul care a supravieţuit. Şi aşa cum el, şi nu Moise, a dus poporul în Ţara Sfântă, şi tot el a împărţit pământul celor care au intrat împreună cu el prin aruncarea sorţilor, tot aşa şi Iisus Hristos va aduna poporul împrăştiat şi va da fiecăruia pământ bun, deşi nu va proceda în aceeaşi manieră. Căci cel dintâi le-a dat o moştenire temporară, dându-şi seama că nu este nici Hristos, care este Dumnezeu, nici Fiul lui Dumnezeu; pe când cel din urmă, după învierea sfântă, ne va da posesiunile veşnice. Cel dintâi, după ce a fost numit Iisus (Iosua), şi după ce a primit tărie de la Duhul Său, a făcut ca soarele să stea în loc. Şi am arătat că Iisus a fost acela care s-a revelat şi care a stat de vorbă cu Moise, cu Avraam şi cu toţi ceilalţi patriarhi, fără nicio excepţie, făcând astfel voia lui Dumnezeu; şi tot El, zic, s-a născut ca om prin Fecioara Maria, cu toate că are viaţă veşnică. Căci acesta din urmă este cel prin care Tatăl va reînnoi atât cerul, cât şi pământul; El este acela care va străluci ca o lumină veşnică în Ierusalim; El este împăratul Salemului după rânduiala lui Melchisedec, precum şi Preotul veşnic al Celui Preaînalt. Despre primul se spune că a tăiat împrejur poporul a doua oară cu cuţite de piatră (un simbol al tăierii împrejur cu care însuşi Iisus Hristos ne-a separat de idolii făcuţi din piatră sau din alte materiale), şi că i-a adunat laolaltă prin tăiere împrejur pe cei netăiaţi împrejur, îndepărtându-i de păcatele acestei lumi; şi a făcut acest lucru cu cuţite de piatră, adică cu cuvintele Domnului nostru Iisus. Căci am arătat că profeţii l-au numit în mod simbolic Piatră şi Stâncă. În consecinţă, prin cuţite de piatră noi înţelegem cuvintele Sale, prin care mulţi dintre cei aflaţi în păcat au fost tăiaţi împrejur de netăierea împrejur prin tăierea împrejur a inimii, fiindcă aceasta este tăierea împrejur pe care Dumnezeu, prin intermediul lui Iisus, a rânduit-o pentru oamenii din acea vreme, a căror tradiţie în privinţa tăierii împrejur venea de la Avraam; căci a spus că Iisus (Iosua) îi va tăia împrejur pentru a doua oară, cu cuţite de piatră, pe cei care au intrat pe pământul sfânt”.

CAPITOLUL CXIV

CÂTEVA REGULI PENTRU A ÎNŢELEGE CE SE SPUNE DESPRE HRISTOS. TĂIEREA ÎMPREJUR A IUDEILOR ESTE FOARTE DIFERITĂ DE CEA PE CARE O PRIMESC CREŞTINII.

„Căci, uneori, Duhul Sfânt a vorbit fără echivoc despre lucruri viitoare, care urmau să se petreacă; alteori, El a rostit cuvinte despre evenimente care urmau să se întâmple, ca şi când aveau loc în acel moment sau ca şi când se petrecuseră deja. Iar dacă cei care citesc nu îşi dau seama de această artă, ei nu vor putea să urmeze cuvintele profeţilor aşa cum ar trebui. De dragul discuţiei, voi repeta unele pasaje profetice, ca să înţelegeţi ce vreau spun. Atunci când grăieşte prin intermediul lui Isaia, «Ca un miel spre junghiere s-a adus şi ca o oaie fără de glas înaintea celor ce o tund», El vorbeşte ca şi cum suferinţa deja s-a produs. Iar când spune, «Tins-am mâinile Mele în toată vremea către un popor neascultător şi răzvrătit», sau când zice, «Doamne, cine va crede ceea ce noi am auzit?», cuvintele sunt rostite ca şi cum ar vesti ceea ce s-a întâmplat deja. Pentru că am arătat că Iisus este numit adesea în mod simbolic Piatră, ori i se spune în mod figurat Iacov şi Israel. Şi tot aşa, atunci când El spune, «Când privesc cerurile, lucrul degetelor Tale», dacă nu aş înţelege metoda Sa de a utiliza cuvintele, nu voi pricepe într-un mod inteligent, ci voi fi asemenea învăţătorilor voştri, care cred că Tatăl tuturor lucrurilor, Dumnezeu cel nenăscut, are mâini şi picioare şi degete şi un suflet, asemenea unei fiinţe compuse; de aceea ei vă învaţă că cel care s-a arătat lui Avraam şi Iacov a fost însuşi Tatăl. Aşadar, binecuvântaţi suntem noi, cei care am fost tăiaţi împrejur a doua oară cu cuţite de piatră. Căci prima voastră circumcizie a fost şi este făcută cu instrumente de fier, pentru că inima voastră rămâne împietrită; însă circumcizia noastră, care este o a doua [tăiere împrejur], şi care a fost instituită după a voastră, ne separă de idolatrie şi de absolut orice fel de răutate cu ajutorul unor pietre ascuţite, adică prin cuvintele apostolilor referitoare la piatra unghiulară care a fost tăiată fără ajutorul mâinilor. Astfel, inimile noastre sunt tăiate împrejur şi separate de rău, de aceea suntem fericiţi să murim pentru numele Stâncii celei bune, care face să izvorască apă vie din inimile celor care prin El l-au iubit pe Tatăl tuturor lucrurilor; căci El este acela care le dă să bea apă vie celor însetaţi. Însă voi nu mă înţelegeţi atunci când vorbesc despre aceste lucruri; pentru că nu aţi priceput ce spune profeţia că va face Hristos, şi nu ne daţi crezare atunci când vă atragem atenţia asupra celor scrise. Căci Ieremia strigă în felul acesta: «Vai de voi! Pentru că aţi uitat izvorul apei celei vii şi v-aţi săpat fântâni sparte, care nu pot ţine apă. Va fi oare un pustiu acolo unde este Muntele Sion, pentru că am dat Ierusalimului sub privirile voastre o carte de despărţire?»”.

CAPITOLUL CXV

PROFEŢIA LUI ZAHARIA REFERITOARE LA CREŞTINI. FELUL RĂUTĂCIOS ÎN CARE IUDEII SE ANGAJEAZĂ ÎN DISPUTE.

„Însă ar trebui să îl credeţi pe Zaharia, care vă arată printr-o parabolă misterul lui Hristos, pe care îl vesteşte în mod tainic. Iată cuvintele lui: «Bucură-te şi te veseleşte, fiica Sionului, căci iată Eu vin să locuiesc în mijlocul tău, zice Domnul. Şi multe neamuri se vor alipi de Domnul în ziua aceea şi Îmi vor fi Mie popor şi voi locui în mijlocul tău, ca să ştii că Domnul Savaot m-a trimis la tine. Şi va lua Domnul ca moştenire a Sa pe Iuda, în ţara cea sfântă, şi va alege încă o dată Ierusalimul. Să tacă tot trupul înaintea Domnului, căci El S-a ridicat din locaşul

Său cel sfânt. Şi mi-a arătat pe Iisus (Iosua), marele preot, stând înaintea îngerului Domnului, şi pe Satana, stând la dreapta lui ca să-l învinuiască. Şi a zis Domnul către Satana: Ceartă-te pe tine Domnul, diavole, ceartă-te pe tine Domnul, Cel care a ales Ierusalimul! Acesta nu este el, oare, un tăciune scos din foc?»”.

Şi pe când Trifon se pregătea să răspundă şi să mă contrazică, am zis, „Mai întâi stai şi ascultă ce spun, căci nu voi da explicaţia la care te gândeşti, şi anume că în Babilon, unde poporul tău se afla în robie, nu a existat niciun mare preot cu numele de Iosua (Iisus). Dar chiar dacă aş face asta, aş spune că dacă a existat un preot pe nume Iosua (Iisus) în rândul poporului vostru, atunci înseamnă că profetul nu l-a văzut în revelaţia sa; căci nici pe diavol şi nici pe îngerul Domnului nu i-a văzut cu ochii [trupeşti], în stare de veghe, ci în acea stare de transă în care se afla în momentul când a avut revelaţia. Însă eu vreau să spun acum ceea ce dezvăluie şi Scriptura, şi anume că Fiul lui Navi (Nun), pe nume Iisus (Iosua), a făcut lucrări şi isprăvi mari, care au vestit dinainte ce va face Domnul nostru; aşa că acum voi continua să arăt că revelaţia care a fost dată poporului vostru în Babilon în zilele preotului Iisus (Iosua), a vestit lucrurile care urmau să fie făcute de către Preotul nostru, care este Dumnezeu şi Hristos, adică Fiul lui Dumnezeu, Tatăl tuturor lucrurilor”.

„Şi, într-adevăr”, am continuat eu, „m-am întrebat de ce cu puţin timp în urmă ai tăcut în timp ce vorbeam, şi de ce nu m-ai întrerupt atunci când am spus că fiul lui Navi (Nun) a fost singurul contemporan [cu Moise], care a ieşit din Egipt şi a intrat în Ţara Sfântă împreună cu oameni mai tineri decât acea generaţie [din care făcea parte]. Pentru că îţi place să dai buzna şi să te repezi ca muştele pe rană. Căci cineva ar putea să rostească zece mii de cuvinte bune, dar dacă se întâmplă ca vreun cuvinţel să nu fie pe placul tău, întrucât nu este suficient de inteligibil sau de precis, atunci dai deoparte toate cuvintele bune şi te cramponezi de acel cuvinţel, silindu-te să dovedeşti că este vorba de un lucru lipsit de pietate; asta ca atunci când vei fi judecat de Dumnezeu cu aceeaşi măsură să dai seama din plin de marea ta îndrăzneală, fie că este vorba de fapte rele ori de interpretări greşite la care ai ajuns prin falsificarea adevărului. Căci cu ce judecată judeci, cu aceea vei fi judecat; şi pe bună dreptate”.

CAPITOLUL CXVI

SE ARATĂ CĂ ACEASTĂ PROFEŢIE SE POTRIVEŞTE CREŞTINILOR

„Dar ca să vă pot explica revelaţia care se referă la acest sfânt, care este Iisus Hristos, îmi voi continua discursul, arătând că şi această revelaţie ne vizează pe noi, cei care credem în Marele Preot Hristos, care a fost răstignit; şi cu toate că am trăit în desfrânare şi am dat frâu liber conversaţiilor obsecene, totuşi, prin harul lui Iisus şi potrivit voinţei Tatălui Său, ne-am dezbrăcat de toată această răutate murdară cu care am fost impregnaţi. Şi cu toate că diavolul este mereu lângă noi ca să ni se împotrivească, nerăbdător fiind să ne ademenească doar către el, îngerul lui Dumnezeu, adică Puterea lui Dumnezeu care ne-a fost trimisă prin Iisus Hristos, îl va certa şi îl va îndepărta de noi. Şi odată purificaţi de păcatele noastre de altădată, vom fi ca scoşi din foc, însă vom fi eliberaţi de durere şi de încercările aprige cu care ne încearcă diavolul şi acoliţii săi. Iar Iisus, Fiul lui Dumnezeu, ne-a promis că ne va izbăvi din nou, şi că ne va pregăti haine noi, dacă vom respecta poruncile Sale; căci El ne va da o împărăţie veşnică. Pentru că aşa cum acel Iisus (Iosua), pe care profetul l-a numit preot, care în mod evident avea veşminte murdare, întrucât se spune că îşi luase de nevastă o femeie desfrânată, a

fost numit tăciune scos din foc, pentru că i s-au iertat păcatele atunci când diavolul care i se împotrivea a fost mustrat; tot aşa şi noi, care prin numele lui Iisus am crezut în Dumnezeu, Creatorul tuturor lucrurilor, am fost dezbrăcaţi, prin numele Fiului Său întâi născut, de veşmintele noastre murdare, adică de păcatele noastre; şi înflăcăraţi pste măsură de cuvântul chemării Sale, noi suntem cu adevărat marii preoţi ai lui Dumnezeu, aşa cum însuşi Dumnezeu depune mărturie atunci când spune că jertfele aduse pretutindeni de către Neamuri îi sunt plăcute, pentru că sunt pure. Însă Dumnezeu nu acceptă jertfe de la nimeni, decât de la preoţii Săi".

CAPITOLUL CXVII

PROFEŢIA LUI MALEAHI REFERITOARE LA JERTFELE CREŞTINILOR. NU SE POATE SPUNE CĂ EA SE REFERĂ LA RUGĂCIUNILE IUDEILOR RISIPIŢI.

„În consecinţă, Dumnezeu, anticipând toate jertfele oferite prin acest nume, potrivit poruncilor lui Iisus Hristos, adică pâinea şi vinul Euharistiei, care sunt oferite de creştinii de pretutindeni, mărturiseşte că acestea îi sunt pe plac. Însă le respinge categoric pe cele oferite de voi şi de preoţii voştri, spunând, «Nu-Mi sunt plăcute nicidecum prinoasele aduse de mâinile voastre. Căci, de la răsăritul soarelui şi până la apusul lui, mare este numele Meu printre neamuri (zice El); ci voi îl pângăriţi». Şi chiar şi acum, pentru că vă place vrajba, susţineţi că Dumnezeu nu acceptă jertfele acelor oameni care locuiau în vremea respectivă în Ierusalim, şi care erau numiţi israeliţi; ci spuneţi că îi plăceau rugăciunile acelora din poporul vostru care erau risipiţi, întrucât consideraţi că rugăciunile lor erau nişte jertfe. Ei bine, trebuie să recunosc că singurele jertfe desăvârşite şi plăcute lui Dumnezeu sunt rugăciunile şi cuvintele de mulţumire. Iar pe acestea doar creştinii le oferă, prin pomenirea hranei solide şi lichide, prin care îşi readuc în minte patimile îndurate de Fiul lui Dumnezeu, al cărui nume a fost profanat şi blasfemiat pe întregul pământ de către învăţătorii voştri. Iar Dumnezeu ne face cunoscut faptul că aceste veşminte murdare, pe care voi le-aţi pus pe toţi aceia care au devenit creştini prin numele lui Iisus, vor fi luate de pe noi atunci când El îi va învia pe toţi şi când va face ca unii să ajungă în împărăţia veşnică şi nepieritoare, unde vor fi nestricăcioşi, nemuritori şi lipsiţi de orice tristeţe; însă pe ceilalţi îi va trimite să aibă parte de pedeapsa focului veşnic. Aşa că voi şi învăţătorii voştri vă amăgiţi singuri atunci când credeţi că Scriptura se referă la poporul vostru aflat în pribegie şi când susţineţi că rugăciunile şi jertfele aduse de ei în diferite locuri sunt pure şi bine plăcute; însă toate acestea sunt numai minciuni, căci voi încercaţi din răsputeri să vă amăgiţi singuri. Căci, în primul rând, nici acum poporul vostru nu se întinde de la răsăritul soarelui şi până la apusul lui, ci există popoare în rândul cărora nu a trăit niciodată vreunul din neamul vostru. Dar nu există niciun popor, fie că este vorba de barbari, de greci sau de cum s-or mai numi ei, nomazi, rătăcitori sau păstori care trăiesc în corturi, în rândul căruia să nu existe oameni care înalţă rugăciuni şi imnuri de mulţumire în numele lui Iisus cel răstignit. Şi după cum spune Scriptura, în vremea când Maleahi a scris aceste lucruri voi nu eraţi încă răspândiţi pe toată faţa pământului, aşa cum sunteţi acum".

CAPITOLUL CXVIII

EL ÎNDEAMNĂ LA POCĂINŢĂ ÎNAINTE DE VENIREA LUI HRISTOS. CREŞTINII SUNT MAI CREDINCIOŞI DECÂT IUDEII, ÎNTRUCÂT EI CRED ÎN ACEASTĂ VENIRE.

„Aşa că mai degrabă ar trebui să nu vă mai certaţi şi să vă pocăiţi înainte să vină marea zi a judecăţii, când cei din triburile voastre care l-au străpuns pe Hristos vor jeli, după cum v-am spus că afirmă Scripturile. Şi am explicat că Domnul a jurat, «după rânduiala lui Melchisedec», şi am văzut la ce se referă această prezicere; iar profeţia lui Isaia, care spune, «În groapă îşi va găsi pacea, căci a fost luat din mijlocul mulţimii», se referă, după cum am arătat deja, la viitoarea îngropare şi la învierea lui Hristos. Şi am menţionat de multe ori că acest Hristos este Judecătorul tuturor celor vii şi al tuturor celor morţi. Iar Natan, atunci când i-a vorbit lui David despre El, a continuat în felul acesta: «Eu îi voi fi tată şi El îmi va fi fiu şi mila Mea nu o voi lua de la El, cum am luat-o de la cel ce a fost înaintea Lui. ÎI voi pune pe Acela în casa Mea şi în împărăţia Lui pe veci». Iar Ezechiel spune, «Niciun prinţ nu va mai fi în casă în afară de El». Căci Hristos este Preotul ales şi Împăratul veşnic, fiindcă El este Fiul lui Dumnezeu; şi să nu crezi că Isaia sau ceilalţi profeţi vorbesc despre jertfe de sânge şi libaţii care se vor face pe altar la a doua Sa venire, ci despre lauda adevărată şi duhovnicească, şi despre cuvintele de mulţumire. Şi nu în zadar am crezut noi în El şi nu ne-am lăsat amăgiţi de cei ce propovăduiau asemenea idei; ci aceste lucruri s-au întâmplat prin minunata preştiinţă a lui Dumnezeu, pentru ca noi, prin chemarea legământului nou şi etern, adică a lui Hristos, să fim mai inteligenţi şi mai temători de Dumnezeu decât voi, care sunteţi consideraţi a fi iubitori de Dumnezeu şi oameni capabili să înţeleagă, cu toate că nu sunteţi [deloc aşa]. Iar Isaia, plin de admiraţie în legătură cu aceste lucruri, a spus, «Înaintea Lui regii vor închide gura, că acum văd ceea ce nu li s-a spus, şi înţeleg ceea ce n-au auzit. Doamne, cine va crede ceea ce noi am auzit şi braţul Domnului cui se va descoperi?».

„Şi repet aceste lucruri, Trifon", am continuat eu, „atât cât îmi este îngăduit, de dragul celor care au venit cu tine astăzi; însă mă străduiesc să fiu cât mai scurt şi mai concis".

Atunci el a răspuns, „Bine faci; căci chiar dacă ai repeta pe larg aceleaşi lucruri, să fii sigur că eu şi tovarăşii mei vom asculta cu plăcere".

CAPITOLUL CXIX

CREŞTINII SUNT POPORUL SFÂNT CARE I-A FOST PROMIS LUI AVRAAM. ŞI EI AU FOST CHEMAŢI LA FEL CA ŞI AVRAAM.

Atunci am spus iar, „Domnilor, credeţi că noi am fi putut vreodată să înţelegem Scripturile dacă nu am fi primit acest har prin voinţa Lui? Căci în felul acesta se împlinesc cuvintele lui Moise, «M-au întărâtat cu dumnezei străini şi cu urâciunile lor M-au mâniat. Au adus jertfe demonilor, unor idoli care nu sunt dumnezei, Unor dumnezei pe care nu-i cunoşteau, Dumnezei noi, veniţi de curând, pe care nu-i cunoscuseră părinţii lor. Iar pe Dumnezeu, care te-a născut, L-ai uitat şi nu ţi-ai adus aminte de Dumnezeu care te-a zidit. Văzut-a Domnul şi S-a mâniat şi în mânia Sa a trecut cu vederea pe fiii Săi şi pe fiicele Sale, şi a zis: îmi voi ascunde faţa Mea de la ei şi voi vedea cum va fi sfârşitul lor; căci neam ticălos sunt ei şi copii

în care nu este credincioşie. Ei M-au întărâtat la gelozie prin cei ce nu sunt Dumnezeu şi au aprins mânia Mea prin idolii lor; îi voi întărâta şi Eu pe ei printr-un popor care nu e popor, le voi aprinde mânia printr-un neam fără pricepere. Că foc s-a aprins din pricina mâniei Mele: va arde până în fundul locuinţei morţilor, va mânca pământul şi roadele lui şi va pârjoli temeliile munţilor. Voi strânge împotriva lor necazuri». Iar după ce Cel Drept a fost ucis, noi am înflorit ca un alt popor, şi am rodit grâu nou şi îmbelşugat, după cum spune profetul, «Şi multe neamuri se vor alipi de Domnul în ziua aceea şi vor locui în mijlocul pământului». Dar noi nu suntem doar un neam, ci şi un popor sfânt, răscumpărat de Domnul, aşa cum am spus. «Şi ei se vor chema popor sfânt, răscumpăraţi ai Domnului». De aceea, noi nu suntem nici un popor vrednic de dispreţ, nici un neam de barbari, şi nici nu ne asemănăm cu carienii sau cu frigienii; ci Dumnezeu ne-a ales, şi El s-a revelat celor care nu l-au căutat. «Iată», zice El, «Eu sunt Dumnezeul poporului care nu a chemat numele Meu». Căci acesta este neamul pe care Dumnezeul din vechime i l-a promis lui Avraam, atunci când i-a zis că îl va face tată a mulţime de popoare; însă nu s-a referit la arabi, sau la egipteni, sau la edomiţi, căci taţii acestor popoare puternice au fost Ismael şi Isav (n.t. Esau); şi mai există şi o mulţime de amoniţi. Mai mult decât atât, Noe a fost tatăl lui Avraam, şi de altfel al tuturor oamenilor; iar aceştia au fost strămoşii altora. Şi ce har minunat a revărsat Hristos asupra lui Avraam? Faptul că l-a chemat cu vocea Sa, spunându-i să iasă din ţara unde locuia. Şi cu această voce El ne-a chemat pe toţi, iar noi am părăsit deja modul de viaţă în care obişnuiam să ne ducem zilele, căci ne petreceam timpul cu gândul la rău, aşa cum fac ceilalţi locuitori ai pământului; şi noi vom moşteni ţara sfântă împreună cu Avraam, căci vom primi moştenirea pentru vecie, pentru că noi suntem copiii săi, deoarece avem aceeaşi credinţă. Fiindcă aşa cum el a crezut în vocea lui Dumnezeu, iar asta i s-a socotit ca neprihănire, tot aşa şi noi am crezut în vocea lui Dumnezeu, care a vorbit prin apostolii lui Hristos şi prin profeţii, şi de aceea am renunţat la lucrurile acestei lumi chiar cu riscul de a muri. În consecinţă, El îi promite un neam având aceeaşi credinţă, [un popor] drept şi cu frică de Dumnezeu, întru care Tatăl îşi găseşte desfătarea; însă nu este vorba de voi, «în care nu este credincioşie»".

CAPITOLUL CXX

CREŞTINII I-AU FOST PROMIŞI LUI ISAAC, IACOV ŞI IUDA

„Observaţi că lui Isaac şi Iacov li s-au făcut aceleaşi promisiuni. Căci lui Isaac, El îi vorbeşte în felul acesta: «Şi se vor binecuvânta prin neamul tău toate popoarele pământului». Iar lui Iacov îi spune: «Şi se vor binecuvânta întru tine şi întru urmaşii tăi toate neamurile pământului». Dar El nu spune astfel de lucruri nici lui Isav, nici lui Ruben, nici altcuiva; doar acelora din care va răsări Hristos, căci aşa cum s-a hotărât urma să se nască prin Fecioara Maria. Iar dacă vă gândiţi la binecuvântarea primită de Iacov veţi înţelege ce spun. Pentru că sămânţa lui Iacov s-a divizat şi a trecut în Iuda, şi în Fares, şi în Iese, şi în David. Iar acesta este un simbol al faptului că unii din poporul vostru vor fi atât copii ai lui Avraam, cât şi biserică a lui Hristos; însă ceilalţi, care sunt într-adevăr copii ai lui Avraam, vor fi ca nisipul de pe malul mării, adică sterili şi neroditori, mulţi la număr, într-adevăr, însă nu dau niciun fel de roadă, întrucât ei beau numai apă de mare. Şi cei mai mulţi din poporul vostru sunt vinovaţi, pentru că fac parte din această categorie, întrucât îşi însuşesc idei pline de venin şi lipsite de pietate, nesocotind astfel cuvântul lui Dumnezeu. Aşa că într-un pasaj referitor la Iuda, El vorbeşte în felul acesta: «Nu va lipsi sceptru din Iuda, nici toiag de cârmuitor din coapsele sale, până ce va veni Cel ce trebuie să vină, Cel aşteptat de popoare». Şi este limpede că aceste cuvinte nu l-au vizat pe Iuda, ci pe Hristos. Şi dintre toate popoarele, numai noi nu îl

aşteptăm pe Iuda, ci pe Hristos, cel care i-a scos pe părinţii voştri din Egipt. Iar profeţia se referă chiar şi la venirea lui Hristos: «Până va veni Cel pentru care se fac pregătiri, şi El va fi Cel pe care îl aşteaptă popoarele». Aşadar, după cum am arătat pe larg, Iisus a venit [o dată], şi El este aşteptat să apară din nou deasupra norilor; El este cel al cărui nume îl huliţi, şi împotriva căruia cârtiţi din răsputeri pe întregul pământ. Aş putea, domnilor", am continuat eu, „să combat părerile voastre în legătură cu pasajele pe care le interpretaţi în felul acesta, spunându-vă că stă scris: «Până când se vor petrece lucrurile care i se pregătesc», cu toate că cei Şaptezeci (n.t. care au tradus Biblia ebraică în limba greacă) nu au spus aşa, ci «Până când va veni Cel pentru care se fac pregătiri». Însă ceea ce urmează se referă la Hristos (pentru stă scris, «Şi El va fi Cel pe care îl aşteaptă popoarele»), aşa că nu vreau să am o dispută verbală cu voi, întrucât nu mi-am propus să aduc dovezi în legătură cu Hristos pe baza pasajelor din Scriptură cu care voi nu sunteţi de acord; prin urmare, nu am citat cuvintele profetului Ieremia sau pe acelea ale lui Ezdra şi David, ci pe acelea ale profeţilor acceptaţi de voi chiar şi acum, pe care învăţătorii voştri le-au înţeles, căci altfel cu siguranţă că le-ar fi şters, aşa cum au făcut cu cele referitoare la moartea lui Isaia, pe care l-aţi tăiat cu fierăstrăul. Iar acesta este un Hristos misterios, pregătit să vă taie neamul în două, şi să îi înalţe pe cei vrednici de onoare în împărăţia eternă, împreună cu sfinţii patriarhi şi profeţi; şi El a spus că pe ceilalţi El îi va osândi să aibă parte de focul veşnic, asemenea tuturor oamenilor, din toate popoarele, care sunt neascultători şi nu s-au pocăit. «Căci vor veni», a zis El, «de la răsărit şi de la apus, şi vor şedea împreună cu Avraam, Isaac şi Iacov în împărăţia cerurilor; dar fiii împărăţiei vor fi aruncaţi în întunericul cel mai dinafară». Şi am menţionat aceste lucruri fără a mă gândi la altceva, întrucât vreau să grăiesc numai adevărul, de aceea nu mă supun voinţei nimănui, chiar cu riscul ca voi să mă faceţi bucăţi numaidecât. Căci nu m-am gândit la niciun om din poporul meu, adică la niciun samaritean, atunci când i-am trimis o scrisoare Cezarului, ci am spus că nu este bine să dea crezare vrăjitorului Simon, care face parte din poporul lor, socotind că el este Dumnezeul autoritar, măreţ şi aflat deasupra tuturor puterilor".

CAPITOLUL CXXI

DATORITĂ FAPTULUI CĂ NEAMURILE CRED ÎN IISUS, ESTE EVIDENT CĂ EL ESTE HRISTOSUL

Şi pentru că ei au păstrat tăcerea, am continuat: „[Scriptura], prieteni, care vorbeşte prin David despre acest Hristos, nu mai spune că popoarele se vor binecuvânta «prin neamul Lui», ci «prin El». Iată ce se spune: «Numele Lui se va ridica veşnic deasupra soarelui; şi în El se vor binecuvânta toate popoarele». Dar dacă toate pooarele se vor binecuvânta în Hristos, iar dintre toate popoarele doar noi credem în El, asta înseamnă că El este într-adevăr Hristosul, iar noi suntem cei binecuvântaţi de către El. Mai demult, Dumnezeu a dat soarele ca obiect de veneraţie, după cum stă scris, dar nu am auzit ca cineva să îşi dea viaţa ca urmare a credinţei sale în soare; însă vedeţi că în toate popoarele există oameni, care pentru faptul că nu s-au lepădat de Iisus, au pătimit şi încă pătimesc pentru numele Lui. Căci cuvântul Său de adevăr şi înţelpciune este mai arzător şi mai luminos decât razele soarelui, şi de aceea pătrunde în adâncurile inimii şi ale minţii. De aceea, şi Scriptura a spus: «Numele Lui se va ridica deasupra soarelui». Şi tot aşa, Zaharia spune, «Numele Lui este Răsărit». Şi mai spune că «vor plânge toate neamurile pământului». Dar dacă El a fost atât de strălucitor şi de puternic la prima Sa venire (care a fost lipsită de slavă şi de frumuseţe, dar plină de dispreţ), astfel încât nu este popor care să nu îl cunoască, şi peste tot oamenii s-au pocăit de vechile lor păcate, aşa cum este rânduiala în poporul lor, în aşa fel încât şi demonii s-au închinat în faţa

numelui Său, iar toate puterile şi împărăţiile s-au temut de numele Său mai tare decât se temeau de toţi morţii la un loc, nu înseamnă ca la venirea Sa plină de slavă El îi va distruge pe toţi aceia care L-au urât şi care s-au lepădat de El pe nedrept? Însă celor care sunt ai Săi le va da odihnă, răsplătindu-i cu toate lucrurile pe care aceştia le-au căutat. Prin urmare, nouă ni s-a promis că vom auzi, că vom înţelege şi că vom fi mântuiţi de acest Hristos, astfel încât vom putea pricepe [adevărurile revelate] de către Tatăl. Căci El i-a spus: «E un lucru minunat ca Tu să fii sluga mea, ca să ridici triburile lui Iacov şi să întorci pe cei risipiţi ai lui Israel. Te-am făcut lumina Neamurilor, ca Tu să fii mântuirea lor până la marginile pământului»".

CAPITOLUL CXXII

IUDEII CRED, FĂRĂ NICIUN TEMEI, CĂ ACESTE LUCRURI SE REFERĂ LA PROZELIŢI

„Voi credeţi că aceste cuvinte se referă la străini şi la prozeliţi, dar de fapt ele se referă la noi, cei care am fost iluminaţi de Iisus. Însă Hristos ar fi depus mărturie chiar şi pentru aceştia; însă despre voi, El a spus că sunteţi copii ai iadului în dublă măsură. Aşa că cele scrise de profeţi se referă nu la acele persoane, ci la noi, despre care Scriptura vorbeşte în felul acesta: «Îndrepta-voi pe cei orbi pe drumuri pe care nu le cunosc, pe poteci neştiute vor merge. Stau mărturie, zice Domnul Dumnezeu, pentru slujitorul meu pe care l-am ales». Aşadar, pentru cine depune mărturie Hristos? Evident că pentru cei care au crezut. Dar prozeliţii nu numai că nu cred, dar hulesc numele Lui de două ori mai mult decât voi şi vor să ne ucidă pe noi, cei care credem în El; căci se silesc să fie ca voi în toate privinţele. Şi tot aşa, El strigă şi cu alte cuvinte: «Eu, Domnul, Te-am chemat întru dreptate şi Te-am luat de mână şi Te-am ocrotit şi Te-am dat ca legământ al poporului Meu, spre luminarea neamurilor; ca să deschizi ochii celor orbi şi să scoţi din temniţă pe cei robiţi». Şi într-adevăr, domnilor, aceste cuvinte se referă tot la Hristos, căci El este cel ce va lumina popoarele; ori vreţi să spuneţi iar că El vorbeşte despre lege şi prozeliţi?".

Atunci, unii dintre aceia care veniseră a doua zi, au strigat ca şi când s-ar fi aflat într-un teatru, „Păi cum altfel? Nu se referă El la lege şi la cei luminaţi de ea? Ei bine, aceştia sunt prozeliţii".

„Nu", am zis eu privind către Trifon, „pentru că dacă legea ar fi putut să lumineze popoarele şi pe aceia care o cunosc, atunci ce nevoie ar mai fi de un nou legământ?. Dar pentru că Dumnezeu a vestit dinainte că El va trimite un nou legământ şi o lege veşnică, noi nu socotim că se referă la legea veche şi la prozeliţi, ci la Hristos şi la prozeliţii Săi, adică la noi Neamurile, pe care El ne-a iluminat, după cum spune undeva: «Aşa grăieşte Domnul: În vremea milostivirii Te voi asculta şi în vremea mântuirii Te voi ajuta. Te-am hotărât Legământ al poporului, ca să aşezi rânduială în ţară şi să-i moşteneşti pe cei părăsiţi». Aşadar, care este moştenirea lui Hristos? Oare nu popoarele? Şi care este legământul lui Dumnezeu? oare nu Hristos? Căci într-un alt loc El spune: «Fiul Meu eşti Tu, Eu astăzi Te-am născut! Cere de la Mine şi-Ţi voi da neamurile moştenirea Ta şi stăpânirea Ta marginile pământului»".

CAPITOLUL CXXIII

INTERPRETĂRILE RIDICOLE ALE IUDEILOR. CREŞTINII SUNT ADEVĂRATUL ISRAEL.

„Prin urmare, întrucât profeţiile acestea din urmă se referă la Hristos şi la popoare, trebuie să credeţi că şi cele dintâi se referă la tot la El şi la popoarele respective. Căci prozeliţii nu au nevoie de niciun legământ, pentru că toţi cei tăiaţi împrejur sunt guvernaţi de una şi aceeaşi lege; de aceea, Scriptura vorbeşte despre ei în felul acesta: «Cei străini se vor alătura lor şi se vor uni cu casa lui Iacov»; şi pentru că prozelitul, care s-a tăiat împrejur pentru a intra în popor, va deveni asemenea lor, noi, care am fost socotiţi vrednici de a fi numiţi popor, suntem totuşi Neamuri, deoarece nu am fost tăiaţi împrejur. În plus, ar fi ridicol să vă imaginaţi că ochii prozeliţilor trebuie deeschişi, iar ai voştri nu, astfel încât să fiţi orbi şi surzi, în timp ce ei sunt iluminaţi. Şi ar fi chiar mai ridicol să spuneţi că legea a fost dată poporarelor, dar că voi nu aţi cunoscut-o. Căci altfel v-aţi fi temut de mânia lui Dumnezeu, şi nu aţi mai fi fost nişte fii nelegiuiţi şi rătăciţi; întrucât v-ar fi fost frică să-L auziţi pe Dumnezeu spunând mereu: «Copii în care nu este nicio credincioşie. Cine este orb, fără numai sluga mea? Cine este surd ca trimisul Meu? Căci slujitorii Domnului au fost orbiţi. Tu multe ai văzut fără să te uiţi cu luare-aminte, urechile ti-au fost deschise, dar n-ai auzit». Vă onorează oare aceste cuvinte ale lui Dumnezeu? Şi mărturia lui Dumnezeu este plăcută pentru slujitorii Săi? Însă cu toate că auziţi frecvent aceste cuvinte voi nu vă ruşinaţi. Nu tremuraţi în faţa ameninţărilor lui Dumnezeu, pentru că sunteţi un popor nesăbuit şi cu inima împietrită. «De aceea voi lepăda acest popor», zice Domnul; «înţelepciunea celor înţelepţi se va pierde şi chibzuinţa celor chibzuiţi va pieri». Şi pe bună dreptate; căci voi nu sunteţi nici înţelepţi, nici chibzuiţi, ci vicleni şi lipsiţi de scrupule; înţelepţi doar la rău, dar total incapabili să cunoaşteţi povaţa ascunsă a lui Dumnezeu sau legământul de credinţă al Domnului, ori să găsiţi potecile cele veşnice. «Iată vin zile, zice Domnul, când voi semăna în casa lui Israel şi în casa lui Iuda o sământă de om şi sământă de vite». Şi prin Isaia vorbeşte despre un alt Israel în felul acesta: «În ziua aceea va fi un alt Israel printre asirieni şi egipteni, ca o binecuvântare în mijlocul pământului binecuvântat de Domnul Savaot, care zice, Binecuvântat să fie poporul Meu, Egiptul şi Asiria, şi Israel, moştenirea Mea!». Prin urmare, dacă Dumnezeu binecuvântează poporul şi spune că acesta reprezintă moştenirea Lui, cum se face că voi nu vă pocăiţi de amăgirea în care vă complaceţi, crezând că numai voi sunteţi Israel şi detestând poporul pe care Dumnezeu l-a binecuvântat? Căci atunci când a vorbit de Ierusalim şi de împrejurimile sale, El a adăugat: «Şi voi naşte în tine oameni, chiar pe poporul meu Israel; şi ei te vor moşteni, iar tu vei fi sub stăpânirea lor; şi niciodată nu vor pleca de la tine»”.

„Ce vrei să spui?”, zise Trifon, „că voi sunteţi Israel? Şi că El s-a referit la voi?”.

Iar eu i-am răspuns, „Dacă nu am fi discutat aceste lucruri în detaliu, aş fi crezut că această întrebare izvorăşte din ignoranţă; dar pentru că în urma unei demonstraţii bazate pe lucruri cu care aţi fost de acord am ajuns la o concluzie, asta mă face să cred că nu eşti neştiutor în legătură cu cele spuse de mine, ci doar vrei să mă provoci, ca să prezint dovezile respective şi acestor oameni”. Şi pentru că am putut vedea în ochii lui o expresie afirmativă, am continuat: „Şi tot aşa, în Isaia, dacă aveţi urechi de auzit, Dumnezeu vorbeşte despre Hristos în mod simbolic, numindu-l Iacov şi Israel. Şi iată ce spune: «Iacov este sluga Mea pe care o sprijin; Israel este alesul Meu, întru care binevoieşte sufletul Meu. El va propovădui Neamurilor legea Mea. Nu va striga, nici nu va grăi tare, şi în pieţe nu se va auzi glasul Lui. Trestia frântă nu o va zdrobi şi feştila ce fumegă nu o va stinge. El va propovădui legea Mea cu credincioşie. El

va străluci, iar puterile nu i se vor slei, până ce nu va fi aşezat legea pe pământ. Căci în numele Său vor crede toate Neamurile». Prin urmare, aşa cum de la acel om pe nume Iacov, căruia i s-a zis şi Israel, întreg poporul vostru a fost numit Iacov şi Israel; tot aşa şi noi de la Hirstos, cel care ne-a născut întru Dumnezeu, aşa cum a făcut cu Iacov şi cu Israel, cu Iuda şi cu Iosif, suntem numiţi şi chiar suntem adevăraţii fii ai lui Dumnezeu, căci ascultăm de poruncile lui Hristos»".

CAPITOLUL CXXIV

CREŞTINII SUNT FIII LUI DUMNEZEU

Dar când am văzut că sunt tulburaţi de faptul că spusesem că noi suntem fiii lui Dumnezeu, anticipând întrebările lor, am spus, „Ascultaţi, domnilor, cum vorbeşte Duhul Sfânt despre poporul Său, zicând că toţi sunt fiii Celui Preaînalt; şi cum acest Hristos va fi prezent în mijlocul lor şi îi va judeca pe toţi oamenii. Aceste cuvinte sunt rostite de David, şi potrivit versiunii voastre ele sunt următoarele: «Dumnezeu a stat în dumnezeiască adunare şi în mijlocul dumnezeilor va judeca. Până când veţi judeca cu nedreptate şi la feţele păcătoşilor veţi căuta? Judecaţi drept pe orfan şi pe sărac şi faceţi dreptate celui smerit, celui sărman. Mântuiţi pe cel sărman şi pe cel sărac; din mâna păcătosului, izbăviţi-i. Dar ei n-au cunoscut, nici n-au priceput, ci în întuneric umblă; stricase-vor toate rânduielile pământului. Eu am zis: Dumnezei sunteţi şi toţi fii ai Celui Preaînalt. Dar voi ca nişte oameni muriţi şi ca una din căpetenii cădeţi. Scoală-Te, Dumnezeule, judecă pământul, că toate neamurile sunt ale Tale». Însă în versiunea celor şaptezeci (n.t. adică în Septuaginta) stă scris: «Dar voi ca nişte oameni muriţi şi ca una din căpetenii cădeţi, ca să vădiţi nesupunerea oamenilor – şi mă refer la Adam şi Eva – şi căderea uneia dintre căpetenii, adică a celei care a fost numită şarpe, care a fost aruncată cu putere, deoarece a amăgit-o pe Eva». Însă pentru că nu intenţionez să mă refer la această chestiune, ci doar să vă dovedesc că Duhul Sfânt îi ceartă pe oameni, fiindcă au fost făcuţi după chipul lui Dumnezeu, nemuritori şi liberi de orice suferinţă, cu condiţia să respecte poruncile Sale, şi au fost consideraţi vrednici de a fi numiţi fiii Săi, cu toate că ei au procedat precum Adam şi Eva şi au atras moartea asupra lor; haideţi să păstrăm interpretarea pe care o daţi voi Psalmului, deşi s-a dovedit că toţi oamenii sunt socotiţi vrednici de a deveni «dumnezei» şi de a avea puterea să se transforme în nişte fii ai Celui Preaînalt. Şi fiecare dintre ei va fi judecat şi osândit aşa cum s-a întâmplat cu Adam şi Eva. Aşadar, am arătat pe larg că Hristos este numit Dumnezeu".

CAPITOLUL CXXV

EL EXPLICĂ FORŢA PE CARE O ARE CUVÂNTUL ISRAEL ŞI CUM I SE POTRIVEŞTE ACESTA LUI HRISTOS

„Aş dori, domnilor", am zis eu, „să aflu de la voi în ce constă forţa cuvântului Israel". Şi pentru că toţi tăceau, am continuat: „Am să vă spun ce ştiu eu, căci cred că nu este bine să păstrez tăcerea asupra unui lucru pe care îl cunosc; sau să bănuiesc că voi ştiţi, iar voi din pizmă sau din ignornaţă să vă amăgiţi singuri şi să rămâneţi permanent preocupaţi de acest lucru. Şi voi vorbi simplu şi cu sinceritate, aşa cum a spus Domnul meu: «Ieşit-a semănătorul să semene sămânţa sa. Şi unele seminţe au căzut lângă drum, altele între spini, altele pe loc

pietros, iar altele pe pământ bun». Voi vorbi, aşadar, în speranţa că undeva voi găsi pământ bun; căci acest Domn al meu, ca Unul care este tare şi puternic, va veni să revendice ceea ce este al Lui; şi nu-l va osândi pe intendentul Său dacă va vedea că acesta, ştiind că Domnul este puternic şi că va veni să ceară ceea ce îi aparţine, îi va da tot ceea ce i se cuvine. Prin urmare, numele Israel se referă la omul care a biruit puterea; căci Isra îl desemnează pe omul biruitor, iar El înseamnă putere. Şi faptul că Hristos va acţiona în felul acesta atunci când va deveni om a fost prevestit de misterul luptei lui Iacov cu Cel ce i-a ieşit înainte, în sensul că El s-a supus voinţei Tatălui, cu toate că şi El este Dumnezeu, prin faptul că este întâiul născut dintre toate creaturile. Pentru că atunci când a devenit om, după cum am spus anterior, a venit la El diavolul – adică acea putere numită şarpe sau Satana – ca să-L ispitească şi să-i ceară să i se închine, ca în felul acesta să îi provoace căderea. Dar El l-a biruit pe diavol şi a vădit răutatea acestuia, căci i-a cerut să i se închine ca lui Dumnezeu, ceea ce contravine Scripturii; pentru că acesta a renegat voinţa lui Dumnezeu. Însă El i-a răspuns, „Stă scris, Domnului Dumnezeului tău să te închini şi numai Lui Unuia să-I slujeşti». Aşa că diavolul a plecat învins şi osândit. Dar pentru că Hristos al nostru trebuia redus la tăcere, adică prin durere şi prin experienţa suferinţei, El a sugerat acest lucru prin faptul că s-a atins de coapsa lui Iacov, făcându-l să dea înapoi. Însă numele Lui a fost Israel de la bun început, căci aşa i-a schimbat numele preasfântului Iacov atunci când l-a binecuvântat cu propriul Său nume, vestind în felul acesta că toţi cei ce au căutat prin El ajutor de la Tatăl constituie binecuvântatul Israel. Dar voi, care nu aţi înţeles nimic din toate acestea, şi care nici nu sunteţi pregătiţi să înţelegeţi, deoarece sunteţi copiii lui Iacov după sămânţa trupească, nădăjduiţi să fiţi mântuiţi. Însă v-am dovedit prin multe cuvinte că în aceste chestiuni nu faceţi altceva decât să vă amăgiţi singuri”.

CAPITOLUL CXXVI

FELURITELE NUME ALE LUI HRISTOS POTRIVIT CELOR DOUĂ NATURI ALE SALE. SE ARATĂ CĂ EL ESTE DUMNEZEU ŞI CĂ S-A ARĂTAT PATRIARHILOR.

„Dar dacă ai şti, Trifon”, am continuat eu, „cine este Acela care este numit Îngerul Marelui Sfat şi Om de către Ezechiel, Fiul Omului de către Daniel, Copil de către Isaia, Hristos şi Dumnezeu căruia să i te închini de către David, Hristos şi Stâncă de către mulţi alţii, Înţelepciune de către Solomon, Iosif şi Iuda, Stea de către Moise, Răsărit de către Zaharia, Cel aflat în suferinţă, şi Iacov, şi Israel tot de către Isaia, precum şi Toiag, şi Floare, şi Piatră Unghiulară, atunci nu l-aţi mai fi hulit pe Cel ce a venit, şi s-a născut, şi a pătimit, şi s-a înălţat la cer; şi El va veni din nou, iar cele douăsprezece triburi se vor tângui. Căci dacă aţi fi înţeles ce au scris profeţii, n-aţi fi tăgăduit că El a fost Dumnezeu, Fiul unicului şi inefabilului Dumnezeu nenăscut. Pentru că undeva în Exodul, Moise spune următoarele: «Apoi a grăit Domnul cu Moise şi a zis către el: Eu sunt Domnul, şi M-am arătat lui Avraam, lui Isaac şi lui Iacov ca Dumnezeu al lor, iar cu numele Meu nu M-am făcut cunoscut lor. Şi am făcut un legământ cu ei». Şi tot aşa, el spune, „Un om s-a luptat cu Iacov», lăsând să se înţeleagă că era vorba de Dumnezeu; şi povesteşte că Iacov a zis, «Am văzut pe Dumnezeu în faţă şi viaţa nu mi-a fost luată». Şi stă scris că a numit locul unde s-a luptat cu El, şi unde El i-a apărut şi l-a binecuvântat, Peniel, adică Faţa lui Dumnezeu. Iar Moise spune că Dumnezeu i-a apărut şi lui Avraam, lângă stejarul Mamvri, pe când acesta şedea la amiază în faţa cortului său. Şi în continuare adaugă, «Atunci ridicându-şi ochii săi, a privit şi iată trei Oameni stăteau înaintea lui; şi cum i-a văzut, a alergat în întâmpinarea Lor». Şi după puţin timp, unul dintre ei îi promite lui Avraam că va avea un fiu, spunând: «Pentru ce a râs Sarra în sine şi a zis: Oare cu

adevărat voi naşte, bătrână cum sunt? Este oare ceva cu neputinţă la Dumnezeu? La anul pe vremea aceasta am să vin pe la tine şi Sarra va avea un fiu». Şi au plecat de la Avraam, căci el vorbeşte în felul acesta: «Apoi S-au sculat Oamenii aceia de acolo şi S-au îndreptat spre Sodoma». Însă Cel ce a fost şi este a vorbit din nou către Avraam: «Tăinui-voi Eu oare de Avraam, sluga Mea, ceea ce voiesc să fac?»". Şi am citat şi am explicat lucrurile pe care Moise le-a consemnat în continuare, spunând, „Am dovedit prin toate acestea că Cel care este descris ca fiind Dumnezeu, şi care i s-a arătat lui Avraam, lui Isaac, lui Iacov şi celorlalţi patriarhi, a acţionat sub autoritatea Tatălui şi Domnului, supunându-se voinţei Sale". Apoi, am continuat să spun ceea ce nu spusesem până atunci: „Prin urmare, când poporul a dorit să mănânce carne, şi când Moise şi-a pierdut credinţa în El, care este numit şi Înger, şi care le-a promis că Dumnezeu le va da să mănânce din belşug, atunci El, care este atât Dumnezeu, cât şi înger trimis de Tatăl se spune că a zis şi a făcut aceste lucruri. Pentru că Scriptura spune, «Dar, oare, mâna Domnului e scurtă? Acum vei vedea de se va împlini sau nu cuvântul Meu». Şi acelaşi lucru îl mai spune şi cu alte cuvinte: «Şi Domnul mi-a zis: Tu nu vei trece Iordanul acesta, ci va merge înaintea ta Însuşi Domnul Dumnezeul tău şi va stârpi El pe popoarele acestea»".

CAPITOLUL CXXVII

ACESTE PASAJE DIN SCRIPTURĂ NU SE REFERĂ LA TATĂL, CI LA CUVÂNT

„Aceste cuvinte şi altele asemenea lor sunt consemnate atât de legiuitor, cât şi de profeţi; şi cred că am spus suficiente lucruri referitoare la faptul că acolo unde Dumnezeu zice, «Dumnezeu S-a înălţat de la Avraam» sau «Dumnezeu i-a vorbit lui Moise» sau «Dumnezeu S-a pogorât să vadă turnul pe care-l zideau fiii oamenilor» sau «Dumnezeu l-a închis pe Noe în corabie», nu trebuie să vă imaginaţi că însuşi Dumnezeu cel necreat a coborât sau a urcat într-un anume loc. Căci inefabilul Tată şi Domn al tuturor lucrurilor nici nu vine undeva, nici nu merge, nici nu doarme şi nici nu se înalţă, ci rămâne la locul Său, oriunde ar fi acela, gata să vadă şi să audă, cu toate că nu are nici ochi, nici urechi, însă posedă o putere ce nu poate fi descrisă [în cuvinte]; şi El vede şi cunoaşte toate lucrurile, şi niciunul dintre noi nu scapă de privirea Sa; şi El nu se mişcă şi nu este niciun loc în lume care să-L poată cuprinde, deoarece El este anterior creaţiei lumii. Prin urmare, cum ar putea El să vorbească cu cineva, ori să fie văzut de cineva, ori să apară undeva pe pământ, atâta timp cât oamenii din Sinai nu au putut să privească nici măcar slava Celui trimis de El? Şi nici chiar Moise nu a putut intra în tabernacolul pe care l-a ridicat, cu toate că fusese umplut de slava lui Dumnezeu; iar preotul nu a putut să stea în faţa templului atunci când Solomon a adus Chivotul în casa din Ierusalim pe care o zidise special pentru El. Prin urmare, nici Avraam, nici Isaac, nici Iacov şi niciun alt om nu l-a putut vedea pe Tatăl şi Domnul inefabil al tuturor lucrurilor, precum şi al lui Hristos, ci l-a văzut pe Acela care potrivit voinţei Sale era Fiul Său, şi Dumnezeu în acelaşi timp, dar şi Înger, pentru că slujea voinţei Sale. Şi Lui i-a plăcut ca Acesta să se nască ca om prin Fecioară; şi tot El, atunci când i-a vorbit lui Moise dintr-un tufiş, s-a înfăţişat ca un foc. Aşa trebuie să înţelegem Scripturile, pentru că altfel ar însemna că Tatăl şi Domnul tuturor lucrurilor nu se afla în ceruri atunci când s-au petrecut evenimentele descrise de Moise: «Domnul a slobozit peste Sodoma ploaie de pucioasă şi foc din cer de la Domnul». Şi la fel au stat lucrurile şi când David a zis, «Ridicaţi, căpetenii, porţile voastre şi vă ridicaţi porţile cele veşnice şi va intra Împăratul slavei»; şi tot el a mai spus «Zis-a Domnul Domnului Meu: "Şezi de-a dreapta Mea, până ce voi pune pe vrăjmaşii Tăi aşternut picioarelor Tale»".

CAPITOLUL CXXVIII

CUVÂNTUL ESTE TRIMIS NU CA O PUTERE NEÎNSUFLEŢITĂ, CI CA O PERSOANĂ ZĂMISLITĂ DIN SUBSTANŢA TATĂLUI

„Şi că Hristos era Dumnezeu şi Fiu al lui Dumnezeu, şi că apărut cândva sub chip de Om şi de Înger, precum şi în slavă de foc atunci când a vorbit din tufiş, a putut fi văzut şi cu ocazia judecăţii asupra Sodomei; iar lucrul acesta rezultă limpede din ceea ce a spus”. În momentul acela, am repetat încă o dată pasajele pe care le citasem din Cartea Exodului referitoare la vedenia din tufiş şi la numele lui Iosua (Iisus), după care am continuat: „Şi să nu credeţi, domnilor, că vorbirea mea este de prisos pentru că repet frecvent aceste cuvinte; însă fac asta deoarece ştiu că unii vor să anticipeze aceste observaţii şi să spună că puterea trimisă de Tatăl tuturor lucrurilor ca să i se înfăţişeze lui Moise, lui Avraam sau lui Iacov este numită Înger întrucât El a venit la oameni (ca prin El să fie vestite oamenilor poruncile lui Dumnezeu); şi mai este numit Slavă, pentru că uneori oamenii nu pot îndura să îl vadă; şi mai este numit Om şi fiinţă umană, fiindcă Tatăl îi atribuie forma pe care o doreşte; şi unii îl numesc Cuvânt, pentru că aduce oamenilor veşti de la Tatăl; însă reţineţi că această putere este indivizibilă şi inseparabilă de Tatăl, la fel cum se spune că lumina soarelui care ajunge pe pământ este indivizibilă şi inseparabilă de soarele care este în ceruri; căci atunci când acesta apune, lumina dispare odată cu el. Şi se spune că şi Tatăl, atunci când doreşte, emană din El o putere, iar dacă doreşte altcumva, atunci o face să se întoarcă la El. Şi se mai spune că în felul acesta El i-a creat pe îngeri. Însă s-a dovedit că există îngeri care sunt veşnici, şi care nu sunt absorbiţi niciodată în sursa din care au ieşit. Şi după cum am demonstrat pe larg, această putere pe care cuvântul profetic o numeşte Dumnezeu şi Înger, nu este diferită numeric doar în privinţa numelui, aşa cum se întâmplă cu lumina solară, ci într-adevăr este vorba de o distincţie numerică, după cum am arătat pe scurt ceva mai devreme, atunci când am afirmat că această putere a fost zămislită de Dumnezeu prin puterea şi prin voinţa Sa, dar nu este vorba de o scindare, ca şi cum esenţa Tatălui ar fi împărţită; căci toate celelalte lucruri care sunt divizate şi împărţite nu rămân aidoma ca atunci când încă nu erau separate. Şi ca să dau un exemplu, voi aduce în discuţie toate focurile care se aprind de la un foc, şi care par a fi diferite de el, cu toate că acela care poate aprinde mai multe focuri nu scade cu nimic, ci rămâne la fel cum era”.

CAPITOLUL CXXIX

ACEST LUCRU ESTE CONFIRMAT ŞI DE ALTE PASAJE DIN SCRIPTURĂ

„Iar acum voi rosti din nou cuvintele prin care am demonstrat această chestiune. Atunci când Scriptura spune, «Domnul a slobozit peste Sodoma ploaie foc din cer de la Domnul», cuvântul profetic indică faptul că erau doi la număr: Unul pe pământ, care după cum se spune s-a pogorât ca să audă strigarea Sodomei; şi Altul în cer, care este Domnul Domnului de pe pământ, pentru că El este Tată şi Dumnezeu, fiind în acelaşi timp cauza puterii Sale şi a faptului că este Domn şi Dumnezeu. Şi tot aşa, atunci când Scriptura consemnează faptul că Dumnezeu a zis la început, „Iată Adam s-a făcut ca unul dintre Noi», această expresie, «ca unul dintre Noi», are şi ea o valoare numerică; căci cuvintele nu au un înţeles simbolic, aşa cum încearcă să le dea sofiştii, care nu pot nici să grăiască, nici să înţeleagă adevărul. Iar în

Cartea Înţelepciunii (n.t. Pilde) stă scris: «Dacă ar trebui să vă fac cunoscute evenimentele de zi cu zi, aş avea grijă să le enumăr de la început. Domnul m-a zidit la începutul lucrărilor Lui; înainte de lucrările Lui cele mai de demult. Eu am fost din veac întemeiată de la început, înainte de a se fi făcut pământul. Nu era adâncul atunci când am fost născută, nici chiar izvoare încărcate cu apă. Înainte de a fi fost întemeiaţi munţii şi înaintea văilor eu am luat fiinţă. Şi tot eu am fost înaintea dealurilor»”. Şi după ce am repetat aceste cuvinte, am adăugat: „Dragii mei ascultători, dacă sunteţi atenţi veţi vedea că Scriptura spune că această Odraslă a fost născută de Tatăl înaintea tuturor lucrurilor pe care Acesta le-a creat; şi toată lumea este de acord că ceea ce este născut se deosebeşte din punct de vedere numeric de acela care dă naştere»”.

CAPITOLUL CXXX

EL SE ÎNTOARCE LA CONVERTIREA NEAMURILOR, ARĂTÂND CĂ ACEASTA A FOST VESTITĂ DINAINTE

Şi pentru că toţi au încuviinţat, am zis: «Voi cita acum unele pasaje la care nu am făcut referire până acum. Acestea au fost consemnate de către Moise, slujitorul fidel, sub formă de parabole, şi iată ce spun ele: «Veseliţi-vă, ceruri, împreună cu El şi vă închinaţi Lui toţi îngerii lui Dumnezeu!»”; şi am adăugat şi restul pasajului: „«Veseliţi-vă, neamuri, împreună cu poporul Lui şi să se întărească toţi fiii lui Dumnezeu! Căci El va răzbuna sângele robilor Săi şi va răsplăti cu răzbunare vrăjmaşilor Săi şi celor ce-L urăsc le va răsplăti şi va curăţi Domnul pământul poporului Său». Şi prin aceste cuvinte El spune că noi, Neamurile, ne vom veseli împreună cu poporul Său, – adică cu Avraam, Isaac, Iacov şi profeţii, pe scurt, cu toţi aceia care au fost plăcuţi lui Dumnezeu, datorită acelor lucruri cu care am căzut deja de acord. Dar nu ne vom alipi de întreg poporul vostru, întrucât ştim de la Isaia că cei care au păcătuit vor fi mistuiţi de focul fierbinte şi veşnic, astfel încât vor fi un [adevărat] spectacol pentru toată firea trupească. În plus, aş vrea să adaug”, am spus eu, „şi alte pasaje, care conţin exact cuvintele lui Moise, din care veţi putea înţelege că Dumnezeu i-a împrăştiat pe oameni încă din cele mai vechi timpuri, în funcţie de seminţie şi de limbă; şi dintre toate seminţiile a ales pentru Sine neamul vostru, o generaţie netrebnică, nesupusă şi necredincioasă; şi a arătat că cei care au fost aleşi din toate popoarele s-au supus voinţei Sale prin intermediu lui Hristos – căruia îi mai spune şi Iacov şi îl mai numeşte şi Israel, – iar aceştia, după cum am spus mai devreme, trebuie să fie Iacov şi Israel. Căci atunci când spune, «Veseliţi-vă, neamuri, împreună cu poporul Lui!», El le dă aceeaşi moştenire, dar nu îi numeşte la fel; dar atunci când spune că ei, în calitate de Neamuri, se vor veseli împreună cu poporul Lui, El îi numeşte Neamuri doar ca să vă mustre. Pentru că voi l-aţi mâniat prin idolatria voastră, de aceea şi El a considerat că cei ce se închină la idoli sunt vrednici să cunoască voinţa Sa şi să aibă parte de moştenirea pe care le-o dă”.

CAPITOLUL CXXXI

NEAMURILE CONVERTITE LA HRISTOS SUNT CU MULT MAI CREDICIOASE DECÂT IUDEII

„Iar acum voi cita acel pasaj prin care ni se face cunoscut faptul că Dumnezeu a împrăştiat

popoarele. Iată care este acesta: «Întreabă pe tatăl tău şi-ti va da de ştire, întreabă pe bătrâni, şi-ţi vor spune. Când Cel Preaînalt a împărţit popoarele, când i-a risipit pe fiii lui Adam, atunci a statornicit hotarele neamurilor după numărul copiilor lui Israel. Iar partea Domnului este poporul lui Iacov, Israel e partea lui de moştenire»". Şi după ce am spus aceste lucruri, am adăugat: „Cei şaptezeci [de bătrâni] au tradus în felul acesta, «El a statonicit hotarele neamurilor după numărul îngerilor lui Dumnezeu». Dar pentru că argumentul meu nu este deloc slăbit de acest lucru am adoptat punctul vostru de vedere. Iar voi, dacă veţi mărturisi adevărul, veţi recunoaşte că noi, care am fost chemaţi de Dumnezeu prin misterul dezonorant şi scandalos al crucii (pe care am mărturisit-o şi căreia ne supunem cu pioşenie, fapt pentru care am fost pedepsiţi chiar şi cu moartea de către demoni şi de către oştirile diavolului care lucrează prin voi), şi care nu l-am tăgăduit pe Hristos nici măcar cu vorba, fiind mai degrabă dispuşi să îndurăm tot felul de chinuri, căci prin El am fost chemaţi întru mântuirea pregătită dinainte de către Tatăl, suntem mai credincioşi Domnului decât sunteţi voi, cei care aţi fost salvaţi din Egipt cu braţ întins şi printr-o intereventie divină măreaţă, când apele mării s-au despărţit în faţa voastră, lăsând un culoar de trecere, în care Dumnezeu i-a ucis pe cei ce vă urmăreau încărcaţi cu echipament de război, şi care mergeau în care de luptă minunate, aducând asupra lor marea pe care o separase de dragul vostru ca să puteţi trece dincolo. Iar înaintea voastră aţi avut un stâlp de lumină, pentru ca voi, mai mult decât orice alt popor din această lume, să aveţi o lumină specială, care nu dispare niciodată; şi El a făcut să plouă cu mana, ca să vă dea hrana cuvenită îngerilor, ca să nu fiţi nevoiţi să vă îngrijiţi voi singuri de hrană.; iar apele de la Mara le-a făcut să devină dulci; şi a dat şi un semn referitor la Cel ce urma să fie răstignit pe cruce, atât prin intermediul şerpilor care v-au muşcat, după cum deja am precizat (Dumnezeu anticipând aceste mistere, ca să vă dea harul Său, însă voi l-aţi dispreţuit şi de aceea sunteţi osândiţi), cât şi prin felul în care Moise şi-a ridicat mâinile, şi prin faptul că Osia a fost numit Iisus (Iosua); iar când aţi luptat împotriva lui Amalec, Dumnezeu a poruncit ca acest eveniment să fie consemnat, ca numele lui Iisus să poată pătrunde în mintea voastră, spunând că El este Cel ce va şterge amintirea lui Amalec de sub ceruri. Ei bine, este limpede că amintirea lui Amalec a rămas şi după fiul lui Navi (Nun); dar El ne dezvăluie prin intermediul lui Iisus cel crucificat, că toate acele simboluri erau nişte profeţii referitoare la evenimentele prin care Acesta trebuia să treacă, astfel încât demonii să fie distruşi şi să se îngrozească de numele Lui, iar ţările şi împărăţiile să se teamă de El; iar cei care cred în El, indiferent de poporul din care fac parte, vor fi arătaţi tuturor ca fiind nişte oameni paşnici şi cu frică de Dumnezeu; prin urmare, lucrurile pe care tocmai le-am citat, Trifon, se referă la această chestiune. De asemenea, atunci când aţi vrut carne, vi s-au trimis atât de multe prepeliţe, încât nu putem spune numărul lor; şi tot pentru voi a ţâşnit apă din stâncă; şi un nor v-a însoţit ca să vă apere de căldură şi de frig, fiind un fel de simbol al noului cer; curelele de la încălţăminte nu s-au rupt, sandalele voastre nu s-au uzat, iar veşmintele nu s-au deşirat, ci copiii au crescut împruenă cu ele".

CAPITOLUL CXXXII

CÂT DE MARE A FOST PUTEREA NUMELUI DE IISUS ÎN VECHIUL TESTAMENT

„Însă după toate acestea voi v-aţi făcut un viţel şi aţi curvit plini de zel cu fiicele străinilor, slujind idolilor. Iar când v-a fost dată ţara cu o mare desfăşurare de forţe, aţi fost martori la oprirea soarelui pe cer la porunca acelui om numit Iisus (Iosua), de unde nu s-a mişcat timp de treizeci şi şase de ore, precum şi la alte minuni care au fost înfăptuite pentru voi; însă acum

cred că este momentul să mă refer la un alt [miracol], căci aşa îl veţi putea cunoaşte pe Iisus, despre care noi ştim că a fost Hristosul, Fiul lui Dumnezeu, care a fost răstignit, după care a înviat din nou şi s-a înălţat la cer; dar El va veni din nou, ca să îi judece pe oamenii din toate timpurile, şi chiar şi pe Adam. Vă daţi seama, aşadar", am continuat, „că atunci când arca mărturiei a fost luată de vrăjmaşii din Asdod, printre ei a izbucnit o molimă groaznică şi incurabilă, care i-a făcut să o pună într-o căruţă trasă de nişte vaci care tocmai fătaseră viţei, că să vadă dacă puterea lui Dumnezeu îi lovise din cauza arcei şi dacă Dumnezeu dorea să fie dusă înapoi, acolo de unde fusese luată. Şi după ce au făcut acest lucru, vacile, care nu erau mânate de niciun om, au mers nu în locul de unde fusese luată arca, ci pe pământul unui om pe nume Osia, având acelaşi nume cu acel Osia al cărui nume fusese schimbat în Iisus (Iosua), după cum am precizat mai devreme, omul care condusese poporul în ţara [făgăduită] şi le dăduse câte o parte din ea. Şi odată ce vacile au ajuns în acel ţinut au rămas acolo, ceea ce vă arată că erau conduse în numele puterii; la fel cum şi cei ce supravieţuiseră ieşirii din Egipt fuseseră conduşi în ţara [făgăduită] de acela care primise numele Iisus (Iosua), şi care anterior purtase numele de Osia".

CAPITOLUL CXXXIII

IUDEII AU INIMA ÎMPIETRITĂ, ÎNSĂ CREŞTINII SE ROAGĂ PENTRU EI

„Ei bine, cu toate aceste lucrări neaşteptate şi minunate, la care se adaugă şi altele, care s-au făcut în mijlocul vostru în diferite perioade de timp, voi sunteţi osândiţi de profeţii voştri, pentru că aţi ajuns până acolo încât aţi jertfit demonilor pe proprii voştri copii; şi pe lângă toate acestea, aţi îndrăznit să faceţi asemenea lucruri împotriva lui Hristos, şi chiar aţi cuteza să le faceţi din nou; totuşi, vă este dat şi vouă să aveţi parte de milă şi mântuire din partea lui Dumnezeu şi a Hristosului Său. Căci Dumnezeu, ştiind dinainte că veţi face asemenea lucruri, v-a blestemat prin intermediul lui Isaia în felul acesta: «Vai de sufletul lor! Căci şi-au făcut singuri rău, zicând, Haideţi să-l alungăm pe omul neprihănit, pentru că nu îl putem suferi. Prin urmare, vor mânca din rodul faptelor lor. Vai de cel rău, că răutatea este a lui şi va fi judecat după faptele lui. O, poporul meu, cei ce te asupresc îţi strâng roadele, iar cei ce te jefuiesc te conduc. O, poporul meu, cei care-ţi spun binecuvântat te fac să greşeşti, şi te abat de la căile tale. Dar acum Domnul se ridică la judecată şi stă ca să judece pe poporul Său. Domnul intră la judecată cu bătrânii şi cârmuitorii poporului Său. De ce aţi dat foc viei Mele şi prada luată de la cei sărmani se află în casele voastre? Pentru ce aţi nedreptăţit pe poporul Meu şi aţi sfărâmat faţa celor sărmani?». Şi acelaşi profet spune aceste lucruri cu alte cuvinte: «Vai de cei ce îşi atrag pedeapsa ca şi cu nişte frânghii şi plata păcatului ca şi cu nişte hamuri de pus junca la jug. Căci ei zic, Grăbească Domnul să-Şi facă lucrul Său curând, ca să vedem şi să se plinească planul Sfântului lui Israel, ca să-l cunoaştem. Vai de cei ce zic răului bine şi binelui rău; care numesc lumina întuneric şi întunericul lumină; care socotesc amarul dulce şi dulcele amar! Vai de cei care sunt înţelepţi în ochii lor şi pricepuţi după gândurile lor! Vai de cei tari din mijlocul vostru, care beau vin, care sunt oameni puternici, şi care amestecă băutura tare! Vai de cei ce dau dreptate celui nelegiuit pentru mită şi lipsesc de dreptate pe cel drept! Pentru aceasta, după cum paiele sunt mistuite de foc şi iarba uscată de flăcări, aşa rădăcina lor va fi ca lâna şi floarea lor va fi spulberată ca praful, căci au călcat legea Domnului Savaot şi au nesocotit cuvântul Sfântului lui Israel! De aceea, mânia Domnului Savaot s-a aprins împotriva poporului Său! El întinde mâna Sa spre el, îl loveşte şi munţii se clatină. Cadavrele lor sunt ca gunoiul pe cale. Cu toate acestea ei nu s-au pocăit, iar mâna lor este încă întinsă». Căci, într-adevăr, mâna voastră este întinsă ca să facă răul, deoarece voi l-aţi omorât pe Hristos şi nu vă

pocăiţi; şi mai mult decât atât, voi ne urâţi şi ori de câte ori puteţi ne ucideţi pe noi, cei care prin El am crezut în Dumnezeul şi Tatăl tuturor lucrurilor; iar pe El îl blestemaţi fără încetare, aşa cum faceţi şi cu aceia care sunt de partea Lui; în timp ce noi toţi ne rugăm pentru voi şi pentru toţi oamenii, aşa cum ne-a învăţat să facem al nostru Hristos şi Domn, fiindcă El ne-a poruncit să ne rugăm chiar şi pentru vrăjmaşii noştri, să îi iubim pe cei ce ne urăsc şi să îi binecuvântăm pe cei ce ne blestemă”.

CAPITOLUL CXXXIV

CĂSĂTORIILE LUI IACOV SUNT UN SIMBOL AL BISERICII

„Aşadar, dacă sunteţi mişcaţi de învăţăturile Lui şi ale profeţilor, este mai bine să îl urmaţi pe Dumnezeu decât pe stăpânii voştri nechibzuiţi şi orbi, care până astăzi permit oricărui bărbat să aibă patru sau cinci neveste; iar dacă cineva vede o femeie frumoasă şi doreşte să o posede, aceştia amintesc de faptele lui Iacov, [zis şi] Israel, precum şi de cele ale celorlalţi patriarhi, susţinând că nu este nimic în neregulă să faci aşa ceva; căci bieţii de ei habar nu au cum stau lucrurile în această privinţă. Pentru că, aşa cum am spus şi înainte, misterele importante au fost însoţite de anumite abateri excepţionale de genul acesta. Şi am să vă spun ce abatere excepţională a avut loc în cazul căsătoriei lui Iacov, ca să ştiţi că învăţătorii voştri nu s-au preocupat niciodată de motivul divin aflat în spatele fiecărei fapte, ci s-au legat întotdeauna doar de pasiunile josnice şi vătămătoare. Fiţi atenţi, aşadar, la cele ce voi spune. Căsătoriile lui Iacov simbolizează acele lucruri care urmau să fie împlinite de Hristos. Căci legea nu permitea ca Iacov să se însoare cu două surori în acelaşi timp. Şi el îi slujeşte lui Laban pentru [una dintre] surori, dar fiind înşelat în intenţia lui de a o dobândi pe cea mai tânără, este nevoit să mai slujească încă şapte ani. Ei bine, Lia este poporul vostru şi sinagoga voastră; însă Rahila este Biserica noastră. Şi pentru acestea [două], ca şi pentru slujitorii fiecăreia, Hristos continuă să slujească şi în ziua de azi. Pentru că Noe [a blestemat] sămânţa unuia dintre fiii săi (n.t. este vorba de Canaan, fiul lui Ham) să slujească celorlalţi doi (n.t. Sem şi Iafet), în timp ce Hristos a venit să îi mântuiască atât pe fiii cei liberi, cât şi pe cei aflaţi în robie, acordându-le aceeaşi atenţie ca tuturor acelora care respectă poruncile Sale; la fel cum copiii femeii libere şi cei ai femeii aflate în robie, al căror tată era Iacov, erau egali în privinţa drepturilor lor. Şi s-a proorocit ce se va întâmpla cu toţi aceştia, în funcţie de poziţia lor socială şi de preştiinţa lor. Iacov i-a slujit lui Laban [în calitate de păstor] al numeroaselor sale oi pestriţe şi tărcate; iar Hristos a slujit, chiar şi pe cruce, tuturor oamenilor, câştigându-i de partea Sa prin sângele Său şi prin misterul crucii. Lia avea ochii slabi, căci ochii sufletului vostru sunt înceţoşaţi. Rahila a furat bunurile lui Laban şi le-a ascuns până în ziua de azi; iar noi am renunţat la dumnezeii noştri paterni şi materiali. Iacov a fost urât mereu de fratele său; iar noi şi Domnul nostru suntem urâţi acum de către voi şi de către toţi oamenii, cu toate că suntem fraţi din fire. Iacov a fost numit Israel; şi s-a dovedit că Israel este Hristosul, adică cel al cărui nume este Iisus”.

CAPITOLUL CXXXV

HRISTOS ESTE ÎMPĂRATUL LUI ISRAEL, IAR CREŞTINII SUNT ISRAELIŢI

„Iar când Scriptura spune, «Eu sunt Domnul Dumnezeul tău, Sfântul lui Israel, care l-am făcut cunoscut pe Israel, Regele vostru», nu înţelegeţi din asta că Hristos este cu adevărat Regele veşnic? Căci voi ştiţi că Iacov, fiul lui Isaac, nu a fost niciodată rege. Aşa că Scriptura ne explică iar, ca să ştim cine este acel rege numit Iacov şi Israel: «Iacov este Sluga mea pe care o sprijin; iar Israel este Alesul Meu, întru care binevoieşte sufletul Meu. Pus-am peste El Duhul Meu şi El va propovădui popoarelor legea Mea. Nu va striga, nici nu va grăi tare, şi în pieţe nu se va auzi glasul Lui. Trestia frântă nu o va zdrobi şi feştila ce fumegă nu o va stinge. El va propovădui legea Mea cu credincioşie. El va străluci şi nu va obosi, până ce nu va fi aşezat legea pe pământ; căci în numele Lui vor crede toate popoarele». Aşadar, este oare patriarhul Iacov acela în care credeţi voi şi popoarele? Ori este Hristos? Prin urmare, aşa cum Hristos este atât Israel, cât şi Iacov, tot aşa şi noi, care am fost scoşi din măruntaiele lui Hristos, suntem adevăraţii israeliţi. Dar haideţi să vedem ce spune cuvântul: «Şi voi face să răsară din Iacov o odraslă şi din Iuda un moştenitor peste munţii Mei; şi aleşii Mei şi slujitorii Mei vor avea parte de moştenire şi vor locui acolo. Şi în hăţişuri vor fi ţarcuri de oi, iar Şaronul va ajunge loc de odihnă pentru turmele poporului Meu care m-a căutat. Şi voi, cei ce M-aţi părăsit, care aţi uitat de muntele Meu cel sfânt, care întindeţi masă pentru demoni şi umpleţi o cupă pentru demon, vă voi da în ascuţişul sabiei; şi junghierii vă veţi pleca, pentru că am strigat către voi şi nu Mi-aţi răspuns, am grăit şi nu M-aţi auzit, ci aţi făcut cele rele în ochii Mei şi ceea ce nu am binevoit aţi ales». Acestea sunt cuvintele Scripturii; să ştiţi, aşadar, că sămânţa lui Iacov la care se face referire este cu totul altceva, şi nu ceea ce crede poporul vostru. Căci nu ar fi posibil ca sămânţa lui Iacov să facă loc seminţei lui Iacov sau ca [Dumnezeu] să primească la El pe acei oameni pe care i-a certat şi i-a considerat nepotriviţi pentru moştenirea Sa, şi cărora le-a promis-o din nou; ci profetul spune, «Voi, cei din casa lui Iacov, veniţi să umblăm în lumina Domnului! Căci El a lepădat neamul Lui, casa lui Iacov, pentru că este plină de vrăjitori şi de magi». Chiar şi aşa, însă, trebuie să înţelegem că există două seminţe ale lui Iuda, şi două neamuri, aşa cum sunt două case ale lui Iacov: una născută din carne şi sânge, iar alta din credinţă şi Duh”.

CAPITOLUL CXXXVI

IUDEII, PRIN FAPTUL CĂ L-AU RENEGAT PE IISUS, L-AU RENEGAT ŞI PE DUMNEZEU CARE L-A TRIMIS

„Şi vedeţi cum se adresează El acum poporului, după ce mai înainte a spus: «Ca atunci când găseşti must într-un strugure şi zici: Nu-l rupe, că în acesta se află o binecuvântare, tot astfel voi face şi cu slujitorii Mei; de dragul Lui nu îi voi pierde pe toţi». După care adaugă: «Şi voi face să răsară din Iacov o odraslă şi din Iuda un moştenitor [peste munţii Mei]». Prin urmare, este limpede că dacă este atât de supărat pe ei, încât îi ameninţă că nu vor scăpa decât câţiva, El promite că va face să răsară alţii, care vor locui pe muntele Său. Acestea sunt persoanele pe care El a spus că le va semăna şi le va naşte. Dar voi nici nu răbdaţi chemarea Sa, nici nu îl ascultaţi atunci când vă vorbeşte, ci aţi făcut numai rele în prezenţa Domnului. Dar apogeul răutăţii voastre este acesta, că îl urâţi pe Cel neprihănit şi că L-aţi ucis; şi tot aşa îi trataţi şi pe aceia care au primit de la El tot ceea ce sunt şi ceea ce au, pe oamenii pioşi, neprihăniţi şi

binevoitori. Aşadar, «Vai de sufletul lor!», zice Domnul, «căci şi-au făcut singuri rău, zicând, Haideţi să-l alungăm pe omul neprihănit, pentru că nu îl putem suferi». Pentru că, într-adevăr, voi nu aveţi obiceiul să îi aduceţi jertfe lui Baal, aşa cum făceau părinţii voştri, sau să puneţi turte în crânguri şi în locurile înalte pentru oştirea cerurilor, însă cu toate acestea nu l-aţi acceptat pe Hristosul lui Dumnezeu. Căci cel care nu îl cunoaşte, habar nu are de voinţa lui Dumnezeu; iar cel ce îl insultă şi îl urăşte, îl insultă şi îl urăşte pe Cel ce L-a trimis. Iar cel ce nu crede în El, nu crede nici în cuvintele profeţilor, care L-au propovăduit tuturor".

CAPITOLUL CXXXVII

EL ÎI ÎNDEAMNĂ PE IUDEI SĂ SE CONVERTEASCĂ

„Fraţii mei, să nu ziceţi nimic rău împotriva Celui care a fost crucificat şi să nu dispreţuiţi loviturile prin care toţi se pot vindeca, aşa cum ne-am vindecat şi noi. Căci bine ar fi dacă, convinşi de Scripturi, v-aţi tăia împrejur de împietrirea inimii voastre; dar nu este vorba de acea tăiere împrejur pe care o cer dogmele pe care le aveţi, fiindcă aceea a fost dată ca un simbol şi nu ca o lucrare a neprihănirii, iar Scripturile vă silesc [să recunoaşteţi] acest lucru. Acceptaţi-l, aşadar, şi nu îl ridiculizaţi de Fiul lui Dumnezeu; feriţi-vă să vă supuneţi învăţătorilor farisei şi nu vă bateţi joc de Împăratul Israelului, aşa cum vă învaţă să faceţi conducătorii adunărilor voastre după ce vă rugaţi; căci dacă cel ce se atinge de aceia care nu sunt pe placul lui Dumnezeu, atinge ceea ce Dumnezeu preţuieşte, cu cât mai mult va avea de câştigat acel om care se atinge de Cel pe care El îi iubeşte! Şi am demonstrat suficient că El este acela!". Şi pentru că ei păstrau tăcerea, am continuat: „Prieteni, mă voi referi acum la Scripturi şi la modul în care au fost tălmăcite de cei şaptezeci; căci mai devreme, atunci când le-am citat aşa cum le cunoaşteţi, v-am dovedit cum aţi fost îndepărtaţi [de ele]. Deoarece, am menţionat Scriptura care spune, «Vai de sufletele lor! căci şi-au făcut singuri rău, zicând (în traducerea celor şaptezeci), Haideţi să-l alungăm pe omul neprihănit, pentru că nu îl putem suferi», deşi la începutul discuţiei am citat versiunea voastră, care spune: «Haideţi să-l legăm pe omul neprihănit, pentru că nu îl putem suferi». Dar se pare că voi eraţi preocupaţi de o altă chestiune, aşa încât aţi auzit cuvintele, dar nu le-aţi înţeles. Însă acum, pentru că ziua este pe sfârşite, întrucât soarele se află la asfinţit, voi mai adăuga un singur lucru la cele spuse de mine şi voi încheia. Este adevărat că deja am făcut această remarcă, dar totuşi cred că ar fi bine să ne mai aplecăm puţin asupra ei".

CAPITOLUL CXXXVIII

NOE ESTE UN SIMBOL AL LUI HRISTOS, CĂCI EL NE-A RENĂSCUT PRIN APĂ, PRIN CREDINŢĂ ŞI PRIN LEMN (adică prin Cruce)

„Aşadar, domnilor", am spus eu, „ştiţi că Dumnezeu s-a adresat Ierusalimului prin intermediul lui Isaia în felul acesta: «Te-am salvat prin potopul lui Noe». Prin aceste cuvinte, Dumnezeu a lăsat să se înţeleagă că misterul oamenilor salvaţi are legătură cu potopul. Căci neprihănitul Noe şi ceilalţi muritori care au fost salvaţi de potop, adică soţia lui, precum şi cei trei fii ai lui, împreună cu nevestele lor, fiind opt la număr, reprezintă un simbol al celei de-a opta zi, în care Hristos a apărut după ce a înviat din morţi, arătând că deţine puterea supremă. Pentru că Hristos, care este întâiul născut al oricărei creaturi, a devenit căpetenia unei noi rase de

oameni, pe care El a regenerat-o cu ajutorul apei, credinţei şi lemnului, în care se găseşte misterul crucii; aşa cum şi Noe a fost salvat de lemn atunci când a plutit pe ape împreună cu familia sa. În consecinţă, atunci când profetul spune, «Te-am salvat în vremea lui Noe», după cum am menţionat deja, el se adresează acelor oameni care îi sunt credincioşi lui Dumnezeu şi care posedă aceleaşi simboluri. Fiindcă atunci când Moise a ţinut toiagul în mâinile sale, el a condus poporul vostru prin mijlocul mării. Şi voi credeţi că acest lucru are legătură doar cu neamul vostru sau cu ţara voastră. Dar, după cum spune Scriptura, potopul a cuprins tot pământul, iar apa s-a ridicat cu cincisprezece coţi deasupra tuturor munţilor; aşadar, este evident că acest lucru nu se referea la un teritoriu, ci la oamenii care i se supuneau şi pentru care El pregătise dinainte un loc de odihnă în Ierusalim, după cum indică toate simbolurile potopului. Asta înseamnă că cei care sunt pregătiţi şi care se căiesc pentru păcatele pe care le-au săvârşit, vor scăpa de judecata implacabilă a lui Dumnezeu cu ajutorul apei, credinţei şi lemnului”.

CAPITOLUL CXXXIX

BINECUVÂNTĂRILE ŞI BLESTEMUL LUI NOE SUNT PROFEŢII ALE VIITORULUI

„Iar în zilele lui Noe a mai existat şi un alt mister, de care habar nu aveţi. Este vorba de binecuvântările cu care Noe i-a binecuvântat pe cei doi fii ai săi, şi de blestemul rostit împotriva fiului fiului său. Căci Duhul profeţiei nu l-ar blestema pe fiul (n.t. este vorba despre al treilea fiu) care fusese binecuvântat de Dumnezeu împreună cu [fraţii lui]. Dar pentru că pedeapsa pentru păcat trebuia să îi atingă pe toţi urmaşii fiului care a râs de goliciunea tatălui său, el a aruncat blestemul asupra fiului acestuia. Ei bine, prin ceea ce a spus, el a proorocit că urmaşii lui Sem vor lua în stăpânire averile şi locuinţele lui Canaan; iar urmaşii lui Iafet îşi vor însuşi bunurile pe care urmaşii lui Sem le-au luat de la urmaşii lui Canaan, deposedându-i pe urmaşii lui Sem, aşa cum şi ei i-au jefuit pe fiii lui Canaan. Şi ascultaţi cum s-au întâmplat lucrurile. Căci voi, care vă trageţi din Sem, aţi invadat teritoriul fiilor lui Canaan potrivit voinţei lui Dumnezeu, luându-l în stăpânire. Şi este limpede că fiii lui Iafet, care v-au invadat la rândul lor ca urmare a judecăţii lui Dumnezeu, v-au luat aceste ţinuturi şi le-au trecut sub stăpânirea lor. Astfel, stă scris: «Trezindu-se Noe din ameţeala de vin şi aflând ce i-a făcut feciorul său cel mai tânăr, a zis: Blestemat să fie Canaan! Robul robilor să fie la fraţii săi! Apoi a zis: Binecuvântat să fie Domnul Dumnezeul lui Sem; iar Canaan să-i fie rob! Să înmulţească Dumnezeu pe Iafet şi să se sălăşluiască acesta în corturile lui Sem, iar Canaan să-i fie slugă». În consecinţă, au fost binecuvântate două popoare, cel al lui Sem şi cel al lui Iafet. Mai întâi, odraslelor lui Sem li s-a dat stăpânirea asupra locuinţelor lui Cannan; apoi, s-a proorocit că urmaşii lui Iafet vor pune mâna pe aceleaşi posesiuni. Şi ambelor popoare li s-au dat ca robi urmaşii lui Canaan. Aşa că Hristos a venit prin puterea care i-a fost dată de Tatăl Atotputernic ca să îi binecuvânteze pe oameni şi să îi îndemne să fie prieteni, să se pocăiască şi să locuiască laolaltă. Şi El a promis, după cum am dovedit deja, că toţi sfinţii de pe acest pământ vor avea parte de nişte bunuri viitoare. De aceea, oamenii de pretutindeni, fie ei liberi sau aflaţi în robie, care cred în Hristos şi recunosc adevărul în cuvintele Sale şi în vorbele profeţilor, ştiu că vor fi împruenă cu El în acel ţinut şi că vor moşteni binele veşnic şi nestricăcios”.

CAPITOLUL CXL

TOŢI SUNT LIBERI ÎN HRISTOS. ÎN ZADAR NĂDĂJDUIESC IUDEII SĂ FIE MÂNTUIŢI, CĂCI EI SUNT FIII LUI AVRAAM.

„De aceea şi Iacov, după cum am spus mai devreme, fiind el însuşi un fel de Hristos, a luat de neveste pe cele două roabe ale celor două soţii libere, care i-au născut fii, cu scopul de a arăta dinainte că Hristos îi va primi laolaltă cu oamenii liberi chiar şi pe urmaşii lui Canaan, care sunt risipiţi printre fiii lui Iafet, făcându-i astfel părtaşi la moştenire. Şi la fel ne-a făcut şi pe noi; însă voi nu puteţi înţelege asta, deoarece nu puteţi bea din fântâna cu apă vie a lui Dumnezeu, ci vreţi să beţi din fântânile surpate, lipsite de apă, pe care le-au săpat învăţătorii voştri, aşa cum spune Scriptura, «învăţând învăţături ce sunt porunci ale oamenilor». În plus, aceştia se amăgesc singuri şi vă amăgesc şi pe voi, crezând că împărăţia veşnică va fi dată negreşit poporului risipit, care este al lui Avraam doar după trup, cu toate că este păcătos şi lipsit de credinţă, şi că nu-l ascultă pe Dumnezeu; dar Scriptura a arătat că lucrurile nu stau deloc în felul acesta. Căci dacă ar fi fost aşa, atunci Isaia nu ar fi spus: «Dacă Domnul Savaot nu ne-ar fi lăsat o sămânţă, am fi ajuns ca Sodoma şi ne-am fi asemănat cu Gomora». Iar Ezechiel zice: «Chiar dacă Noe şi Iacov şi Daniel s-ar ruga pentru fiii şi fiicele [poporului], rugăciunea lor nu ar fi ascultată». Însă nici tatăl nu va pieri pentru nedreptatea fiului, nici fiul pentru cea a tatălui; ci fiecare îşi va purta propriul păcat şi fiecare va fi mântuit datorită propriei sale neprihăniri. Şi tot Isaia mai spune: «Şi când vor ieşi, vor vedea trupurile moarte ale celor care s-au răzvrătit împotriva Mea, că viermele lor nu va muri şi focul lor nu se va stinge. Şi ei vor fi o sperietoare pentru toţi». Iar Domnul nostru, potrivit voinţei Celui care l-a trimis, şi care este Tată şi Domn al tuturor lucrurilor, nu ar fi spus, «Şi vor veni alţii de la răsărit şi de la apus, de la miazănoapte şi de la miazăzi şi vor şedea la masă cu Avraam, Isaac şi Iacov în împărăţia lui Dumnezeu. Iar fiii împărăţiei vor fi aruncaţi în întunericul cel mai din afară». Mai mult decât atât, prin cele spuse anterior am dovedit că aceia despre care se ştia dinainte că sunt nelegiuiţi, fie că este vorba de oameni sau de îngeri, nu au fost făcuţi răi ca urmare a unei greşeli a lui Dumnezeu, căci fiecare este ceea ce este doar din vina sa”.

CAPITOLUL CXLI

LIBERUL ARBITRU LA OAMENI ŞI ÎNGERI

„Dar ca să nu aveţi motiv să spuneţi că Hristos trebuia să fie crucificat, şi că aceia din poporul vostru care au păcătuit nu ar fi putut face altfel, am spus pe scurt, anticipând această eventualitate, că Dumnezeu, care doreşte ca oamenii şi îngerii să se supună voinţei Sale, s-a gândit să îi creeze lipsiţi de constrângerea de a fi neprihăniţi; de aceea, i-a înzestrat cu raţiune, ca să ştie cine i-a creat şi prin cine au venit în existenţă, ei, care anterior nu existau. Şi El a dat şi o lege prin care să îi judece pe toţi aceia care săvârşesc fapte ce sfidează dreapta raţiune; aşa că noi, oameni sau îngeri, dacă nu ne vom pocăi, vom fi osândiţi pentru păcatele noastre. Dar dacă cuvântul lui Dumnezeu prevesteşte că unii îngeri şi unii oameni vor fi osândiţi negreşit, aceasta se datorează faptului că El a ştiut dinainte că aceştia nu se vor lepăda de răutatea lor, dar asta nu înseamnă că Dumnezeu i-a creat răi. Dar toţi aceia care vor să se pocăiască vor avea parte de mila lui Dumnezeu; iar Scriptura prevesteşte faptul că aceştia vor fi binecuvântaţi, căci spune, «Fericit este omul căruia Domnul nu-i va socoti păcatul»; adică acela care s-a căit de păcatele sale, ca să poată primi iertare de la Dumnezeu. Însă voi, şi alţii

asemenea vouă în această privinţă, credeţi că dacă sunteţi păcătoşi, dar îl cunoşteţi pe Dumnezeu, Domnul va ierta păcatele voastre. Iar noi putem aduce ca dovadă în acest sens căderea lui David, care s-a semeţit, dar care a fost iertat, după cum stă scris, deoarece s-a tânguit şi a plâns. Însă dacă nici un astfel de om nu a primit iertarea înainte să se pocăiască, căci era un mare rege, un uns [al lui Dumnezeu] şi un profet, şi cu toate acestea a trebuit să plângă şi să jelească, atunci cum ar putea cei păcătoşi şi complet abandonaţi să spere că Dumnezeu le va ierta păcatele dacă nu vor plânge, nu vor jeli şi nu se vor pocăi? Iar această cădere a lui David în privinţa nevestei lui Urie ne dovedeşte, domnilor", am zis eu, „că patriarhii aveau multe soţii, ca să nu curvească, dar lor le era totuşi lăsată o anumită libertate, ca prin ei să se împlinească toate misterele; căci dacă bărbaţii din poporul vostru, oriunde s-ar afla pe suprafaţa pământului, îşi pot lua orice soţie sau oricât de multe soţii doresc, şi ori de câte ori doresc, din toate locurile pe unde trec sau unde au fost trimişi, căsătorindu-se cu ele, cu atât mai mult David avea dreptul să facă aşa ceva".

Şi după ce am spus aceste lucruri, dragul meu Marcus Pompeius, am ajuns la final.

CAPITOLUL CXLII

IUDEII ADUC MULŢUMIRI, APOI ÎL PĂRĂSESC PE IUSTIN

Apoi, după o scurtă pauză, Trifon a zis, „Vezi bine că nu am venit să discutăm aceste lucruri în mod intenţionat. Şi mărturisesc că am fost plăcut impresionat de discursul tău, întrucât şi eu am aceleaşi păreri. Însă am găsit mai mult decât ne-am fi aşteptat, şi mai mult decât ar fi fost posibil să aşteptăm. Iar dacă am putea face acest lucru mai des, ne-ar ajuta foarte mult în studiul Scripturilor. Dar pentru că", a zis el, „tu eşti de picior de plecare, şi aştepţi ca corabia să ridice pânzele de la o zi la alta, să nu eziţi să ne consideri prietenii tăi atunci când vei fi plecat".

„În ceea ce mă priveşte", am răspuns eu, „dacă aş fi rămas, mi-aş fi dorit să fac acest lucru în fiecare zi. Însă acum, când aştept să plec pe mare, prin voinţa lui Dumnezeu, vă îndemn să fiţi plini de râvnă în această bătălie aprigă pe care o duceţi pentru mântuire şi să aveţi mai multă încredere în Hristosul Atotputernicului Dumnezeu decât în învăţătorii voştri".

Acestea fiind spuse, ei mi-au urat călătorie plăcută şi lipsită de pericole, după care au plecat. Iar eu, rugându-mă pentru ei, am spus, „Nu vă doresc un lucru mai bun, domnilor, decât acesta, ca recunoscând faptul că tuturor oamenilor li s-a dat inteligenţă, să ajungeţi să împărtăşiţi opiniile noastre şi să credeţi că acest Iisus este Hristosul lui Dumnezeu".